גליון ערב שבת
מעריב
היום 36 עמודים
המייסד והעורך הראשון ד"ר ע. קרליבך ז"ל
העתון הנפוץ ביותר במדינה • MAARIV
יום ו' ז' חשון תשל"ד 2.11.73 שנה כ"ח גליון 8912
80 אג'

בר־לב: למודיעין היו ידיעות אך ההערכה שלהן לא עמדה במבחן

למודיעין של צה"ל היו ידיעות שעמדו במבחן על ההכנות למלחמה מצד סוריה ומצרים אך ההערכה של הידיעות הללו לא עמדה במבחן — אמר רב־אלוף (מיל.) חיים בר־לב, שהוא עתה שוהה בתפקידו כרב־אלוף במילואים, בראיון כוהד ל־דב גולדשטיין.

קיסינג'ר קורא לישראל לסמוך על ארה"ב „בימי שלום כמו שסמכה בימי מלחמה"

„יתכן שהשקפותינו תהיינה שונות כשיתחיל המו"מ, אך על בעיה זו טרם שוחחנו;" — הנשיא ניכסון ושר־החוץ חזרו והדגישו את אינטרס ארה"ב בקיומה ובטחונה של ישראל, אך חלוקי הדעות לגבי הבעיות הדחופות הקשורות בהפסקת האש נשארו בתוקפם

מאת שמואל שגב, סופר „מעריב" בוושינגטון

שר החוץ האמריקני, ד"ר הנרי קיסינג'ר, קרא לישראל לסמוך על ארה"ב בתקופת שלום כמו בימי מלחמה. בדברי תשובה שהשמיע לכבוד הגב' מאיר, בסעודת ערב חגיגית שערך אמש שגריר ישראל שמחה דיניץ, אמר שר החוץ האמריקני, כי לאחר השגת הנצחון בקרב — אל לישראל ול־ארה"ב לדבר באווירה של חששות או בסיסמאות כוללניות. „הבה נתיחס לשאלה מה פירושו של שלום במזרח התיכון או מה הם גבולות בטחון. כאשר נכנסים למו"מ ולתקופה של שלום השאלה היא כיצד לעשות איזון בין השיקולים השונים הכרוכים באותו מו"מ. על בעיה זו טרם שוחחנו אולם כאשר יגיע השלב הזה, יתכן שהשקפותינו יהיו שונות אך נהיה גלויי לב בשלום כמו במלחמה", הוא אמר.

ראש הממשלה גולדה מאיר חוזרת ל־ישראל ביום א' מתוך ודאות, כי בטחונה ושלומה של ישראל רבה חשיבותם בעיני ארה"ב. אך לגבי הבעיות הדחופות של הפסקת האש, וביחוד לגבי גורלו של המח־נה השלישי המצרי ודרישת ארה"ב שישר־אל תיסוג אל הקוים של 22 באוקטובר, נשארו חילוקי הדיעות בין ישראל לארה"ב בעינם, כפי שהיו לפני בואה של מרת מאיר.

נשיא ארה"ב ריצ'ארד ניכסון, בפגישתו אתמול בבית הלבן עם גולדה מאיר (תצלום איי.פי. רדיוטלפוטו)

תצלומים בלעדיים: מסוק מצרי ניסה לתקוף את דיין — ראה בעמוד 23

בלגיה משתדלת להיות נייטרלית

מאת קלרה גרינבוים, סופר „מעריב" בבריסל

2 נהרגו בתאונה

שני אנשים נהרגו, בתאונה שאירעה אמש בכביש ירוש־לים—אורי. התאונה אירעה, כאשר קומנדקר התנגש בכבי־ניה פרטית. בתוצאה מכך נהרגו שני נוסעים, בני 26, שהיו במכונית הפרטית.

הייכל חושש שהקרבות יתחדשו

ארה"ב תחדש תכנית רוג'רס

מצרים מכחישה שאתמול היו חילופי יריות

חודשה ההאפלה בקהיר

ממשלת מצרים חידשה את ההאפלה בקהיר ובכלל זה מהוה העלת סואץ.

חוגי בטחון בביירות: „צפויות פעולות טרור חדשות במזרח־התיכון"

מאת ג'ון בולוק, סופר „דיילי טלגראף" בביירות

ראש הממשלה נפגשת עם סנאטורים

דני קיי חזר לישראל

מאת בלילה בן־זכאי

ידלין: לא נברח מהבחירות

מטה המערך יתחיל בשבוע הבא בהכנות

מאת ב. שמריהו

הגשמים יימשכו

ספר התורה שחולל בידי המצרים

ספר תורה שחולל ע"י המצרים, נמצא ע"י אנשי צה"ל בגדה המערבית של תעלת סואץ (צילום: ישראל הראל)

בריה"מ מתנגדת לצירוף קנדה לחיל החירום

הית מציע הסרת המצור על הארמיה ה־3 תמורת ביטול ההסגר בבאב אל־מאנדב

מאת צבי לביא, סופר „מעריב" בלונדון

הופיע! את החדש 168 עמודים ראה עמוד 15

התעלה לארה"ב

נחת בחצר בית...

...לין ושחרר מנהיגי...

דני קיי

עזור

דוד אדום

שרד הבריאות

02-52...

صكنا من الأهل

בוושינגטון משוכנעים: בידי המצרים טילי קרקע־קרקע סובייטיים לטווח בינוני

מדובר בטילים מדגם „סקאד" ובעלי טווח של 260 ק"מ, מצויידים בראשי־חץ קונבנציונליים, אך אפשר לחמשם גם בראשי־חץ גרעיניים ✶ הביון האמריקני סבור שישראל פיתחה טילי „יריחו", בעלי טווח של 480 ק"מ, המסוגלים להגיע לעומק מצרים

מאת מייקל גטלר, כתב „וואשינגטון פוסט"

פקידים אמריקניים אומרים, כי עתה נראה כמעט בוודאות שהרוסים שלחו למצרים טילי קרקע־קרקע, המכוונים להגיע עד יעדים ישראליים מאוכלסים.

נראים, כי טילים רוסיים אלה מדגם „סקאד", שיש להם טווח של כ־260 ק"מ, המושבים בראשי חומר־נפץ עז. אין כל סימן של משלוח ראשי־חץ גרעיניים.

אולם, מכיוון שאפשר לחמש טילים אלה בראשי־חץ קונבנציונאליים או גרעיניים כאחד, סבורים פקידים אמריקניים, כי הבאתם למזרח־התיכון הוא גורם הטומן בחובו סכנה רבה.

ממקורות הממשל נרמז, כי הצעד הסובייטי הזה עורר כבר — או יעורר בעתיד הקרוב — ביטויים של דאגה חמורה, מפי מקורות אמריקניים רמי־דרג מאוד.

פרטים על המשלוחים הסוביטיים ועל הדאגה בחוגים הדיפלומאטיים בנושא זה הם „עניין רגיש ביותר" ברגע זה, והפקידים האמריקניים מעלים השערות לגבי כוונותיהם של הרוסים.

ההסבר „התמים" ביותר הוא, כי משלוח הטילים משקף את התהליך של אספקת נשק מהקדם ביותר אל המזרח־התיכון.

„תגובה לטילי יריחו"?

מצד שני, היכולת הכפולה של טילים אלה, לשאת ראשי־חץ קונבנציונאליים וגרעיניים כאחד, עלולה להיות התגובה הסובייטית לסברה הנפוצה, כי בידי ישראל יש טיל קרקע־קרקע מסויים מתוצרת שלה.

אנשי ביון אמריקניים אומרים, כי אין כמעט ספק — למרות ההכחשה הישראלית הרשמית — שישראל הצליחה לפתח ולייצר לפחות אחדים מטילי „יריחו" בתוצרת ישראלית, בעלי טווח של כ־480 ק"מ, המאפשר להם לעבור את סיני ולהגיע עמוק לתוך מצרים.

כן נפוצה האמונה, כי יש בידי ישראל מה שדרוש בשביל כמה ראשי־חץ אטומיים קטנים — אף־על־פי שלא נמסר מעולם על ניסויים אטומיים בישראל.

פעמים אחדות בשנתיים שחלפו דחתה ארה"ב בקשות ישראליות לקנות טילים אמריקניים מדגם „לאנס". אלה הם טילים קצרי־טווח (110 ק"מ), המסוגלים לשאת ראשי־חץ קונבנציונאלי או גרעיני ואשר פגיעתם נחשבת למדוייקת מאד.

יש להניח, כי הישראלים יחדשו עתה את בקשתם, אולם לדברי פקידים אמריקניים, אין כרגע נטייה בממשל האמריקני להיענות לבקשה הזאת.

לפי שעה לא ברור, כמה טילי „סקאד" סובייטיים הועברו למצרים ואם הם מאויישים בצוותים סובייטיים או מצריים.

אם הטילים מצויים בידי רוסים, כפי שמניחים בדרך כלל, הרי ייתכן, שנשק זה נשלח בשביל להעמיק את תהליך ההשתלבות הסובייטית עם המצרים, ללא כוונה להפעיל את הטילים, אלא אם תותקף קאהיר.

הובאו באניות מצריות

סופר „אסושיאייטד פרס" בוושינגטון מוסר, כי מקורות ביון אמריקניים מסריקים, שמספר טילי „סקאד" שהוצבו במצרים הוא 29.

מקורות ביון אמריקניים מבטלים להלוטין את טענתו של סאדאת, בנאומו ב־16 באוקטובר, ש„יש בידי מצרים טילים", אשר הם „מוכנים לשיגור בכל רגע לעומק ישראל".

לדברי סאדאת, הוא דיבר על טילי „זאפר" שמצרים ניסתה לייצר בעזרת מדענים גרמניים, בשנות ה־50 וה־60, ואשר לא הגיעו מעולם לשלב מבצעי.

מכל מקום, אחר שסאדאת השמיע את דבריו, הגבירה ארה"ב את תצפיותיה וגילתה את מציאותם של כ־30 טילים ניידים מסוג „סקאד".

סבורים, כי טילי „סקאד" הובאו למצרים באניות מצריות זמן לא רב לפני נאומו של סאדאת.

טילי „סקאד" הוצגו לראשונה במוסקווה לפני כ־8 שנים. אורכו של „סקאד" הוא 12 מטרים ומשקלו בזמן הירי הוא לפחות 5 טונות. הוא מונח על רכב גלגלי, המשמש גם כתור כן שיגור. לדברי מקורות בארה"ב, מונע „סקאד" בדלק נוזלי ומגיע במעופו למהירות העולה על 4800 קמ"ש.

חילוקי־דעות בין סאדאת ואסד בקשר לצעדים המדיניים המצריים

תרעומת בדמשק על שקאהיר מיהרה לקבל את הפסקת האש ✶ פיסגה משולשת נערכה בכוויית בין שליטי מצרים, סוריה וכוויית

מאת סופר „מעריב" לעניינים ערביים

מצרים וסוריה חלוקות בדיעותיהן ביחס למהלכים המדיניים, שיש לנקוט לפתרון הסיכסוך, וביחס לאופי המגעים המתנהלים עתה בין מצרים וארה"ב.

ברם, לפי שעה לא אושרה הידיעה, שפירסם אתמול העתון הלבנוני „אל־ליוואא", לפיה הבהירה סוריה, כי אין בדעתה לקבל את שר החוץ האמריקני, ד"ר הנרי קיסינג'ר, העומד לבוא למזרח התיכון, בשל „עמדתה האנטי־ערבית של ארה"ב".

מקורות כוויתיים מסרו אתמול על פיסגה משולשת, שנערכה אתמול בשעות הצהריים בנמל התעופה של כוויית בין נשיאי מצרים וסוריה, סאדאת ואסד, בהשתתפותו של שליט כוויית, צבאח על סאלם אל צבאח.

בפגישה, שנמשכה כשש שעות, השתתפו גם שרי ההגנה של מצרים, סוריה וכוויית.

נראה, כי במרכזה של הפגישה עמד נסיון של סאדאת לשכנע את אסד בתבונת הצעדים הדיפלומטיים, שנוקטת עתה מצרים, בנוסף להבהרות לגבי תפיסתה של מצרים את הפסקת האש.

נודע כי העובדה שמצרים מיהרה לקבל את הפסקת האש עוררה תרעומת רבה בקרב ההנהגה הסורית, שנאלצה בסופו של דבר ללכת בעקבותיה של קאהיר.

הסורים טענו, כי הסכמתה של מצרים להפסקת האש, הכלולה בהחלטת מועצת הבטחון 338, היתה חמורה מדי. הסורים גם הבהירו, כי לדעתם הערבויות שקיבלה מצרים ביחס להפסקת האש ולנסיגה ישראלית מן השטחים הכבושים אינן מספקות.

המצרים עושים עתה מאמץ כדי להפיג את חשדנותם של הסורים. משום כך, פרח הנשיא סאדאת להזכיר במסיבת עתונאים עם כתבים זרים, שנערכה שלשום, כי מצרים לא תסכים בשום מקרה להסדר מדיני חלקי או נפרד עם ישראל, שלא יקח בחשבון את האינטרסים של סוריה ואת האינטרסים של העם הפלשתיני.

ראש המשקיפים במצרים הודח — בעקבות „שיתוף פעולה" ישראלי־מצרי

מאת הארולד סיה, סופר „דיילי טלגראף" בקאהיר

הקולונל השוודי א. בגדריק הודח אתמול מהתפקיד בראש מטה המשקיפים של האו"ם במצרים, אחרי שנקלע לאש צולבת של ביקורת מקאהיר ומירושלים גם יחד.

לקולונל בגדריק הוצע תפקיד אחר במזרח־התיכון, אך הוא סירב וטען שהקדיש את כל מאמציו אך ורק לתיאור נאמן של המצב. בדעתו לחזור לשטוקהולם היום.

הפרשה החלה במסיבת־עתונאים שערך בגדריק ביום ב' שעבר. הוא נשאל אם משקיפי האו"ם מנסים להגדיר את קווי הפסקת־האש מ־22 באוקטובר. תשובתו היתה, כי תפקיד משקיפי האו"ם הוא בראש ובראשונה לקבוע מה הן העמדות שבהן מחזיקים באותו רגע כוחות מצרים וישראל.

אשר לקוי 22 באוקטובר — אמר בגדריק — יהיה קשה מאוד להתוותם, שכן אף אחד ממשקיפי האו"ם לא נמצא באותה עת במקום.

דברי בגדריק נגדו את הגירסה המצרית הרשמית, שכן הנשיא סאדאת הכריז ביום ד', שאין כל קושי להתוות את קוי ה־22 באוקטובר.

באותה מסיבת עתונאים אמר: „אינני יודע אם ישנם חיילים ישראליים כלשהם בסואץ". דברים אלה פורשו על ידי העתונות בקאהיר, שאף חייל ישראלי אחד לא הצליח לחדור לעיר סואץ. כפי שנמסר הגישה ישראל מחאה על כך לאו"ם, בטענה שזהו תיאור מסולף להלוטין.

מטוס „אל על" נחת אחר המראתו בשל חבילה חשודה מ„צעירה מארוקנית"

מצב חרום הוכרז אתמול בנמל התעופה בלונדון אחרי שנוסעת הודיעה על החבילה והטייס שידר אותות המרמזים על נסיון חטיפה ✶ לאחר נחיתת המטוס, בו היה גם שגריר ישראל מיכאל קומיי, נבדקה החבילה והתברר שהכילה... מוצרי קוסמטיקה

מאת צבי לביא, סופר „מעריב" בלונדון

מצב חירום הוכרז אתמול אחר הצהרים בנמל התעופה של לונדון, 45 דקות אחרי שהמריא משם מטוס „אל על" בדרכו לישראל.

בין נוסעי המטוס היה שגריר ישראל בלונדון, מיכאל קומיי, שסיים שם את תפקידו וחזר ארצה.

פה בלונדון נתקבל אות אזהרה מן המטוס הישראלי, אות המתריע בדרך כלל על נסיון חטיפה. כוחות משטרה וכבאים תפסו עמדות מול גוש „98" של השדה, המרוחק מכל מיבנה ונועד לטיפול במטוסים שיש איום לחטפם.

המטוס חזר ונחת שם ואז התברר כי ההר הוליד עכבר.

אחת הנוסעות, יהודיה בריטית, שנסעה לישראל לבקר קרוב משפחה פצוע, הודיעה לצוות המטוס, אחרי ההמראה, כי חבילה חשודה מונחת בין חפציה. היא העלימה את הדבר בעת הביקורת הבטחונית השיגרתית, מפני שלדבריה ציוותה עליה לעשות זאת גבר אלמוני, שטילפן אליה יומיים לפני הטיסה. את החבילה מסרה לה צעירה ממוצא מרוקני.

רק אחרי המראת המטוס החל מצפונה להציק לה, מחשש שהיא מסכנת את המטוס ונוסעיו ואת עצמה.

הטייס החליט לא להסתכן. הוא חזר על עקבותיו, כשהוא מעמיד את כל נמל התעופה על רגליו.

הנוסעים הורדו מן המטוס וכל חפציהם נבדקו. כל נוסע זיהה את מזוודותיו וכך עשתה גם הנוסעת. היא איתרה את החבילה החשודה, שנלקחה מיד לבדיקה על־ידי אנשי הבטחון של „אל על" ומומחי המשטרה הבריטית. התברר, שבחבילה יש רק... מוצרי קוסמטיקה.

המטוס חזר והמריא באיחור של שעתיים.

משמר כבד הופקד על הנוסעים בעת שהועברו בחזרה מהמטוס למסוף הנוסעים.

רשלנותה של הנוסעת עלתה ל„אל על" ולבריטים עשרות אלפי לי"ש.

16 הוצאו להורג במארוקו

ששה־עשר אנשים, שהורשעו בנסיון למוטט את משטרו של חסאן השני מלך מארוקו, הוצאו אתמול להורג בירייה בעיר קניטרה — נמסר בהודעה רשמית שפורסמה בראבאט. בגלל הפיקות בנמל התעו־

ניכסון מינה שר משפטים חדש

הנשיא ניכסון מינה אתמול את הסנטור הרפובליקאי ויליאם סכסבי מאוהיו כשר משפטים חדש ואישר את בחירתו של ליאון יבורסקי, מטכסאס, כתובע מיוחד חדש לעניני ווטרגייט.

מינויו של הסנטור סכסבי כיורשו של אליוט ריצ'ארדסון טעון אישור הסנט.

הופיעה

מהדורה חמישית

יעקב העליון:

רגל של בובה

מסמך אנושי נדיר, מעטו של העתונאי־הטנקיסט, שנפצע קשה ברמת־הגולן. תיאור מרגש של מלחמה לחיים — ונצחון.

בגלל גיוס חלק מאנשי ההפצה, יתכנו קשיים בהשגת הספר בבתי מכחר מסויימים.

ניתן להשיגו במישרין במחסן־ההוצאה מאז"ה 22, תל־אביב.

מוסדות או מפעלים המעוניינים בקניה מרוכזת, יכולים להזמינו טלפונית — 03/611526.

הספר גם יישלח בדואר, תמורת המחאה ע"ס 14.— ל"י שיש לשלוח לפי הכתובת הנ"ל.

עם עובד

מתח וחיוכים מאולצים בפגישת ניכסון - גולדה

מאת שמואל שגב, סופר „מעריב" בוושינגטון

אין דבר שיתאר טוב יותר את היחסים בין ישראל לערב בשעה זו מאשר קריקטורה, שנתפרסמה אתמול ב„באלטימור סאן". נראים שם גב' מאיר וניכסון לובשים מעילים, כשהם עומדים בגן, ביום סתיו קריר, וניכסון אומר: „מבטיחני, גולדה שהאוויר קריר... אנו צועדים בלק ערבי... את מבינה"...

בניגוד לביקורה של גב' מאיר בוואשינגטון בחודש מארס, „הצטיינה" הפגישה אתמול בין ראש ממשלת ישראל לבין נשיא ארה"ב בלחץ ומתח, שרבצו על שני הצדדים. בימים שנתגלה אבדן של שני סרטי־הקלטה החשובים ביותר, שעשויים להוכיח את נקיון כפיו או את אשמתו בפרשת ווטרגייט, ונוכח הסערה הציבורית הגדולה המתרגשת ובאה עליו, קשה להניח שיש לניכסון מצב־רוח לשחק את התפקיד של מארח חביב וחייכן, כפי שהוא נוהג בכל ביקור של אישיות רמת־מעלה.

בהיותו בתווך, בין שר־החוץ שלו קיסינג'ר ובין הרולד סונדרס, המומחה של קיסינג'ר לעניני המזרח־התיכון במועצה לבטחון לאומי של ארה"ב — העלה ניכסון מעט חיוכים מאולצים והשמיע מעט דברים של שיחת־חולין. הוא שאל את גולדה, אם היא אוהבת עדיין לטוס טיסות ארוכות, ואם הגיעה בטיסת „אל על". כאשר השיבה גולדה בחיוב, שאל ניכסון אם היתה זו טיסה טובה. כאשר הנידה גולדה ראשה לחיוב, המשיך ניכסון: „חברה רווחית — בלי סובסידיות?" וגולדה השיבה: „כן, ואל על היא חברה טובה מאוד ואני אוהבת אותה".

עניין של חיים

בהיותה לבושה בחליפה בגוון תכלת ומלווה בידי השגריר שמחה דיניץ, האלוף אהרן יריב והמנכ"ל מרדכי גזית, נראתה פחות עייפה משנראתה בעת בואה לוואשינגטון, אבל לא פחות מתוחה. היא ידעה בדיוק מה מונח על כף המאזניים — מידת האמון, שעליה מושתתת הידידות, אשר החזיקה מעמד להפליא במצבים שונים ומתהפכים תוך חצי יובל שנים. קיומו ושימורו של קשר בטוח עם אמריקה הוא עניין של חיים. בהיותה מוקפת בידי אויבים ערביים, מותקפת בהתמדה מצד הדיפלומאטיה הקומוניסטית, נטושה על־ידי אירופה המערבית ומבודדת במידה גוברת והולכת מן העולם השלישי — חייבת ישראל לראות בארה"ב את ציפור־האחיד החיוני לה בשביל נשימה.

התלות הזאת אינה מקילה על עיצוב הידידות, בעיקר בשעה שלארה"ב יש אינטרסים גלובאליים, המכתיבים לה את צעדיה עם בריה"מ ועם מדינות הנפט הערביות העשירות, בצורה המדריכה לא־פעם את מנוחתה של ישראל.

התלות הגוברת הזאת היא שהשרתה מתיחות על גולדה. ובדומה למארחה, גם חיוכיה היו מאולצים, לא־אמיתיים. בהושב באוירה המתוחה הזו הציע ניכסון, כי העתונאים והצלמים יעזבו את „האולם הסגלגל", שבו נערכה הפגישה, והוסיף: „בסוף הפגישה נבוא והתוצאות תהיינה טובות יותר".

דיון באספקת נשק

איש אינו יודע, כמובן, מה התרחש במשך 89 הדקות של הדיון, מאחורי הדלתיים המגופות של „האולם הסגלגל". דובר הבית הלבן, ג'ראלד וורן, מוכן היה לומר רק זאת: „כמו תמיד, השיחות היו לבביות וקונסטרוקטיביות". הוא הוסיף, כי הפגישה היתה חלק מתוך סידרה של דיונים שמקיים הנשיא, מתוך מטרה להגשים את הפסקת־האש ולבנות קיימה אל מרים של שלום.

הדובר גילה רק, כי היום תיפגש גב' מאיר עם שר ההגנה האמריקני, מר שלזינג'ר, ברומזו בזאת, כי בעיית האספקה הצבאית הועלתה גם היא בשיחות עם ניכסון.

כפי שנמסר כבר ב„מעריב", הגיעה גב' מאיר לארה"ב עם „רשימת קניות" גדולה. היא מבקשת, שהנשק יסופק לישראל כמענק ולא תמורת מזומנים או אשראי.

ניכסון ליווה את גב' מאיר אל „הגן הוורדים", שם הם ניצבו שוב מול המצלמות, בהתאם להבטחתו של הנשיא. הנשיא אמר לגב' מאיר, שהוא מכיר אחדים מן הצלמים, ובפנותו אליהם שאל אותם: „מי מכם היה בישראל?" חמישה צלמים הרימו את ידיהם וקראו: „אני". נראה, כי ניכסון התאכזב: „חשבתי שהיו שם רבים יותר" — אמר.

הנשיא ליווה את גב' מאיר אל מכוניתה, שהיתה נתונה לשמירה יעילה, לחץ את ידיה בחמימות בשתי ידיו. „מסור־נא ד"ש לבני לפט" — אמרה גב' מאיר, והתכוונה לרעייתו של הנשיא.

הנשיא שלח מבט בשגריר דיניץ ובפנותו שוב אל גב' מאיר אמר: „השגריר שלך לא הולך בכלל לישון. בכל זמן שהעוזרים שלי מצלצלים אליו — מאוחר בערב, ב־3 בלילה — הוא תמיד ער". ובפנותו אל השגריר דיניץ אמר בחיוך: „אולי תתן לי קצת מהמרץ שלך. אבל, כמובן, אתה ,איש לילה', ואילו אני ,איש יום'".

הוראה לאלוף יריב

יותר מכל הפגין הנשיא את יחסו לשליחה של גב' מאיר, אהרן יריב. הוא שאל אותו, בן כמה הוא, וכאשר יריב השיב (53), העיר: „איך אתה מצליח להיראות צעיר כל כך וכל כך מלא מרץ?" ובמקום ללחוץ את ידו של יריב, אמר ניכסון: „נהג כמו אנשי צבא" — והצדיע לאלוף יריב.

כאשר נשאל אחר־כך אלוף יריב, מה מסתתר מאחורי החיוכים שהוחלפו בינו לבין הנשיא, השיב ראש אגף המודיעין לשעבר, שעתוני ארה"ב מכנים אותו „קיסינג'ר־הישראלי", בחיוך דיפלומטי: „זה רק חיוך".

עדיין לא הגיע המועד לגילוי הסודות. האם הצליחה גולדה במשימה? האם קיבלה את ההבטחות הדרושות? האם הבהירה את הבעיות שבאה להבהיר? — רק ימים יגידו.

אולם, המעט הזמן דוחק, ואם אמנם יש תוצאות, הן יתגלו בודאי מוקדם יותר מאשר במקרים דומים בעבר.

קיסינג'ר קורא לישראל לסמוך על ארה"ב

(סוף מעמוד 1)

תה את השאלה אם אין ישראל מהווה מיטרד. „אבל גם אם כן הדבר אני מקווה שתבינו ובמשך הזמן הדבר גם ישתנה. מה שעלינו להבטיח כיום הוא את הרציפות היהודית השלישית. אני משוכנעת שאם נלך יחד — זה יהיה טוב לא רק לישראל. ואם יהיה שלום בין ישראל למדינות ערב, וארה"ב תתרום תרומה מהותית לשלום הזה — אזי ישמש הדבר לקח גם לעמים השונים בעולם שהתנהגות תוקפנית אינה מקובלת עוד במאה שלנו."

כוס לחיי ניכסון

הגב' מאיר סיימה ואמרה כי המשך התפתחות של הבית השלישי תלוי במידה רבה באומה האמריקנית הגדולה, בערכיה המוסריים ובאספקטים האנושיים שלה ובהערכת כבוד האדם שבה. היא סיימה את דבריה בהרמת כוס לחיי נשיא ארה"ב ריצ'ארד ניכסון.

בסעודת הערב השתתפו בין היתר גם שר האוצר ג'ורג' שולץ, ראש המטה של הבית הלבן והגנראל אלכסנדר הייג, סגן שר החוץ קנת ראש, עוזרו ג'וזף סיסקו, הסנאטורים יעקב יעבץ, אברהם ריביקוב, יוברט האמפרי, יו סקוט, הנרי ג'קסון וג'ין פרסי. כן נכחו כמה ממנהיגי היהדות האמריקנית.

פגישה שניה עם קיסינג'ר

את החלק המדיני של ביקורה בוואשינגטון מסיימת ראש הממשלה בפגישה שניה עם שר החוץ ד"ר הנרי קיסינג'ר, ובפגישה עם שר ההגנה ג'יימס שלסינג'ר. הפגישה בפנטאגון נועדה לסכם את עניני רכבת־האספקה האווירית, והפגישה עם ד"ר קיסינג'ר — לסכם את הדיונים שקיימה מרת מאיר ביום ה' עם שר החוץ האמריקני ועם הנשיא ניכסון. אור ליום ו' נפגשה מרת מאיר עם ד"ר קיסינג'ר במסיבה בבית השגריר שמחה דיניץ אך נראה צורך בפגישה פורמאלית נוספת לדיון בבעיות השעות התלויות ועומדות.

בנימה תקיפה ומתוך בטחון

על העובדה, שחילוקי הדיעות ביחס למובלעת השלישית המצרית לא נשתנו, אפשר היה לעמוד מתשובותיה של מרת מאיר על שאלות בענין זה. בנימה תקיפה מאוד ומתוך בטחון עצמי רב אמרה מרת מאיר שאיש אינו יודע בדיוק היכן היו הקוים של 22 באוקטובר, ולכן אין איש יכול לדרוש מישראל להיסוג למקום שאינו יודע היכן הוא. מרת מאיר הוסיפה שלא דנה בשום הצעה אמריקנית לכונן מסדרון אל המובלעת השלישית דרך קוי צה"ל. אולם דובר משרד החוץ האמריקני אמר ביום ה', שהוגשה לישראל הצעה כזאת. פקיד רשות אמריקני בכיר אמר לסופר „מעריב" כבר ביום ד', שהוגשה הצעה כזאת ושמצרים מוכנה כנראה לקבלה, אולם ישראל נלהבת פחות.

מרת מאיר אמרה כי ישראל הציעה הצעה שתאפשר ישור הקוים של שני הצדדים. אולם היא סירבה להרחיב את הדיבור ואמרה שיש להניח נושא זה למשא ומתן בין שני הצדדים.

לא נכנעה ללחץ

ברור שבענין קו הפסקת האש לא נכנעה מרת מאיר לשום לחץ של האמריקנים, סירבה להתחייב שיעבירו שיירה נוספת של מזון ומים אל המצרים הנצורים, והבהירה שהיא מעדיפה להגיע בענין זה לשיחות ישירות בין המפקדים הישראלים והמצרים.

אמרה מרת מאיר: „קוי הפסקת האש מסובכים וקשים מאוד. הכל מעורבב שם. אולי יש טעם רב בשינויים בין הצדדים, כדי שהקוים יהיו מגובשים יותר ולא יהיו כוחות של שני הצדדים סבוכים אלה לאלה".

בתשובה על שאלה אחרת בענין זה אמרה מרת מאיר שהצעה כזאת פירושה תזוזה לא של חיילים מועטים, אלא של אנשים במספר רב. „בדרך זו אפשר להפוך את השמירה על הפסקת האש לענין פשוט הרבה יותר מעכשיו", אמרה ראש הממשלה.

הנושא הראשון: השבויים

מרת מאיר אמרה שאת בעיית שבויי המלחמה העלתה כנושא ראשון בפגישות עם ד"ר קיסינג'ר ועם הנשיא ניכסון. כן דרשה שהמצרים יבטלו מיד את ההסגר הימי בבאב אל מאנדב, אך הודתה כי לא קיבלה הבטחה תקיפה של האמריקנים, שינסו להביא את המצרים לכך. העובדה שמצרים מקיימת את המצור בבאב אל מאנדב, אמרה מרת מאיר, היא עצמה בגדר הפרה של הפסקת האש.

בפתח מסיבת העתונאים אמרה מרת מאיר כי פגישתה עם הנשיא ניכסון היתה „פגישה טובה", ונוחה דעתה משום שהובהרו חלק מן הבעיות. היא הביעה את התקווה, כי בעתיד הקרוב תהיה ארה"ב פעילה יותר למען מימוש ההסכם על הפסקת האש ולמען השכנת שלום קבע, והיא בטוחה שגם הסובייטים יהיו פעילים יותר.

בתשובה על שאלה נוקבת רבות חזרה מרת מאיר והכריזה, כי ישראל לא תסכים לנסיגה אל קו בלתי מוגדר. אולם הודתה כי בעית המובלעת השלישית כרוכה בשאלות שאפשר ושצריך ליישבן. בשיחות עם הנשיא ניכסון הוזכר ענין הנפט, אמרה מרת מאיר, אבל לא נידון בהרחבה.

נסיון ליפות מציאות בלתי נעימה

בתשובה לשאלה אחרת אמרה מרת מאיר שלא היה לחץ עליה אך לדברי רוב המשקיפים הבקיאים בוואשינגטון היה בכך רק משום נסיון ליפות מציאות בלתי נעימה. על כל פנים ברור כי לא היה שום הבקעה בשיחות שקיימה מרת מאיר עם הנשיא ניכסון ועם ד"ר קיסינג'ר ולא נשתנה דבר בקפאון הדיפלומאטי.

לכן סבורים בעקיפים מדיניים בוואשינגטון שאם עד ראשית השבוע הבא לא יחול שינוי בענין שבויי המלחמה והמובלעת השלישית ינסה ד"ר קיסינג'ר לנסות ולמצוא פתרון לבעיות אלה בפגישתו עם הנשיא סאדאת.

ברוח פייסנית

בענין השטחים דיברה מרת מאיר הפעם ברוח פייסנית יותר. כאשר נשאלה אם ישראל עומדת בדעתה שתחזיק בירושלים, ברמת הגולן ובשארם א־שייח, עמדה בעיקר על בעיית ירושלים ואמרה כי העיר „שוב לא תחולק לעולם". ביחס לסיני אמרה מרת מאיר שמדובר רחב ידיים זה יש בו אפשרויות שונות, ואם המצרים באמת רוצים בשלום, ישנה אפשרות טובה למשא ומתן. אולם היא לא חזרה על דרישתה הידועה של ישראל כי השטח ממזרח לקו אל־עריש — שארם־אל־שייח יסופח לישראל. היא אמרה שישראל יש לה רעיונות משלה בנוגע לגולן ולשארם־אל־שייח, אך הוסיפה כי אין זאת אומרת שלערבים אינם יכולים להיות רעיונות אחרים. על כן אפשר להתחכך בשיחות פנים אל פנים ולהגיע לכלל פשרות, אמרה מרת מאיר.

כשנשאלה ראש הממשלה לשם מה באה לארה"ב, אם אין לחץ מצד האמריקנים, השיבה מרת מאיר: „כדי לוודא שאין לחץ".

רוב המשקיפים לא נתרשמו מדברים אלה — ביחוד שפקידי רשות אמריקנים איתתו איתות ברור לכתבים מקומיים, שאכן יש לחץ — אלא שאין מכנים אותו „לחץ", אלא „עצה".

„גולדה מצפה להתקדמות בקשר לשבויים בימים הקרובים"

סופר „מעריב" פיליפ בן, בטלפון:

הנשיא ניכסון נראה התרשם מאוד לדברי מרת מאיר על ההיתכנות של ישוב בעיית שבויי המלחמה. ראש הממשלה לה כמדה כי ביקורה בוואשינגטון יש בו משום תרומה להתקדמות המוצה בענין זה שתתבטא כבר בימים הקרובים.

מרת מאיר הזכירה לנשיא ניכסון את התפקיד שמילאה שאלת שבויי המלחמה האמריקנים שבידי צפון וייטנאם במשא־ומתן בין ארה"ב לבין האנוי, והנשיא הבין מיד עד מה מסעירה בעיה זו את הרוחות בישראל.

מרת מאיר דיברה על בעיה זו גם במסיבת העתונאים והדגישה שבעיני ישראל יש לבעיה זו עדיפות ראשונה במעלה ואין לקשור אותה בשום בעיה אחרת. למשל — הצעתו של סאדאת לקשור את בעית שבויי המלחמה לנסיגת ישראל שתחלץ את המובלעת השלישית המצרית מן הכיתור.

„קיימת אמנת ז'נווה" — הטעימה מרת מאיר, שעל פיה מוטלת על מצרים ועל סוריה חובה שאין להתחמק ממנה להגיש מיד רשימות של השבויים שבידיהן ולשחרר שבויים פצועים. היא אמרה שישראל מוכנה לכך גם היא.

הרדתה של ישראל לשבוייה בידי הסורים חמורה עוד יותר מאשר לשבויים שבמצרים, — אמרה מרת מאיר והוסיפה: „אנחנו מוטרדים מאוד בגלל הסורים", אמרה מרת מאיר, בגלל הנסיון הקשה בעבר עם שבויים שבסוריה.

ינאמו רבנים ואישי־ציבור

קרוב לוודאי שסירוב הערביים לשחרר את השבויים הפצועים ולהגיש רשימות השבויים האחרים יוגש לציבור האמריקני בצורה נרחבת יותר מאשר עד כה. במוצאי השבוע ינאמו רבנים ואישי הציבור על בעיה זו בבי־3000 בתי־כנסת בכל רחבי ארה"ב ובאסיפות יהודיות אחרות לרוב. הם ידגישו את הצד ההומאניטרי של הבעיה שאין להפכה לנושא למיקוח פוליטי. חברי ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים הגדולים ישמעו היום אחר הצהריים בוואשינגטון את תיאור המצב מפי מרת מאיר, ומיד יחזרו אל מקומותיהם ויפתחו במערכה.

קבוצת נוער יהודית תתחיל היום בהפגנה מתמדת לפני הקונסוליה הכללית של סוריה בניו־יורק, במחאה על סירוב הסורים למסור פרטים על השבויים הישראליים בסוריה.

על תפקידו של האו"ם

על תפקידו של האו"ם בקרבות שהתלקחו ביום כיפור אמרה מרת מאיר: „מועצת הבטחון מתרגשת תמיד, כאשר מצבה של ישראל טוב". היא הוסיפה כי בימים הראשונים של המלחמה לא גילו הערביים והסובייטיים אותו חפזון להפסקת אש, כפי שהם גילו לאחר זמן.

עוד אמרה מרת מאיר כי מתעוררות „מחשבות מרות רבות" כאשר בוחנים את מידת הצדק של העמדות, שאימצו לעצמן מדינות רבות לגבי ההתלקחות החדשה. אולם העולם אינו אידיאלי ומוכרחים להשלים עם מציאות זו.

ראש הממשלה הכחישה שמוצה כי ישראל מוכנה לרכך את עמדתה לגבי הרכב כוח החירום של האו"ם. היא אמרה שישראל לא תרשה להציב בשטחה יחידות משום מדינה שאינה מקיימת יחסים דיפלומאטיים איתה.

על הפגת המתיחות אמרה מרת מאיר: „אינני מבינה מדוע הרציון של הפגת המתיחות צריך להטריד את ישראל".

סכנת מלחמה אטומית

בלשון מפורשת עוד יותר דיברה בנושא זה שלא בפומבי. העובדה כי שתי מעצמות־העל בעולם, שיש להן מלאי עצום של נשק גרעיני החליטו שלא לצאת למלחמה זו בזו — שיכולה להיות רק מלחמה אטומית — היא עובדה רצויה לכל. אבל לא יתכן שידרשו מישראל לשלם את מחיר הפגת המתיחות. היא הוסיפה כי יש לה סיבה להניח שכזאת לא תקרה.

על כל פנים, אמרה מרת מאיר, אין שום טעם לעורר את הרושם כי מדיניותה של ישראל מתנגדת להפגת המתיחות בין בריה"מ לבין ארה"ב. רושם כזה יביא רווח אך לאויבי ישראל הטוענים כבר עכשיו כי ישראל „מבוהלת מלחמה" באינה נרתעת אף מפני האפשרות של גרימת מלחמה אטומית.

יום ו' 2.11.73 — ז' בחשון תשל"ד

צילומי... שבויים יש...

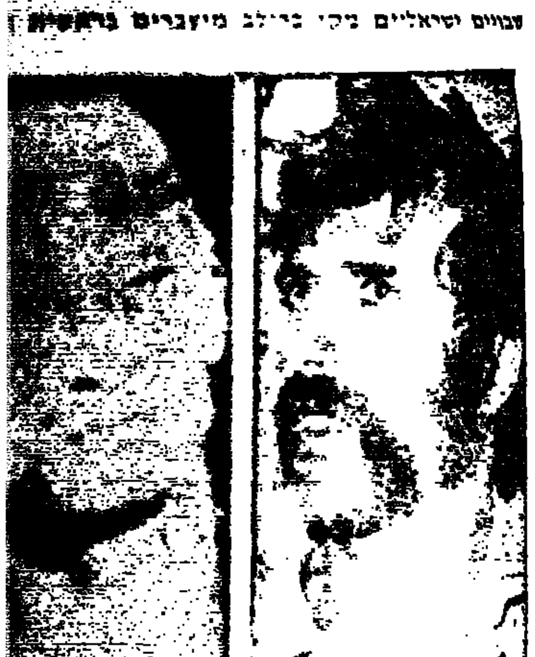

צילומים נוספים של שבויים ישראליים במצרים

שבויים ישראליים מקו בר-לב מועברים בראשית המלחמה לצד המערבי של התעלה באחת מסירות הצליחה של המצרים. („אל־אחבאר")

בתמונה למעלה: קבוצת שבויים מקו בר-לב. („הכוחות המזויינים" 14.10.73)

הצלומים אלה פורסמו ע"י סוכנויות זרות, כתבי עת אירופיים וערביים. איכות הצילומים אינה מעולה, אך המערכת עשתה כל שביכולתה כדי שיראו אור.

קבוצת שבויים ישראליים במצרים („אל־אחבאר")

שבויים ישראליים במצרים. מימין לשמאל: שמי ברוך, דניאל דרחין (או דרכין), אדי (או עדי) גור, ואן מנטל. (יתכן שהשמות משובשים) — („אל אהרם")

בתמונה משמאל: שבויים ישראליים בסיני („...")

בתמונה למטה: שבויים ישראליים במצרים („אל־אחבאר")

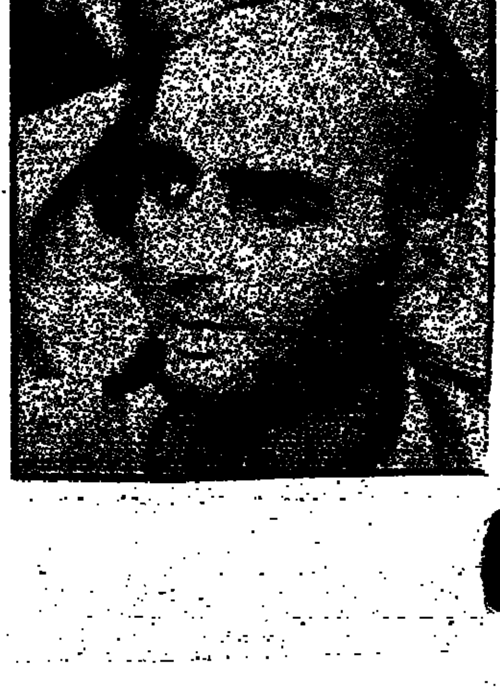

בתמונה מימין ובשתי התמונות משמאל: שבויים ישראליים במצרים (מתוך „אל־אחבאר")

מתח וחיוכים מאולצים בפגישת ניכסון-גולדה

...ראל לסמוך על ארה...

هكذا من الاحل

هكذا من الاصل

חילופי אש בגזרת הארמיה השלישית בעקבות נסיון מצרי להשתלט על שטח

המצרים נסוגו לאחר התערבות משקיפי או"ם * מחסור בדלק בארמיה המכותרת * אלוף ישראל טל דן אתמול עם הנציג המצרי בעניין השבויים הישראליים

מאת יעקב ארז, סופר הצבאי של „מעריב"

חילופי־אש, שהיו אתמול בין כוחות מצריים לבין כוחות של צה"ל, בגיזרה הצפון־מזרחית של הארמיה השלישית, נפסקו בהתערבות משקיפי האו"ם. הכוחות המצריים, שניסו להיכנס לשטח שלא היה תפוס קודם־לכן בידם, חזרו למוצביהם.

התקרית החלה סמוך לשעה 7.30 בבוקר, כשכוח מצרי נכנס לשטח והתחפר במקום. חיילי צה"ל ירו בתחילה יריות־אזהרה, ומאחר שלא היתה תגובה, נפתחה אש לעבר הכוח המצרי. המצרים השיבו אש ארטילרית, וכמה טנקים מצריים התקדמו לאיזור. בהתערבות משקיפי האו"ם נפסקה התקרית והמצרים חזרו לבסיסם.

בימים האחרונים היו נסיונות של כוחות מצריים להרחיב את הגיזרה שבה הם מחזיקים.

אתמול אפשר היה להבחין, כי כוחות הארמיה השלישית סובלים ממחסור בדלק. בשטח שממזרח לתעלה, שבידי חיילי הארמיה, נראו כלי־רכב נעים כשהם גוררים אחד את משנהו.

17 משאיות של אספקה, לרבות תרופות, מזון ומים, הועברו במשך יום אתמול לכוחות המצריים הנצורים.

אתמול התקיימה פגישה בין סגן הרמטכ"ל, האלוף ישראל טל, לתת־אלוף שאריף באשיר מצבא מצרים. הפגישה התקיימה בקילומטר ה־101 שבכביש קאהיר—סואץ. בפגישה נידונו עניין השבויים הישראליים במצרים והעברת האספקה לעיר סואץ. נודע, שבעיר סואץ יש למצרים מספר גדול של נפגעים.

שיעורים יומיים בתלמוד — משני עברי התעלה

מאת שאול שיף, כתב צבאי

תלמידי „ישיבות ההסדר", היושבים בקווים קדמיים בסיני, מקיימים שיעורים יומיים קבועים בתלמוד, משני עברי תעלת סואץ, מאז הפסקת האש.

סגן הרב הראשי לצה"ל, אל"מ הרב גד נבון, העביר לתלמידי הישיבה בסיני גמרות של מסכת כתובות, שאותה למדו לפני פרוץ הקרבות.

בעקבות הביקוש הגובר לתשמישי קדושה (ספרי תורה, תפילין, סליחות, תהלים וסידורים) מצד חיילים דתיים ושאינם דתיים ערכה הרבנות הצבאית הראשית מיבצע־בזק כדי לספק את הביקוש. במסגרת מיבצע זה כבר הגיעו מחוץ־לארץ ספרי התורה הראשונים, שנשלחו על־ידי קהילות יהודיות באנגליה. משלוח נוסף של ספרי תורה יגיע בימים הקרובים מארצות־הברית.

חיילים שלחמו בסיני אספו אלף לירות — למען פצועי צה"ל

מאת יעקב העליון

חיילי יחידת דואר צבאי ת/2514, שלוחמה בסיני אספו ביניהם סכום של אלף לירות ושיגרוהו ביד חברם לצפון, כדי לתורמו למען פצועי צה"ל.

שליח היחידה, יהודה בריקמן, סיפר, כי תחילה חשבו ביחידתו ליצור קרן יחידתית, אולם הם חזרו בהם מכוונה זו והחליטו, כי חיוני יותר לתרום „כדי להביע את השתתפותנו ולהקל, ולוא במשהו, על הפצועים".

בעיות בקשר לחללים מצריים ממערב לתעלה

מאת אברהם רותם, כתב צבאי

הרב הראשי לצה"ל תת־אלוף מרדכי פירון נפגש אתמול עם מפקדי כוחות צה"ל בגדה המערבית של תעלת סואץ ודן עמם בבעיות שונות שנתעוררו בקשר לקבורת גופותיהם של החיילים המצריים, שנהרגו באיזור זה במלחמה.

לאחר מלחמת ששת הימים לא דרשו המצרים את גופות חלליהם, והללו נקברו על־ידי צה"ל בסיני. אולם עתה לא מן הנמנע שהמצרים ידרשו למסור להם את גופות חייליהם שנהרגו בקרבות משני עברי התעלה.

הגשמים ברמת־הגולן משבשים עבודות חקלאות

מאת מאיר הראובני

הגשם, היורד ברמת הגולן זה ימים ובסביבות כינרת, „תפס" את החקלאים בישובי הרמה בלתי מוכנים: בקיבוץ מרום הגולן הספיקו להוציא רק כרבע מב־400 הטונות של תפוחי האדמה לזריעה, ודומה לכך גם המצב בקטיף תפוחי האדמה באלרום. הבוץ הסמיך יחייב דחיית המשך הוצאת תפוחי האדמה.

במרבית הישובים גרמה המלחמה ופינוי האנשים לאיחור בהתחלת הזריעה. הגשמים היורדים, אף שהם גשמי ברכה, יחייבו להמתין זמן מה עד שאפשר יהיה להעלות את הטרקטורים על השטח. בחלקות רבות מתעכב העיבוד החקלאי בשל מוקשים ופגזים רבים. יחידות מיוחדות של צה"ל עוסקות בימים אלה בסילוקם. לזריעת התבואות מפריעים גם עשרות הטנקים הפגועים, המפוזרים בשטחים נרחבים ברמה.

הגשמים הכבדים והירידה בטמפרטורות „תפסו" גם את רוב חיילי צה"ל ברמה, ויחידות האספקה עובדות בקדחתנות כדי להדביק את הצרכים ולספק לחיילים בגדי חורף, מעילים ושכמיות וכן אהלים וכיסויים. דאגה מיוחדת מוקדשת לאספקת לבוש חם ליחידות במוצבי החרמון, שם ירדו הטמפרטורות בלילות האחרונים עד לאפס.

גבתי: נאלץ לוותר על דברים רבים שהורגלנו להם לפני המלחמה

„לאחר המלחמה עקובת הדמים, הימים הקשים שעברו עלינו, צריכים אנו להכין את עצמנו לקראת ימים כתיקונם" — אמר שר החקלאות, חיים גבתי, בישיבת ההנהלה המורחבת של משרד החקלאות.

„העומס שהוטל עלינו עתה הוא עצום — אמר השר — ועל המשק להיות עתה חזק כתמיד ולעבוד יותר. הראי שלא יהיה המשך לאורח החיים שהיה לפני המלחמה, כאשר היינו ברמה ובסגנון שלא התאימו למציאות שלנו, וניאלץ לוותר על דברים רבים שלהם הורגלנו".

השר הוסיף, כי במשך המלחמה הצלחנו לשמור על משקנו, — על הייצור והיצוא — במידה מירבית, וכי החקלאים כולם התארגנו בצורה מופתית והגיעו לפתרונות לבעיה להוצאה.

תנועת הנוסעים לישראל הצטמצמה ל־2000 ביממה

רק 7 חברות־תעופה זרות חידשו עד כה את טיסותיהן ללוד

מאת רחל פרימור

84 אלף נוסעים עברו את נמל־התעופה לוד בחודש אוקטובר, כאשר מרביתם הוטסו במטוסי „אל על", אשר היו היחידים לקיום הקשר בין ישראל ומדינות העולם בימי הקרבות.

„מינהלת נמל־התעופה לוד, אשר ציפתה בחודש שעבר לתנועה של 180 אלף נוסעים, מקווה, כי בחודש נובמבר יגיעו לישראל כל אותם נוסעים, שנבצר מהם לבוא בחודש הקודם" — אמר אתמול מנהל נמל התעופה לוד, שמואל כסלו, בפגישה עם כתבים בנמל.

מר כסלו הביע תקווה, כי תוך ימים אחדים יחדשו כל 15 חברות־התעופה הזרות הפועלות בישראל את טיסותיהן הסדירות לנמל התעופה לוד וממנו. עד כה חידשו רק שבע חברות־תעופה זרות את טיסותיהן לישראל. בין מחדשי הטיסות — חברת „טארום" הרומנית. אמש הגיעו במטוס החברה 12 תיירים מרומניה. נציגי החברה הודיעו, כי יקיימו את לוח הטיסות הרגיל של החברה, בקו לוד—בוקרשט.

מר כסלו מסר עוד, כי תנועת הנוסעים לישראל הצטמצמה, ובממוצע עוברים את נמל התעופה 2000 נוסעים ביממה.

מנהל נמל התעופה מסר גם על התשבחות הרבות שקיבלו מנהלי המוניות של הנמל, ובראשם סגן מנהל הנמל יעקב כסלו, מהרשויות השונות, על תפעולו המסודר של הנמל בימי המלחמה.

[illegible]

בתאריך ה־30.10.73 שבה חייל [illegible]

לשכות המסחר דורשות הלוואות לשחרור סחורות

לשכות המסחר פנו אתמול במברקים אל הממונה על הכנסות המדינה ומנהל המכס והבלו, בבקשה להמליץ לפני הבנקים שיעניקו להן הלוואות עד סוף שנת התקציב. ההלוואות נועדו למימון תשלומי המכס ומס הקניה ליבואנים, כדי שיוכלו לשחרר סחורות ממחסני הנמלים.

מזכיר לשכת המסחר בחיפה, אריה מהלל, אמר, כי הוצאת הסחורות מהנמלים ואפשור פתיחת „צוואר בקבוק" הוסבר, כי ההלוואות דרושות ליבואנים כדי לשחרר מהנמלים סחורות שאינן חיוניות ואין להן ביקוש בתעשיה. סחורות אלה סותמות את הנמלים, ויש להוציאן כדי לאפשר תפעול הנמלים.

היבואנים מבקשים לקבל את ההלוואות בריבית של 16.5 אחוז, שיוחזרו בסוף שנת התקציב.

200 אלף ל"י של סופרים־עולים למלוה המלחמה

קבוצה סופרים עולים המתגוררת בירושלים (רחל בוימול, ז. סלסין, מאיר הרץ, שמחה סנה, יוסף קרלר, דוד ספרד ואליהו שכטמן) פנתה לאגודת הסופרים והעתונאים ביידיש בת"א והציעה שסכום של 200 אלף ל"י, שנאסף לצורך עזרה לסופרים־עולים, יועמד לרשות „מלוה־המלחמה" ברצון.

* שר ההסברה היווני, ספירוס זורגאמאציס אמר במסיבת עתונאים באתונה כי המלחין מיקיס תיאודורקיס רשאי לחזור ליוון בכל עת.

חברת Metz מתכבדת להודיע לכל לקוחותיה על העברת כל המחלקות לבנין החדש

המשך השרות לשעת חרום למוצרי Metz

רח' מודיעין 19 בני־ברק

טלפונים זמניים: 799110, 799112

הודעה חשובה

ב"ה

החייל שנסע ביום שני 15.10.73 בין השעות 2.45—4.00 בטרמפ במכונית NSU כחולה שנסעה לקבוץ עלומים עלה באשדוד וירד בסיבוב בארי, כשהוא בדרכו מהרמה לסיני.

מתבקש להתקשר בדחיפות לקבוץ עלומים

051-94114 או 051-94209

בכל שעות היממה

קבוצת עלומים

הופיע במחנה

גליון נוסף מן המלחמה

דיווח מעבר לתעלה/מדריך לזכויות חייל המילואים בשירות בעיל/דו"ח על צבאות מצרים וסוריה כיום/הקרב על החרמון/הקמת הגשרים בתעלה/המלחמה במוצב הצפוני בסיני/סופו של מיג/160 שעות בסטילים

ועוד כתבות וצילומים

אילה ויעקב מלכו

שמחים להודיע על הולדת בנם

נכד

ללאה והיינץ רוזנבאום

לרחל ורפאל מלכו

ברית המילה תתקיים בבית־הכנסת של בית החולים האוניברסיטאי „הדסה" בעין־כרם, ירושלים, ביום שני, י' בחשון תשל"ד (5.11.73) בשעה 12.00.

ירושלים 29.10.73

אסתר וזיגמונד פיורקובסקי

חולון

מרגלית ודב בנטוב

קרית־ארבע, חברון

מודיעים כי בניהם

דנה ואביגדור

נישאו בחוג המשפחה

משפחת ד"ר סיקולר, חיפה — משפחת בן־מאיר, קרית־חיים

אנו מודיעים כי מסיבת כלולות ילדינו באולמי „רון"

מתבטלת

החופה תערך ביום שני 5.11.73 בבית הורי הכלה, דרך הים 80 חיפה, בשעה 5 אחה"צ ולאחריה — קבלת אורחים.

רוחמה וישראל השכל — ירושלים

גרטרוד וטיבור וימן — חיפה

שמחים להודיע על נישואי

נאוה וגבי

החופה התקיימה בחוג המשפחה

ירושלים 1.11.73

לאה ומשה חגיגי

מודיעים בשמחה על הולדת

עידית

אחות לטל

בלטנייר, אוקטובר 1973

שרה נסטוסון — חיים קאופמן

נשואים

תל־אביב, אוקטובר 1973

נולד לנו בן

אח לערן

שולה ויעקב קליין

תל־אביב 30.10.73

ב"ה

חתונתם של

ורדה ברנסקי — אהרן (מריו) פיליפ

תתקיים אי"ה ביום ראשון, ט' חשון 4.11.73 באולמי הרבנות, שד' דוד המלך ת"א בשעה 3.30

ידידים ומכרים מוזמנים.

לכל קרובינו וידידינו

קבלת הפנים שעמדה להתקיים לרגל הבר־מצוה של בננו

יוסף נ"י

בט"ו חשון (11.11.73) נדחית

אהרן יהודה פטרפרוינד ורעיתו

שרה [פייר] ויוסי דינת

נשואים

החתונה נערכה איש־ם בסיני

28.10.73

נגנבה בנהריה

סוסיתא טנדר לבנה

מספר 708145

המוצא הישר מתבקש להתקשר לטלפון 922543 — 04

ויבוא על שכרו

לרגל חיסול העסק ומגירת החנות

מתבקשים כל אלה

שהזמינו מכנסיים או חליפה או שמסרו תיקונים

לקבלם עד 10.11.73

אחרי התאריך הנ"ל, לא ייענו

האחים שמחה

רח' שמאי 1, ירושלים

500 ל"י פרס

למי שיביא לגילוי

כלים ומכשירי מדידה

ש„נלקחו" מבית־מלאכה להשחזה בין התאריכים 11.10—13.10

טל. 03-828193

מלון דבורה

מעמידים את אולמותיהם

לבריתות

המחיר: החל מ־10 ל"י לאדם

רחוב בן־יהודה 87 ת"א, טלפון 244366

נגנבה מכונית

פיג'ו 404

אוטומטית של נכה

מס. 642—261

צבע לבן

כל היודע פרטים מתבקש להתקשר לטלפונים: 743823 או 57137 או לתחנת המשטרה הקרובה. המוצא הישר יבוא על שכרו.

פרס 500.- ל"י

למי שיודיע ראשון על מכונית

וולוו אוטומטית

מודל 73 צבע לבן

שמספרה 614—325

לפי טלפון 264141

בגדי הריון לאה

במבחר גדול, מחירים נוחים

נחלת בנימין 6, תל־אביב

סטריאו

הרכבה עצמית = ½ מחיר

Z-KIT

רחובות, ת.ד. 1193

בקש קטלוג הינם

יום ו' 2.11.73 — ז' בחשון תשל"ד

בר־לב ... ההערכ...

אם המצרים יחליטו ... להם כל סיכוי * וההערכה יהיו שונות ... לעצור את ה...

מאת דב גולדשטיין

...ולדה ... בואשינגטון

...הנדידות

גנון קרא לי „הרמטכ"ל הפרטי שלי"

בראיון מיוחד ל„מעריב"

בר־לב: למודיעין היו ידיעות אך ההערכה שלהן לא עמדה במבחן

אם המצרים יחליטו לחדש את המלחמה, הם ימצאו את צה"ל במצב התחלתי, שאינו נותן להם כל סיכוי ✶ גם להבא יהיו בידינו ידיעות נאמנות כפי שהיו עכשיו, אלא שהמסקנה וההערכה יהיו שונות משהיו ערב מלחמת יום הכיפורים ✶ המעוזים לא נועדו מלכתחילה לעצור את המצרים

מאת **דב גולדשטיין**

אני יכול להבין את התחושה הרווחת, שבאה לחדר המלחמה של פיקוד הדרום, בשעותיו הקשות עם ראשית המלחמה, כאשר הופיע שם רב אלוף (מיל.) חיים בר־לב. מלחמה, כבנות, בתהיים עדיונים — תנה אני יושב מולו, עשרים וארבע שעות לאחר שחזר לשורות פעיל בצה"ל, וזהו היום בר־לב, שידענו: שקט, אדיב, חייכן. מדבר לאט־לאט. עוקר אותך כאילו במתח־דעת מן הדאגה, מרדיקה את הלב, ומקרין עליך מבטחונו ומשלוותו.

מספרים, שכך עשה בימים הראשונים של המלחמה. לפי הסדר, קודם בחזית הסורית. אח"כ בחזית המצרית. נכנס בשקט. משך באיטיות „מה נשמע?" אליהם. האזין בסבלנות. חקר דרוש ולמד — ואחר מה צריך לעשות, מתי, עם מי ועל־ידי מי.

חזר למשרדו. כמה בעיות ישנות הוסיפו. כמה בעיות חדשות נתוספו בגלל המלחמה. פנים שונים. הרבה שערות לבנות. אולי מעט יותר משהיו לו בערב יום הכיפורים.

— מדוע נוייסת? מה היה חלקך במלחמה? מה היתה פעולתך בצפון ומה בדרום?

מיום א' בערב, 7 לחודש, נקראתי אל ראש הממשלה והיא ביקשה ממני לעלות לצפון, להתרשם מהמצב ששרר שם אותו ערב ולעזור כמיטב יכולתי להתגבר על הבעיות. הדבר נעשה על דעתם של שר הבטחון והרמטכ"ל והיה מדובר, שמינויי לא יהיה באופן רשמי. עליתי לצפון והייתי שם 24 שעות, עד אשר כוחותינו הוולו בהתקפת הנגד והיה ברור שהמתקפה הסורית נבלמה והעניינים מסתדרים.

ביום ג' בערב, 9 באוקטובר, קרא לי הרמטכ"ל ושאל אותי אם אני מוכן לצאת לפיקוד הדרום. הסכמתי במקום. התנאי היחיד שלי היה, כמובן, שמינויי לשירות פעיל ומינויי לתפקיד יאושרו על ידי שר הבטחון וראש הממשלה. רציתי כיד הביתה, ארזתי במזוודה כמה חפצים אישיים, ואז התקשר אתי מלשכתו של שר הבטחון ושאל אותי, אם אכן מוכן אני לצאת לפיקוד דרום. כשהשבתי כן — הוא הביע את הערכתו המלאה וציין, שהמצב בדרום רציני והוא יעריך ביותר, אם אני אמצא במקום ואמליץ על דרך הטיפול במצב שנוצר.

אחר כך נתבקשתי לבוא לדיון ממשלה, שבו ראש הממשלה הודיעה על גיוסי לשירות פעיל ועל המינוי שלי. שר המשפטים הביע את דעתו, שהדבר מחייב התפטרות מהממשלה. אמרתי בו במקום, וללא היסוס, כי אם הדבר מחייב, הריני מוכן להתפטר מיד. מאוחר יותר התברר, שמבחינה משפטית אין הדבר מחייב התפטרות.

כשישבת הממשלה הלכתי שוב אל הרמטכ"ל, שאמר לי, כי אתמנה ליועץ בעל סמכויות מלאות. הגעתי אל הפיקוד בבוקר של ה־10 באוקטובר. ראשית דבר, קבענו סידורי עבודה עם אלוף הפיקוד.

גונן קרא לי „הרמטכ"ל הפרטי שלי"

— כיצד הגדיר אלוף פיקוד הדרום, האלוף גונן, את המינוי שלך? האם לא היה בזה, למעשה, הדחה מהתפקיד?

בהחלט לא. בהחלט לא. התואר הרשמי שלי, כך קראתי בעתונים, היה נציג הרמטכ"ל בפיקוד הדרום. שמואליק גונן קרא לי „הרמטכ"ל הפרטי שלי". תראה, המצב באותם הימים היה חמור ביותר בחזית הדרום. ואני חושב שנכון עשה הרמטכ"ל, שגייס אנשים, שלפי דעתו יכלו לתרום להערכת המלחמה. כתוצאה מהמצב הזה נוצרו מצבים רבים, שבהם מפקדים לשעבר נעשו פקודים של הפקודים שלהם. יש דוגמאות רבות: משל הנה היה היועץ האחרי של פיקוד צפון, וההר־כך של פיקוד הדרום, כפוף לבני פלד. אריק שרון היה מפקד כוח אצל האלוף גונן. וזה — זמן קצר אחרי שאריק עזב את תפקידו כאלוף פיקוד הדרום. אני הייתי בציג של רב אלוף אליעזר. אנשים לא דקדקו לא בתוארים ולא בסטאטוסים, זה לא היה הזמן המתאים לזה. אנשים שכוח הפשילו שרוולים ועזרו כמיטב יכולתם.

— האם באמת במפקדיך היה להבחין כדרך בהפסים בין בעלי התפקידים הבכירים ולקבוע בהרש מבכורה, ובהשיפוש, שהמלחמה הפרה אותם מעט?

לא. בצבא ההיררכיה היא ברורה לגמרי. מי שמקבל תפקיד צריך להיות ברור לו, שהדבר מחייב אותו גם כלפי הממונים עליו וגם כלפי הכפופים לו.

„ידענו על כוונות סוריה ומצרים לפתוח נגדנו במלחמה"

— האם לא ידענו, שהמצרים והסורים מתכוונים לפתוח במלחמה ביום הכיפורים? באיזה שלב ידענו זאת בוודאות? מה היתה משמעות ההפתעה? האם לא ידענו להעריך נכון את עוצמת האוייבים? האם זלזלו בהערכת יכולתם ונכונותם של צבאות מצרים וסוריה להפעיל את מאסת הנשק האדירות שלהם?

ראשית, אני רוצה להגיד לך, שבמודיעין צריך להבחין אבחנה ברורה, בין ידיעות הזורמות אליך, לבין ההערכה הנובעת מהידיעות הללו. אני אומר לך עם כל האחריות, שידענו על כוונות סוריה ומצרים לפתוח נגדנו במלחמה. הידיעות על כך היו מצויות בידינו בשפע. אני ער לזה, שבציבור רבים חושבים, שהמלחמה הזאת הפתיעה את המודיעין שלנו בהפתעה ושלא היו לנו שום אינדיקאציות על הכוונה המלחמתית של צבאות סוריה ומצרים. זה לחלוטין אינו נכון. היו ידיעות מספיקות המצביעות על כוונה כזאת. הסבירות למלחמה היתה נמוכה. זה היה נכון עד שבת בבוקר. אז ההערכה נשתנתה. מרגע זה ואילך הידיעות בדבר המלחמה וההערכה על סבירותה עולות בקנה אחד.

הישגים של הסורים ושל המצרים ב־48 השעות הראשונות, לא באו כתוצאה מיחסי כוחות שהפתיעו ולא נבעו מתפיסה צבאית, כזאת או אחרת, שנכשלה. כל ההישגים של הסורים והמצרים בשלב הראשון הם פונקציה ברורה של אי אתראה מספקת המפתעה. כעבור יממה או שתיים, כשהמערכת של צה"ל נכנסה להיערכות המלאה, לא רק שנפסקו כל הישגים נוספים של צבאות האויב והתקפתם נבלמה כליל, אלא שצה"ל גם עבר להתקפת נגד בחזית הסורית ועוד הוסיף על השטחים שבידיו. ואילו במצרים — צה"ל לא הספיק לבטל את הישגי המצרים, אבל עבר למיתקפת־נגד כזאת, שאלמלא הפסקת האש אני מעריך בבטחון, שהצבא המצרי היה, למעשה, מחוסל.

לא הופיעה בשדה־המערכה שום מערכת נשק שצה"ל לא ידע עליה

הענין הזה נראה לי כל כך חשוב, שאני רוצה, ברשותך, לסכם שוב: היו למודיעין ידיעות, והוא עמד במיבחן הידיעות. לא עמדו במיבחן ההערכה של הידיעות הללו. מבחינת יחסי הכוחות והתפישה המיבצעית של צה"ל — כאן אינני רואה כל טעות. לא הופיעה בשדה־המערכה שום מערכת נשק שצה"ל לא ידע עליה, שלא היו תוכנות מפורטות ביחס לאופני השימוש בה. כך על הגשרים, שהמצרים השתמשו בהם לחציית התעלה; כך על הסולמות, שהשתמשו בהם (אני עוד בזמני כרמטכ"ל ראיתי אותם כאבנים בסולמות האלה.). כך על המטוסים וכך על הטילים.

— האם הידיעות האלו חלו גם על מערכת הנשק הנגד־טאנקי של החבי"ר?

כן, בהחלט. ידענו על כל מערכות הטילים נגד טאנקים. עוד במלחמת ההתשה נפגעו לנו שלושה טאנקים מהטילים הללו. יש תוכנה של המודיעין שמתארת את הטילים האלה באופן מלא. לא בזה היתה ההפתעה ולא מכאן נובעת הטעות. לא בעוצמת האויב.

חיים בר־לב

אלה דברים קשים. אני יודע. אבל אלה דברים אמיתיים. ואסור לנו להמלט מן האמת. ולכן זה לא ויכוח על תפיסה. כל תפיסה, תהיה איזו שתהיה, יכולה להיבחן רק כאשר מפעילים אותה במציאות. הראיה, שיחסי הכוחות הם בסדר, ושכוחו של צה"ל במותניו, ושתפיסתו האופראטיבית נכונה, היא בזה, שמרגע שהמערכת נכנסה להילוך הנכון — הדברים התחילו להתגלגל בכיוון הרצוי לנו. הכשלונות שלנו היו ב־48 השעות הראשונות. אחרי זה הדברים הסתדרו. וזה לא עזר לסורים, שהעיראקים והירדנים באו לעזור להם. וזה לא עזר למצרים, שהיה להם כוח רב והם הנחיתו התקפות־נגד והפעילו כמויות אדירות של טילים. כל זה לא עזר. כשצה"ל קם ועמד על רגליו, ההתפתחויות היו כמצופה.

יש לחקור כדי לחשוף את העובדות

— כן, לדעתך, מחוייב לתת את הדין על המעשיות הבטיסיות, כפי שאתה הגדרת אותן?

קודם כל יש לחקור כדי לחשוף את העובדות. אין לי צל של ספק, שצה"ל יעשה זאת וגם הממשלה תעשה זאת. יכאב הדבר כאשר יכאב. על פי ממצאי הבדיקות הללו יתברר, אם יש מקום להוציא מסקנות לגבי ממלאי התפקידים. בין שיוסקו מסקנות אישיות כאלה או אחרות, או לא יוסקו — בדבר אחד אני בטוח לחלוטין: את צה"ל לא יתפסו יותר במצב של הפתעה כפי שהיה הפעם. גם להבא יהיו בידינו ידיעות נאמנות כפי שהיו עכשיו. אלא שהמסקנה וההערכה יהיו שונות משהיו במלחמת יום הכיפורים.

— בציבור הרחב השתרשה הבנה, כי הלוחם המצרי נשתנה באופן יסודי וכי שוב אינו אותו חייל מבוהל, החולץ את נעליו במדבר ורץ כל עוד נפשו בו. התוכל, בבקשה, להשוות את רמת הלוחם המצרי במלחמת ששת הימים לרמתו במלחמה זו?

הלוחם המצרי במלחמה הזאת הופיע עם מוטיבאציה הרבה יותר חזקה מאשר בעבר, עם מערכות נשק הרבה יותר מתקדמות מאלה שהכרנו בעבר, ובכמויות של חיילים ואמצעי לחימה כמעט בלתי־מוגבלות. כתוצאה מכך היתה הלחימה בתחומים אחדים יותר חריפה ויותר קשה מכפי שהכרנו בעבר. אך גם בעבר, מתוך נסיון המלחמות הקודמות, ידענו, שכאשר הצבא המצרי, וגם צבאות ערביים אחרים, ערוך בהגנה, עם גדרות, עם מוקשים, ועם טאנקים, הוא אינו מתמוטט בקלות. למדנו זאת במלחמת ששת הימים, בקרבות רפיח, הג'יראדי, אום־כתף וברמת־הגולן. אלה היו הבקעה קשות ועקובות דם. במלחמה הזאת חזרה התופעה הזאת בשנה תוקף בגלל ההיקף הכמותי — המון חיילים, המון טילים, המון ארטילריה והמון שריון.

לעומת זאת, בקרבות שבהם התנהגות האויב ותגובתו, אינן יכולות להיות מבוססות על שינון והירגלות בלי סוף — הצבא המצרי נתגלה לנו בדיוק כפי שנתגלה במלחמות שעברו. הדבר בלט בביוחד בקרבות אוויר ובקרבות שריון בשריון. בשני התחומים הללו לא ההירגלות היא הגורם המכריע, אלא קריאת הקרב הנכונה, היוזמה והתושיה, יכולת ההתמצאות והתגובה המהירה הנבונה על מהלכי האויב.

יש בכל אופן הבדל בולט אחד במלחמה הזאת בהשוואה למלחמה הקודמת: המצרים היו מוכנים הפעם להסתכן הרבה יותר מבעבר.

אצל המצרים נתגלו יוזמה ונכונות להקרבה

— תוכל, בבקשה, להביא כמה דוגמאות?

כן. למשל ההתקפות של המצרים על ראש הגשר שלנו בשני עברי התעלה, גם בצד המזרחי וגם בצד המערבי. יום אחד התקיפה חטיבה משוריינת, שבאה לאורך האגם המר, בצד המזרחי של התעלה. היא הושמדה כולה על ידי העוצבה של ברן. אחר כך היתה התקפה שריון בגדה המזרחית, בצפון — זו נהדפה על ידי העוצבה של שרון. היתה התקפת קומאנדו מצרית בגדה המערבית של התעלה, מכיוון איסמעיליה ודווקא — היא נהדפה על ידי צנחנים בעוצבה של שרון. הם ניסו בכל הכיוונים, בכל הכוחות, והמשיכו על אף כשלונות ואבידות גדולות.

יוזמות חוזות היו להם גם באוויר: הם ניצלו רעיון מפוקפק להשליך פצצות נאפאלם ממסוקים אל הגשרים שלנו. חמשת המסוקים הופלו על ידי הנ"מ שלנו. ואז באו מיגים וניסו שוב. 15 מהם הופלו.

הייתי אומר, איפוא, כך: הנכונות להקרבה, ליוזמה — היתה קיימת אצלם. תבונת הקרב והיכולת המקצועית — לא היו קיימות. זה בולט יפה מנסיונות התקיפה שלהם באמצעות הקומאנדו שלהם. הקומאנדו המצרי סבל אבידות רבות בהרוגים. על כל פנים אני בטוח, שהיו להם מאות רבות של הרוגים. הנזק שהם גרמו לנו, קטן ביותר.

בהתקפות הרגלים והטאנקים שלהם בהרבה מאות, ואולי אלפים של אנשי חיל רגלים מצריים. אבל הנכונות שלהם לשילוח גל אחרי גל עמדה בעינה. יום אחד הם ביצעו חמש התקפות של חיל הרגלים על המערך שלנו. הרגלים נהרגו במאותיהם. והם המשיכו בזה שוב ושוב, על פי הכלל הנקוט בידם של „חייל לשימוש חד פעמי". הם עשו לפני המלחמה אלפי תירגולים כאלה, במשך שנים. הם עברו המון שטיפת מוח. שמעתי, אבל לא בדקתי, שהיו ברשותם כדורי מרץ מיוחדים. הנכונות להקרבה היתה קיימת, איפוא. אבל ברגע שהקרב נעשה עניין של שכל, של תושיה, של יוזמה — האויב לא נשתנה.

ברגע שצה"ל עומד על רגליו — אין לאויביו כל סיכוי

— נוכח איומו של סאדאת לחדש את המלחמה, האם לאחר המהלומה שהצבא המצרי ספג, מצויה עדיין בידיו האפשרות להתקיף את צה"ל?

ברגע שצה"ל עומד על רגליו, אין לאויביו כל סיכוי. פעם נכשלנו והופתענו. פעם אחת. זה לא יחזור. אם המצרים ילקקו את פצעיהם, יתארגנו ויתחזקו, גם צה"ל אינו מבזבז את ימיו. אם האש תתחדש, היא תמצא את צה"ל במצב התחלתי, שאנחנו יושבים בבטן הרכה של מצרים עם כוחות ניכרים בצלילים. אני חושב, שלמצרים אין שום סיכוי בחידוש המלחמה. אבל אין להוציא זאת מכלל אפשרות.

— האם בשיחותיך עם קציני מצרים בכירים, יכולת להתרשם, שלמרות המכה העזה של צה"ל על הצבא המצרי, הם מרגישים כי הכבוד הצבאי והלאומי שלהם?

כן, כך התרשמתי. פגישתי הראשונה היתה עם תת־אלוף שבוי, מפקד יחידת טילים, שממנו ביקשתי שיציע ברכה קול לכוחות המכותרים של הארמיה השלישית להיכנע. הוא לא עשה זאת. לא היתה לי כל כוונה להכריח אותו. דיברתי אתו כאדם וכחייל, והצעתי לו לחסוך כעשרים או אולי שלושים אלף חיילים את סבל המצור ואולי גם את סכנת ההשמדה. הוא אמר לי, שהוא יודע במפורש, שהמצרים לא הרוויחו שום דבר במלחמה, „אבל — אמר לי — „את הכבוד החזרנו לקצינים".

אם אתה שואל אותי, זו טענה מצרית צודקת. הם אומרים לעצמם שהם לחמו בצורה מכובדת ועשו כמיטב יכולתם. הם צודקים בזה. הם אמנם לא הגיעו לכל מה שהם רצו להשיג, אך כבודם הם יכולים להגיד, שהוא החזור להם.

הצדענו זה לזה ולחצנו ידיים

הפגישה השנייה שלי היתה עם תת־אלוף מצרי, איש הקישור של המצרים לארגון הצלב האדום. זו היתה פגישה באולהורה, שלא הוכנה על ידי אף אחד משני הצדדים. אני רציתי לבקר את כוחותינו והגעתי לנקודה המערבית ביותר בכביש סואץ־קאהיר. שם פגשתי את קצין האו"ם ואמרתי לו, שכל עוד הדיוויזיות המצריות המכותרות יחוללו תקריות אש, עירת המזון והמים, שישראל הסכימה להעביר לארמיה השלישית, לא תוכל לעבור. ביקשתי מקצין האו"ם לדווח על כך לשלטונות המצריים. קצין האו"ם אמר לי, כי נמצא כאן תת־אלוף מצרי השואל אותי אם אני מוכן לדבר אתו. בוודאי, אמרתי, והוא הלך לצד המצרי, בסך הכל כמאה מטר בהמשך הכביש, חזר ואמר, כי הקצין המצרי מוכן להיפגש, אבל הוא זקוק עוד לזמן קצר עד שיגיע. מן הכתם היה דרוש לו הזמן לקבל אישור מהמפקדה שלו.

כעבור זמן קצר התייצב. הצדענו זה לזה. לחצנו ידיים. הקצין המצרי היה נרגש ביותר. כשפנה אלי, קרא לי: „הוד מעלתו". אני השבתי לו בדיבור פשוט: „בריגאדיר". הסברתי לו, שאם לא יהיה שקט על קו התעלה, לא נוכל לבצע את העברת האספקה לארמיה המכותרת.

הוא השתומם מאד ואמר: „זה בכלל לא מתקבל על הדעת, שדיוויזיות מכותרות, הזקוקות כל כך למזון ולמים, יפריעו בהעברת האספקה".

אמרתי: „במלחמה הזאת קורים כל מיני דברים בלתי מתקבלים על הדעת. רק אם הכוח המצרי המכותר יפסיק את האש, יוכל ישראל לבצע את הסכמתו".

אחר־כך ביקש אותי, שאמשיך בהעברת האספקה גם בלילה. ברוח טובה הסכמנו שזה בלתי אפשרי בבחינה טכנית ומיבצעית. עוד ביקש, שנרשה את פינוי המצרים הפצועים מהעיר סואץ.

אמרתי: „אני אינני מחליט ואינני קובע מדיניות. אני מפקד בדרג של שדה. אבל הערכתי היא, שישראל לא תוכל להרשות פינוי של פצועים מצריים, כל עוד מצרים לא תעביר את רשימות השבויים שבידיה ולא תסכים לשחרר את השבויים הפצועים שלנו".

היערכותנו בסיני לא התבססה על מעוזים בלבד

— מה קרה עם קו בר־לב? מדוע הוא התמוטט בצורה כזאת? לאחר שבבוקר יום הכיפורים היה כבר ברור, שהמלחמה תפרוץ באותו יום, למה איפה הפיקוד מהכוחות המבשים במעוזים של הקו?

צה"ל בעולם לא השתמש בביטוי „קו בר־לב" ולא דיבר על קו. היערכותנו בסיני לא התבססה על המעוזים בלבד. המעוזים נועדו והוקמו במלחמת ההתשה, כדי לקיים נוכחות פיזית על קו התעלה. במלחמת ההתשה הם שימשו כבסיסים מוצקים לכל הפעילות שלנו לאורך התעלה. אני הייתי משוכנע אז — ואני משוכנע בהחלט גם היום — שבלי המעוזים האלה, בלי העמדות המבוצרות, היינו נהדפים מגדת התעלה.

גם אדם בלתי מקצועי יבין, כעשרים מעוזים, לא נועדו לעצור לבדם מיתקפה כוללת של חמש, או יותר, דיוויזיות מצריות. נגד מיתקפה כזאת היתה קיימת מערכת כוללת, שבה המעוזים הם רק מרכיב אחד: הצפייה לאורך התעלה, בין המעוזים, כדי לגלות כל צליחה וכל נסיון צליחה מצרי; טנקים בעמדות מוגנות באחורי המעוזים בקו התעלה, שתפקידם לפגוע במי שהצליח לחצות את התעלה ולרדת מן הסוללה; גופי טנקים גדולים, שתוך זמן קצר יכולים להגיע למקום הפריצה; ארטילריה, שיכולה להנחית אש על איזורי הצליחה; כבישים ודרכים רחבה, כבסולים הדרכים, ובכבישים ומרכזי קשר או פיקוד, מערכים רפואיים, ושירותים לוגיסטיים. כל אלה היו המערכת הכוללת, שהיתה צריכה לבלום את המצרים.

מי שאומר שהמעוזים לא הצליחו לעצור את המצרים, אומר דבר שטות. הם לא נועדו לכך מלכתחילה. מי שאומר שההיערכות שלנו לא עמדה במיבחן — מדייק ביחס ל־48 השעות הראשונות. והוא מדייק לגבי המרחב של שבעה עד עשרה ק"מ מהמעוזים להצלה. אבל הוא אינו מדייק לגבי המרחב הקדמי כולו. המצרים התכוונו במכה הראשונה שלהם להגיע עד המעברים, שזה במרחק 30 ק"מ מהתעלה. הם נעצרו במרחב הצמוד לתעלה, במרחק של 8 עד 10 ק"מ מהשפה המזרחית, כאשר כביש לאורך התעלה, ברובו אינו בידיהם. ולכן אני קובע, כי המערך שלנו בסיני לא התמוטט. המעוזים נפלו, כי הם היו רק העמדות הקדמיות שלנו ולא יותר מזה. אחר־כך נפסקו היסעי המצרים.

אצלנו... מאת שלום רוזנפלד

הדילמה הצבאית משני עברי תעלת סואץ והדילמה הפוליטית משני עברי האוקיינוס:

מי נתון בכיסו של מי?

ואשינגטון לוחצת עתה על ישראל, שמנהיגיה יחדלו מלהשתמש בהגדרה „לחץ".

מה שחסר באמנת־ז'נבה הוא סעיף, שיחייב את מצרים ואת סוריה לדאוג לשבויים שלהן.

האופטימיסטים בטוחים שהבחירות ייערכו, כמתוכנן, בדצמבר. גם הפסימיסטים.

לפי האינטנסיביות, שבה עוסקים עתה בישראל בנושא מודיעין, אפשר היה לחשוב, כי הכתוב מדבר במלחמת־חנוכה ולא במלחמת יום־כיפור.

לאחר שבחזית־הדרום אורגנו בהצלחה הפגישות בין קצינים ישראליים ומצריים, אין מוציאים מכלל אפשרות, שפגישה דומה תיערך בקרוב גם בין כמה אלופי צה"ל.

משבר האמון בארץ הגיע לממדים כאלה, שאנשים רבים חדלו מלהאמין אף לשמועות.

הקאנצלר וילי בראנדט, אשר בעת ביקורו ליד האנדרטה בגיטו ורשה הוכיח, כי יש לו זיקה מיוחדת למעמדים דראמאטיים, עומד בקרוב להצטלם כשהוא כורע ברך לפני מגדל־קידות.

סאדאת איים, שלא ייכנס בשום מו"מ על שלום, עד שישראל תנתק את קשריה עם אפריקה.

כוחותינו בצפון, שהופתעו ע"י הגנרל חורף, מייחלים עתה להפסקת־מים.

גולדה בואשינגטון

בשני ענינים מרכזיים עמדה גב' גולדה מאיר לדון עם הנשיא ניכסון ושר החוץ ד"ר הנרי קיסינג'ר: שאלת הפסקת האש, חילופי שבויים והסרת המצור מעל באב־אל־מאנדב, בכניסה לים סוף — ושאלת הקיום של הפסקת האש ושים לארמיה השלישית המכותרת. אלו הבעיות המבוררות של היום.

כבר עכשיו, היה עליה לברר את מדיניות ארה"ב לטווח ארוך בשאלת המו"מ על הסדר־שלום, ואם יש אמת בידיעה ממקורות שונים, כאילו ישנה כבר הבנה או הסכמה בין וואשינגטון למוסקווה, בקווי־יסוד העתידיים להסדר, בנוגע להסדר שיושג.

גב' מאיר לא גילתה בפגישתה עם העתונאים מה היו תוצאות השיחה, וגם היא וגם הנשיא הבליטו, כי השיחה היתה ידידותית וקונסטרוקטיבית.

אך גם מתשובות לשאלות עתונאים התברר, כי המצרים, כפי הנראה, אינם רואים את חילופי השבויים והסרת המצור כתנאים־ללא־סייג של הפסקת האש, אלא מנסים גם עכשיו לבטל את חילופי השבויים והסרת המצור, כדי לסחוט מישראל ויתורים מעבר למה שהתחייבה בהפסקת־האש.

מהצהרה של גב' מאיר, שהציעה לנשיא ניכסון קווי הפסקת אש חדשים, שקל יותר לייצבם ולשמור עליהם, יש להניח, כי ישראל הציעה תמורת נסיגה לקווי ה־22 באוקטובר, הבלתי־ידועים לאיש, ובמקום הבטחת אספקה לא־מלחמתית לארמיה השלישית המכותרת — בין על־ידי שיירות ובין על ידי יצירת פרוזדור־אספקה — ייצוב קווים חדשים, על ידי יציאת המצרים ממזרח לתעלה, תמורת פינוי הגדה המערבית על ידי ישראל וייצוב הקווים החדשים לאורך שתי גדות התעלה.

על ידי קביעת הקווים במרחק־מה משני צידי התעלה, תוכל אף מצרים לפתוח את תעלת סואץ לשיט, אף לפני שיבוא הסדר השלום.

אין להניח, כי גולדה מאיר תחזור הביתה עם הבטחות ברורות, וכי המצב יתבהר — אם יתבהר — לפני שד"ר קיסינג'ר יערוך את ביקורו בקאהיר.

בבחינת מלחמת יום הכיפורים, יש לכן לראות בביקור גולדה בוואשינגטון שלב בליבה: בלימת הויתורים של ארה"ב למוסקווה ולקאהיר בהליכת הלחץ על ישראל. המתקפת־הנגד הישראלית עוד טרם נפתחה, אך בירור המצב לאמיתו, במקור ראשון בבית הלבן, גם הוא היה מורה מדיני בימים אלה.

הבדידות

מדינות אפריקה ממשיכות בניתוק היחסים עם ישראל. אחרי גאנה, שהיתה המדינה האפריקנית הראשונה שקיימה יחסים הדוקים עם ישראל, ואחרי הכבש של היילה סילאסי, שקיימה יחסים מיוחדים עם ישראל — בא גם תורה של קניה, ידידה ותיקה ונאמנה, קניה של הנשיא קניאטה, שגילה יחסי חום וידידות אל ישראל בהזדמנויות לאין־ספור.

מדינות אפריקה מנתקות יחסיהן עם ישראל לפי תור שנקבע מראש. ואם כי היחסים בין ישראל לאפריקה היו מבוססים זה זמן רב על יסודות דו־צדדיים, שאנו היינו הנותנים וארצות אפריקה הנהנות מהעזרה ובזירות בינלאומיות הצביעו נגדנו — אין להתעלם מהנזק המדיני שניתוקים מכאובים אלה גורמים לנו ושהם מגבירים הרגשת הבידוד שלנו במלחמתנו הגורלית.

קשה לנבוע הידרדרות נפשית, אך אם יבוא יום הכפל לשקם את מעמדנו באפריקה — נצטרך להבחין את יחסינו עם ארצות אפריקה על היחס למעשה, ולא על דיבורי סרק של ידידות.

משה דור

שתיקה על האולימפוס

עד לרגע שבו נכתבות שורות אלו — אני זהיר: בידיעתי כרוכה חלוקת הדואר בקטעים לא כעטים — לא הגיעה כל תשובה כאותם סופרים, אגודות־סופרים הרבה ארץ, שאגודת הסופרים העברים בישראל הפנתה אליהם את איגרת־הזעקה שלה. אף לא תשובה אחת.

אגודת הסופרים העברים הריצה לסופרים ולאגודות־סופרים בשבע ועשרים וכאה מדינות בקשה נרצחה, כי יתייצבו לימין ישראל המותקפת. בינינו הרי אין בצפיה שבצלי־נימוסין יפתחו את פיהם בלא שנהבקשה.

אני מעיין ברשימה הנבעגים. חסרים בה, אולי, שמות השובים, אבל גם מה שיש, די בו.

אני מעיין איפוא ברשימה הנבעגים. איזו כמת־הבל יפה!

הרב של יהה, הסביב של בשרון־היצירה.

✶ ✶ ✶

מילא, ברית־המועצות — אדם אינו יודע אם לבכות או לצחוק כשהוא נותן את דעתו, שגם לשם שלחה אגודת הסופרים העברים את מכתבה, אל אגודת הסופרים הסובייטית, שהיא בירית מבאר של הירות היצירה והמצפון, ולא הסתפקה בכך אלא פנתה, אישית, גם אל קונסטאנטין סימונוב ואל יבגני יבטושנקו, אל הבמאי ליניסט ההוזיק ואל הצוציק־על־תנאי הצעיר. מילא, פולין — גם היא ,הרי זה בן הכפורשבית. אנגרה־ת־צגת של המערה ההונפיה. מילא, בולגאריה... אבל יש ברשימה בניהוהיה של תרבות־אנוש בשיבתה: כורת וכרטיב, אירופה ואסיה, אמריקה ואוסטראליה. רצונבם, צרפת, ...רצונבם, בריטניה, רצונבם, הולנד, נורווגיה, שוודיה, יפאן, הודו, בוליביה, פאראגוואי... רצונבם, כוחייך על כל בירכות הלהוביים, אחד לא נעדר; רצונבם, בלגיה על שני עבריה, דוברי הפלמית ודוברי הצרפתית; רצונבם, קאנאדה של כותבי אנגלית וקאנאדה של כותבי צרפתית. העיקר, שיוכלו גם הפלמים וגם הוואלונים להבין בנו, גם יושבי אונטאריו וגם יושבי מונטריאול. — כל אלה הנרחקים ככה לצרף את מביהיהם לעצומות בעצם, המודיעים אל הפתח כדי שלא יקדימום בהרכבת קול של מחאה, הפגנה, בשורמה כרה שתהדהד בכצה העולם ועד קצהו: סלקו את ידיכם מישראל! רוצחים, אימפריאליסטים, גנבים של כל הארציה, תנו לה לחיות, תנו לה לנשום!

אחד לא חיכה שיפנו אליו: פרידריך דירנמאט כבר השמיע דברים מלאי בוז לקליעות שלו בנציב, המפלאים את פיהם מים. שני כבר הודה את דעתו בראיון עתונאי: ז'אן פול סארטר התייצב בלא היסוס למען זכותנו להתקיים. אחריו, מה טוב חלקנו: אחד בשוויץ, שני בצרפת. אחד מתוך קריקר מושכים־בצע בשוויץ, שני מתוך קריקר מושכים־בצע בצרפת. השאר — שותקים.

שותקים — באירופה, שותקים — באמריקה, שותקים — באסיה, שותקים — באפריקה, שותקים — באוסטראליה. שותקים — הכבנאים, הכשירים, הבמאים, המבאים. שותקים — ההומאניסטים, הרגישים, אנשי הרצון הטוב, המתריעים, הבוחים.

אין להם מה לומר. ליבים ודאי יתגונן פלוני: הפנייה לא הגיעה אלי. הייתי בחופשה. אשתי חלתה. הסוהגרתי בהוד־הצליה וכתבתי, ונתתי הוראה לא להפריע, אוהה כבין, הבוחה...

מה יש? רק לווילי בראנדט, התן פרס נובל לשלום, מותר „לשמור על איזון" ולהינפש בריבייה? למיעבדים הפיטנציאליים לפרס נובל לספרות — אסור?

✶ ✶ ✶

שקט על־עולם־הרוח. שותק ומחריש. שותק, אי־כם על האולימפוסים שכבר כבורים היינו באוויולתנו כי אי־אפשר להם להתיירכם צר בעל לבקצה כלאות הדם, השנאות, הישורים, עולם־הרוח שותק. צלם־הרוח שוק.

הנה, אל הציורהו מחלוס־הזכוכית שלו השקפת הצריך, היפה, שכל נשיבת רוח מצוייה עלולה לנפצו לרסיסים, ובכל רסיס הזורח השמש, ובכל רסיס יבהיקו השמיים, ובכל רסיס תרעד סימפה־סלי־גשם — כביצם כבו (איזה דימוי שחוק!) ובהגה־אדם.

صكنا من الاصل

מערכת יחסים חדשה מתפתחת בק"מ ה־101

ישראלים נהגו המשאיות לארמיה ה־3 המכותרת

מאת דניאל ב[illegible] סופר „אסושיאייטד פרס"

נהגים צבאיים ישראליים נטלו מידי חיילי האו"ם את המשאיות המצריות, בשביל להוביל אותן דרך הקווים הישראליים אל הארמיה ה־3 המצרית המכותרת.

„נהגי האו"ם עייפים, או עברנו לישראליים" — אמר רב־סרן ישראלי בק"מ ה־101, נקודת הביקורת של קו הפסקת האש בין מצרים לישראל.

נראה, כי אתמול היה היום הראשון בהיסטוריה, שישראלים נהגו ב„תפקידי" משאיות צבאיות מצריות. המשאיות כבויות בקאהיר וה[illegible] נבדק בקפדנות על־ידי חיילים ישראלים, בטרם ניתנה להן רשות להמשיך בדרכן.

הישראלים אומרים, כי 50 מתוך 125 משאיות — שעליהן הוסכם בפגישת קצינים — כבר הגיעו למעדותן. עד לק"מ ה־101 נהוגות המשאיות בידי נהגים צבאיים מצריים.

„אין כאן שום מיפנה מדיני" — אמר הרב־סרן, שסירב מלמסור את שמו, בהבהירו את החלפת הנהגים. בעת שיותנו עברה לידנו משאית, עמוסה מיכלי מים ונהוגה בידי חייל ישראלי.

נקודת הק"מ ה־101 היא המקום, שסביבו עשויה לצמוח מערכת יחסים חדשה בין ישראלים למצרים. קצינים בכירים משני הצדדים קיימו בקירבת המקום הזה ארבע פגישות, לדיון על שיירת האספקה, על הפסקת האש ואפילו על הבעיה העדינה של חילופי שבויים.

אלו שיחות ראשונות מסוג זה בתקופה של 17 שנות כל־חמה קרה וחמה בין מצרים לישראל.

אנשי כוח החרום של האו"ם עמדו והתבוננו, בעת שהישראלים פתחו כל קיטה, כדי לוודא שהוא מכיל רק מזון או תרופות. „הם מביאים כל מיני אספקה, כל מה שאפשר לשתות ולאכול, אבל שום דבר חוץ מזה", — אמר הרב־סרן. „על כל פנים, אני מקווה, ששום דבר אחר לא עבר פה".

בתצפית המכונה „קילר", נקודת תצפית הפסקת האש מטעם האו"ם על התעלה, מועברת האספקה ברכב אמפיבי אל הכוחות המצריים המכותרים.

רב־סרן משה, המפקח על ההעברה, גילה, כי גם הוא קשר קשרי היכרות עם „המקביל" שלו, לוטננט־קולונל מצרי. „המתיחות ירדה כל פעם יותר", אמר רב־סרן משה. „אתמול התיישבנו פה על התבנית ודיברנו על פוליטיקה ועל שלום. הוא יודע די הרבה על הציונות".

מנהל נמל אילת:

„סגירת המיצרים עוד לא פגעה בעבודה בנמל אילת"

מאת ברוך מאירי

„נמל אילת מתרה עבודה לשבועיים ימים בלבד. מבחינתי, לא פגעה סגירת מיצרי באב אל־מנדב בעבודה השוטפת בנמל. אני מקווה, שסגירת חופש השיט במצרים תיפתח, עוד בטרם נעמוד במצב של חוסר עבודה" — אמר לי אבנר הדר, מנהל נמל אילת.

„הנמל שלנו — הוסיף מנהל הנמל — מנוסה כבר במצב כעין זה. זוהי הפעם השלישית שהוא נמצא במצור. אך בניגוד לפעמים קודמות מוטל הפעם המצור לא במיצרי טיראן, כי אם במיצרי באב אל־מנדב".

מר הדר דן אתמול עם מנהלי רשות הנמלים בבעיות השונות הכרוכות בנושא סגירת המצרים. מנהל נמל אילת ציין, כי מאז פרוץ המלחמה לא הגיעה שום אניית משא, בגלל סגירת המצרים.

סגירת מיצרי באב אל־מנדב גורמת לנזקים כספיים כבדים ליצואנים ויבואנים הישראליים, וכן לבעלי הספינות, אשר ספינותיהם נאלצות להמתין בנמל אילת.

גם הירדנים סובלים קשה מסגירת מיצרי באב אל־מנדב, שכן, מאז פרוץ המלחמה לא הגיעה לנמל עקבה שום אוניה מסחרית. שתי אוניות־משא שהיו בנמל, הפליגו מייד עם פרוץ המלחמה. נמל עקבה — בניגוד לנמל אילת — שומם כיום.

תושבי הכפר הסורי חאדר מבקשים מישראל לשקמם

מאת מאיר הראובני

תושבי הכפר הדרוזי חאדר, הנמצא לרגלי החרמון בשטח סוריה שנכבש לאחרונה, פנו לשלטונות הממשל של הצבאי בגולן בבקשת סיוע בכסף ובחומרים לשיקום מהיר של בתיהם ותיקון הבתים שנפגעו במהלך הקרבות שהיו באיזור, כדי שיוכלו להתקיים בתנאי החורף הקשה השורר שם.

בחאדר נותרו רוב התושבים הדרוזיים, להוציא כ־200 צעירים בני הכפר שגוייסו ערב המלחמה לצבא סוריה. תושבי הכפר עוסקים בעבודות חקלאות ומבקשים גם לשווק את תוצרת מטעיהם וענפי החקלאות האחרים לישראל.

הכפר חאדר, המרוחק רק כשישה ק"מ מהכפר הדרוזי מג'דל שאמס, קשור בקשרי משפחה רבים עם תושבים בכפרי הדרוזים בגולן הישראלי. מאז יוני 1967 שימש הכפר חאדר כמקום מפגש של דרוזים ב־רמת הגולן, שפעלו בחשאי בשורות המודיעין הצבאי הסורי (ורבים מהם נעצרו בראשית השנה בעקבות חשיפת רשתות הריגול בגולן).

אנשי הממשל הצבאי ברמת הגולן עוסקים בימים אלה בסיוע לכפרים הדרוזיים, שנפגעו בהפגזות ארטילריה ובהפצצות חיל האויר הסורי. השבוע סיימו בכפרים את הערכת הנזקים לצורך תשלום פיצויי הארגונה. הביטוח הלאומי ישלים במשך חודש נובמבר את תשלום הקיצבות לאלמנות ולמשפחות. השכונות שנפגעו בהפצצות הסורים.

כן תוקנה רשת אספקת המים שניזוקה במהלך הקרבות באיזור.

✱ 15 מניות מנצרה מקיימות היום מבצע „תרומה ל־חייל" בצפון הארץ.

שבויים מצריים נוספים מועברים ע"י אנשי צה"ל למכלאה בסיני (צילום: ישראל סאן)

בניתוח מהלכי המלחמה של העתונאי גיבו ב„לה מונד":

בבתי הספר הצבאיים בעולם כולו ילמדו את שיטות הלחימה של צה"ל

מאת תמר גולן, שליחת „מעריב" בפאריס

מתי צלחו כוחותיו של אריאל שרון את התעלה? מה היה גודל הכוחות הישראליים בגדה המערבית של התעלה כאשר גילתה ראש הממשלה, גב' גולדה מאיר, לעולם בפעם הראשונה שרוקם ראש־גשר ישראלי שם?

על התשובות לשאלות אלה, הנמנות בלי ספק עם השאלות החשובות ביותר בהיסטוריה של מלחמת יום הכיפורים, חלוקות דעתם של שני עתונאים מן החשובים ביותר בצרפת, המפרסמים בימים אלה את „כל האמת" על המלחמה.

בסדרה של שלושה מאמרים, בעתון השמרני „לה פיגארו", טוען העתונאי איזו קיאו, כי כוחות צה"ל נמצאו בגדה המערבית של התעלה כבר ב־9 באוקטובר. טענה זו פורסמה ב„להרפיגארו" אף באותו תאריך, ובסדרה הנוכחית משתדל קיאו בכל יכולתו להוכיח שאכן צדק עתונו בפרסמו אותה הידיעה.

לפי גירסת קיאו הגיע אלוף שרון אל התעלה ב־9 באוקטובר, אך נאלץ לחכות עד ש־קיבל ב־14 באוקטובר את „ה־אור הירוק" למבצע „אילה".

לא „כוח משימה" קטן

אשר לשאלה השניה טוען קיאו, שכאשר הודיעה גב' מאיר בכנסת ש„כוחותינו ה־נמצאים ברגע זה מעברה ה־מערבי של התעלה", כבר היו שם כוחות גדולים בהרבה מ־סתם „כוח משימה" קטן, בגדול והרבה יותר מ־8 הטנקים ש־עליהם דיברו המצרים בזלזול לאחר מכן.

לדברי קיאו, נמצאו באותה שעה ממערב לתעלה כ־5000 חיילים ישראליים ולפחות 100 טנקים, ועד הבוקר גדל מספרם ל־7000 חיילים.

לעומת זאת טוען כתב העתון הצרפתי „לה מונד" ז'.פ. גיבו, כי צה"ל צלח את התעלה רק ב־14 באוקטובר, ובשעה שגב' מאיר הכריזה את המבצע בפעם הראשונה, עוד היה „כוח המשימה" מצומצם ביותר, מ־עין „ראש של סיכה", בן כמה מאות חיילים וכ־20 טנקים.

את סדרת המאמרים שלו מכנה גיבו „הניתוח לאחר המוות של נצחון". הוא טוען כי בבתי הספר ה־צבאיים בעולם כולו עתידים ללמוד את שיטות ה־לחימה של הישראלים, שיטות שהנחילו להם נצחון ברור ומוחץ.

המשגה של המצרים

את הקרב בעבר המערבי של התעלה מכנה כתב „לה מונד" בשם „החזרה לגושן" על שם ארץ גושן התנ"כית. ביום ה־היסטורי של ה־14 באוקטובר — כותב העתונאי — היו אלה המצרים שפתחו במתקפה כל־לית, מתקפה שהיתה משגה אסטראטגי. המצרים החליטו להתקיף בגלל שלוש סיבות:

✱ משום שידעו כי צה"ל ניצח בחזית הצפון ויהיה עתה פנוי לתקוף בדרום, ועל כן החליטו שיש להקדים ולהת־קיפו.

✱ משום שנודע להם על הגשר האווירי מארה"ב, ש־החלה מספקת לישראל נשק חיוני ביותר, לרבות פצצות מתוחכמות מסוג „רוקאיי" ו„מייווריק", המצויידות במצל־מות טלוויזיה ובאמצעי־נגד אלקטרוניים.

✱ בגלל הצורך לשמור על היוזמה, צורך פוליטי לא פחות מאשר צבאי.

שלושת צירי המתקפה

המתקפה המצרית בצרכה, לדברי העתונאי, על שלושה צירים: המיתלה, הגידי ו־קנטרה. באיזור האגם המר נקטו הישראלים בתכסיס ישן נושן: הם הניחו למצרים ל־הזור — כדי לסגור עליהם. עם רדת הלילה, התקדם טור של טנקים „פטון" לכיוון דוור מאחר עד שהגיע לנוה המדבר גושן.

כדי להמשיך לפעול מ־אחורי הקווים השתמש ה־קומאנדו הישראלי במנקים סובייטיים, והחיילים דיברו ערבית.

תוך 48 שעות הפך אלוף שרון את כוח המשימה לראש־גשר אמיתי — כותב העתונאי. המצרים נזקקו לכמה ימים עד שהבחינו בתופעה „שסף הדם הפנימי" בגדה המערבית. כ־אשר דיבר רדיו קהיר, ב־18 באוקטובר, על 8 טנקים ישראלים, כבר היה המשחק גמור. לפחות בנקודה זו מס־כימים שני העתונים.

גם „פיגארו" וגם „לה מונד" מסכימים, כי תוך זמן קצר גדל הכוח בגדה המערבית בצורה מדהימה, אם כי הם חלוקים לגבי העיתוי. לדברי „לה מונד" היה זה רק ב־24 באוקטובר שהכוח מנה 12 אלף איש ו־300 טנקים. אין זכר בדברי „לה מונד" ל„מלחמות הגנרלים" ולתיאור מאבקים פוליטיים ואישיים, נושאים ש־עליהם כתב „לה פיגארו" וש־עורר המעניינות עצומות.

כרוזות־שטנה נגד יהודים — בפאריס

כרזות מעוטרות בציורי־שטנה, ובהן נאמר „מפלה ל־ישראל", הופיעו באחרונה ב־מספר רובעים בפריס.

נודע, כי מדביקי הכרזות הם חברי הארגון הימני הקי־צוני „אורדרנאובו".

„מוכן להינשא?" - נשאל סרן יגאל באלחוט תחת הפגזה, ומיד השיב: „מוכן, עבור" טקס הנישואין נערך אתמול ליד איסמעיליה

מאת אברהם רותם, כתב צבאי

בעיצומה של המלחמה, כשאחת כיחידות השריון בכוח של אריק שרון ניהלה קרבות שריון בשריון בחזית התעלה, נתקבל שדר במכשיר הקשר אצל מפקדת היחידה בבחערב התעלה. סרן יגאל נתבקש לה־שיב למפקדה שבעורף, בסיני, אם הוא מסכים לשאת לאשה את חברתו דבורה...

„אמור שנית, עבור" — ה־שיב יגאל. הוא היה נדהם. ידע שחברתו בת העשרים, דבורה קוממי מהוד השרון, נמצאת מתחילת המלחמה ב־בית הוריו. אך לא ידע כי משפחתו „בישלה" לו חתונה.

„רק אחרי שהתאוששתי תחת אש הפצצת כטוסים והפגזות ארטילריה עניתי: „כאשר" — הוא מספר. ואז נתבקש מן הצד השני לחזור שנית: „מ־אשר". „מזל טוב" — השיבו לו במכשירי הקשר.

אמש, במעמד האלוף אריק שרון, שנתפנה במיוחד לשם כך, קידש הרב הראשי לצה"ל תת־אלוף מרדכי פירון את בני הזוג, קצין הקבע בשריון ו־חברתו האזרחית בטקס צבאי, אי שם בסיני.

עד לשעות הצהרים אתמול, בעוד החתן שקיבל חופשה כ־יוחדת הכלה ובני משפחותי־הם עושים דרכם דרומה במ־כוניתם, תוכנן לערוך את טקס החופה ומסיבת החתונה בקרב חיילי היחידה באפריקה, ממע־רב לתעלה. חתונה זו נועדה היותה להיות ראשונה באיזור זה, כאן צאת בני ישראל מ־מצרים. רק ברגע האחרון, מ־סיבות בטחוניות ואחרות, הו־חלט להעתיק את מקום החתונה למזרח התעלה, בואכה איסמעיליה.

הטבח ועוזריו עמלו על ה־כנת התקרובת, כולל עוגת ענק בצורת טנק, קצין החינוך והרב הצבאי דאגו לארגון ה־טקס.

בדברי ברכתו עמד הרב הצ־באי תת־אלוף מרדכי פירון על משמעותו המיוחדת של טקס הקידושין הזה, הן מבחינת המ־קום והן בתנאי הזמן.

האלוף שרון ציין כי החתן הוא קצין „ביחידה הלוחמת ביותר", שעמדה בקרבות המ־רים ביותר של המלחמה ובה־צלחה בלתי רגילה.

שעה ארוכה נמשכה שמחת הלוחמים ולא חסרה גם החלה המסורתית הגדולה, ממנה פרסו לכל החיילים.

✱ אושרו בהיקף של 50 מיליון ל"י הועמד עד כה ל־רשות מפעלי התעשיה למי־מון מלאי הסחורות המיועדות ליצוא, אשר בהיעדר אפשרות מיידית לשלחן לחו"ל נמ־צאות עדיין במחסני המפעלים. על כך מסר אתמול סגן מנ־כ"ל משרד המסחר והתעשיה לעניני מימון, מר עמוס מר־חיים.

בן־אהרון תובע לקיים הסכמי העבודה במשק

מאת רחל פרימור

מזכיר ההסתדרות מר יצ־חק בן אהרון אמר אתמול במבט התקופה להן, כי יש לקיים את הסכמי העבודה הקיימים ולהבטיח יחסי ע־בודה בלתי מעורערים במ־שק. מר בן אהרון אמר זאת לפני שהמריא לארה"ב, שם יעשה 10 ימים בשליחות מ־גבית ההסתדרות ומפעל ה־בונדס.

בתשובה לשאלה אמר מזכ"ל ההסתדרות כי „יש חלקים ב־ציבור הפועלים, שנפגעו כצמ־צום מערכות הייצור וסגירת מפעלים כתוצאה כגיוס המי־לואים. כך נוצרה אבטלה כ־סויימה. למרות הצבת מנסיד־רים במקום המגוייסים עוד נותרו מקומות עבודה קבנים מועסבתים, מחוסר בעלי מק־צוע, ובשל כך קיימת תופעה של אבטלה מאונס".

מר בן אהרון הדגיש כי ל־מפעלים אלה יש לדאוג באמ־צעות כספי קרן האבטלה. או־לם תקנון הקרן איננו מתיר תשלומים בשל כצבי חרום ו־מלחמה. לכן סבור בן אהרון שיש לשנות את התקנות.

לדעתו אף יש לעשות חשבון מחודש של כוח האדם כדי לחדש את פעילות ענף הבנין.

תוספת יוקר בינואר

בתשובה לשאלה הזהיר מר בן אהרון כי נוכח עליית המ־חירים יהיה כנראה צורך ל־שלם את תוספת היוקר לעוב־דים בחודש ינואר.

אשר לדברי הבקורת שמתח שר המכספים לשעבר י. ש. שפירא על שר הבטחון מר משה דיין, אמר מר בן אהרון: „יש לי אמנם כה לומר בנו־שא זה. אולם אנחנו כעת במאבק עם גורמי חוץ ובשעה כזאת לא עושים חשבונות פ־נימי".

בארה"ב ייפגש מזכ"ל ההס־תדרות עם נשיא האיגודים ה־מקצועיים של ארה"ב, ג'ורג' מיני.

האגודה למען החייל בישראל
סניף תל־אביב—יפו

מועצת התלמידים המרכזית
שליד אגף החינוך בעיריית תל־אביב—יפו

דווקא עכשו הם צריכים יותר

אזרחי תל־אביב־יפו,
ביום ג' 6.11.73
יפקדו את בתיכם תלמידי בתי הספר התיכוניים להתרמה שמטרתה:

החיים יותר נעימים לחייל בחזית עד שובו הביתה, לחיק משפחתו

זכרו, חיילי צה"ל נמצאים היום רחוק מביתם יותר מאי־פעם ועוד יעבור זמן עד שהצבא הגדול הזה שקם להגן עלינו ישוב אל ביתו.
לכן, היום, יותר מאי־פעם, אף יותר מאשר בעת הקרבות, גדולים צרכי הבידור והרווחה של חיילינו ויש לעשות הכל כדי להקל עליהם ולהנעים את זמנם.
דווקא עכשו הם צריכים יותר!
הענו לפניות התלמידים בעין יפה ובלב חם!

המרכז לשירותי התנדבות

שימו לב:

✱ לשכות המתנדבים פתוחות
יום יום בין השעות 9.00—15.00

ירושלים: רח' אלקלעי 9, טל. 33718
תל־אביב: רח' החשמונאים 99, טל. 267193
חיפה: מכון כרמל, רח' דוד 12, טל. 80023
באר־שבע: רח' הרצל 88, טל. 73342
בני־ברק: רח' חברון 4, טל. 783121
הרצליה: בנין העיריה, רח' העבודה 14, טל. 981841
חדרה: בנין העיריה, טל. 24526
נהריה: בנין העיריה, טל. 922121
נתניה: בנין העיריה, רח' ההסתדרות 6, טל. 92365
רמת־השרון: מועצת הפועלים, טל. 771211
או למרכז לשירותי התנדבות, רח' החשמונאים 99, תל־אביב, טל. 03-255705

✱ בשבת הלשכות סגורות

✱ גופים ציבוריים ומוסדות המשרתים את הציבור
והזקוקים למתנדבים — שלא על מנת לקבל שכר — מתבקשים להודיע על צרכיהם ללשכות המתנדבים תוך תיאור המשימות.

תנור אויקל
מס' 1 בתימום
מבחר דגמים בסיגנון קלאסי ומודרני.
רשת סוכנים בכל רחבי הארץ.
אויקל בעמ
הנדסת חימום ואיוורור
ת"א, רח' פינסקר 70, טל. 283236-7-8
עם תנור אויקל בבית, החורף נשאר בחוץ

דוקרם־פז בע"מ ביו"ד לשריגים
חיסול שוטף "יצא מאיכות מעולה"
✱ לגברות ✱ לגברים ✱ לנוער
✱ הזדמנות מיוחדת שמלות צמר עבה צבעים: שחור, מחירנו כ־35 ל"י בלבד
לוד: אזור התעשיה (ע"י טלרד) שעות 8.00—16.00
ת"א: שדרות־רוטשילד 75 (פינת מזא"ה) שעות 8.00—17.30

נעלמה מכונית פג'ו 404
שמספרה 307—311
לבנה
עם ריפוד אדום
✱
כל מי שיודע מקום ה־מכונה מתבקש להודיע לת.ד. 1346 תל־אביב
ויבוא על שכרו.

אבד
מדליון עם שרשרת
ובו תמונת הורי לפני 50 שנה, ללא ערך כספי אך לבעלי המזכרת יקרה מאד.
אבד ביום 30.10.73 בין השעות 12—11 לפנה"צ בין הרחובות שד' בן־ציון המלך ג'ורג' ת"א.
למוצא הישר יוענק פרס.
נא להתקשר לטל' 280385 תל־אביב.

מנעי את בדידותך דאגי לחברה ושלווה
הגיוס למילואים הביא את הנשים והנערות בעורף למתח ובדידות. כתבי אלינו ונקשר אותך עם נשים ונערות מתאימות, הנמצאות במצב דומה. הזקוקות לחברה ולהתכתבות, כדי ליצור הרגשה טובה יותר ולהעביר את הזמן ביתר יעילות.
ת.ד. 30195 ת"א, עבור חיה.

יום ו' 2.11.73 — ז' בחשון תשל"ד
מחיר פלה: ביום חול
הודעות
חפשי קרובים
Mr. Howard Guthman, 20506 Bainsor, Detroit, Michigan 4823 U.S.A
דירות
קבלני בנין
דירות למכירה

עורח מעריב

המשרד הראשי: בית מעריב רחוב קרליבך 2:
הסניף המרכזי לקבלת מודעות בת"א: שדרות רוטשילד 33. מ־8 בבוקר עד 6 בערב
מחיר מלה: ביום חול — 1.25 ל"י בערבי־שבתות וחגים — 1.50 ל"י

הודעות

איגוד שוחרי בריאות מודיע שהפעולות בקבוצות התעמלות ו־בריכה התחדשו. וביום שבת 10.11.73 מחדשים טיולי שבת. מתאספים ב־8 בבוקר בבית־מלכי ישראל.

נגנבה אוטומו מיני מינור כ־610153 צבע אפור, ריפוד אפור, הכיסוי ירוק. כל המוצא יבוא על שכרו טלפון 941258.

חפושי קרובים

אומר גוטמן שהגיע ארצה מ־צ'כוסלובקיה דרך אנגליה ב־1949. יליד 1892 נשוי, מתבקש להתקשר עם בן דודו בארה"ב:
Mr. Howard Gutman,
20306 Biltmore
Detroit, Michigan 48235
U.S.A.

דירות

רמת אביב „מרכז דירות" ל־תיווך, מכירה, קניה והשכרה ברודצקי 33, 413848.

בפתח־תקוה אתרון לבעיתך ב־רכישת דירה בחברת „גן" המ־צאו מבחר של מאות דירות בכל חלקי פתח־תקוה משכנתאות והלוואות לא צמודות. „גן" חב־רה לבנין חיים עוזר 20 פתח תקוה.

קבלני בנין

דירות למכירה

וילות ובתים

דירות להשכרה

דירות מרוהטות

חדרים מרוהטים

עסקים

משרדים

ביקוש דירות

חנויות

משרדים

כלי נגינה

שרותים

מכונות כביסה

דודי שמש וחימום

עורח ירושלים

סניף „מעריב" לקבלת מודעות בירושלים:
רחוב הלל 14/16. פתוח מ־8 בבקר עד 6.30 בערב

הודעות

דירות

קבלני בנין

דירות למכירה

חדרים מרוהטים

ביקוש דירות

וילות ובתים

משרדים

מחסנים

מכירות

מקררים

קניות

מגרשים

עסקים

דירות מרוהטות

דירות להשכרה

הצעות עבודה

הכשרה לעבודה

ביקוש עבודה

מכוניות למכירה

פרסומים

שעורים

שרותים

صكنا من الاهل

עורך **מעריב**
המשרד הראשי: בית מעריב רחוב קרליבך 2:
הסניף המרכזי לקבלת מודעות בת"א: שדרות המשילך 33. מ-8 בבוקר עד 6 בערב
מחיר מלה: ביום חול — 1.25 ל"י בערבי-שבתות וחגים — 1.50 ל"י

מכוניות למכירה

פיאט 600 — 1969 — יד ראשונה, טל' 81923.

דולפין פוג'ראינט 1966 במצב טוב.

שידוכים

מכירות

הודעות

דירות

דירות למכירה

עורך **חיפה**
סניף „מעריב" לקבלת מודעות בחיפה:
רחוב הנביאים 32. פתוח מ-8 בבוקר עד 7 בערב

וילות ובתים

דירות להשכרה

הצעות עבודה

חדרים מרוהטים

ביקוש דירות

קניות

מחסנים

תנורי חמום

ביקוש עבודה

חיות בית

משרדים

פרסומים

מקררים

שעורים

מכוניות למכירה

קטנועים

עסקים

מגרשים

תנורי חמום

מכירות

READER'S DIGEST
September 1973
The Fat-Controlled Diet
Meditation — Key to Peace of Mind
Male Impotence

הפצה בלעדית
סטימצקי
להשיג בכל מקום

מקררים

טלויזיות

חיות בית

שעורים

קניות

מכונות תפירה

דירות מרוהטות

מכוניות להשכרה

ביקוש מכוניות

אופנועים וקטנועים

רהיטים

בולים

עורך מעריב

המשרד הראשי: בית מעריב, רחוב קרליבך 2:
הסניף המרכזי לקבלת מודעות בת"א: שדרות רוטשילד 33.
מ-8 בבוקר עד 6 בערב
מחיר מלה: ביום חול — 1.25 ל"י בערבי־שבתות וחגים — 1.50 ל"י

הצעות עבודה

עוזרת אחראית לעבודה חלקית. טלפון (גם בשבת) 226893.

קוסמטיקאית מעולה דרושה ל־עבודה במדרגה ת.ד. 8067 רמת־גן.

מטפלת למורה חצי יום בבית ים מוקולוב 28 צוון 886065 ב־ערב.

דרושה תוארה מנהלת עבודה ומזכירה, טלפון 58833 מר ליס.

שליח עם אופנים דרוש לביה"ד "זר" רחוב רענן 8 ת"א.

שומר/עוזרת נקיון דרוש/ה ל־ביה"ד "זר" רח' רענן 8 ת"א.

דרושה בחורה לניהול בית + טיפול בתינוקת אפשרי לינה ב־כלכלה, המלצות דרושות. לטלפון 938393.

דרושה עובדת למזנון, לפנות ל־בנל"שלום קומה 26 מ-8—15.

דרוש מסגר בילוי, טלפון 823356.

בראשל"צ למשרד עורכי דין דרושה פקידה בעלת תעודת בג־רות לעבודה ממושכת 948408.

דרושות תופרות א"א, לזיגנר ואוברלוק "בוריקו" הרב קוק 37 תל־אביב.

דרושה עוזרת עם המלצות, מש־כורת טובה, טלפון 261374.

חיילים ותלמידים לעבודה זמ־נית ב"רחוק ופי" מאחורי בור־סת היהלומים (רפאל הלפרין).

דרושה בחורה לעבודות בית ולטיפול חלקי בתינוק. 229662.

בבני ברק דרושה אשה דתית לטיפול בתינוק עם עבודות בית קלות טלפון 788980.

לקבוצת "גבים" דרושה אחות לתקופה של כ־3 חודשים. נא להתקשר בשעות העבודה לטל. 051-94331.

דרושה עוזרת עם לינה תנאים טובים. לטלפון 231491.

דרושה אשה מבוגרת נעימה ל־טיפול בתינוק 7.30—13.30 לפ־נות 232858 אחרי 17.00.

יהלומים דרושים לוטשים ל־בריליאנט למטה מרקיזות אפ־שרי גם בתנאי קבלן 612649.

דרושה מזכירה / מתכנית ל־משרד ע"ד טלפון 228333 — 224462.

שואף להצליח מהר בעבודה רצי־נית, מענינת ומכניסה יפה? ! רכוש נסיון אך מעמים הצליח. אצלנו יש סיכוי טוב לאלה המתאים. תעבור קורס מקיף ו־תודרך תוך כדי עבודה. פנה עם פרטים מלאים לת.ד. 29147 ת"א, עבור 337.

חברת השקעות מחפשת מזכירה מעולה, למכונה עברית — אנג־לית. סיכויים טובים להתקדמות עם התפתחות החברה. טלפון 261094.

עבודה קטל מוטרים בחוץ "ורבורינים" נחלת יצחק 68 ת"א.

דרושה מטפלת מנוסה בבעמיים לטיפול בתינוקות ובילד בגן ל־8 שעות טל' 258515.

דרוש מרכזן או מרכזנית ל־3/9, יתכן גם מנכה. רק בוגרי 10 שנות בי"ס יפנו בטלפון 266—122 או בכתב אל: נכונו אלקטרוניקה בע"מ רחוב הש־מוגאים 105 תל־אביב 67011.

למוסך מכטסיל דרוש מוסל ל־עבודה קבועה "רכבינים" — נחלת יצחק 68 ת"א.

ברמת־גן דרושה עוזרת למשק בית פעמיים בשבוע לטלפון 796962.

דרוש בעל מקצוע למסגרות ל־תמונות תנאים מצויינים — 412693.

דרושה מורה להתעמלות ביה"ס המקיף ראשל"צ: 912469.

להנהלת השכונות בשיטת העב־קה דרושה עוזרת למנהל"ש ל־משרה מלאה ומענינת בבעמיים 731032.

למורה דרושה מטפלת לשתי ילדות, 6½ שעות, זינגרמן בצל־פון 93 גבעתיים מ־20—18.

דרושה גננת מייד אחראית ל־21 ילדים לפנות טלפון — 771234.

דרושה מטפלת לשניים 8 שעות ברמטשטיין, בבר־השבונה 3 — חולון.

דרושות תופרות לאוברלוק ל־מכונות 2 מחטים וזיגזג, — משכורת + שכר עידוד. לפנות רוטקס, רח' ז'בוטינסקי 7 — בני ברק טל. 789191.

דרוש שליח בין השעות 14—8 נא לפנות טלפון 03-292797 או 03-283049.

דרוש רתך לרהיטי "מר" הרצל 29, פ"ת.

דרושות דחוף תופרות למכונות זיגזג אוברלוק ועבודות יד־טל. 823146.

דרושות תופרות לעבודת יד בקונפקציה. טלפון 50479 רמ"ג.

דרושים חרט מעולה ומסגר מכני למכונות. 823165 ת"א.

דרושה מטפלת להינוקות 8 שעות קשניר, רמת־גן, פודיבין 75 בניסה ב'.

דרושה ספרית מתקדמת. טלפון פרים, ארלוזורוב 168, ת"א.

לממכלת הקריה דרושה מכונית לפנות לרח' אבן גבירול 20.

מוכנת בית ומלווה דרושה ל־טיפול, רצוי עם לינה לאשה קשישה הדוברת רוסית, גרמנית, רומנית וצרפתית, הגרה בכרמל בחיפה. נא להתקשר 03—750954 או 03—736287.

דרוש הידלברג שמינית לפי שעות. טלפון 621566 ת"א.

לסוכנות הלוים דרושה מכירה למשרה חלקית בשעות הבוקר לפנות ת.ד. 7031 תל אביב.

מטפלת במועדאביב בשעות 8—1 אחרי 5 יומים טלפון 723327.

יהלומים !!! דרושים סתלים קצוות למטה, לפנות טל. 912464.

למלון עין ברמת־גן דרושה חדרנית 13—9 221346.

דרושה מטפלת לגננת טלפון 799092 לפנות בשעות הערב.

דרושה מטפלת מנוסה ל־2 ילדים בשעה 7.30 עד 14.00 כל יום. טלפון 265562 משעה 16.

דרושה אשה למפול בבית ובי־ילדים בשעה 3.00—10.00 411489.

למלון דרושה אפיסמנבית צעי־רה לרווזת שלינים, לאחה"צ — 858220.

דרושות קופאיות צעירות או מתלמדות. אשמר לפני הבא, כל־בו גבעתאביבים 411236.

לגן ילדים בבסר כבא דרושה נערה כעוזרת לגננת טלפונים 981880 985771.

דרושה פקידה כללית, הדפסה טובה בעברית רצויה ידיעה ב־אנגלית. טל. 30144.

דרושות תלמידות לקורס ניקוב אינמכניבי הנפתח ב־7.11.73 ל־תלמידות המצטיינות מובטחת עבודה במקום להתקשר 280582 בשעות העבודה.

דרושה עוזרת בית יומיום בין השעות 2—8 עם המלצות לפנות מנידו רמת־גן טלפון 782309.

למסגריה, המרור ללימודי חוץ בתל־אביב דרוש שרת לנקיון, עבודות עזר בסדריות ושליחו־יות. לפנות: רחוב ליסין 14. טלפון 266992 268126.

דרושה מפקחת לעבודות נקיון בוגרת "תרשרי" וניהול משק בעלת נסיון בפיקוח על עובדים מקום מגורים אזור דהובות — תנאים טובים. לפנות לחב' "משמר" בלפור 9 ת"א טלפון — 281125/6.

דרושים חרטים וכרסמים — מתחילים ומעולים, למפעל גדול בחולון לעבודות תעופתיות — 855133.

דרוש הנדסאי בניין לפנות — טל. 30144, בין השעות 8—15.

דרושה מזכירה כתבנית מעולה למשרד עורך דין לחצי יום טלפון 612808 בין השעות 9 עד 12 ר"ע—6.

דרושה בחורה למשק בית פע־מיים בשבוע ברמת־גן טלפון 747245.

תופרות מעולות דרושות למ־דת "מפקר". לפנות טלפון 32372.

למורה בע"ת דרושה אשה ל־בישול + עבודות קלות בית אחה"צ. 804032.

דרושות פועלות לזינגר ואובר־לוק וגם א' להלבשת נברים יד־ני אופנת "דביש" הנדרים ת"א 44 קומה ב' עם מעליות. 827869.

למשרד רואי חשבון דרושה פ־קידה מתחילה (בוגר שלנחויות) שעות עבודה 8—13 לטלפון 245331 בבוקר.

דרושה אשה מבוגרת למטפול ב־2 ילדים בבית־מבר + בישול, משק בית, תנאים טובים, שעות העבודה 3.30—7 טלפון בערב 944363/4 עד 3.00.

דרושה עוזרת בית + בישול ל־3 פעמים בשבוע, להתקשר בערב 862906.

ברמת־אביב דרושה עוזרת עם לינה בבית 415334 — בעבודה 411609.

דרושה עוזרת משק בית כולל טיפול בתינוק באיזור אפקה — בת"א טלפון 413307.

דרוש מורג מכונות עגולות כא־ייר. לפנות, אירים ר"נ בצלאל 22 מאחורי בורסת היהלומים טלפון 238704.

דרושות: תגבבת התעמלות ל־סנונים וחובבת משחק (דוגמא), לעבודה חלקית. התאמה שעות אפשרית. תנאים טובים. תל־אביב 57308/5 1334.

דרושה ספרית לחצי יום ל־מתקדמת ומסרקת, בעלת הופעה נאה. 446243.

בחורה אחראית דרושה לעבר־דות בית + לינה בחדר פרטי, בצהלה. 778080.

דרוש נער מתלמד לעבודות מס־גרות והרכות ביח"ר צור, טלמה 100, 820772 תל־אביב.

אדם אחראי מעל 40 דרוש ל־משגיח בביתקפה בת"א עבודה במשמרות 847494.

דרושה מתקרמת לסלון "אריה" הרצל 52, רמת־גן. 724296.

למשק בית כשר + ילדים, בי־שול ועבודות בית + נקיון ו־המלצות. טל: 623874 בערב.

דרוש שליח עם קטנוע לחצי יום עבודה. טלפון: 622828, בין 8.30 —16.00.

דרושה מטפלת לשני ילדים ל־יום שלם טל' 260993.

דרושים מהלקי עתונים לשעות הבוקר המוקדמות עם מילון — אופניים בתנאים טובים, הכל לנוער, ר"ג, ביאליק 51, טלפון 721368.

דרושים: א) עוזר נורן ב) נער לעבודה במפעל לפנות "שרלי", רחוב בז'אבינרור 26 תל אביב (כניסה ברחוב המסגר 26) טלפון 36327.

יהלומים! בנים דרושים פוע־לים לעבות לכתלה בתנאים טו־בים. 727053.

דרושה תופרת להיקונים וקונ־פקציה, מכנסיים לשים עבודה יום שלם או חצי. תנאים טו־בים. ת"א, דיזנגוף 142 בחצר לוסום.

מטפלת חולים וילדים — עוזרות — מלצריות — מוכרות — מתלמדות — מבשלות — עוב־דות מטבח — חלוקת תה, מציעה ומחפשת "רות", יבנה 2, 623637. 440647.

לחברת "בריגסבי" (ישראל) בע"מ דרושים עובדים לעבודה במתכונת. הכישורים הדרושים: 10 שנות לימוד לפחות, כושר גופני טוב, רישיון נהיגה מעל 4 כנן, ותק 3 שנים לפחות. למתאימים שיעברו בהצלחה ת־שולם משכורת כ־1,000 ל"י (ל־אחר 6 חודשים). לפנות: מגדל שלום, קומה ג', טלפון: 53787; חיפה, טלפון 533797; ירושלים טלפון 233723.

דרוש/ה מורה למקירות בללית (חלקית) ערב או בקר. ת.ד. 363 ת"א.

דרושה ספרית טובה, ומתקדמת בתנאים טובים, רמת־גן 743392.

דרושה מנהלת למשק בית ל־שעות 9.00—14.00, טל' 418617.

למסגרת ד"ר דרושה כפרית ה־יודעת מניקור. אלנבי 99 תל־אביב.

דרושים נהגים למשאיות. לפ־נות 16.00—9.00 ת"א 34213 ג.

דרושה כתבנית עברית בעלת לעבודה בשעות אחה"צ. לפנות 20.00 אחרי 03-235196.

דרושה קלדנית לזכרי טריגה. תנאים טובים. לפנות, "קידכה" ת"א התלזביסין 105, טלפון 825614.

דרושה אשה דתיה לעבודות קלות, רכבה לויה לאשה מבוגרת בולל לינה ובלכלה בתנאי חש־לום טובים. הפקוניות יפנו ל־משפחת אורבך, רמ' נובמבר 46 בניברק בין השעות 2.00—4.00 781438 לטלפון 7.00—6.00.

לחברת במות דרושה נערה ל־עבודות משרדיות שונות, שעות העבודה: 7.30—14.30. לפנות: טלפון 632421 עד 24.

דרוש מיד בהב מחלק לפנות טופרין, יהודה הלוי 137 ת"א, טל. 227867.

לביהדר לבריגה דרושה קסלרית וכתלמדות לקסל, ברבלר, יהודה הלוי 21, 834568.

דרושה מטפלת לילד בן שנ־תיים. מכרוליי, בהתחקוה, קרול 11, כניסה ח', דירה 4.

דרושה מטפלת 4 שמים בשבוע ע"י קולנוע כסם. טלפון 740914.

לביהדר לבריגה דרושים קס־לרית ומורג למכונות שטוחות. טלפון: 822412.

להוסטל ילדים בגבעתיים דרושה אשה עם רכב. 727098.

דרושות תופרות ובחורות לעבד רודיר לקונפקציה לנברות — אופנת שמטוב, רמב"ם 18, ת"א.

דרוש סיכאי סוג א' בתנאים מצויינים. להתקשר טל. 786075.

דרושה עוזרת בית לבוקר או אחה"צ בגבעתיים. לטלפון 747216.

גננת דרושה החוף בצפון ת"א. מ־13—14 252927.

דרוש מתמשים כתבניות עברית אנגלית (אפשרי גם קבלנות) טלפון 30448.

דרושה מזכירה בעלת נסיון, ידע בהנה"ש, כתיבה במכונה ב־עברית. שעות עבודה מ־8.00—14.00. ת.ד. 29632 ת"א.

דחוף בחולון מטפלת למורה — 7.30—3.30 טלפון 849069.

עוזרת בית לשעות הבוקר. לטל־פון 23763 חוץ משבת.

דרושה מטפלת לתינוקת בת 4 חודשים מסביבת בי"ח אסותא בת"א, ל־6 שעות ביום. 941941.

דרושה עוזרת ליום יום 8—14.30 טל. 446077.

דרושה מזכירה למשרד מבני מסחרי ליום עבודה מלא. חצי יום אמשרי. בין 8.30—13 שליטה מלאה באנגלית, טל. 287544.

דרושה אשה לעבודות בית, ארבע עד שש פעמים בשבוע. טל. 231496.

יהלומים !!! דרושים פועלים ל־ברלינריין למעלה ולמטה. 825696 בזמינוי.

דרוש מכנאי מלוויזיה בעל נסיון למשרה מלאה או חלקית. טל. 237237, 824105.

דרושה מללת מקצועית. מנהה קרית המלאכה, שביל המפעל 5, טל. 826263.

למשרדי שופרסל בבניברק דרושה פלאנוסיטית מנוסה אחרי שירות צבאי. לקביעת ראיון נא להתקשר 781137 לטינה.

דרוש עובד לעבודה קבועה ליד מגרל שלום, אין צורך בנסיון קודם. טל' 776374 בשעות ה־עבודה.

ברמת־אביב דרושה בחורה ל־בית ולילדים 6 שעות ביום. טלפון 418731.

הכשרה לעבודה

קורסים לקוסמטיקה ופדיקור נשים בהדרכה מקצועית מעולה ריאות דייגס 3 (בבר־דיזנגוף) 226066.

קורסים: לפקידות, י.ב.מ., הנה"ח מתבנות — תעודות ל־עזרה בסדור בעבודה. (כתשלר מים נחים) "שרטל" אלנבי 140 ת"א (התחנה המרכזית) 724335 רמת גן דבומינסקי 54 מול רמת־

ביקוש עבודה

שולחים חינם!!! פקידים/ות עובדים/ות מתמאים. "העסוקה ופידוס" אלנבי 123.

כתיבה מנוסה עברית אנגלית מקבלת הדפסות בבית 763468 בערב.

מזכירה מתרגמת, ידיעה מוש־למת עברית אנגלית + הדפסה, נסיון, מחפשת עבודה 8—15 טל: 238045.

מבטיחר + מאוטם ממסרי מכ־קים עבודה טל' 786745.

השמלאי זמות רכב וטלפון מר כן לקבל מוצרים להרכבה או שרות 826344.

נהג + רכב מטיישו, מחפש עבר דה מתאימה. טלפון 237485.

מטפלת מוסמכת היודעת שפות מחפשת עבודה, או הלקית 938112.

נער מרכיב ותיקוני רהיטים מעוניין בעבודה. 871149.

מנהל השבחה מרופלה מעוניין בעבודה ליום או יומיים בשבוע ת.ד. 31284 ת"א.

בעל מיאם הכל קבינה תרשה מעונין בעבודה 756589.

מועל מבמאי בהפלה אקספור־דר לציורות מפוליאסלו ת.ד. 1981 ת"א.

מורה באולפן מעוניינת להורות בקיבוץ 03-962077 לפנות לאילנה.

מכנאי, פקיד מכני אדמינימטר דסינב מעונין בעבודה. בהצעות לפנות: ת.ד. 4155 חיפה.

נהג עם הלת קטנוע מעונין ב־עבודה בתל־אביב או ברחובות. טלפון 453671.

בחור צעיר + מכיר גג'ו חדש מעונין לקבל הובלות. טלפון — 03-968736.

מוכנה לקבל ילד הביתה לטי־פול ל־8 שעות בלי השלום. — להתקשר 856353 מ־17.00.

אדיבה ומוכנות לרשותך טייד. נא לצלצל למלכות 224580.

מבצע בית עבודה שרטום מבני אינסטלציה ועוד. כטוחה טל' 796916.

בעל ורישום מסחרי מעונין ב־עבודה. 798356 אחרי 16.

אדם מבוגר בעל נסיון וידע מקצועי בהמסלאות, גגרות, אינ־סטלציה ובכ"ר מעונין בעבודה חל־קית בחבורן במפעל או מוסר בירושלים, טלפון: 03-785183 מ־9.00 עד 12.00 לפנה"צ.

נורץ מרופלם חים, נסיון רב מעונין בכל עבודות ההלבשה, גזירה והציורה, לובגות, ברבוב בא 29 פתח־תקוה.

ארם צעיר זריז ומנהר, מעונין בעבודת לילה במו מלגרות, שמירה וכד' באיזור ת"א. טל' 03-785783 מ־9.05 עד 12.00 לפנה"צ.

אולמות

משפחה אולם 32 מ"ר רח' ליב־מן, טל. 444493.

אולמות, מחסנים, בימ"ל, חנו־יות ומשרדים בכל הקומות — 625620.

חגים

מפגים!! לשמירת רעננות ובריאותך, במכון "יעלה" — פרישמן 29.

אם את נשית וצייתנית, בהבי בפרומורנו לת.ד. 30190 ת"א.

הפתעה! הבריות בלתי־שגרתיות סודיות. ת.ד. ש/18035, תל־אביב.

"אי־בי" מסג'יבסיות/סים!! ל־בריאות, הרביה מתח, באביב, הרזיה. 288930.

תערב ובמוצאי־שבת ריקודים להיילים ותיבוניסטים במסודיו סמי, קק"ל 26.

מטבעות ומדליות

הגלריה הישראלית למטבעות קניה ומכירה של מטבעות ומדל־יות מזהב וכסף. מזא"ה 4 ת"א. 220648 621203.

קונים ומוכרים מטבעות כסף ו־זהב, "גזה", נחלת בנימין 61 (פינת אחד העם) 613829.

הלוואות

רק אצלנו תקבל במזומן הלוואה עבור המקדת הבשיטים, מלכות ודברי חשמל. טלפון 58840 — 51907.

לעובדי מטשלה הלוואות מייד ית!!! טלפון 236003 בשעות הבקר.

תריסים

"תרים A.K." מגירות מרפמות בתריסים מכל הדגמים, חלונות, דלתות, אינסמרוקציות, גנות ו־כו', טלפון 615124.

ריקודים

למד לרקוד ב־5 שעורים אצל סמי קק"ל 26.

הנעלה

"נעליכביי" נעלי בריאות — לגברים ולגברות בדיקת רגליים וייעוץ ע"י המומחה מאנגליה, ללא תשלום, הל־אביב, שינקין 44. טלפון 282050.

תעודות מלווה

קונים מלוות במזומן והכבוד, "גזה", נחלת בנימין 61 (פינת אחד־העם).

חקלאות

למכירה שתילי הצילים מנו "בלק אובל", טלפון 03—926664.

למכירה שתילי קלנדולה — (צפורני חוק) 11 ליצוא. מטק בדאריה כפר מרדכי 055-91934.

בתי מלאכה

ליד כביל שלום (ברס"ם — + טלפון וכו'. 54063 (30,000

אבידות

הוילת שכוה במכונית ע"י בית חולים בבארשבע תיק מכיל כצר עים. טל' 063-88563.

שונות

אברה תעודה של הירחון הרומני "המאה ה־20" טכ. 01—ב' של ולנמין מאקטונה- המערכת כר דיעה כי להעודה אין כל ערך.

מכונת כתיבה וחישוב, מכירה, השאלה ותיקונים. דיין יהודית רוטשילד 10 טלפון 59046.

עורך הנגב

דירות למכירה

דירת 4½ חדרים וארונות קיר מיזוג אוויר מלא סביבה שצויי־נת כניסה באפריל טל. 057-72971.

3, חדשה, גדולה, כניסה נוחה, בשכונה ה'. 057-72322 אחה"צ.

דירות להשכרה

בקרן 4 חדרים טלפון ארונות קיר מעלית 03-740761.

דירות מרוהטות

מבאר שבע בשכונה בשכונה ה' לדוגמא דירת 3 חדרים מרוהטת עם טלפון להתקשר 03-227938.

במרץ להשכרה דירת 2 חדרים מרוהטת קוסטלים 03-770122.

עורך רחובות

קבלני בנין

הקבלן אלי ידידה מציע בהדר בנות, דירות בנות 3—4 חדרים וכל השכלולים, ברחוב אשמויי 17 לפנות במקום.

דירות מרוהטות

ברחובות להשכרה מיידית די־רה חדשה 3½ + מעליה טלפון הניה להתקשר 03-951404.

עורך אשדוד

דירות להשכרה

דירה 3½ חדרים באשדוד בית ...יפה 057—71695 בשעה 17—21.

פרסומים

למבקרים מודעות לכל העתונים בשעורי המערכת בהנה מנרים "מעריב" ע"י אנה.

עורך נתניה

דירות

שמשר בריוחאי, תיווך כללי, דירות, חנויות, עסקים, מגרשים, השקעות. הרצל 19, 053-25006.

ביטאר אברם דירות, חנויות, עסקים, מגרשים. הרצל 9 — 053-24941.

דירה חדשה בת 3 חדרים מפניה להשכרה או למכירה 053-24941.

קבלני בנין

בחירות תמצא רשימת הקב־לנים בסווג קבלנים כלליים ל־בנין.

מורל כוכב נתניה בונה למכירה דירות נהדרות עם כל השכלו־לים בנתניה והוד השרון. פר־טים במשרד רח' הרצל 51 נתניה טלפונים 053-28934 053-23958.

דירות למכירה

בדפי זהב כתובות המתווכים ב־אזור בן הרצה לפנות דירה.

3 חדרים בסביבה טובה, משקיפ־ים, למכירה 120,000 לפנות גר־ביל גרינברג, אוסישקין 2, — 053-28735.

דירות להשכרה

דירת 2½ חדרים, 3 כיווני אויר טלפון 053-27534.

דירות מרוהטות

דירות גג חדשות 3 חדרים 650, 2 חדרים 450. כרוהטות קרוב למרכז פרטי 053-25769 פרט ל־שבת.

ביקוש דירות

ללקוחותינו דרושים דירות ו־בתים לקניה ולהשכרה. לפנות למשרד גרינפילד מקרקעין, — ויצמן 8, נתניה, טל. (053)22248 שעות: 9—13, 16—19.

מכוניות למכירה

התחלפת כל מכונית בפיאט הדש לאנשי ההתישבות מכירה גם עם תמורה מכירה של כה"פ. פיאט נתניה, הרצל 44, — 053-23453.

בדפי זהב תמצא רשימה של סוחרי מכוניות במגוון שכונות.

פרסומים

רוצה להתפרסם? בהכוונות בני נתניה" פרסם: הרצל 7 נתניה.

מודעות למדור זה ול"מעריב" מתקבלות ב"בינת הספרים" רחוב סמילנסקי 8 (מול בית זאב) טלפון בסוכן נתניה.

כל סוגי הבורסת לכל העתונים "פרסום ארגוני" הרצל 7 נתניה טל. 27961.

מודעות למדור זה ול"מעריב" מתקבלות ב"הרבות", שד' בני בנין 7 (בנין אגד) טל. 23949 נתניה. פתוח מ־8 עד 15.00 ומ־16.00 עד 19.00.

דודי שמש וחשמל

בדפי זהב תמצא רשימת המת־קינים בסווג דודי חשמל ושמש.

ביטוח

איחוד סוכנויות בטוח בע"מ, שער הגיא 8, טל. 053-23889.

שרותים

בדפי זהב רשימת פלמסי כר צמוד בסווג: פרוצות לימוד וחברות.

מגרשים

בנתניה ובסביבה אל תבחר מג־רש לפני שתבוא לגוביל גרינברג אוסישקין 2, 053-28735.

מקררים

!!! 824535 קונה מקררים מסר כשיפ במחיר גבוה במזומן — 824535.

עירית חיפה

מטה החירום
סדרי העבודה של שרותי החירום

מנהלת החירום של עירית חיפה מביאה לידיעת הציבור כי לאחר צימצום הפעילות יופעלו הגופים הבאים כדלקמן:

המחלקה לבטחון ושעת חירום
בין השעות 7.00—14.00 ניתן להתקשר עם המחל־קה דרך מרכזית הטלפונים של העיריה 640775 או טלפון מס' 645455.

תחבורה
בבנין העיריה טל. 640775 בין השעות 7.00—18.30 (קומה ה' חדר 503).

מזון
בבנין העיריה טל. 640775 בין השעות 7.00—18.30 (קומה ה' חדר 503).

הודעות חיילים למשפחותיהם
מרכזית המטה טל. 640775 תמקיד להעביר פריסות שלום מחיילים למשפחותיהם בין השעות 7—18.30.

ציזיל ירוהה, ראש העיריה
יו"ר מנהלת החירום

אוניברסיטת חיפה

אוניברסיטת חיפה מבקשת ליצור קשר עם תלמידיה שנפגעו במלחמה ולאפשר להם לקבל ייעוץ ולהמשיך בלימודיהם הסדירים.

האוניברסיטה פונה אל הסטודנטים או בני משפחותיהם בבקשה להודיע מקום הימצאם (בית חולים, בית הבראה או כתובת פרטית).

את ההודעה אפשר להעביר בכתב או טלפונית למשרד המזכירות האקדמית (טלפון 04-254411 שלוחה 34 או לטלפונים 04-254424 ; 04-254494).

האוניברסיטה שולחת ברכת עידוד לתלמידיה, מוריה ועובדיה ומצפה לשובם בשלום.

חיתולי

לתשומת לב!

גב' קורה

פגלה עתידות ידועה אינטרנציונאלית

מהטלויזיה הישראלית תגלה לכם את עתידכם (שמחות וצרות). בקלפים, כף היד, כתב, תול, אש, אסטרולוגיה. כ"כ יכולה לתת לכם יעוץ (עזרה) בנושאים, אהבה, כסף ובריאות. תחלת. בראיונות בימים א', ב', ג', ד', ה' ת"א, רחוב גאולה 19, קומה ב' (אלנבי־טוגרבי) בין השעות 11-19.

קרן בת שבע דה רוטשילד לעידוד המדע והטכנולוגיה
פרויקט לעידוד וטפוח כתבים ועתונאים מדעיים
רח' עדר 15, רמת גן, 52233, ת.ד. 930, טל. 746833

המועד להגשת המאמרים **נדחה** לאור המצב ל־1.1.74

מכריזה
על מתן שלושה פרסים
בסך - 1,000. ל"י ב"א

הפרסים ינתנו עבור הכתבות המדעיות הפופלאריות הטובות ביותר במדעי הטבע והטכנולוגיה שתכתבנה במיוחד לתחרות זו, בשפה העברית או האנגלית. אורך המאמר הוא 500—2,500 מילים.

יש לבחור באחד מהנושאים הבאים:

1. השלכת המחקר החקלאי על עתיד ענף ההדרים.
2. מחקר מדעי כגורם לניצול מירבי של מקורות המים בישראל.
3. חקלאות ימית כענף כלכלי.
4. האם ישראל יכולה להוסיף תרומה סגולית לבעיות שמירת סביבת האדם?
5. מקורות המימון של המחקר הבסיסי בישראל והשלכותיו על עתיד המדע בארץ.
6. הצורך בקדום המחקר הבסיסי במדינה קטנה כישראל.
7. מים מתוקים מהים — מתי נגיע לזה בארץ.
8. דרכי ניצול הפוטנציאל המדעי של הארץ להקמת תעשיות עתירות מדע, הרצוי והמצוי.
9. האם ניצול והפקת אנרגית השמש בישראל עשוי להחליף את מקורות האנרגיה הקונבנציונליים?
10. הפסיכופרמקולוגיה מהי?
11. נגיפים, אימונולוגיה וסרטן.
12. סקסולוגיה — האם יש יסוד מדעי בה?
13. הזיכות על תורשת כושר הלמידה.

הזוכים בתחרות יקבעו על ידי ועדת שופטים.
את המאמרים יש להגיש למזכירות הפרויקט לכתובת הנ"ל, בשלושה העתקים מודפסים במכונת כתיבה בצורה המקובלת.
תאריך הגשת המאמרים נדחה לאור המצב ל־1.1.74.
מטרת התחרות היא לאתר ולגלות בעלי כשרון כתיבה בשטחים הנ"ל ולפיכך אין התחרות מיועדת לכתבים מדעיים מקצועיים.

ירושלים מגויסת גם למילווה המלחמה מרצון

א. הפוקדים באים אל תושבי רחביה וטלביה
החל מיום ראשון 4 בנובמבר 1973 יבקרו בבתיכם פוקדים מתנדבים שמתפקידם לאסוף מידע על השתתפות תושבי שכונתכם במבצע הירושלמי למען רכישת מילווה מלחמה מרצון.
פוקדים אלו אינם באים לאסוף כספים ואף לא לשדלכם, אלא לאסוף נתונים בלבד — מידע חיוני למבצע. אנא קבלו את הפוקדים בסבר פנים יפות.

ב. הסניף הירושלמי של הסתדרות הרפואית בישראל
הודיע לוועדה כי חברי הסניף מקווים לגייס בין חבריהם סכום של 1,5 מליון ל"י. רופאים שטרם חתמו על התחיי־בויות מתבקשים לפנות לסניף הירושלמי בהקדם.

ג. עובדי הסוכנות היהודית יחתמו על מלווה מלחמה מרצון בסכום כולל של 2 מליון ל"י.

ד. העובדים הבכירים של בנק „טפחות" רוכשים אגרות מלווה מרצון בסכום של משכורת חודשית והעובדים האחרים ב„טפחות" ירכשו אגרות בסכום של ½ חודש משכורת.

הוועדה הירושלמית למילווה מלחמה מרצון
בנק טפחות; רחוב הלני המלכה 9,
טלפון 227331 משעה 8.00 עד 18.00

מרחצאות חמי זוהר החדשים פתוחים

הפתיחה החגיגית נדחתה
אך כל המתקנים והצוות הרפואי פועלים

בתי המלון של אזור ים המלח
„פאן אמריקן"
„גלי זוהר". „עין בוקק". „שפך זוהר" - לרשותך

אוניברסיטת הנגב

מבקשת את משפחות הסטודנטים

שעדיין לא הודיעו מספרי דואר צבאי של תלמידינו לעשות זאת לפי הכתובת: —

אוניברסיטת הנגב - מטה חרום
חדר 18, טלפון 057—71241, קו פנימי 18

משפחות הסטודנטים המאושפזים

אנא הודיעונו שמות בתי החולים ובתי ההבראה בהם מאושפזים חיילים, בני משפחותיכם, לפי הכתובת: —

אוניברסיטת הנגב - לשכת דיקן הסטודנטים
טלפון 057—71241 קו פנימי 85

صكنا من الاحل

صكنا من الاهل

תודתנו נתונה

לכל מנחמינו בע"פ ובכתב באבלנו הכבד בהלקח מאתנו ראש משפחתנו היקר

ר' יוסף דיניץ
ז"ל

משפחות: דיניץ
סבירנובסקי

בגלאת חמש שנים לפטירתו הטראגית של בננו ואחי היקר, היחיד והבלתי נשכח אשר נקטף בדמי ימיו

אוסטריונג מרדכי ז"ל

בגרנו בחכש שנים באו הלכה כאיתנו חמש שנות יסורי נפש וצער אנו הכותבים. זכרך לנצח ישכר בלבנו ואין לנו הנחומים. נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ראשון כ' בחשון 4.11.73 בבית העלמין בחוף הכרמל בשער הצפוני ליד בית הקברות הצבאי בחיפה. בשעה 3.30 אחר־הצהריים.

הוריו אחיו והמשפחה

האדם ש„לקה"
כרמל לבנה
641—008
מהייל בחופשה כתבקש להודיע בקופה ל־02-261781
ויבוא על שכרו

אבדו לי
גלגלי סרטים
בהובלה מבית הקברות הולך לראשון־לציון
המוצא יבוא על שכרו
טל. 827933 ספיצר

הועדה הציבורית
למען „מילווה מלחמה" מרצון

מלווה מלחמה מרצון תשל"ד

נשי ישראל,

האש בחזיתות אמנם פסקה, אולם הצורך בהתעצמות צבאית לא פחת אלא להיפך חשיבותו גברה.
כל אם ואשה נקראת היום לסייע למאמץ המכוון להבטיח כי בידי הבנים והבעלים יהיה מיטב הציוד.
כספי מילווה המלחמה מרצון הם קודש למלחמה זו. הצטרפו גם אתן לרוכשי המילווה.

י. רבין   א. ידלין   א. סוזאייב

משרד הפנים

משרד הפנים מביא בזה לידיעת הציבור כי,
על פי החלטת הכנסת

נידחו הבחירות לכנסת ה־8 ולרשויות המקומיות,

והן יערכו ביום שני ו' בטבת תשל"ד (31.12.73)

משרד הפנים מזכיר לציבור כי ההצבעה נעשית אך ורק על פי תעודת זהות.
תושבים שאיבדו את תעודת הזהות שלהם, או שתעודת הזהות שלהם בלויה, מתבקשים בזה לפנות ללא דיחוי אל לשכות העליה והמרשם, במשרד הפנים, הקרובות אל מקום מגוריהם. זאת, כדי להבטיח לעצמם קבלת תעודת זהות חדשה.
עם הפניה יש להביא 2 תמונות וכן אגרה של 5.— (חמש) ל"י.

הנהלת בית החולים האוניברסיטאי של הדסה בעין כרם, ירושלים

שמחה להודיע לציבור

שהחל מיום ראשון (4.11.73) יחזור בית החולים למסגרת הפעילות הרגילה

אם כי חלק ניכר מן המיטות תפוסות עדיין ע"י חיילים פצועים עשתה הנהלת הדסה מאמץ מיוחד כדי להפעיל את כל השירותים של בית החולים — מרפאות, מרפאת שיניים, מחלקת אישפוז והשרות הרפואי הפרטי.

קופל נהיגה עצמית בע"מ

מציעה

רכב לנהיגה עצמית

בתנאים ובמחירים מיוחדים

משרד ראשי
תל־אביב, רח' טשרניחובסקי 6 טל. 285202

סניפים
תל־אביב, רח' הירקון 252 טל. 452111
ירושלים, רח' המלך דוד 8 טל. 228772—02-233222
נתניה, ככר העצמאות 10 טל. 053-27410
הרצליה פיתוח, ככר הכינור 8 טל. 938057
אילת, אילת צנטר טל. 059-3366

במלאת שלושים לפטירת אבינו, בננו, אחינו ובעלי היקר מחמד נפשנו

דב קפלר ז"ל

שנקטף בטרם עת
תתקיים אזכרה ביום ראשון ט' חשון תשל"ד (4.11.73) בשעה 3 אחה"צ על קברו בבית העלמין בחולון.
נפגשים ליד השער החדש.

רעיתו, הוריו, אחיו, אחיותיו
וכל בני המשפחה

במלאת שלושים לפטירת יקירנו

אברהם אשל
(שקולניק) ז"ל

נעלה לקברו ונתיחד עם זכרו ביום ראשון, ט' בחשון תשל"ד (4.11.73)
בבית־העלמין בקרית־שאול
נפגשים ליד השער בשעה 15.00.

המשפחה

במלאת שנה לפטירתה של יקירתנו

רחל (זוניה) הרבסט ז"ל

תתקיים אזכרה בבית העלמין בקרית שאול ביום א' 4.11.73.
התבורה תועמד לרשות המעונינים ברחבת היכל התרבות בשעה 14.15.

המשפחה

במלאת שנה לפטירת בעלי, אבי, אחי וסבי היקר

יוסף גלפי ז"ל

תתקיים אזכרה ביום ב', י' בחשון תשל"ד (5.11.73) בשעה 3.30 אחה"צ.
נפגשים בבית המנוחה.

המשפחה

ביום ראשון, ט' מרחשון תשל"ד, 4.11.73
במלאת שנה לפטירת יקירנו

אוטו ספרן ז"ל
בן זאב ז"ל

תתקיים אזכרה בשעה 3.30 אחה"צ בבית העלמין החדש, ליד כפר סמיר.

המשפחה

למשפחת בית יוסף.

משתתפים בצערכם ואבלכם הכבד על מות יקירכם

חיים בית יוסף ז"ל

גרשון רזוב ומשפחתו
גבור, מפעלי טקסטיל בע"מ

לעובדנו **זלמן חלפי**

אתך באבלך הכבד במות עליך

אחותך ז"ל

לאחר מחלה ממארת

הנהלת חברה ימית
להובלת פרי בע"מ

לחברנו **זלמן חלפי**

אתך באבלך הכבד במות עליך

אחותך ז"ל

לאחר מחלה ממארת

ועד עובדי חברה ימית
להובלת פרי בע"מ

לאסנת ביבי

הננו משתתפים בצערך הכבד על מות

אביך ז"ל

הסגל והמחלקה לגינקולוגיה
ביה"ח לרפואה „הדסה" — ירושלים

למשפחת קמפו

משתתפים בצערכם במות יקירכם

לאון ז"ל

בשם דיירי הבית
ברח' ... 15 ...
ועד הבית

במלאת שלושים לפטירתה של יקירתנו

עו"ד ד"ר

רחל רינצלר ז"ל

תתקיים אזכרה ביום ראשון, 4.11.73, בשעה 3 אחה"צ, בבית העלמין בקרית־שאול
אוטובוס יצא בשעה 2.30 מבית המנוחה, ברחוב נחמני 3, תל־אביב
אנו מודים לכל מנחמינו

המשפחה המתאבלת

במלאות שלושים לפטירת אשתי, אמנו וסבתנו היקרה

מרת

לילי פרידמן ז"ל
מריגה — לטביה

תתקיים אזכרה לזכרה ליד קברה בבית העלמין בחולון, ביום ראשון, ט' חשון תשל"ד (4.11.73) בשעה 2.00 אחה"צ
קרובים וידידים מתאספים ליד השער החדש של בית העלמין

המשפחה

ב"ה
במלאות ארבע שנים למותו של חברנו

יהודה קיינן־קיינס
ז"ל

נעלה לקברו ביום ראשון, ט' מרחשון תשל"ד (4.11.73) בשעה 3.45 אחה"צ בקבוצת עלומים.

המשפחה
ובית עלומים

במלאת שנתיים לפטירת בעלי ואבינו

ד"ר שמשון נתן ז"ל

נעלה לקברו ונתיחד עם זכרו

ביום ראשון, ט"ז חשון תשל"ד (11.11.73), בהר המנוחות בירושלים, בשעה 13.00 בצהרים.
נפגשים ליד שער בית העלמין.

המשפחה

ביום השנה לפטירתו של בעלי ואבינו היקר

זאב פרוסק ז"ל

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו ביום ראשון, ט' חשון תשל"ד (4.11.73) בשעה 11 לפנה"צ.
נפגשים ליד שער בית העלמין, בהר הזיתים, מול תחנת הדלק בדרך ליריחו.

המשפחה

ביום השלושים לפטירת יקירנו

גרשון הלבן ז"ל

תתקיים אזכרה וגילוי המצבה על קברו ביום א', ט' חשון תשל"ד (4.11.73) בשעה 3.00 אחה"צ ברכיה יוחנן.

המשפחה

במלאת 5 שנים לפטירת יקירתנו

קטה דזיאלצקי ז"ל

תערך אזכרה ביום ג' 6.11.73 י"א חשון בשעה 2.30 אחה"צ בבית העלמין בחולון.
נפגשים ליד השער הראשי

המשפחה

במלאות שנה לפטירת יקירתנו

רבקה גולומב ז"ל

תערך אזכרה ביום שני, י' חשון תשל"ד (5.11.1973) בשעה 3.30 אחה"צ בבית העלמין בפתח־תקוה

המשפחה

מתאבלים על מות אבינו

גינגיס זאב ז"ל

ההלויה תתקיים היום, יום שישי, 2.11.73 בשעה 13.00 בבית העלמין בבאר שבע.

המשפחה

בצער עמוק אנו מודיעים על פטירת מנהלנו היקר והאהוב

מר יעקב קוקשווילי
ז"ל

ההלויה התקיימה אתמול 1.11.73

אל־מו
מטווית צמר ישראלית בע"מ
ההנהלה והעובדים

לבית „אלמו" ולמשפחה

אתכם באבלכם הכבד

במות

יעקב קוקשוילי
ז"ל

סיבים כימיים
ישראליים בע"מ

בצער רב ובכאב גדול הננו מודיעים על פטירתו של בעלי, אבינו, אחי וסבנו

ר' דב שלייפשטיין ז"ל
ב"ר משה ז"ל מלנצוט

ההלויה נערכה ביום שלישי ד' מרחשון תשל"ד (30.10.73) על הר הזיתים בירושלים.

המשפחה המתאבלת

במלאת חודש לפטירת

לאה (לולה) דרוקר ז"ל

טקס גילוי המצבה יתקיים ביום ב' 6.11.73 בבית העלמין בחולון בשעה 3.30.
אוטובוס יצא ברח' נוה יהושע 1 רמת־גן בשעה 3.00.

המשפחה

במלאת שנה לפטירתה של אשתי, אמנו, סבתנו ואחותנו היקרה

טובה אמיר ז"ל

נעלה לקברה ונתיחד עם זכרה ביום ראשון, ט' מרחשון תשל"ד 4.11.73 בשעה 2.30 אחה"צ בבית העלמין בחולת יצחק.
נפגשים בכניסה לבית העלמין.

המשפחה

במלאת שלושים לפטירת יקירתנו

חיה בסה פיטרשר
ז"ל

תערך אזכרה על קברה בבית־העלמין בבאר־יעקב ביום א', ט' בחשון תשל"ד (4 בנובמבר 1973) בשעה 2.30 אחה"צ
אוטובוס יעמוד לרשות הקהל ע"י בית המנוחה (מול בנק הפועלים) רחוב דיזנגוף 14 באר־יעקב

המשפחה

במלאת שנה לפטירת יקירינו

זהבה ואריה צן ז"ל

נעלה לקברם להתיחד עם זכרם ביום ראשון, ט' חשון תשל"ד (4.11.73) בשעה 3.00 אחה"צ, בבית העלמין בכפר סביר, חיפה.
אוטובוס יצא מבית הכנות בשעה 14.30 רח' גרנט 22/א' קרית אליעזר.

המשפחה

במלאת שנה לפטירתה של אמנו וסבתנו היקרה

מינה היימר ז"ל

תתקיים אזכרה ביום שלישי, 6.11.73, י"א חשון תשל"ד, בשעה 12.00 בצהרים בבית העלמין גבעת שאול בירושלים. נפגשים בכניסה לבית העלמין

משפחות: פיילס, זלצמן

יום ו' 2.11.73 — ז' בחשון תשל"ד

מנכ"ל משרד התחבורה:

...פוי שיפור במצב ה...
...ם בוא המשאיות

...חות החקלאיות ביצוא בביולוגן והיצוא התנהל כ...
בתעשיה בגיעה ל"על אחת ובתיירות — ל...

...קיר שוחרר ממאסר והוגלה לעיר ריאזן

יקירנו
...ד דוד (בורקו) ברוך
איננו
המשפחה

יצחק בר' ישראל קמינסקי

המתאבלים:
... אהובה, בריס וב"ב

ד"ר נחום זמגא
ז"ל

ההנהלה

...נכה פישמן

המשפחה המתאבלת

...ליהו קרביצקי

המשפחה

מנכ"ל משרד התחבורה:

צפוי שיפור במצב התובלה עם בוא המשאיות מחו"ל

העבודות החקלאיות בוצעו במלואן והיצוא התנהל כמתוכנן ✶ הפעילות בתעשיה מגיעה ל־50 אחוז ובתיירות — ל־25 אחוז

מאת י. שדמי

שיפור הדרגתי במצב ה־תובלה במשק האזרחי צפוי בשבועות הקרובים, כאשר יגיע חלק ניכר מ־2,500 ה־משאיות, שהוזמנו בדחיפות בחוץ־לארץ, ועם שחרור חלק מהרכב המגויס בידי צה"ל, אך הגברת הסיוע שלו למשימות תובלה אזרחיות.

הערכת מצב זו מסר אתמול מנכ"ל משרד התחבורה, דן חירם, במסיבת עתונאים בתל־אביב, בה הוסברו פעולות מל"ה (משק לשעת חירום) מפי ראשי המטה הארצי שלו.

מר חירם ציין, כי בעוד שהמשק האזרחי מוביל בימים כתיקונם כרבע מיליון טונה משאות ביום (מתוך זה כ־40 אחוז לצרכי הבנייה), הרי בימי חירום אלה ניתן לבצע במשק האזרחי הובלה של 45 אלף טונה ביום בלבד, מזה כ־35 אלף טונה לסיפוק צרכים חיוניים כמו מזון, דלק וכו'. הוא צופה, שהזמנת המשאיות החדשות תאפשר להכפיל את כמות התובלה היומית תוך שלושה חודשים, לכ־90 עד 100 טונה ביום. תוך חודש אחד תגדל הכמות ב־15 אלף טונה ביום, תוך חודשיים ב־30 אלף טונה ותוך שלושה חודשים בכ־50 אלף טונה.

צרכים חיוניים

מר חירם הודה, שמל"ה לא היה בנוי מלכתחילה לסיפוק צרכי התובלה לייצור השוטף במשק, כי אם לכיסוי הצרכים החיוניים בלבד. בעוד שבי־משימה של התובלה החיונית ביותר עמד, לדבריו, במלואה, הרי אין באפשרותו לגשר על הפער בין המצוי לבין הצרכים הרגילים של המשק.

מר חירם הדגיש, שכל כלי־הרכב העומדים לרשות מל"ה מנוצלים (פרט לרכב מקולקל, שאותו מביאים לסדנאות ב־מידה שניתן לתקנו), ורכבי הרכב שהיו נראים ללא מעש במקומות שונים הם של הג"א, לצורך מקרי חירום.

היצוא — כמתוכנן

מנכ"ל משרד החקלאות, אברהם ברוש, אמר, שהודות להתגייסות מושלמת של הנוער במשקים הצליחו לבצע במלואן את עבודות הקטיף, האסיף, החליבה וכו', ולשווק את כל התוצרת הדרושה. גם יצוא פרי־ההדר והיצוא החקלאי ה־אחר (פרחים, ירקות, אבוקדו וכו') בוצעו במלואם, בהתאם לתכניות. לתופעה זו חשיבות רבה, שכן הקונים בחוץ־לארץ שאלו אם הם יכולים לסמוך על קבלת הסחורה, ואם אין עליהם להתקשר עם ספקים ממדינות אחרות.

עם זאת ציין מר ברוש, כי לקראת כניסת עונת יצוא ה־הדרים ל„הילוך גבוה", בעתיד הקרוב, יהיה צורך לדאוג ל־כמות ניכרת של רכב להובלת הפרי ולכוח אדם לקטיף, כדי שיהיה אפשר לבצע את כל משלוחי הפרי. כיוון שמדובר בפרי שאינו ניתן לאיסום, חשוב ביצוע היצוא במועדו. ואכן, גם לפי התכנון של מל"ה ניתנה לו עדיפות.

מנכ"ל משרד המסחר והתע־שיה, גדעון להב, מסר, כי כיום מגיעה הפעילות בתעשיה לכ־50 אחוז (כשיש הפרש ניכר בין הענפים השונים, בהתאם למידת חיוניותו של המוצר), התיירות פועלת בכ־25 אחוז בלבד, הבנייה באחוז נמוך ביותר ואילו החקלאות — במ־לואה. עדיפות ניתנת, מלבד למוצרים חיוניים, לגמר דירות לעולים ולזוגות צעירים, ליצוא טרי שאין לדחותו, ליצוא תע־שייתי שאינו דורש תובלה רבה ולשחרור נמלים מסחורות.

הממונה על המטה הארצי של מל"ה, מאיר (מוניה) מרי־דור, הכפוף בדרך כלל לשר הבטחון, ובימי מלחמה לוועדת השרים הכלכליים (כדי לאפשר קבלת החלטות מהירות) מסר סקירה מקיפה על מיבנה מל"ה ודרכי פעולתו. הוא הדגיש שכבר עתה ניתן לומר שה־פעילות התנהלה כמתוכנן וה־מיבנה הוכיח את עצמו.

יקיר שוחרר ממאסר והוגלה לעיר ריאזן

פיוטר יקיר, לשעבר מ־ראשי החולקים על המשטר בבריה"מ, שבחודש ספטמ־בר נדון למאסר שלוש שנים, שוחרר מן המאסר ו„הוגלה" לעיר ריאזן, כ־200 ק"מ דרומית מזרחית למוסקווה.

מקורות של החולקים על ה־משטר במוסקווה מסרו, כי יקיר, בן 50, שבמשפטו הודה בפעולות חתרנות, טילפן מ־ריאזן אל חבריו ובכלל זה ל־פרופ' אנדרי סחארוב, שהביע מורת רוח על שיחת הטלפון.

לדעת רוב חוגי החולקים על המשטר, בגד יקיר בעניינם בהודאתו. הם מניחים, שגם ויקטור קרסין, בן 44, שנדון יחד עם יקיר והוטל עליו אותו עונש, כבר שוחרר, אך אינם יודעים היכן הוא נמצא. (יו.פי.)

יקירנו
ד"ר דוד (בודקו) ברוך
איננו

הלויה תתקיים היום יום ששי, ז' חשון תשל"ד (2.11.73) בשעה 11.30 לפנה"צ, בבית העלמין החדש בחולון.

המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירת בעלי, אבינו, אחינו וסבנו היקר
יצחק בר' ישראל קמינסקי

הלויה תצא היום, יום ששי ז' חשון תשל"ד (2.11.73) בשעה 11.30 לפנה"צ מבית המנוח רח' הרב פרידמן 52, ת"א ותעבור דרך בית הכנסת הפועל המזרחי בשד' סמאטס ת"א לבית העלמין בחולון.

המתאבלים:
אשתו: עדינה
בניו: עמוס, אריה, מנחם וב"ב
בתו: רבקה וב"ב
אחיותיו: אהובה, מרים וב"ב

גמנסיה ביאליק חיפה
אבלה על מות
ד"ר נחום זמנא ז"ל
המנהל המורה הותיק

הלויה תתקיים היום, יום ו', י"א במרחשון, תשל"ד (2.11.73) בשעה 12.00, בבית העלמין הישן — חוף הכרמל — חיפה.

אוטובוסים יוצאים בשעה 11.15 מרחוב יונה 5 — חיפה — בנין הגמנסיה.

ההנהלה

בצער רב אנו מודיעים על פטירת אמנו, אחותי וסבתנו היקרה
נכה פישמן

הלויה תצא היום, יום ששי ז' חשון תשל"ד (2.11.73) בשעה 10.30 לפנה"צ מבית ההלויות העירוני רח' דפנה 5 ת"א לבית העלמין בחולון.

המשפחה המתאבלת

במלאות שלושים לפטירת אבינו וסבנו היקר
גדליהו קרביצקי ז"ל

יערך טקס גילוי המצבה ביום א' ט' חשון תשל"ד (4.11.73) בשעה 2.00 אחה"צ, בבית העלמין הישן בחיפה.

אוטובוס יצא מביתו רח' התיכון 65 נוה־שאנן חיפה, בשעה 1.30 אחה"צ.

המשפחה

נתגלו גופות בני זוג ישישים

פרשת היעלמם של בני־הזוג, איטה ושאול הירשמן, שנעדרו מאז 17 בספטמבר, הגיעה אתמול לסיומה עם גילוי גופותיהם, ביערות ה־כרמל.

בני־הזוג הירשמן, בני 75, יצאו ב־17 בספטמבר מבית־ההבראה „יערות הכרמל" ולא חזרו. תחילה לא העלו החיפו־שים אחריהם תוצאות. אולם, ביום ד' בבוקר נתחדשו החי־פושים ביתר־שאת, לאחר ש־צעירים תושבי דלית־אל־כרמל מצאו את ארנקה של האשה במרחק כ־4 קילומטרים מבית־ההבראה. החיפושים המחוד־שים נערכו בהשתתפות מאות שוטרים ותלמידי בתי־ספר תי־כוניים, שנעזרו במסוקים, בש־פים ובכלבי־גישוש.

במהלך החיפושים נמצאו שתי הגופות. ראשונה נמצאה ביום ד' גופתה של האשה, בין צוקי־סלעים וסבך שיחים, ולמחרת נמצאה גם גופת ה־בעל, במרחק כ־30 מטר משם. מקום גילוי הגופות מרוחק כ־4 ק"מ מבית־ההבראה.

המשטרה עמלה קשות כדי לחלץ את הגופות מתוך הסבך, הן הועברו לבדיקה למכון לרפואה משפטית באבו־כביר.

דובר משטרת חיפה, סגן ניצב חיים פרנקל, מסר, כי בני הזוג תעו כנראה בשעת טיול בשטח, והסתבכו בשטח הררי וכך מצאו את מותם. בבדיקה ראשונה לא נתגלו כל סימני אלימות על גופתה של האשה. (ע)

מקסם שב...

הקוסם המקצועי איתן אילון הופיע לפני החיי־לים במחנות הקדמיים ב־חזית הצפון ושבה את לבם בלהטיו המקצועיים. אולם הוא עצמו נפל קרבן להצלחה של החיילים, ובי־סופו של דבר נאלץ לפנות לעזרת המשטרה הצבאית.

לאחר כמה ימי הופעות לפני החיילים בחזית ה־צפון חזר איתן אילון ל־ראש פינה, וכאן נתברר לו להדהמתו שנעלמה מ־מכוניתו המזוודה שבה רי־כז את ציודו המקצועי. הוא פנה לעזרת מצ"ח (משטרה צבאית חוקרת), ולאחר חיפושים נתגלתה מזוודת הקסמים באחת היחידות, כשהיא מוסתרת מתחת למיטתו של... סבת. אנשי היחידה הסבירו שנטלו את מזוודת הקס־מים כדי לפענח את סו־דותיו המקצועיים של ה־קוסם. המזוודה הושבה ל־בעליה.

✶ טלפונים רבים נותקו אתמול לפני הצהריים באיזור א' באשדוד כאשר מי שטפון חדרו לכבל טלפון תת־קרקעי באתר שבו עסק כלי חפירה בהרחבת כביש.

פרופסורים תובעים הקמת ממשלת ליכוד

קבוצת פרופסורים, מאו־ניברסיטאות שונות, הגישה אתמול ליו"ר הכנסת ולראשי המפלגות הגדולות עצומה, הקוראת להקים בדחיפות ממשלת ליכוד לאומי.

בעצומה, עליה חתומים 14 פרופסורים, נאמר, כי „המצב הפוליטי המשתנה מיום ליום כופה על הממשלה הכרעות קשות, היכולות להרוץ את גו־רל העם ועתידו. לדעתנו, אין הממשלה רשאית, מבחינה צבורית ומוסרית, לשאת באחריות בלבדית להכרעות אלה.

„לפיכך, אנו דורשים שתוקם ממשלת חירום לאומית שתיתן ביטוי לרצון העם כולו ותסמל את אחדותו. השעה דו־חקת, בשל המהירות בה מת־רחשים המאורעות" — נאמר בעצומה.

המסמך הוגש ליו"ר הכנסת, ישראל ישעיהו, עם העתקים לראש־הממשלה גולדה מאיר, השרים ישראל גלילי, זרח ור־הפטיג ומשה קול, וחברי ה־כנסת מנחם בגין, אלימלך רי־מלט, זלמן שובל, שמואל ת־מיר, י. מ. אברמוביץ וקלמן כהנא.

הפרופסורים החתומים על העצומה הם: יוחנן אהרוני, בנימין אופנהיימר, יהודה אלי־צור, יצחק אנגלרד, יהודה בלום, משה ברזימן, ח. הירש־ברג, אברהם הלפרין, חיים חנני, ראובן ירון, יהודה לפי־דות, יעקב מנציל, זאב פאלק ורבקה שץ.

מטענים נפרקים מחוץ לנמלים בגלל סתימת המחסנים

חוששים שהגשמים ישחיתו את הסחורות ✶ ביקורת על אי ניצול רכב מגויס

מאת שמעון רפפורט

בגלל סתימת המחסנים ב־נמלי חיפה ואשדוד, הוחל אתמול בפריקת מטענים ב־אולם הנוסעים בנמל חיפה ועל משטחים מחוץ לנמל, שהוכשרו לכך בדחיפות.

מנהל נמל חיפה, יצחק רהב, מסר אתמול, כי כמות הסחורות במחסנים בתקרבת לכ־100 אלף טונה, לעומת כמחצית הכמות בימים כתיקונם. מינהלת נמל חיפה החלה לפרוק מטענים ב־אולם הנוסעים ועל משטחים נוספים, שעוסקים בהכשרתם מתוך לתחומי הנמל.

המצב בנמל אשדוד גרוע יו־תר, והמחסנים גדושים בכמות העולה על 100 אלף טונה.

המטענים נערמים בשני ה־נמלים, ויש חשש שהגשמים עלולים לפגוע בסחורות הנפ־רקות תחת כיפת השמים. רשות הנמלים הזמינה בדחיפות אוהלים גדולים מחו"ל, אבל הם טרם הגיעו.

במנהלת נמל חיפה ולשכה המסחר הושמעה ביקורת קשה על אי ניצול יעיל של רכב כשא מגויס. נאמר, כי בחניו־נים רבים חונה משאיות רבות באפס מעשה, בעוד הנמל נח־נק בחוסר אמצעי הובלה. רק בחניונים שבסביבות חיפה מובטלות עשרות משאיות, ש־גויסו לצרכי הג"א ובהי תו־לים. רכב זה לא נוצל כמעט עד כה, ועכשיו ללא ספק ניתן להפעילו לצרכי המשק.

בינתיים בתקדמת ההכנה לשבירה משאיות של הרשבי הגדה. אתמול ושלשום התקיי־מו ישיבות בנושא זה עם ה־בעל בגדה.

עליות בצמודים, חוסר ענין במניות

מחיר הנת"ד עלה באגורה, ל־4.27 ל"י

מאת ש. אביטל

מחזור נמוך מהמצי מיליון ל"י נרשם אתמול בשוק ה־מניות. המסחר הסתיים זמן קצר אחרי פתיחת השוק. ב־שערים המשתנים היתה יציבות ועודפי הביקוש ו־ההיצע הזעירים, שנעו בין אלף ל"י ע"נ לבין 2,000 ל"י ע"נ, לא היה בכוחם לשנות את הפעם את הרמה הכללית של השערים.

בשוק אגרות החוב הצמודות למדד נצרך מסחר ער גם את־מול. שערי מרבית הסדרות עלו, לפרקים ב־2.5 נק' וכעי־לה. התשואות באגרות הברי־רה הסכו, עם העליות של ל־ימים האחרונות, גמוכות מן התשואה המופקת במקור. הת־פתחות זו תסייע, כפי הנראה, לבנק ישראל למכור את ה־הנפקות החדשות מסוג ברירה. ביקוש של 47 אלף דולאר העלה את מחיר הנת"ד באגו־רה, ל־4,27 ל"י, תוך מחזור של 50 אלף דולאר בקירוב.

בשוק המניות נרשמו אי אלה שינויים חדים ביותר, אף כי מרביתם שקפו את המקריות לפיה מתנהל המסחר בבורסה הבנויה. ראוי לציון המבחר ב„ולפסון" שערון נשאר ללא שינוי שלשום, לבריות „אקס־דיווידנד" על 8 אחוזים. את־מול התרכז היצע התחלתי של 30 אלף ל"י ע"נ אשר הוריד את המחיר ב־2.5 נק', ל־100.5 גם כך שבר, לפי שעה, מחירו 3.5 נק' כערך האקס נטו.

המחזור במניות היה, כא־מור, נמוך והסתכם ב־456 אלף ל"י בלבד. באגרות החוב הסתכם המחזור ב־3,3 מיליון ל"י, מתוכו כ־0,8 מיליון ל"י באגרות הברירה ו־400 אלף ל"י בניירות הנסחרים במסבב חוץ.

✶ הנהלת האגודה לידידות ישראל־ארה"ב נתקבלה את־מול על־ידי שגריר ארה"ב מר קנת קיטינג. יו"ר האגו־דה ח"כ א. אנקוריון, ביקש מהשגריר להעביר לנשיא אר־ה"ב, לממשלתה ועמה את הערכתם ותודתם העמוקה של חברי האגודה והעם כולו, על העזרה, ההבנה והתמיכה אשר הוגשו לישראל בתקופה קשה של מלחמה על עצם קיומנו.

זכו במפעל הפיס

בהגרלת מפעל הפיס שהת־קיימה אתמול זכו הכרטיסים הבאים:

בסך — 150,000 ל"י זכו ה־מספרים: 021617 617647.

בסך — 50,000 ל"י זכה ה־מספר: 012521.

בסך — 12,500 ל"י זכו ה־מספרים: 446731 785581.

בסך — 6,250 ל"י זכו המס־פרים: 012050 251055 271830 305424.

בסך — 1,250 ל"י זכו הכר־טיסים הבאים: 030241 034926 039510 048856 092455 211267 236066 248110 312243 317912 376193 470478 491434 551357 578206 597257 600491 623420 674429 678022 750424.

בסך — 600 ל"י זכו הכר־טיסים שמספריהם מסתיימים ב־33041 40482 57753 58064 58606 60099 79469 81846 84179 93568.

בסך — 250 ל"י זכו הכר־טיסים שמספריהם מסתיימים ב־00677 04109 12420 15468 16539 20720 21808 26476 40078 40732 41678 49635 52751 54993 56509 57797 59422 64178 66689 67940 78028 85206 89991 90374 93232.

בסך — 100 ל"י זכו הכר־טיסים שמספריהם מסתיימים ב־0559 1758 3027 3314 5031 5558 9941.

בסך — 50 ל"י זכו הכרטי־סים שמספריהם מסתיימים ב־0678 1349 1409 1753 1811 1886 2150 2288 3080 3213 3815 3855 3882 4435 4451 5072 5099 5385 5737 6198 6431 6605 7186 7202 7367 7515 7625 7751 7852 8077 8227 8405 8619 8630 8898 8912 9630 9708 9987.

בסך — 4 ל"י זכו כל ה־כרטיסים שמספריהם מסתיי־מים ב־3.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

רצונך לדעת יותר על
המדיניות הסובייטית באזורנו
— בין כוחות דחף ובלימה
גורמי הנפט — אינטרסים ותלות
אירופה בין המעצמות
הסכסוך הישראלי־ערבי במדיניות העולמית
קרא את הספר
המאבק על המזרח התיכון
מאת פרופ' ואלטר (זאב) לקוויר
ראש „המכון לחקר זמננו", לונדון
בהוצאת ספרית פועלים
להשיג בספרית פועלים, אלנבי 73 ובכל בי"ס לספרים בארץ

לא יאומן...
מכירה פומבית של
שמלות וחליפות
מהמודלים האחרונים
במחירים ללא תקדים
מ־8.00 בבקר עד 7.00 בערב רצוף
תל־אביב, רחוב נחלת־יצחק 59

האלוף לשעבר חזר לזירה וזריז וגמיש כמו תמיד

מדוע קסיוס קליי היכול להרשות לעצמו כל מאמן - בחר בבולוורקר?

(אטלנטה — ארה"ב) קסיוס קליי חזר! בקרב הראשון לאחר שלוש שנים — צעד קסיוס קליי אל הזירה וגבר כרוח 8 סיבו־בים נגד 3 יריבים. „הוא זריז וגמיש כתמיד" — אומרים המומחים — עדיין בלתי מנוצח, קליי הינו באמת אלוף ה־אלופים.

קסיוס קליי מקפיד על שליטת גם באימו־ניו. אין זה פלא שכאשר מדובר בבחירת כאמן, קליי דרש את הבולוורקר. כפי ש־הוא אומר „בולוורקר הינו פלא המייצר אלופים. אני משתמש בו כדי להשאר ב־כושר האני מבלין שכל מבוגר וצעיר יש־תמשו בבולוורקר כדי להשוך כושר גופני — לבציאתי!"

הבולוורקר הוכיח עצמו שוב כעדיף לכל המאמנים בשוק. אין פלא איפוא שאלופים אשר הצלחתם תלויה באימון הגופני — מתשמים את המכשיר הטוב ביותר שקיים, ודורשים את הבולוורקר. קסיוס קליי, אגי פרקס — אלוף העולם במרוצי אוטובילים, חיים רוסקה — אלוף העולם ב־ג'ודו בעל חגורה שחורה; לן סאל, כר עולם; כבו צוותים אולימפיים, כאמני ספורט, ויותר כמיליון אנשים בכל הגי־לים בכל העולם העובדים על כושר הגוף

שר — כל אלה הינם ההוכחה החיה שהבולוורקר בשיג תוצאות לאלופים ולאנ־שים רגילים — הרוצים בפיתוח שרירים.

היזכור, לאחר שבועיים בלבד של אימון יומי פשוט בן חמש דקות, חייב לשכנע גם אותך — אחרת לא תהיה חייב דבר כאומה.

אחת היא כמרתך להחזיר לעצמך את כוח ותיזוזות נעוריך — ולהביא שרירים רפויים לכושרם המלא — או להפוך גוף רזה לשרירי וגברי. בולוורקר כבבית לעשות את כל המלאכה מהר יותר וקל יותר. כבר בן היום הראשון תראה את התקדמותך בבדיקה במספרים על מד־הכוח המיוחד הצמוד לבולוורקר. לאחר שבועיים בלבד על הגוגל הוכל להרגיש את ההתקדמות, לראות את ההבדל בראי. והכרוך במציאות במסר כדידה את התפתחות שרירך — אחרת לא תהיה חייב לנו מאומה.

שלח את התלוש עוד היום לנסיון חינם של 14 יום ותקבל את הבולוורקר עם חוברת וכה כל הפרטים על האימון היומי — ללא כל התחייבות.

© Mailex (Israel) Ltd

שובר הזמנה לנסיון חינם
שלח עוד היום לנסות בביתך את הבולוורקר במשך 14 יום חינם
אל: מיילקס (ישראל) בע"מ רח' המלאכה 3 איזור התעשיה, חולון 58—851
טל. 843185

שם משפחה
שם פרטי ______ עיר ______ רחוב ______ מס' ______
מס' תעודת זהות ______ גיל ______ מיקוד ______
החתימה הברורה
מב. 2.11

Dimplex
MADE IN ENGLAND

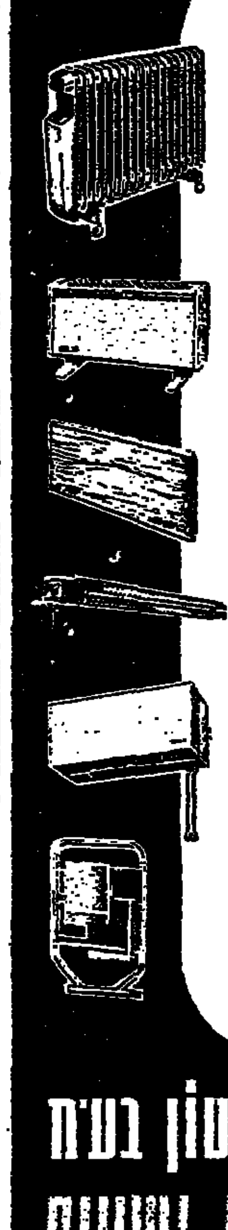

הודעה חשובה לעולים חדשים

ביום 1.1.74 תיכנסה לתוקפן תקנות מכס חדשות בדבר יבוא אישי של עולים חדשים.

הרינו מתכבדים להודיע כי במסגרת **ההסדר הישן** נקבל הזמנות שתגענה למשרדנו עד ליום **15.11.73**, כך שהעולים יוכלו לשחרר את התנורים לפני 1.1.74 מבלי לשלם את המס החדש.

לאחר **15.11.73** נקבל הזמנות לתנורי דימפלקס בהתאם לתקנות המכס החדשות.

תוכלו להשיג תנורי דימפלקס ללא מס בחנויות החשמל המובחרות ובחברות העוסקות במכירה לעולים.

ח.ט. קולסון בע"מ
סוכנויות ושיווק
שביל המפעל 3 • קרית-המלאכה • ת"א

صكنا من الاهل

صكنا من الاجل

משה ז"ק
שני הימ

קבוצת שבויים ישראליים בשבי הסורי. התמונות ניתנו לפירסום ע"י דובר צה"ל. (ראה תמונות שבויים במצרים — בעמוד 3)

לוב מאיימת להפסיק את אספקת הנפט לגרמניה

קדאפי דורש מבון „הבהרות" על מדיניותה במזה"ת

מאת סופר „מעריב" בבון

גרמניה המערבית ניצבת על סף משבר נפט חמור, בגלל נכונותה לחזור אחר שני הצדדים היריבים במזרח התיכון.

מקורות יודעי־דבר בבון אישרו אמש, כי שליט לוב, מועמר קדאפי, תבע באיגרת, ששלח לקאנצלר וילי בראנדט, „הבהרות" למדיניותה של בון כלפי המזרח התיכון.

נראה שהנייטראליות הרשמית של בון בשאלת המזרח התיכון אינה נושאת חן בעיני הערבים, שכנראה הסתכמו כי גרמניה המערבית העניקה לישראל, לכן פרוץ המלחמה, יותר מאשר סיוע מוסרי.

המקורות אישרו אמש גם את הידיעה, שלוב נתנה לבון שהות עד יום ג' הבא לספק לה הבהרת מצב „נייטראליות", אחרת תופסק אספקת הנפט הלובי לגרמניה.

אם אכן תמנע לוב את הנפט שלה מגרמניה המערבית, סבורים משקיפים, שגרמניה תיקלע לתוהו ובוהו כלכלי, שכן לוב מספקת לה כשליש מיבוא הנפט הכולל שלה.

האולטימאטום הלובי הוגש לשגריר הכות המערב גרמני בטריפולי ביום ג'. גילה זאת אבא אבנט עסאכר, המדיל של שירות חדשות חשוב לענייני נפט בהאמבורג. אחר כך אישר את הידיעה משרד החוץ המערב־גרמני.

סטאכר גילה עוד אמש, כי גרמניה המערבית כנראה תחוש בקרוב את תוצאות האמבארגו, שהטילו המדינות הערביות המייצאות נפט על משלוחי הנפט להולנד. חלק מן הנפט המזרח־תיכוני שביבואת גרמניה־המערבית, נרכש באמצעות מיתקני הנפט הענקיים בנמל רוטרדאם בהולנד.

מקורות רשמיים יודעי־דבר בבון אמרו אתמול, כי גרמניה המערבית דחתה אזהרה, שהגיש לה שגריר לוב בבון, לבל תעז לסייע להולנד להתגבר על חרם הנפט הערבי.

בינתיים נשמעות בבון הערכות, כי בקרב אירופה חייבת לנקוט באמצעי־גמול נגד העולם הערבי.

קניה ניתקה היחסים

קניה ניתקה אתמול את יחסיה הדיפלומטיים עם ישראל, והודיעה כי הנהגתה „כל עוד תמשיך ישראל להחזיק בשטחים ערביים שנלקחו בכוח הזרוע".

ההודעה פורסמה במומבאסה, שם כבלה הנשיא ג'ומו קניאטה הודעה.

קניה נחשבה לאחת הידידות הקרובות ביותר לישראל באפריקה. קניה היא המדינה האפריקנית ה־24 המנתקת יחסים עם ישראל (ע"ר).

תורנות בתי המרקחת

● ירושלים: שישי: ניומי, רח' האר"י 12, טל' 33676; אליהו אלגברא, רח' הרון אל רשיד, טל' 283333. שבת: מאיר, רח' יפו 44, טל' 233592. מוצ"ש: בית וגן, רח' הרמבנה 59, טל' 535696; אל בתרא, רח' צלאח אדין, טל' 284126.
● תל־אביב: שישי: הכבה אים, רח' המלך ג'ורג' 21, טל' 286740; קסטל, רח' אבן גבירול 147, טל' 443716. שבת: גרינברג, רח' המלך ג'ורג' 46, טל' 226208; הרופה, רח' דיזנגוף 172, טל' 223488; יאבי, רח' יהודה הלוי 67, טל' 612474. מוצ"ש: בני, רח' דיזנגוף 141, טל' 225386; פרנקל, רח' המלך ג'ורג' 28, טל' 225223.
● חיפה: שישי: זבולון, קרית ביאליק, טל' 711665. שבת: הנשיא, רח' הנשיא 33, טל' 87312.
● רמת־גן ובני־ברק: שישי: אשתא, רח' ז'בוטינסקי 11, רמת־גן, טל' 731874. שבת: עפית, רח' פודריץ 30, טל' 722954.
● חולון ובת־ים: שישי: עזרא, רח' בלפור 135, בת־ים. אכותא, רח' סוקולוב 4, הרצליה. שבת: נאות יוספים, רח' נאוליס 44 חולון, גני בת־ים, רח' הנביאים 3 בת־ים.
● באר־שבע: שבת: רמב"ם.
● נתניה: שישי: תרופה, רח' הרצל 2, טל' 28696. שבת: הנשיא, רח' ויצמן 36, טל' 23639.
● פתח־תקוה: שישי: מרכז הערים, רח' חובבי ציון 40, טל' 911078. שבת: רפא, רח' רוטשילד 89, טל' 911405.

משלחת רק"ח ניהלה שיחות במוסקווה

משלחת של רק"ח ובראשה חבר הלישכה המדינית של המפלגה, ח"כ תופיק טובי, נתקבלה אתמול במוסקווה אצל מזכיר הועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, בוריס פונומארב.

סוכנות „טאס" אומרת, כי בשיחה נתמכה „אחדות דעים בכל הנושאים".

טרפר יגיע היום ללונדון

ליאופולד טרפר (לייב דומב) יגיע ללונדון במטוס בריטי מוורשה, היום אחר־הצהריים — מסרה אתמול בלונדון הודעה, שפעלה למען מתן רשות ליציאתו מפולין.

טרפר, בן 69, עבד בראש רשת הריגול הסובייטית באירופה, בתקופת הכיבוש הנאצי (סוכ"א).

משפחות הנעדרים והשבויים תובעות הפעלת לחץ בינלאומי על הסורים

ביום א' תיערך בתל־אביב עצרת־הזדהות המונית

מאת ישעיהו אביעם

ועד הפעולה הארצי של משפחות הנעדרים והשבויים החליט אתמול לערוך ביום א' בתל אביב עצרת הזדהות של הציבור הישראלי. לעצרת זו מתבקשים לבוא גברים נשים וגם ילדים עם הוריהם — על כך מסר אמש נציג ועד הפעולה בכנס של משפחות הנעדרים שלחמו בחרמון וברמת הגולן. הכנס נערך באולמי „בודינקי" ברמת־גן.

נציג המשפחות של הנעדרים והשבויים שלחמו בחרמון וברמת־הגולן הביע את חרדת המשפחות לגורל בניהם. הוא הציע לכל המשפחות לעמוד בקשר הדוק ולעשות הכל כדי להשיב את שבות השבויים ולהבטיח שיקבלו טיפול בהתאם לאמנת ז'נבה.

נציג ועד הפעולה המרכזי מסר כי אתמול נפגשו חברי הועד עם אישים מרכזיים במדינה. מ"מ מזכ"ל ההסתדרות, מר ירוחם משל, מסר להם כי ההסתדרות מפעילה ותפעיל את מלוא השפעתה וקשריה עם תנועות הפועלים בעולם, עם אינטרנציונלים מקצועיים וארגונים בינלאומיים בעולם החופשי, כדי לסייע בהשגת רשימות השבויים הישראלים — במצרים ובסוריה, וכן להגיע להסדר בדבר החזרה מידית של הפצועים.

קשרים עם ארגונים

המחלקה לקשרים בינלאומיים של ההסתדרות נערכת כיד להתקשרות ישירה ודחופה עם ראשי תנועות הפועלים בארצות העולם החופשי ועם הקונגרס הבינלאומי של האיגודים המקצועיים החופשיים, שמושבו בבריסל. במקביל התקשרו גם האיגודים המקצועיים של הרופאים, האחיות, המורים וגופים אחרים עם הארגונים המקבילים בארצות שונות בעולם.

משלחת של בני המשפחות נפגשה גם עם היו"ר בפועל של הנהלת הסוכנות, מר אריה דולצ'ין, שהבטיח להפעיל את כל הגורמים היהודיים בעולם.

בקשת פגישה אצל שר הבטחון מר משה דיין נענתה בחיוב, בינתיים עסוק ואינו יכול לקבלם. הם הופנו לראש אכ"א במטכ"ל, האלוף הרצל שפיר אך המשלחת דחתה זאת. מ"מ ראש הממשלה מר יגאל אלון הודיע כי יקבל היום לפגישה משלחת של המשפחות. יו"ר הכנסת מר ישראל ישעיהו הודיע שלא יטריחו עצמם אליו והוא יבוא למשרד הועד, כדי להיפגש עם נציגי המשפחות.

הפעלת השפעה

נציגי הועד התקשרו גם עם ד"ר נחום גולדמן, נשיא הקונגרס היהודי העולמי, וביקשו ממנו להפעיל את השפעתו אצל גורמים בינלאומיים שונים.

נשיא המדינה פרופ' אפרים קציר הודיע לועד הפעולה כי היום אחר הצהרים יקבל משלחת של המשפחות, כדי לשמוע מפיהם על המצב ועל הפעולות שיש לעשות להחשת חילופי השבויים ופרסום רשימות השבויים.

נציג הועד הארצי הודיע אמש, כי ראש הממשלה ישבה עם נציג המשפחות למעלה משעה ושמעה את דבריהם. המשפחות תובעות שחיילי צה"ל שהשתתפו במקומות שנערכו קרבות, יצאו עם אנשי החברה קדישא לחפש גופות חללים, משום שהם יודעים היכן בדיוק נערכו הקרבות והיכן נפלו חבריהם. כן תבעו המשפחות מועדת החוץ והבטחון להפסיק מיד מתן הרשות למעבר שיירות האספקה לארמיה הג' הנצורה, כל עוד לא יימסרו שמות הנעדרים.

כנס סיוע למשפחות

יעקב הגליון מוסר:

פעילות קרובי השבויים במסגרת מאמציהם ליצור לחץ למען מסירת שמות השבויים ולמען ביצוע חילופים מהר ככל האפשר — נמשכה גם אתמול בבירורים שונים.

נציגי משפחות השבויים והנעדרים, שלחמו ברמת הגולן, קבלו אתמול שקיקה מגונת בביטול בנושא זה. הם הבעו להפעיל לחץ על הסורים כמו זה המופעל על מצרים.

הועד המשותף החליט לפעול למען מתן כל סיוע שיידרש, לרבות כספי, למשפחות שבויים או נעדרים.

ישיבת ועדת חוץ ובטחון

ועדת חוץ ובטחון של הכנסת ערכה ישיבה בהשתתפות שר הבטחון מר משה דיין, בדונה הצעה לסדר היום של גח"ל, הרשימה הממלכתית והמרכז החופשי בתביעה לשחרור מידי של שבויי המלחמה שלנו ממצרים ומסוריה, שהועברה לועדה ע"י הכנסת.

שר הבטחון מסר לועדה על פגישות שקיים האלוף אהרן יריב עם קצינים מצריים ועל המגעים עם ראש מטה משקיפי האו"ם ומפקד כוח החירום של האו"ם.

ביום א' — הפגנה למען השבויים בניו־יורק

מאת סופר „מעריב" בארה"ב

כ־100 אלף איש ישתתפו ביום א' הקרוב בהפגנה ענקית שתיערך בניו־יורק בתביעה לשחרר את שבויי המלחמה הישראלים הנמצאים במצרים ובסוריה.

ההפגנה נערכת ביוזמת ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים הגדולים בארה"ב.

הצלב האדום מכחיש האשמות סוריה נגד ישראל

מאת שרי ריבר, שליחת „מעריב" בז'נבה

„הצלב האדום" הבינלאומי הכחיש אתמול בז'נבה את הודעת הסורים והאשמותיהם והגדיר אותן כ„טענות בלתי מבוססות".

הדובר התייחס לדברי סגן שר החוץ הסורי, כי ישראל מפרה בתכנון ובכתובכן את אמנת ז'נבה. סוריה מסרבת עד כי ישראל הודיעה ל„צלב האדום" ב־30 באוקטובר שהיא לא תכבד את אמנת ז'נבה וכי ישראל מסרבת להניח לנציגי הצלב האדום לקבור חללים סוריים.

עוד טענו הסורים כי ישראל נהגה בבארבריות ועינתה שבויים.

בהודעה הסורית נאמר כי תלונות אלה נשלחו למזכיר האו"ם ד"ר קורט ואלדהיים ול„צלב האדום". אך כאמור מכחיש „הצלב האדום" את ההאשמות כולן ומגדיר אותם ככזבות.

בינתיים נמסר כי שני נציגים ורופא של „הצלב האדום" הגיעו אתמול לקהיר, ובכך הגיעה משלחת ארגון זה במצרים ל־6 אנשים.

הרופא לא הורשה לבקר אצל השבויים הישראליים. הוא הגיע לעיר סואץ כדי להכשיר את הקרקע לחילוץ הפצועים המצריים — אזרחים ואנשי צבא — מן העיר המבודדת.

מטוס „הצלב האדום" הביא למצרים גם מטען של תרופות, והוביל גם לישראל מטען תרופות ובמיוחד תחבושות, לפי בקשת „מגן דוד אדום".

מאותו הופעל קשר אלחוטי ישיר בין ז'נבה לקהיר, אך בכל הנוגע למסירת רשימות של השבויים הישראלים במצרים ועריכת ביקורים אצלם מטעם אנשי „הצלב האדום" טרם הושגה כל תזוזה.

מחאה בעניין השבויים הוגשה לשגריר שוויץ

אזרחי שוויץ החיים בישראל הגישו אתמול עצומה, חתומה בידי 107 אנשים, לשגריר שוויץ בישראל, ובה מחאה על יחסן של מצרים וסוריה לשבויי המלחמה הישראלים שבידיהן.

במחאה, המופנית לממשלת שוויץ, נאמר: „במצרים ובסוריה נמצאים כעת כ־450 שבויים ישראלים, שאינם מקבלים טיפול על־פי אמנת ז'נבה. אנו, החתומים מטה, דורשים מממשלת שוויץ להתערב אצל ממשלות מצרים וסוריה, באמצעות הצלב האדום הבינלאומי, כדי להשיג את הדברים הבאים: פרסום שמות השבויים; החלפת שבויים פצועים; ביקור נציגי „הצלב האדום" אצל כל השבויים".

שגריר שוויץ בישראל, מר הס, הבטיח להעביר את המחאה לממשלת שוויץ.

אולם אסתר
רח' המסגר 64 ת"א, טל. 38557
מקבלים הזמנות גם במסגרת מצומצמת
חופות ★ בריתות מסיבות
מחירים נוחים
החל מ־4.- ל"י למנה

ארגון ארצי
של מוכרים כרטיסי „מפעל הפיס" בישראל
תל־אביב, ת.ד. 29031
הודעה
באסיפה מתאריך 23.10.1973, שהתקיימה ב„מפעל הפיס" תחת הסוהם של המנהל־הכללי מר י. אורן וסגן־המנהל־הכללי מר מ. מלמן החליט הועד של מוכרי־כרטיסי „מפעל־הפיס"־ארצי, לרכוש בהתנדבות (מרצון טוב) אגרות־מלווה־מלחמה בסכום של: 100,000 ל"י.
הועד־הארצי הוא: יו"ר הארגון: פרץ־חיים שיף, בני־ברק; סגן יו"ר: משה מאירסון, סגן־יו"ר ארנסט אושר; קוקה אליה, מזכירה; מרכוס יוסף, חבר הועד; ווילי מיכאל, יועץ־כלכלה; חיים רוגן — חולון; זכריה — חולון; מרכוס זיסו — חיפה; והרכבן — נתניה; דינו גנה — נתניה.

הורים
שבניהם משרתים ביחידות ד.צ.
1169 או 2175
מתבקשים להתקשר
051—2494
בין 8.00—13.00
לבה כירות מושב ניר־ישראל
או 051־5657
בכל שעות היום.

עזור למגן דוד אדום
למלא כראוי את תפקידו בשעת חרום זו.
שלם תמורת כרטיסי ההגרלה שנשלחו לביתך.
ההגרלה תתקיים ב־13.11.73
כפי שתוכנן מראש.

גלי־צה"ל
גלי־צה"ל משדרים מעתה ארבע מהדורות של יומן חדשות עצמאי מדי יום
יומני גלי־צה"ל ישודרו אחרי מהדורות החדשות של השעות
08.00 בבוקר
12.00 בצהריים
05.00 אחר־הצהריים
חצות הלילה
יומן שבועי מסכם ישודר ביום שישי אחרי מהדורת החדשות של 06.00 בערב
גלי־צה"ל ימשיכו לשדר 24 שעות ביממה.

מכון אימי
בהנהלת אדמונד
נפתח מחדש
ג'ודו, קרטה, קרב־מגע
פינסקר 27, ת"א
טל. 51917

עירית ירושלים
מטה החירום
קוי הסעה לחיילים
מטה החירום בעירית ירושלים בסיוע ארגון נכי מלחמת השחרור וצה"ל מפעילים קוים להסעות חיילים במסלולים:
ירושלים — יריחו — ירושלים
ירושלים — רמאללה — בית־אל — ירושלים
היציאה ליריחו ליד השער החדש (מול נוטרדאם).
היציאה לרמאללה ובית אל בכניסה לעיר ליד המשביר המרכזי.
רשות ההסברה

בית־הספר לריפוי בעיסוק
מודיע
על חידוש הלימודים:
לתלמידות השנה הראשונה — ביום ב' 5.11.73 בשעה 9.00 בבוקר בבית־הספר.
לתלמידות השנה השניה והשלישית — ביום א' 4.11.73 בשעה 9.00 בבוקר במקומות ההכשרה הקלינית.
מי שלא קבלה הודעה על מקום עבודה, מתבקשת להתקשר מיד עם בית־הספר.

RCA
שמשונים, ... מישרים, מייאק, מעגלים משולבים, ספרים, ריאוסטאטים, קבלים, נגדים מדוייקים, ולכוה, לוחות למעגלים מודפסים, במסדרים שונים, מכשירי בקרה.
הכרת רדיו ישראלית
נחלת בנימין 18
טל. 50156 ת"א
הגיעו דמקולים

מבצע מכירות מיוחד לחורף
✶ שאריות בדים ג'רסי למכנסים, חליפות שמלות ולדברי ילדים.
✶ חליפות ושמלות מעודפי ייצוא במחירים מיוחדים.
המכירה:
אקספורט סריג — אופנת גברות
תל־אביב: רחוב הרצל 39, קומה ג'
חיפה: רחוב הרצל 45, קומה ב'
רמת־גן: רחוב בצלאל 27, ליד בריכת גלי גיל

משרד האוצר
הודעה לנכי רדיפות הנאצים
משרד האוצר מודיע לנכי רדיפות הנאצים כי — מסיבות שהזמן גרמן — נדחה תשלום מחצית ההפרשים שזמן פרעונו היה בתחילת חודש נובמבר 73.
הפרשים אלה ישולמו בהקדם האפשרי ביותר ועל המועד המדויק תמסר הודעה מתאימה.
התגמול השוטף הרגיל בעד חודש אוקטובר 73 ישולם כרגיל והסכומים הועברו אל סניפי בנק הדואר.

עולה חדש
מעונין בהשקעה
במפעל או חברה להפקת מוצרי קוסמטיקה ותמרוקיה, בשותפות עם חברה קיימת, או ברכישה מלאה.
טלפון: 766621.

החייל שלקה וכל מי שראה
מכונית פיג'ו 404 לבנה
שמספרה 256-495
מתבקש להתקשר לירושלים 02-38878 או לתחנת המשטרה הקרובה ויבוא על שכרו.

נגנבה מכונית קונסול
בצבע חום — מס. 218—317
כל היודע על מקום המצאה מתבקש להודיע טלפונית: 03-774566 או 03-36061 או למטה המשטרה הקרוב ויבוא על שכרו.

לקבלנים
נספק לך לבנין
סיד (מרצפות)
לבניה וריצוף.
טל. 611227.

פרס
עבור המוצא הישר של
פורד קורטינה
292-676
צבע מתכת כחול
להודיע: טל. 849123 משעה 7.00—13.00 ושל. 850865 משעה 13.00—24.00.

בוטיק בוגי
אפנה לצעירים ולצעירות
דיזנגוף 172
החל מיום ראשון 4.11.73 הבוטיק יהיה פתוח ללקוחות לאחר שיפוץ
✶ דגמים חדשים
✶ תצוגת חוץ
נשמח לראותכם בין לקוחותינו

מוסד ציבורי
מחפש
לשכור מחסנים
באזור המרכז 8,000 ממ"ר
באזור חיפה 4,000 ממ"ר
בהצעות לפנות לטל: (03)210484
בין השעות 10.00—12.00

הרגע הגדול: צליחת התעלה ע"י צנחני צה"ל (צילום: נחום פסטן)

משה ז"ק
שני הימורים

שניים הימרו על ריצ'ארד ניכסון: גולדה. ולהבדיל — ליאוניד ברז'נייב. ליאוניד ברז'נייב מהמר על חולשתו של ניכסון, וגולדה מאד על כוחו.

מנהיגה של ברית־המועצות הניח כי נשיאה של ארה"ב, המסוכסך בבית, לא ירצה להפסיד את ההישג שהוא זוקף לחשבון "הפשרה" של ההתחות העולמית. הם סברו, כי ניכסון לא ירצה "להקריב" את הפשרה. אם יעמידו אותו לפני עובדה מוגמרת במזרח־התיכון — כשם שהסינים לא פוצצו את יחסיהם עם וואשינגטון, כאשר הטילו האמריקנים הסגר על נמל האיפונג. הקנוניה הסובייטית־הערבית מתבהרת עתה יותר ויותר. הם המרו, שהאמריקנים ייאלצו לצעוד "אבן" כאשר יעמדו לפני סכנה של עימות.

ההימור הצליח בחלקו: בראשונה הגיבו האמריקנים במשלוחי־נשק על משלוחי נשק. אך כשגברה יד ישראל ידעו הסובייטים לנצל לא רק את חולשתו של ניכסון, אלא גם את רגישותו של קיסינג'ר. ביום שהוענק לו פרס נובל לשלום, הזמינו אותו למוסקווה, באיום ש"אורה תתקבל החלטה, שאין נסיגה ממנה". ביום כזה נקרא הוא ונקרא נשיא ארה"ב ל ע י כ ו ב, והנשיא בחר בדרך של הכיתן "ההפשרה", שהרי "ההפשרה" עדיין אינה בבחינת דבר ממשי. היא מצב־רוח יותר ממצב־דברים: וילי בראנדט מקבל את פרס־נובל לשלום — והסובייטים את השטחים. קיסינג'ר מקבל את פרס־נובל לשלום — והקומוניסטים תופסים מאחזים נוספים. למן הפסקת־האש בווייטנאם נהרגו ונפצעו 38 אלף איש — אבל לא אמריקנים.

ההימור הסובייטי הצליח. ברז'נייב ניכה לדעת, כי לניכסון ולקיסינג'ר יקרה מאוד סיסמת־ההפשרה, והם מוכנים להרחיק לכת כדי לא להשמיטה מידיהם.

זה היה המבחן הראשון במוסקווה. הוא היה רק התחלה למבחנים הבאים, עת איימו הרוסים ביותר ברוטאליות בשליחת צבא למזרח התיכון, ובשליחות מטוסי־אספקה לארמיה השלישית המכותרת. בפעם הראשונה הגיב ניכסון בהכרזת מצב כוננות, באיום של עימות. הסובייטים נסוגו קצת, אבל דווקא הקשיחות כביכול שגילו האמריקנים כלפי בריה"מ, הולידה קשיחות כלפי ישראל, הולידה נסיגה מצד האמריקנים. איומי הסובייטים הועברו לישראל, וההימור הסובייטי הצליח.

מוסקווה אילצה את האמריקנים לוותר ויתורים, אף שהאמריקנים עדיין משתעשעים באשליות, שמצב זה פותח להם פתח להיווך בין ישראל למצרים. האפו איסמאעיל מסלף לקיסינג'ר, כי ממשלת מצרים מסכימה לפגישת קצינים וסגן שר החוץ המצרי איסמאעיל פאהמי (שבינתיים נתמנה לשר החוץ) עולה לרגל לוואשינגטון. אמנם האמריקנים מתנחמים, שהמצרים באים אליהם לשם פתרון; אך הערבים יודעים — משום שהאמריקנים ניפנו את האולטימאטום הסובייטי, את הכוננות הסובייטית ואת סכנת העימות האמריקני־הסובייטי — כי היה איום כבד מצד ברית המועצות, וכי האמריקנים נסוגו מפני איום זה. כך הצליח ההימור של הסובייטים על "חולשתו" האמריקנית.

■

גולדה מאיר לא הימרה ואף אינה מהמרת על חולשתו של ניכסון. להיפך, היא מאמינה בידידותו של ניכסון, ומאמינה בכוחה הגדול להשפיע על נשיא ארה"ב ולהכניסו בבדיקת מצוקותינו. משום כך יצאה גולדה מאיר לוואשינגטון. משום כך טילפנה אל נשיא ארה"ב בעצם ימי המלחמה, כאשר עניין הנשק "בער" מאוד, וצריך היה להזיז ענינים במהירות — להגיע לרכבת־אוויר.

היא מאמינה בידידותו העמוקה של ניכסון לישראל, והיא זוכרת לניכסון את עזרתו הרבה לישראל במשך כל השנים. היא נוטה לשכוח, כי גם בראשית כהונתו של ריצ'ארד ניכסון, כאשר דיבר על "חבית אבק השריפה במזרח־התיכון", הוליד דיבור זה את "תוכנית רוג'רס"; וכאשר, תודות לאמריקנים קיבלנו את הפסקת־האש של אוגוסט 1970, דיבר גם על אפשרות של הפסקת משלוחי ה"פאנטומים", אם "שיחות ההסדר" יתקיימו. ראש הממשלה אף נוטה לשכוח, שכבר בפברואר 1971, כאשר לא מיהרנו להשיב "הן" על מפת יארינג, החליטה "מועצת ההגנה הלאומית" של ארה"ב על סאנקציה נגדנו, ורק ברגע האחרון עוכב הדבר.

כלומר, לא כל הפגישות, שהיו לגבי מאיר עם נשיא ארה"ב — לא הפגישה של 1969 ולא זו של 1970 — לא הניבו פירות כה טובים, כפי שהניבו הפגישות שלאחר מכן. את כל אלה אנו מצווים להעמיד בצל של ההישגים ושל הידידות, שנרקמה לאחרונה.

לכן, כאשר הופתענו וקיבלנו מוואשינגטון דרך מוסקווה את נוסח "ההחלטה של מועצת־הבטחון", כפי שנתקבלה ואושרה על ידי שתי מעצמות־העל, הופתעה ראש־הממשלה, והופתעה הממשלה והופתעו רבים זולתן — שהרי לא היה זה בדיוק כפי שהובטח לנו במשך השנתיים האחרונות, ששום החלטה לא תתקבל בלא התייעצות מוקדמת אתנו. ההבטחה לא קוימה. כי מולה הונחה על כף המאזניים "ההפשרה" בכל כובד משקלה הפסיכולוגי.

■

לא היתה זו ההפתעה הראשונה שהופתענו. קדמו לה שתי הפתעות חמורות יותר. הראשונה: פרוץ־המלחמה בניגוד לתחזיות המומחים. השניה: הפסקת המלחמה כעבור ימים ספורים, בלא הכרעה ישראלית, בניגוד למה שסברו המומחים שלנו ושל האמריקנים. בגלל עובדה־ההפתעה הוזמן ד"ר הנרי קיסינג'ר לישראל כדי להסביר, מה בעצם קרה: כלום אין מחסר מעבר להסכמה שבין שתי המעצמות בדבר הפסקת־אש? שר החוץ האמריקני הסביר ואף שיכנע, כלא היה שום "מיכבד" במוסקווה. אמנם הוא היה באה בהירנית. בסעיף המו"מ בין הצדדים, אך הבין שעדיין לא הבטיח את השלום. כל אלה הגיש — הוא הגיע את "ההפשרה".

גולדה מאיר שוב בהתבצעה, כי ידידותו של ניכסון תעמוד לנו גם בעתיד, שהרי היא, הבטיח כי משלוחי הנשק יימשכו גם אחרי הפסקת־האש, בעוד שבשנת 1970 היתה קצה סירבה בהמשך משלוחי־הנשק אחרי הפסקת־האש.

ודאי, ידידותו של ניכסון לא נתערערה. אך היא הועמדה במבחן מול רצון "ההפשרה". הסובייטים ידעו את חולשתו של ניכסון, את דבקותו ב"הפשרה", וניצלוה עד תום. הם העמידו במצב הכן כמה דיוויזיות. האמריקנים השיבו במצב־כוננות נגדי — הסובייטים כביכול נסוגו. האמריקנים גילו אומץ, אלא שלאחר זמן, כאשר איומי הסובייטים בהצלתה מחוץ לארמיה השלישית הנצורה, נפרץ הכבוד לא בידי הסובייטים, אלא בידי האמריקנים.

במלחמת ששת הימים, כאשר היה צה"ל קרוב לשערי דמשק, שלחו הסובייטים אולטימאטום לאמריקנים. אז פנה ג'ונסון לישראל והציע, שהמלחמה לא תסתיים באולטימאטום סובייטי — וישראל הסתדרה עם הסורים באמצעות האו"ם. הפעם היכינו יתר על המידה לאולטימאטום הסובייטי — והילכנו את ההימור הסובייטי על ניכסון.

■

בינתיים אין עד כה שום נוסחה אמריקנית־סובייטית להסדר: אין הסכם כדיקטוריאלי ביניהן. יש להניח שבשלב זה האמריקנים אף לא יציעו לנו כפה של ויתורים. ראש־הממשלה בוודאי תמצא בוואשינגטון אישור להבטחות, שכבר קיבלה. אולם ספק הוא, אם הבטחות אלה יוכלו לעמוד בעימות עם צרכי ה"הפשרה". נכון, רבים בעולם ובארה"ב רואים את חוסר־התועלת בכל מדיניות ה"הפשרה", אבל יש ספק אם ניכסון יוכל להתנער ממנה ולזנוח אותה.

ודאי, הוא נהנה מן המחמאות שאנו מחמיאים לו בקשר לתמיכתו בישראל. ודאי, הוא יודע שכמעט אין עוד נושא שבו הוא זוכה לתמיכה כה מאסיווית בקונגרס ובעם האמריקני, כמו בשאלת התמיכה בישראל. הוא זקוק מאוד לתמיכה זו במצוקה הפנימית שבה הוא שרוי. אך רב הספק, אם אנו צריכים להסתפק בהימור זה על הידידות. כלום אין אנו צריכים להוסיף לידידות זו חישובים חזקים יותר, מבצרים ומחסומים שלא יתנו לה להידרדר במדרון ה"הפשרה"?

השאלה אינה מצטמצמת בגורל ה"ארמיה השלישית" המכותרת, אלא: איך ל ח ש ל את הידידות, שלא תיסוג מפני אולטימאטום סובייטי נוסף על זה ששמענו בסוף השבוע.

ראש־הממשלה שמה הכל על "קלף ניכסון", ומרעיפה עליו מחמאות לרוב, על ידידותו ועזרתו. הלוואי והצליח — אם כי היינו שקטים יותר, לוא שמנו לב גם למאבקים הפנימיים בתוך ארה"ב. ולא היינו מעניקים יותר מדי אשראי לידידות הקיימת, שמא לא יפרעו לנו את ה"שטר" מחר או מחרתיים.

■

לפי שעה "הארמיה השלישית" היא הציר המרכזי בדיונים בינינו לבין וואשינגטון ובין וואשינגטון למוסקווה ולקאהיר.

זהו המחסום הראשון. אחריו יבוא תורו של "הסיבוב החמישי" — ביתר דיוק: אם יווצרו תנאים למניעת "סיבוב חמישי" בינינו לבין הערבים, באמצעות גבולות בטוחים.

בשנת 1970 נסינו אנו לבלום הידרדרות בהתנגדנו להזזת הטילים הסובייטיים, שראינו אותה כהפרה של הסכם הפסקת־האש. השעינו את השיחות בתביעה להחזיר את הטילים למקומותיהם — וטילים אלה היו למעשה את ה"פתיחה" למלחמה הנוכחית. עכשיו מאשימים המצרים אותנו בשיניים לאחר הפסקת־האש, אף שלמעשה הם ניסו ליצור עובדות, ואנו מנענו אותם מלהפוך את "הארמיה השלישית" לראש־גשר למלחמה הבאה.

עכשיו אנו מנסים למנוע התחזקות עמדת האמריקנים, בהוכחת אי־האמינות שבהבטחות הסובייטים בעניין השבויים; נוכח הלחץ שלנו בבעיה זו רגישה נראים בקיעים בנוקשות המצרית.

אך מחר או מחרתיים, כאשר נשיג סוף־סוף את קיום ההבטחות של המצרים — מה יהיה אז? מה יהיה על חופש הים? היתה הבטחה כפורנית של מצרים בדבר הסרת ההסגר בבאב אלמאנדב — וכבר מחפשים המצרים דרך לנסיגה מהבטחה זו. צפויים לנו, איפוא, מאבקים רבים ב ד ר ך, שלא אנו ולא האמריקנים יודעים, איך ומתי ייערכו.

לפי שעה קיימת רק נוסחה ערטילאית של שלושה סעיפים בין שתי המעצמות: הפסקת אש, נסיגה, ומשא־ומתן בין הצדדים. מה יהיה תוכנה הסופי של אותה נוסחה איש אינו יכול לקבוע ברגע — אף לא נשיא ארה"ב.

■

כאשר שכל העניין עודנו נתון ל"משחקי־עימות" רבים בין המעצמות, וביניהן לבין מצרים, טוב שנדע שגם אותו סעיף שלישי בדבר מו"מ, שהוא פרי יוזמת האמריקנים ב"הסכם מוסקווה", הוא מלא מוקשים, ואינו בבחינת "המשא־ומתן המובטח". המו"מ בין הצדדים, לדעת הסובייטים והמצרים, אינו תנאי לנסיגת ישראל, אלא הוא מותנה בנסיגת ישראל. סאדאת מוכן למו"מ — ל"ועידת שלום" בחסות ארה"ב ובריה"מ ובהשתתפות הפלשתינאים — כדי "לפתור" את הבעיה הפלשתינית, ולא את בעיית הגבולות הבטוחים בינינו לבין מצרים. בהחלטה 242 אין שום דיבור על פלשתינים — אך ב"פיסגת וואשינגטון" בין ברז'נייב לניכסון הוכנסה פיסקה בדבר הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינים. והיה זו תבקה החובה; ותוצאה היא, שהסובייטים רוצים כי המו"מ יהיה לא על הגבול בינינו לבין ארצות־ערב, אלא על השאלה, מה תהיה דמותה של ישראל. בין ועידת־ז'נבה הודגה, שהוזמנו ותגזל בה על בוזה כל השולחן, שהפלשתינים ואנו נשב סביבו.

כדי למנוע הידרדרות למצב זה — ל"מאהדה דיפלומטית" של דיונים — טוב לנו שלא להשלות על גם את הסיכוי הגדול של המשא ומתן לפי "ההסכם במוסקווה". עוד רחוקה הדרך ל"ועידת־השלום", עוד צפויים לנו מיבחנים רבים קודם לכן. וכדי לאפשר לעבור מיבחנים אלה בהצלחה, מוטב לצפות אם לא נלך שולל אחרי מיכמה ה"משא ומתן", אלא נעניק לעצמנו בידיה זמן, ולא נתפס בגלגלי המכונה העדינה, הבואכה עתה ב"מכון ההפשרה".

שמואל שניצר
האמת והמוראל

מי שחוזר וקורא עכשיו את עתוני הימים הראשונים של המלחמה, עומד נדהם לנוכח העובדה הבולטת שיש מעט מאד שייכות בין מה שמסופר בהם על מהלך הקרבות, לבין מה שקרה בפועל. מסתבר שההודעות ה ע ר ב י ו ת המובאות בהם — בכל ההסתייגות הראויה — קרובות לאמת יותר מן הידיעות שבאו ממקורות יהודיים.

אין כאן כשלון של אמצעי התקשורת. יש כאן מעשה מחושב של השלטון. לגורמים הבטחוניים יש סמכות מלאה, לפחות לימים מספר, על הידיעות הצבאיות. יש בידיהם מונופולין על הפרסום. יש להם גם היכולת ל מ נ ו ע פרסום. המסקנה המתבקשת מכאן היא, שיש רק הסבר אפשרי אחד לעובדה שהעתונות, ועמה שאר אמצעי התקשורת, נתנו באותם ימים תמונה לא־נכונה של ההתרחשויות: היתה, פשוט, מ ד י נ י ו ת כזאת. אי שם ישבו ודנו בשאלה מה לעשות בבשורות הקשות שנתקבלו מן החזית, וגמרו שהתשובה הנכונה היא — לגנוז אותן ולהעלים את האמת מידיעת הציבור.

אלה דברים קשים: אבל הם צריכים להאמר. במשך ימים אחדים היה העם בעורף מנותק מן המציאות של שדה הקרב. לא הודיעו לנו על מלוא ההיקף ומלוא המשמעות של ההצלחות הראשונות שנפלו בחלקו של האויב. לא אמרו לנו שהמצרים הצליחו לצלוח את התעלה כמעט לכל ארכה, ולהעביר כוחות ניכרים. לא גילו לנו שמוצב החרמון נפל. לא אמרו לנו שבפריצות האויב ובקרבות הנואשים שבאו אחריהן הוסבו גם לנו אבידות קשות. לא גילו לנו שבפעם הראשונה בתולדות מלחמותיה של ישראל, נשארנו בלי ידיעות על גורלם של מאות לוחמים. לא פירסמו את העובדה שבמלחמה נגד מערכי הטילים של האויב נופלים גם מטוסים שלנו במספר ניכר.

המקורות ה ע ר ב י י ם אמרו דברים אלה. העתונים ותחנות השידור מחוץ לארץ השמיעו אותם. בשעה שאצלנו דיברו, בצורה מעורפלת מאוד, על "קרבות־בלימה" שבהם כל האבידות נגרמות לאויב, נשמעו ש ם דברים אחרים לגמרי.

כשאמריקה הגיעו אלינו, לבסוף, הידיעות הראשונות על האבדות של צה"ל באנשים ובציוד. אמריקה נפעמה מכיור אינפורמציה חשוב לגבי מה שהתרחש כאן, בארץ ובאוויר. המצרים שיגרו טיל מדגם "קלט" לעבר תל־אביב; לתל־אביב אסור היה לדעת על כך עד שאבא אבן גילה את הסוד באו"ם. כיצד באב אל מאנדב נחסם על־ידי ספינות ערביות; לאזרחי ישראל אסור היה לדעת על כך עד לרגע שבו הותרה העובדה על־ידי יוסף תקוע בנאום במועצת הבטחון. ישובים שלמים נפגעו בטילים רוסיים מדגם "פרוג"; תושביהם לא היו רשאים לדעת מה פגע בהם.

כל זה נעשה, כביכול, כדי לשמור על המוראל; אבל במה זה שונה במה שעבר המבצעים בשלב האחרון של המלחמה כשהעלימו במשך ימים אחדים את פריצת צה"ל במערב לתעלה?

מבחינת היחס לאמת ומבחינת האמונה בחוסן הנפשי של העורף — אין כל שוני. כי שממונה על ההסברה הצבאית בישראל היה תמים דעים עם עמיתו בצד המצרי ופעל לפי אותו עקרון: שניהם גרסו שידיעות שאינן מספרות על הצלחות — צריך לגנזן; שניהם האמינו כי אומה אשר אינה יודעת את העובדות — מחושלת יותר בבחינה נפשית; שניהם שכחו כי מה שהם מנסים להעלים, בין כה וכה לא יוכל להשאר בסוד: וכאשר יתגלה, תהיה השפעתו חריפה שבעתיים.

●

הדרג שבו נפלה ההחלטה להעלים את האמת היה ודאי גבוה מאוד. הטעות שבה נכשל היתה קשה מאוד.

היה כאן, קודם כל, עניין של זלזול בכוחה הנפשי של האומה. מי שהחליט שאין היא צריכה לדעת, האמין שאין היא יכולה לעמוד בנטל של ידיעת האמת, וזאת הנחה המופרכת מעיקרה.

אין זה נכון שאין לנו הכוח הנפשי לסבול את האמת, כאשר האמת היא מרה ומכאיבה. כיהודים עמדנו במבחן הזה לא פעם ולא פעמיים. הגורל לא פינק אותנו בידיעות טובות. כל ההיסטוריה היהודית היא שרשרת אחת של בשורות קשות שלא שברו את רוחנו, של מהלומות שלא כופפו את קומתנו, של תבוסות שלא הכריעונו לידי יאוש, של אסונות שלא עירערו את אמונתנו בימים טובים שיבואו.

לא היתה זכות לממשלה לחשוד בנו לידיעת האמת על הפגיעות והאבידות של הימים הראשונים ומיחכם את כוחנו. אלף פעמים הוכיח העם היהודי שכשלונות מחשלים את כוחו, מקשים את ערפו, מדרבנים אותו למאמצים גדולים יותר, מעוררים בו כוחות נפשיים חבויים שבימים כתיקונם אנו בעצמנו איננו יודעים על קיומם.

לא היתה תבונה במעשה הזה, מפני שבשעה שבה היינו זקוקים יותר מתמיד לקשר של אימון בין העם והנהגתו, הוא עירער את האימון הזה ויצר מצב שבו אדם צריך לשאול את עצמו, כאשר הממשלה פונה אליו בדברים, אם הפעם הזאת א פ ש ר להאמין במה שהיא אומרת, או שגם היא מנסה להעלות את המוראל על חשבונה של האמת.

●

מוראל איננו יכול להיות מבוסס על העלמה וחשבונות. הוא יכול להתרחב רק במקום ששם האמת גלויה, וההנהגה מביעה לאומה ידיעה מה טיבו של המבחן שבו עליה לעמוד ומה מהותם של המשאבים — הפיזיים והנפשיים — העומדים לרשותה לצורך זה.

אין, בהיסטוריה של הזמן ההוא, דוגמה יותר בולטת של העלאת המוראל על ידי גילוי האמת המלאה, מזו שנתנה אנגליה לעולם באביב ובקיץ של 1940. בימים ההם נתייבשה צרפת ... הבריון הנאצי... הולנד הוכרעה תוך ימים ספורים. דניה נכבשה ללא קרב. באירופה כולה נשאר רק עם אחד שהוסיף להלחם במכונת המלחמה הנאצית — אנגליה.

ואנגליה עמדה אותה שעה אחר תבוסה קטלנית בשדה הקרב. ההתמוטטות הצרפתית הפקירה את חיל המשלוח שלה ביבשת. במבצע ... הוצאו שרידי הצבא הבריטי משדה הקרב דרך דונקירק. אבל הם נאלצו להשאיר אחריהם את כל הנשק הכבד שלהם את כל הטנקים והארטילריה הכבדה. הצבא שהובא לחוף מבטחים היה צבא של ריבאים, צבא מוכה, חסר ציוד, נטול תחמושת.

מבחינת יחס הכוחות, מבחינת הסיכויים הנראים לעין צריכה היתה אנגליה להרים את הידיים ולקבל כל שלום שהיטלר היה מוכן, ברוב חסדו, להציע לה. מולה לא עמדה מדינה אחת. מולה עמדה י ב ש ה. כל מרחבי היצור של גרמניה, אוסטריה, צ'כוסלובקיה, איטליה, צרפת, כל ... חלק ניכר מכוח האדם שלהן, עבד לרשות הצבא הנאצי. ברית המועצות היתה עדיין בעלת ברית של היטלר, ועוד אין בעולם שיוכל לבוא לעזרת האיים הבריטיים לא היה בנמצא.

אבל היה לה, לבריטניה, חיל אויר. והיה לה צ'רצ'יל.

הוא לא ניסה להעלים את האמת, להמעיט את הסכנה, או לצייר אשליות כוזבות. הוא גם הציג את הדברים באוזני בני עמו בבהירות. הוא סיפר על התבוסה בצרפת ועל הנס בדונקירק, על הכוחות העצומים העומדים לרשות האויב ועל העובדה שאין לבריטניה בעל ברית בעולם כולו. והוא הבהיר שבנתונים אלה, באי־השוויון המוחלט של הכוחות ובחוסר הסיכויים למצוא עזרה ובאין סוף ראוי לסבל, חייבת אנגליה לעמוד ... מפני שאם היא תיכבש, לא יישאר עוד עם בעולם שילחם בנאציזם, בשעבוד ובברבריות של ההיטלריזם.

הבאר ידוע. הוא כתוב בספרי ההיסטוריה.

●

לא היה לנו שום דבר שאפשר להשוותו למה שהיה לאנגליה באותם חדשי קיץ נוראים של 1940. לא בא לנו מבחן שאפשר להשוותו אל המבחן ההוא.

לא נשארנו בלתי־חמושים מול אויב שבעולם. לא הגיעו מים עד נפש ולא אפסה התקווה ולא תמו הסיכויים.

יכולנו לעמוד בידיעת האמת, גם אם היתה היא קשה ..., והיא היתה יכולה לעמוד ב־ ...

איטליז בשר

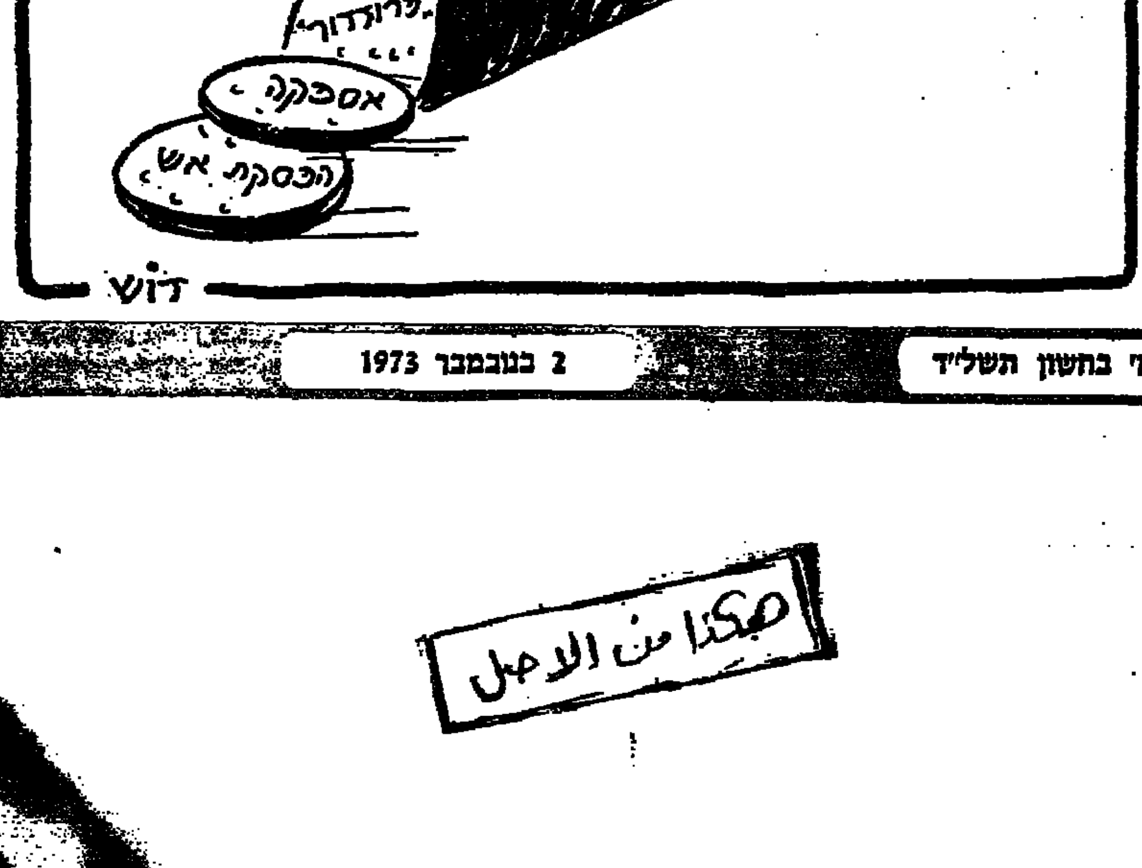

صحفنا من الداخل

ים תובעים
על הסורים

דור אדום

את תפקידו

ת תרום זו

08.00
12.00
05.00

הודעה
רדיפות

صكنا من الاهل

המחדל

אם אין מחדל, תבוא עוד השעה לבדוק את סיבותיו. איש לא יוהם, לא יכול לחפות, לא ירצה לחפות עליו. ודאי לא ראש־הממשלה, שר־הבטחון, ראש־המטה־הכללי.

אך בינתיים, שכל יושב בדין־עצמו מוריד כבר את סכין־הגיליוטינה של דעת־הקהל על צוארי אליהו מאה, חייב אני לומר, שבניגוד לשר־המשפטים — מר שפירא, שאין לו חלק במחדל, או בחלה במבשלה, שפשפש ולא מצא בעצמו רבב — נוטל אני על עצמי בגאווה את חלקי־האורח שלי בכל: אחד־משלושה־מיליון בצער על מה שהיה, וזה על כה שאין להשיב, אך גם אחד־משלושה־מיליון באחריות לכך.

שרים ומפקדים שעמם סבלתי, ימים ושנים, בעצמו במתנותי־ישראל, עמם אני גם בשגגה הנוראה, אפילו יאמר כי זדונה שגגתם.

חבל על דאבדין ולא משתכחין. אך בטוב וברע, יהי חלקי עמם!

אלה שמות

אין אנו יודעים אם מחר, מחרתיים, האם בתוך שבעה ימים, שלושים יום מכאן, אך גלוי וידוע לפנינו:

קרב יום, שהוא לא־יום־ולא־לילה...

רבונו־של־עולם, אלה שמות! העברתנו את מלחמת יום־הדין. עשה בטובך והעבירנו גם את יום החשבון! יש בחיי כל אומה רגעים, שבהם היא עשויה להשבר!

לפני הטלפון

ביקשתי לצלצל לבית אשה אחת, ממכרותי, ששני בניה שריונרים, אלא שידי לא נשמעה לי.

אזרתי עוז ורצתי, כביכול, את מחסום הקול.

אך אינו שמות! אם ליד הטלפון שמעבר־לקו היה עוז להרים בימים אלה את השפופרת, מה עוז דרוש לי כדי לצלצל!

הסברה

אם תגיד שבר־הענן, שנבקע על ראשנו, את לב ידידינו המעטים הוא דבר של שמא.

אם יפקח בצתונו החמישי את עיני הרד־סים, המבקשים להעבירנו מן העולם — שמא.

אם יביא הקרב הקלסי עם הארמיה השלישית ממערב־לתעלה גם את הערבים לידי בדיקת שלומם — שמא.

כי ההסברה שלנו תפריץ כל הדמנה, תפרוש את דיגרינו למעות ותהפוך את הצלחתנו המופלאה לאלף כשלונות קטנים — זה ברי, ברי, ברי!

אותו ואת בנו

הכנסת עומדת, כידוע, בראש מוסדות־האומה וזכות הכינה לדהוש בראש הוא כביכול צו־הבריאה.

וילנר יכול לעקוץ, אל לגרד, אך כל התרבם בו, והבם קודם־כל בידו על קרקפתו. לבר מבן — סרוחה לבמלה...

היחידה שחזירה קומוניסטים למוטב היא מועצת־העם הסובייטית ואף היא, לא בתגרת־ידים לפני הדוכן אלא באמצעות חינוך משלים. עדים כל המיליונים שבבתי־הכלא, מחנות־המעצר, מרתפי־העינויים, בתי־העלמין.

כל זמן שיש איפוא לוילנר, או עמיתו, מי לבבראון, תומכים בקרב שונאי־ישראל שבתוכנו ורובלים זרים להפרה, אין בידינו לעכבם מריצתם לכנסת.

שאלה אחרת, דני לבנה, הבן, שהריצתו לבחירות. איך ימצאו אנשיו מקורות ממון, אם סניף הבנק הערבי בדמשק הופצץ בידי חיל־האוויר ואין הלירות הסוריות עוברות עתה, בקבוצתו האדומה, מיד ליד?

העם הזה

אומל חזר בועז עברון ומילט אנחה מלבו: כמה יפים אנו בימי מלחמה! עד היכן ערבותנו זה לזה מגעת! כמעט נסים, אל אחטא לו בשפתי, לחיות בתוכנו! מדוע כצורים איפוא חיינו בימי שלום? מניין חוסר־הנימוס, חוסר־החינוך, מידותינו המכוערות בימים אשר כתקונם?

איני מביא את דבריו כצורתם, או לשונם, אך זו רוחם, אלה סממניהם.

מר עברון אינו בודד, כמובן, במועדיו. רבים כמותו סבורים אצלנו כי אין ממשלת־ישראל רוצה בשלום אמת, שערובתו שיבה לגבולות יוני...

אך כיוון שההסטוריה אינה מורגלת לברוא יש מאין, מנו אני לאמר כי העם הטוב, הנבון הזה, הנראה לו בקסים כל־כך בימי מלחמה, אינו מכוער כל־כך גם בימות שלום. חלף כל מה שאומרים, או כותבים עליו יום־יום, שנה אחר שנה, איסטניסים מוגבהי חוטם, יש בו כבראה יופי שאינם מסוגלים לראותו, בעוורונם, אלא בחשכה.

אילו היה מר דובניק מקדיש, דרך־משל, כל ימות השנה, כדי לכלוך אצבע קטנה אחת של כשרונו לתיאור פני שלום, כדרך שתארם במלחמה, היה מוצא ודאי בתוכנו שמנים טובים, למלא את חביות כל ערב העבודית. אילו שגרו עתונינו את כתביהם למצוא יום יום כל גיסטה אצילית, מעשה נדיבות־רוח, גילוי מופלא של חום לב יהודי, ביחוד אם היו מעלים את הדברים על ראש כותרותיהם — אפשר שהיינו נוכחים לדעת כי העם הזה כלא מצוות כרימון.

אך בזוב המרגמות, רדמנים יפי־הנפש, אל דאגה, איפוא, מר עברון: הכל יתגור עוד למוטב. ישוב להראות לך מכוער. תהא לך שהוה, ייבצא בך עוד יצר, גם לחפור בלכלוכו, גם לשפוך על העם הזה לכלוך. מחזות שיש בהם, דרך משל, אהבת־ישראל, ייראו לך טוב פרובינציאליים ומחזות שירי אמבמיא — שיא האוונגרד המודרני. איני אומר על העם הזה שחסר נבלים, סרסורים לדבר־עבירה, פורצים ומעליב, יואיסטים והיפוקריטים, אלא שהמהו מרובה מצילתו ואין כמותו ראוי לאהבה. עם חרוץ, עמל, קולט עליה, נושא בעול, לוחם על חייו, מגדל סיפנים, מייצא אבוקדות נפלאות, זוהר ביחודו.

פוסט סקריפטום

על כל עץ, יוצץ.
על כל כסא — הכס־לאחר־מעשה.

פיליפ בן (ניו־יורק)

מחיר הכוננות – לחץ

הנשיא של ארה"ב, שראש־הממשלה גולדה מאיר שוחחה עמו בבית הלבן לפני שעות אחדות (בוושינגטון מתרחש הכל שבע שעות מאוחר יותר מבישראל), הוא אדם שונה בתכלית מאותו ריצ'ארד ניכסון, שנפגשה עמו בפעם הקודמת לפני שמונה חודשים.

אז היה האיש בשיא־עוצמתו, בראשית תקופת־נשיאותו השניה, כבוחר שניצח ב־49 ב־50 מדינות־הפדראציה.

כעת הוא אדם, שחלק גדול מבני ארצו — אולי רובם — רואים אותו לא רק כמי שפסול בתכלית לתפקידו, אלא כאיש שקופה של עבירות ופשעים תלויה לו מאחוריו: לא זו בלבד שהפר את שבועתו להיות דבק בחוקת ארה"ב ובשלטון־החוק, אלא שהתעמק מתשלום רוב מס־ההכנסה, שהיה חייב בו, התעשר בשיפוץ בתיו על חשבון אוצר־המדינה (ואת הבתים עצמם קנה בכספים, שמקורם לוט בערפל) וכו'.

האין זה חשוב כלל, אם האשמות אלה היו אמת רק בחלקן. יום־יום, ערב־ערב, פרשו אותן על עמודיהם הראשונים של כל עתוני אמריקה ועל מסכי־הטלוויזיה בכל שידורי החדשות, הן היו נושאי שיחות בכל סעודה ובכל מסיבה.

שערוריית־ווטרגייט היא פרשה ישנה. אולם בשבועות האחרונים, בו בזמן שלהבת יום־הכיפורים נסקרה בקרבו על מסכי הטלוויזיה באותה מהירות, שנסקרו הקרבות בוייטנאם במשך שנים, התחולל פרק חדש, סוער מאוד בפרשת־ווטרגייט. היו שם מאורעות מסעירים כגון הדחת החוקר המיוחד ארצ'יבאלד קוקס, שנתמנה מטעם הנשיא ניכסון לברר את כל פרטי השערוריה; התפטרותו של שר־המשפטים אליוט ריצ'ארדסון, מנאמניו של ניכסון; והגילוי כי חלק מן הסרטים, שבהם הוקלטו שיחות־טלפון ב„נושאים רגישים ביותר", המתייחסים לפרשת־ווטרגייט אינם קיימים...

ריצ'ארד ניכסון אומר על עצמו, שהוא איש תקיף, וכאשר „העניינים קשים", מתחזק רצון־ההתנגדות שלו. אבל לא קשה לשער, כי בחודשים האחרונים סבל סבל רב בקוראו ובשומעו יום יום, שהוא — נשיא ארה"ב, שבדרך כלל הוא נערץ על המוני אמריקה, הרואים אותו כסמל של יושר והוכמה — מואשם בעבירות על החוק, בגילוי התנהגות הגרועות ביותר של האופי האנושי, וכמי שנכשל במעשי־איוולת לאין מספר.

חודשים רבים היה האיש רב־ההשפעה בבית הלבן דומה לחיה, שהציידים כיתרוה ומתקרבים אליה הלוך והתקרב. ארה"ב, הנחשבת כאדירה וכעשירה בארצות תבל, פתאום לא היתה לה ממשלה ואף לא היתה לה אפשרות לחזות, מתי תהיה לה ממשלה.

במשך חודשים רבים ברור היה, כי שונאי הנשיא, שלא הצליחו להכריעו בבחירות, החליטו להתגבר עליו באמצעים אחרים. הנשיא קיוה כי הצלחותיו בתחום מדיניות־החוץ ישכיחו מלב הבריות את כשלונותיו בזירה הפנימית, שהפגת המתיחות בין מעצמות־העל תשכיח מלב הבריות את שערוריית־ווטרגייט.

כבר בראשית הסתיו נתברר, שחשבון זה אינו עולה יפה. פרשת ווטרגייט נמשכה, כיוון שפיתוחה דינאמיות משלה שניזונה בהתמדה מגילויים חדשים. התקפתם הערבים ביום הכיפורים היתה קשה לא רק לנוגעים בה במישרין, ככל המלחמות, אלא גם לריצ'ארד ניכסון ולהנרי קיסינג'ר, משום שהיא שמה ללעג ולקלס את אמונתם בקיום־יהדיו.

כבר ביום הראשון של תוקפנות הערבים, כאשר נתברר כי בידי שירות־הביון האמריקני היו ראיות, שהסובייטים ידעו על המלחמה מראש, כיוון ששלחו מטוסי־נוסעים רבים כל כך להוציא אזרחים סובייטיים ממצרים ומסוריה, התחילו הבריות בארה"ב לשאול: איזו מן הפגת־המתיחות היא זו? כלום לא היו הסובייטים צריכים להודיע לנו, שעמדת התלקחות כבדה אחר הכוחל באיזור רגיש כזה?

השאלות נעשו חריפות עוד יותר כאשר הובר, כי אחרי שהשלימו המטוסים הסובייטיים את הפינוי, הוטלה עליהם משימה חדשה: לכלכל את המתקיפים בטילים, בפצצות ובנשק נגד טאנקים.

בלי ספק היו אלה שעות דאגה חמורה בבית הלבן, כשם שהיו לרבים בירושלים ובתל־אביב, במדבר ובהר. על וואשינגטון רבץ צל כבד מאוד: ההתמוטטות־הרוחות על הפגת־המתיחות נתחלפה במרירות של מפלה. כי בעיני הרוב הגדול של האמריקנים — אף מי שלא איכפת לו כלל, מה יקרה לישראל עצמה — היתה תבוסת ישראל שווה לתבוסת־אמריקה.

ריצ'ארד ניכסון, הנרי קיסינג'ר והסובבים אותם גילו החלטיות לעשות כל מה שאפשר, כדי למנוע כשלון חמור של האמריקנים. תחילה באה רכבת האוויר האמריקנית להספקת נשק — מבצע מסובך מאוד וקשה ביותר כשום שכל אותן בעלות־ברית מרובות, שארה"ב טיפחה אותן, אמנם מוכנות ליהנות מחסותה של ארה"ב, אבל אינן מוכנות להסתכן אף במשהו. אחר כך — הכוננות אצל הכוחות האמריקניים בעולם כולו, כדי שלא ישיגו הסובייטים באמצעים אחרים מה שלא הצליחו להשיג על ידי הערבים בשדה־הקרב: יתרון מכריע על הצד האחר, שסיסמת הפגת המתיחות הרדימה אותו.

השאלה, מה סיבה של הפגת המתיחות, החריפה עוד יותר, וניכסון עוד הוסיף על המחלוקת, באומרו שהכוננות שהכריז בעקבות „סדר ברוטאלי" מאת ברז'נייב, „שהניח מעט מאוד לכח־הדמיון", תוללה את המשבר החמור ביותר למן פרשת הטילים הקובאנית באוקטובר 1962.

עכשיו אמרו רבים, שאם גם „הקו האדום" המפורסם בין מוסקוה לוואשינגטון איננו מספיק, כדי להזהיר את ברית־המועצות, אלא יש צורך להעמיד כוחות־צבא גדולים בכוננות, להזעיק מטוסים ולציידם בפצצות אטומיות, ולהמש את ראשי־הנפץ הגרעיניים של הטילים הבין־יבשתיים, המוצבים בפירים העמוקים במדינת מונטאנה — הרי אין זו הפגת־המתיחות, אלא מצב של מתיחות חמורה, שמוקדם או מאוחר תוליד התנגשות.

דומה, כי בראש מחשבתם של אבות המדיניות האמריקנית ניצבת עכשיו המשאלה להוכיח לעצמם, למבקריהם ולעם האמריקני כולו, שבלי שים לב לשערוריות ווטרגייט עיקר־העיקרים הוא הפגת־המתיחות, שהיא מוצקת וקיימת על אף הכל.

כדי להוכיח זאת, יש לחסל בכל מהירות שאפשר את האיומים החמורים על הפגת המתיחות. הנסיון הנוכחי מלמד, כי הסכסוך הישראלי־ערבי הוא בגדר איום על הפגת־המתיחות — אם כי אך לא מכבר רווחה בוואשינגטון הדיעה, שאחד הסעיפים העיקריים הבלתי־כתובים של ההסכם בין ברז'נייב לניכסון הוא, שחילוקי־דיעות ביחס למזרח התיכון לא יסכנו את הפגת־המתיחות.

אחת התכונות האופייניות של החינוך, וההשכלה והשקפת־העולם אצל האמריקנים היא האמונה, שיש פתרונות־קסמים מהירים ורדיקאליים לכל בעיה. מה פלא שאחרי שלימד הנסיון, כי הסכסוך הישראלי־הערבי עלול להפוך את הפגת־המתיחות לאשליה, רב הפיתוי לנסות וליישב גם סכסוך זה בהסדר ראדיקאלי מהיר, בלא שים לב לעובדה שזה יותר מיובל־שנים נכשלו בו גדולי־העולם, ולא זו בלבד שלא נתיישב, אלא שהכביד והלך בהתמדה.

דומה שזו עכשיו הדיעה הרווחת אצל אבות המדיניות האמריקנית. הם מקווים, שאם גם מוסקוה תחתור לאותו כיוון, יחוקו ידיהם ויש להם סיכויים טובים להצליח. אמנם נשמעות בוואשינגטון אזהרות, כי מול התמקיה, שממלאת ארה"ב בשכנוע ישראל, עדיין לא הוכח שמוסקוה מוכנה למלא אותו תפקיד אצל הערבים, ולא עוד אלא שאין מחסור בהוכחות של ההיפך. אולם תקווה, כשאין מקום לתקוה — אף זו תכונה אמריקנית מאוד.

אחת התכונות העיקריות של זמננו היא מהירות ההתפתחויות. ראייה מזהרורי־הלב התפתחות מציאותית — שהיתן מן הדברים המתרחשים כיום במהירות רבה. משאלת „שלום־בין־רגע" היא בלי ספק מן הזרות ביותר ומן הבלתי־מציאותיות ביותר שבמשאלות. באותה מהירות שהופיעה היא עלולה לרדת לתהום־הנשיה, אחרי שיוכיחו העובדות, כי זוהי משאלה שאין לה יסוד. הבעיה היא, איך להבטיח שבינתיים לא נצטרך לשלם מחיר שאין לשאתו.

הכרעה מוסרית

בישיבת הממשלה המערב גרמנית, שנערכה בעיצומה של מלחמת יום־הכיפורים, פנה שר החוץ הגרמני אל הקאנצלר וילי בראנדט:

„שגרירי ארצות ערב בבון — אמר — הגישו לי הבוקר מחאה נגד משלוח נשק אמריקני לישראל דרך נמלינו".

„אני מצטער — אמר וילי בראנדט וקימט את מצחו — אבל כאשר מדינה דמוקרטית קטנה נלחמת על קיומה, מול פולשים רודניים המבקשים לחסלה, אין אנחנו יכולים להתחשב בדקויות דיפלומאטיות. הסבר להם זאת בעדינות".

„הנספח הצבאי הסובייטי ביקר אצלי זה עתה — פנה שר ההגנה הגרמני אל הקאנצלר — והודיע, כי העברת נשק לישראל דרך גרמניה תעכב את ההפשרה ביחסינו".

„צר לי — ענה וילי בראנדט וקימץ את שפתיו — אבל כממשלה סוציאל־דמוקרטית אנחנו חייבים לגלות אהדה מלוחה כלפי ישראל, שמששרת חומת לשלנו. אני יושב עם ראש ממשלת ישראל בהנהגת האינטרנציונל הסוציאליסטי".

„הנציגים שלנו בוועדת השוק האירופי המשותף מודיעים — פנה שר הכלכלה הגרמני אל הקאנצלר — כי הצרפתים וגם הבריטים זועמים על שאנו מאפשרים העברת נשק אמריקני דרך שטחנו, שעה שהם מחרימים את ישראל".

„חובה עלינו להסביר לשותפינו בשוק — השיב וילי בראנדט ומשך את אפו — שהקשרים ההדוקים שלי עם מנהיגי ישראל אינם מאפשרים לי לפנות להם עורף בעת צרה. אני לוחם והיק בנאצים, לא מזמן ביקרתי ב„יד ושם", רק לפני שנה קיבלתי פרס נובל לשלום — אני לא יכול להתנהג כמו חזיר".

„אני מקבל מאות מכתבים מאנשי תרבות במזרח אירופה, מסופרים באסיה, מאינטלקטואלים באפריקה — מסר שר התרבות לקאנצלר — וכולם מוחים נגדנו על שאנו מאפשרים הספקת נשק לישראל הפאשיסטית־אימפריאליסטית־גזענית־ציונית. אני חושש ליחסינו עם העולם הנאור".

„תצטרך להסביר לעולם הנאור — השיב וילי בראנדט ומיצמץ — כי אחרי שגרמניה השמידה ששה מיליון יהודים, אין אנחנו יכולים לתת יד להשמדת שלושה מיליון יהודים נוספים".

„אם הערבים יגשימו את איומם לקצץ בהספקת הנפט — דיווח שר התחבורה לקאנצלר — נצטרך להעלות את מחיר הדלק".

„לא יכול להיות!" — נדהם וילי בראנדט.

„ייתכן כי אף נאלץ להנהיג קיצוצים" — המשיך שר התחבורה.

„אם כך המצב — אמר וילי בראנדט ופרץ בבכי — אז המוסר האנושי וההומאניזם הגרמני מחייבים אותנו לנקוט עמדה ניטראלית. תודיעו נא לאמריקנים שיפסיקו מיד את משלוחי הנשק, ואני אסביר לידידי בירושלים, שיש גבול למה שניתן לדרוש מאתנו למען קרבם".

אפרים קישון

מסע נגד פולחן הדכאון

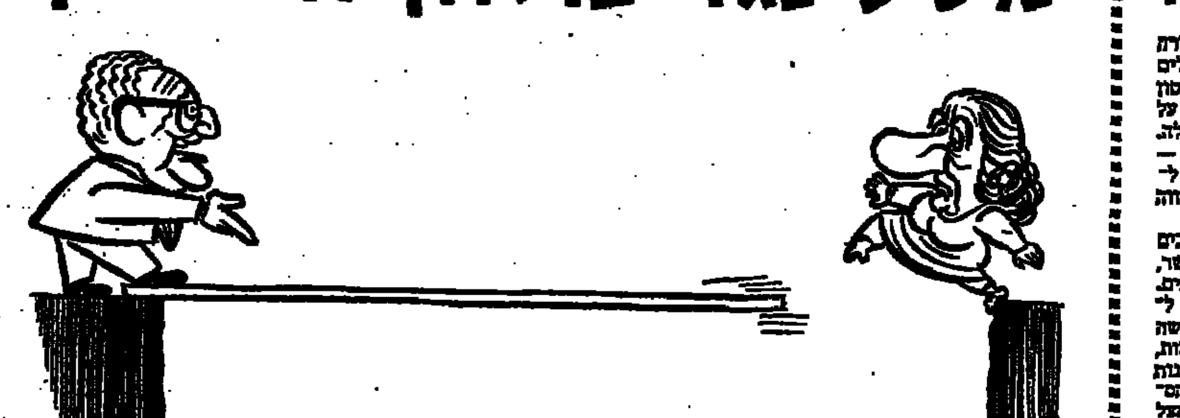

בדרך כלל הישראלי המצוי מרחף באוויר מרוב בטחון עצמי או זוחל בעפר בדיכדוכו כי רב, מצב־רוח־בינים אינו קיים לגביו. הישראלי המפונק אינו יודע להפסיד, הוא ממש מתענג באמשים אלו מעוגמת־נפשו תוצרת עצמית. הישראלי המצוי אינו עוסק אלא בחיפושים קדחתניים אחרי נביאי שחורות וכהני מחדלים, כאילו לא הוא עצמו, כמו כולנו, אשם בכך, שהוס־תיכנויות המבע־בעת בכל שטחי חיינו הגיעה סוף־סוף גם למרכזי הבטחון. שהגיינגי איבד את המפתחות לא רק בגשרים בין סוכות ויום־שבת, אלא גם על שפת התעלה.

אנחנו רוצים להתרגז על עצמנו? בבקשה, זה דבר בריא מאוד. אבל בשביל עוגמת־נפש לאומית כזאת אנחנו רשאים לדרוש מעצמנו הסברים הגיוניים יותר. בפרט כשהקו השחור של איזור הדכאון היהודי מתחיל 70 ק"מ מקאהיר ונגמר בקרבת דמשק.

☆

בסדר, נעשה חשבון!

הבה נבדוק את מצב הנקודות בקפדנותו המרשימה של חברנו למקצוע הסגן הייכל:

הערבים השיגו את מטרתם, אבל התאכזבו מתקוותיהם. הם הצליחו — בעבודת־נמלים, בתיכנון ובכשרון, ובראש ובראשונה בהימנעות מירבית משימוש במלה „סמודי" — לערער את מעמדנו באזור ובעולם, הם הוכיחו שאפשר לכבוש מעוזים ולשבות חיילים ישראליים, אולם נכשלו כישלון חרוץ בשאיפתם לנצח את צה"ל, או קל וחומר להחזיר את זכויותיו הלגיטימיות של העם הפלשתינאי, משמע להשמידנו.

יתורגם הנוסף: הדאגה שלנו לכל חייל, החרדה לאבדן חיים צעירים, מסורת עצובה זו נשארה גם הפעם בחלתנו הבלעדית. זה כהגו המוסרי במלחמה, הזלשתנו המדינית כתום הקרבות. בסוריה ובמצרים אין, כנראה, אמהות.

ועכשיו ההישג הצבאי החשוב ביותר של ידידינו: האת שלהם חזק יותר מן האת שלנו. אחד הוא מעצמת־על, השני הוא מעצמה־על־תנאי. וכל עוד יהיו היחסים בין שתיהן כמו שהם היום, יישארו צבאות ערב בלתי־מנוצחים. לא כאילו עוצמתה של ארה"ב נופלת מזו של מתנה השלום, אולם רוסיה יודעת לכעוס יותר והחבר ברז'נייב אינו חייב להמציא את ההקלטות שלו לחוקר המיוחד שמינה. דומה, שגם בארצות־הברית נמצאים כמה שפיראים, שלגבי דידם כל העולם יכול לרדת שאולה, ובלבד שניכסון ייגמו עד העצם. על כן רוסיה לוחצת, וארה"ב רק עומדת בלחץ. הם קוראים לזה איזון. אנחנו זוכרים היטב מה היתה תגובתה של ממשלת ארה"ב כשהזעקנו אותה בשעתנו, שהמצרים מפרים את הסכם הפסקת־האש ומזיזים את הטילים לתעלה. „נו, מה אפשר לעשות?" מילמלה אותתנו הגדולה מעבר לים, ובזה נגמרה הפרשה, אם איננו טועים.

☆

הפרופסור קיסינג'ר הוא טיל בין־יבשתי מתוחכם בשמי העולם, ואנו רוצים לקוות שהוא ידידנו למרות מוצאו היהודי ואין הוא רוגז עלינו יתר על המידה על שסירבנו לספק לארמיה השלישית גם את התחמושת שאולה לה. יחד עם זאת אנו חוששים, שהפרופסור המהיר נגוע כלשהו במוטיב של הסרט „הגשר על נהר קוואי".

גיבורה של יצירה מופלאה זו הוא קולונל בריטי גאה העומד בכל העינויים הגופניים והנפשיים של שוביו היפאניים, אבל לאחר שהתידד אתם ובנה אתם גשר על הנהר, הוא מתחיל להיות חורד לשיתוף הפעולה הקונסטרוקטיווי ביניהם, עד כי מוכן הוא לירות בחיילים והאמריקניים הבאים לפוצץ את הגשר, מעשי כפיו. רק ברגעיו האחרונים מגלה הקולונל כה קרה אותו בעצם. אבל אז כבר מופיע ה„סוף"...

הפרופסור קיסינג'ר אינו רואה או אינו רוצה לראות, שמאחורי החיבוקים הלבביים של ה„הפשרה" חותרת בריה"מ תחתיו ביעילות מהירה. באמצעות הנפט הערבי כבר השתלטה בריה"מ על אירופה, ועוד מעט תיפתח האופנסיבה הגדולה של צפון־וייטנאם, כדי לערער את שארית העולם החופשי עד יסודותיו. מצביעים נגד: ישראל. אמריקה עצמה עדיין מחייכת, היא הרדה לגשר המשותף. רק סין עשויה עוד להציל את המערב.

☆

במה מלים על החבורה האומללה הזאת, שלגביה קיומה של אומה קטנה הוא כאלה של הסקה מרכזית. כריעת־הברך הפומבית של ארצות מערב־אירופה בפני הנפט, הפקרתה של הולנד האצילה, שותפתן בשוק המשותף ובאירגוני נאט"ו, כל זה אינו אלא חזרה ציגית על גינוני מינכן. אילו היו כל הארצות הללו מתלכדות להיות אחת איתנה והיו מודיעות לערבים, שפגיעה באחת מהן תיחשב להצהרת מלחמה על כולן...

אבל הן אינן מתלכדות. כל אחת מצפה לצילצול עגלת־הנפט לפני ביתה היא. לא כדאי לסכן את התחבורה הציבורית בגלל צ'כוסלובאקיה.

☆

אנחנו איננו צ'כוסלובאקיה.

ברצונו של הקורא, בהנחה יסודית זו נתחיל סוף־סוף למנות את הנקודות שלנו:

שום דיכאון לאומי כהוה כשחור אינו יכול לשנות עובדות היסטוריות. אנחנו עומדים בשערי בירותיהם, אנחנו כתצצמים בגרונם, אנחנו מספקים מזון לצבאם המכותר ולא הם לנו, אנחנו מקימים בדודים מן הטנקים שלהם בכלל צבעים, אנחנו שלושת מיליוני המופתעים, הבלתי־מוכנים, הרשלנים, השחצנים המכנו על פיה, תוך שבועיים, את קערתן הגדושה של 19 מדינות ערב, ולולא התערבותו המבהלת של האוטומאט בניו־יורק היינו מחזירים את מחסום המחד למקומו הטבעי...

אם זו לא מפלה ערבית, אז צריך לשכתב את המלון. אמנם, היה פעם מיתוס שאת צה"ל אין לנצח. זה לא נכון. אין זה מיתוס עוד, אלא עובדה. אפשר לגרום לנו אבידות כאובות בקנה־מידה ישראלי, אפשר להעביר את ורתנו עד תום, אבל למחוק אותנו אי־אפשר, כי אנחנו איננו צ'כוסלובאקיה, אלא ההיפך הגמור ממנה.

זאת ועוד: הבינגבי עם המפתח למד משהו. יש להניח, שזאת היתה ההפתעה האחרונה שלו מצד שכנותינו. עכשיו אנחנו בתור.

☆

אין זה נכון שכל העולם נגדנו. כל העולם בעדנו. רק הממשלות נגדנו. הסקרים ברחבי תבל מראים אהדה המונית לישראל וסלידה בולטת מן הערבים. הקהל זורם להצגה שלנו, רק הביקורת גרועה. אין לזלזל כל כך בקהל.

ומה עוד, שיהדות העולם טרם גויסה במלוא ההיסטוריה שלה. יושבים בגלות 12 מיליון יהודים, מהם עשרה מיליונים בעמדות מפתח. הם מעיינות הנפט שלנו, ביתרון הקל, שהנפט אינו מצביע בבחירות.

מבט אחר מנקודת ראות ערבית. האם מצבם באמת כל כך טוב? גם הם הופתעו במקצת מעמידתנו בשעת משבר, מכושר־הלחימה המדהים שלנו, ומעל לכל מהתייצבותה הטוטאלית הגלויה של ארה"ב לעזרתנו במשך המלחמה. גם הם וגם הרוסים, וגם אנחנו לא הבאנו זאת בחשבון.

אילו הייתי ערבי, היתה שאלה בלתי־נוחה מנקרת בראשי: מה יעשו לנו בסיבוב הבא היהודים העקמנים הללו, שהפתענו השפלנו בחגם הקדוש ביותר? הלוא גם לנו, ליהודים, יש כבוד, לא? לפי כל הסימנים, תצא מן המאבק הנוכחי ישראל מפוכחת, מחושלת ונואשת, משמע חזקה יותר.

נוסף לזאת, טרם מיצינו את מלוא יכולתנו הסכבולו־בית־המדינית. נא לא לשכוח זאת בשעת דיכאוננו לטווח ארוך.

☆

בלנו להמשיך כהנה וכהנה, אבל אנחנו מוכנים שהקורא יפסיק אותנו בחוסר סבלנות: מה אתה „מרים לנו את המוראל" על חצי עמוד, מי רוצה עוד סיבובים נוספים, מי רוצה עוד נצחונות?

קורא יקר, חצי העמוד לעיל נכתב ממש למטרה זו, שלא יהיו עוד מלחמות ונצחונות. אם רצונך בשלום, תלמד אותו בעל פה.

שכן במשא־ומתן על הסדר כפוי וצודק מתחשבים בכל הגורמים הבינלאומיים, פרט לצדק. ישראל חזקה ובוטחת בעצמה, אפילו יותר מדי, תזכה פעם בהסדר הוגן עם שכנותיה, ישראל בכיינית ומדוכאת תיזרק למועקים התחתרנים של ההיסטוריה על ידי אויביה וידידיה כאחד. בעולם מתנהל עתה משחק־פוקר גלובאלי, שבו כל אחד מבקש להוכיח לאו דווקא את כוחו אלא את כעסו האוטנטי, שבאמת מנוי וגמור אתו לעשות שטויות. אי־אפשר להשתתף במשחק הגורלי הזה באותה אווירה עצבנית שאתה, הקורא, עם כל הכבוד, משרה על סביבך באמשים אלו! אתה רוצה שידי הזקנה שלנו יתעוד עם הקלפים, אתה רוצה בגולדה מזועזעת?

עתידנו, שלום נבדינו יוכרעו באותו רגע בלתי־נמנע, כשהגברת שלנו תאמר: ל„אחת המעצמות הידידותיות" בפעם הראשונה באופן ברור:

— לא!

גברת מאיר, ישיבו מארחיה האמריקניים באדיבות, אם אינך מוכנה לקבל את התכתיב שלנו, הרי נסיר מעליכם את חסותנו ונפקיר אתכם לרוסים. ואז — אז חייבת הגברת מאיר לענות בפשטותה הנפלאה דרך האף:

— בבקשה!

ולהביט ישר ולא למצמץ אפילו פעם אחת, עד שכל הבית ייעשה לבן כמנה. כי אך ורק התשובה הזאת מבטיחה לנו את תמיכת ארה"ב להשגת שלום צודק ובר־קיימא עם ברית־המועצות. אולם בשביל זה חייבת לעמוד מאחורי גולדה כל מדינת ישראל, שלושה מליונים ים־תיכוניים מלוכדים ומטורפים היטב, המסוגלים להרוס עולם ומלואו אם לא נותנים להם מקום תחת השמש. אף פעם לא היה לנו צורך גדול יותר בדעת קהל איתנה בבית כאשר היום. בסופו של דבר המלחמה עם אמריקה רק החלה. נא להתאפק איפוא בטיפוח פולחן הדכאון, למען השם, נא לסתום את הפה באופן ארעי, עד כמה שקשה הדבר לתושבי ארץ־קנאן. כל טענה, צודקת לא כל שכן, בנושא המלחמה היא קלף בידי הערבים, כל סימן של חולשה, פיקפוקים, אינטריגה פנימית מאדגנת על־הכיפאק מרחיקים אותנו מסיכויינו הקלושים לשלום. למדינה מדוכאת אין משקל. ארץ ראויה לחמלה מקבלת רק משלוחי חמלה.

הבעייה שלנו הוא מועד הבחירות, אשר נקבע על פי המלצתו של הנביא סאדאת במקביל עם מאבקנו המדיני בוושינגטון. אף על פי כן אין לצפות ממפלגותינו האופוזיציוניות שיוותרו על הניצוקים המצדיקים, לדעתם, את החלפת המשטר.

על כן יש לדחות את הבחירות בחצי שנה ובמקומן להקים ממשלת ליכוד לאומית. אלה, לפי הרגשתנו, תנאים הגונים של שביתת־נשק יהודית.

יהושפט הרכבי

מערכה הראשונה נסתיימה והחלה מערכה על גורלה של ארמיה 3, שלאמיתו של דבר העומד בה להכרעה חב הרבה יותר מארמיה זו, שכן מערכה זו תקבע כיצד תראה מלחמה זו בעולם — מנחון מוחץ על מצרים, אפילו לא מיגור כוחה, או כמין [illegible]

[illegible]

לא מאורע — אלא תהליך

[illegible]

חוסר ה[illegible]

„אוייבי אללה"

נ.ס. 80 / אוקטובר / [illegible]

יהושפט הרכבי • ערפל השלום הסתיר מלחמה

מערכה הראשונה נסתיימה והחלה מערכה על גורלה של ארמיה 3, שלאמיתו של דבר העומד בה להכרעה רחב הרבה יותר מארמיה זו, שכן מערכה זו תקבע כיצד תראה מלחמה זו בעולם — כנצחון מוחץ על מצרים, אפילו לא מוגר כוחה, או כמין תיקו.

בוודאי ההישג של צה"ל במלחמה הוא עצום, עולה על מלחמת ששת הימים, אך ההערכה הסופית או הציון הסופי נקבעים על פי התוצאות, לא על־ידי ההישגים.

ארצות־הברית טוענת, כנראה, שלכתן הבאות מוסב שצבא מצרים לא יושפל על־ידי הכנעת הארמיה, וכי ההשפלה רק תוליד יצרי נקמה. זה שיקול שאין לדחותו כלאחר יד, אולם דומה, שמכריע דווקא שיקול אחר — אם לא תסתיים מלחמה זו בתבוסה לערבים, היא רק תשמש להם עידוד לנסות שוב.

לא מאורע — אלא תהליך

התפישה הערבית היסודית אינה רואה את חיסול ישראל כמאורע חד פעמי אלא כתהליך שראשיתו בפגיעה בדימוי של ישראל כ„סיפור הצלחה" המושך עליה והשקעות. זאת הסבירו הערבים פעמים רבות ודנו בכך במפורש ובגילוי לב, ועלינו יהיה להסביר את הכוונה הערבית לעולם כדי שיתמכו בדרישות שלנו לגבי הסדר.

כיום כותב עורך של עתון נכבד, כי יש להתגייס גיוס מדיני ולהסביר שאנו נלחמים על קיומנו. אך מי יאמין לנו? הרי הקו היסודי ששלט אצלנו היה, שאין סכנה כזו קיימת כלל. רבים הדגישו, שאין הערבים שואפים לחסל את ישראל וכי זו רק הזיה ופאראנויה. היו שראו בעצם העלאת האפשרות שישראל לוחמת על קיומה כעין פגם וצל על גבריותם.

כיוון שישראל כה התפארה בכוחה ובחוסר סכנה לקיומה ואף תיארה שהערבים שינו את עמדתם כלפיה, נתקבלו תביעותיה למאחזים קרקעיים אסטרטגיים כעניין של מותרות והמדנות. מה פלא, אם רבים בעולם יראו בפגעים שנפגענו רק עונש מוצדק על התנהגותנו, ויסיחו את דעתם מהסכנות והעניינים שבאמת עומדים על הפרק?

הדוברים הראשיים של הערבים מציגים כיום את מטרתם כמוגבלת, ואני מניח שמרבית האנשים הנאורים בעולם מקבלים את דבריהם, שכן כך נוח להם ולמצפונם, אולם גם משום שישראל הכינה לכך את הקרקע. עשיית תפנית כה חדה היום, הצגת המטרה הערבית כבלתי־מוגבלת הם עניין לגמרי לא פשוט; לכך לא די בכתיבת מאמר או אפילו בהוצאת הנחיות לשגרירים.

השינוי לא יתקבל מתוך האינרציה שיש בתפישות של בני־אדם. כדי שהצגת שינוי כזה תעשה איזה רושם, היא צריכה ללבוש צורה דרמטית, אולי כנאום של ראש הממשלה שיפרוש את כל היריעה של יחסינו עם הערבים — את הבעיה, את כוונותיהם, את השינוי שחל אצלנו ואת העומד על הפרק.

„אויבי אללה"

ההישגים הערביים המשתלשלים במלחמה חובים יהיה להביאם לראותה רק כהכנת דרך להמשך במטרתם. הם נזהרים כיום מלהתבטא בצורה קיצונית, ואף על פי כן, פה ושם, הבלגתם אינה מועילה והדברים פורצים ומתגלים.

למשל, הביטוי שחזר בשכיחות בשידורים המצריים לגבינו הוא „אויבי אללה". זה ביטוי רב משמעות — מדובר באויב שאיננו זמני, לעת מצוא, שהאיבה אליו איננה מותנית בתנאים מדיניים, אלא באויב כתמיד, תיאולוגי. מבחינת הכוונה אין קיום ביחד עם „אויב האלוהים", שכן מתחייב להלחם בו עד חורמה.

אינני טוען כלל, שביטוי זה גוזר נצחיות הסכסוך, שכן בוודאי יכולים להיווצר תנאים שיכריחו את הערבים להסדר לקיום ביחד עמנו. מה שהוא מורה, היא הכוונה — לא התוצאה. אבל כוונה זו חשובה כדי להסביר לעולם את בעייתנו.

האם עניין זה הועלה על ידי נציגינו? האם, למשל, העלתה זאת ראש הממשלה בדבריה עם הנשיא ניקסון ופרופ' קיסינג'ר? זה עניין חשוב, אפילו איננו מעשי, ודווקא שמדייק התקשורת, מיוחדת אליהם, שכן הוא ממחיש את מטרת הערבים הבסיסית.

הורשה לי הערה אישית. כל כפעל היי כאן עזבתי את צה"ל היה להסביר את הוכחת העמדות הערביות כלפינו, עומק הגורמים התוככים בהן והגורמים שישראל צריכה להזהר על קיומה. פה ושם דברי שיכנעו, אך בעיקרם נתקלו באוזניים אטומות, בהסתייגות.

כשהבאתי מובאות מדברי ערבים, טענו שאני „סלקטיווי" בלי שטרח איש להציג את „הסלקציה" שלו ולהביא מה שהשמטתי מהמידגם שהצגתי. טענו, שהרביתי לקרוא מדברי ערבים על הסכסוך, שאבד לי כוח השיפוט, בלי שאיש בישראל טרח לקרוא כמוני באותם כתבי הערבים של הסכסוך.

אני מציין זאת במרירות רבה, שכן הסכסוך הערבי־ישראלי נהפך בלב הישראלים לעניין צדדי שבכלל לא ראוי להתעניין בו. כיום עוצרים אותי ברחוב אנשים שקראו בכתבי ומציינים שצדקתי בניתוחי. בכל לב הייתי מוותר על כך.

חוסר האיזון

אחד הגורמים העיקריים שמעוותים את הראייה שלנו, הוא חוסר האיזון בין כוחנו הצבאי לבין כוחנו המדיני. הדבר בלט בכך שבכוחנו הצבאי היה להביס את כוחות מצרים — ונאלצנו להפסיק. אכן, בשדה הקרב אנו חזקים, אך במערך הבינלאומי אנו חלשים, חלקית גם באשמתנו.

אם אתה זקוק לקבל נשק ותחבורת מזולתך, אתה תלוי בו גם בצורת השימוש בהם. אי הבנת אי־האיזון בין כוחנו המדיני לצבאי מצא ביטוי בדברי־הבאי שעתונים מצאו להעניק לפרסום על כך שהצבא יכפה שלום בכוח הזרוע ולא ירפה עד שיהרוס את צבאות כל ארצות ערב, לרבות התשתית הכלכלית שלהן, עד שיושג שלום כרצוננו.

ראוי לשים לב לכך שדיבורים כאלה לא רק אינם דוחפים לפעולה אלא גם מזיקים.

הכל חשים, שאנו עומדים לפני תקופה קשה שבה נכונים לנו מאבקים מדיניים, ניסיונות מכושקים ואפילו התלקחויות של המשך לחימה ומלחמה. מכאן שיש צורך בהתאוששות, ואין דבר הרסני יותר מאשר ניפוח תקוות שתתבכלה. גילוי לכך כבר היה ביחוס משמעות מוגזמת לפגישת קצינים ישראליים ומצריים.

תפקידו של קיסינג'ר מחייבו לציין זאת כהישג, אולם אנו אל נלך שולל. הבה נזכור, כי בעבר היו כאלה פגישות כאלו (וועדות שביתת־נשק מעורבות וכדומה). אישית השתתפתי בהן, ואני יכול להעיד שאין רציפות בינן לבין יחסים מדיניים. איזה כתר זה עלוב הוא לראות יהודים מתמוגגים, משום שקצין ישראלי ומצרי הצדיעו ולחצו ידיים!

במיקוחים שייפתחו, עצביה של ראש הממשלה, הלהט השכנוע הפנימי שלה, ותפישותיה האינטואיטיביות שהיו הרבה יותר טובות מתפישות רבים ממבקריה האינטלקטואלים הישראלים, הם נכס רב ערך. המצב מחייב גם יכולת תמרון וטקטיקה מדינית, שהן אכנויות שלא קל כלל לקנותן והן נדירות.

הן היו לנו ב־1949, אך דומה שאותה הרגשת בטחון וגדולה שרווחה — הביאה להתנוונותן.

אביא דוגמה אחת. דוכני, שהצעת סגן ראש הממשלה לנסיגה הדדית מן התעלה היתה שגיאה. אם ממשלת ישראל חפצה להשיג מצב כזה — ויכולים להיות לה לכך טעמים רציניים — בהכרח שהצעה חגיגית כתכנית אלון שניה יהיה גורלה, בחינת התקבלותה על הערבים, כגורל תכנית אלון הראשונה. האם לא מוטב לתמרן שגורמים אחרים יציעו זאת?

מטוס „פנטום" חג מעל השריון הישראלי בדרך לתעלה　(צילום: נחום גיטמן)

רגש ושכל

גם מערך היחסים הבין־ערביים נותן מקום רב לתמרון ולניצול, אשר לא כאן המקום לפרטו אך, הדבר שאיננו פעילים בו די הצורך.

יכולת תמרון נדרשת לנו גם לגבי ההתמקחות עם האמריקנים. נסיונו ההיסטורי של קיסינג'ר והשקפתו לגבי הבעיות הבינלאומיות מביאות אותו לאמונה שאין פתרונות בחיים הבינלאומיים והסדרים בני־קיימא, ודיו בהסדר לשעה, ובלבד שיראה שינוי, שתהיה תנועה, שהעניינים יזוזו ויסתדרו אפילו רק למראית עין.

קיסינג'ר מאמין בדינמיקה ההיסטורית יותר מאשר בבינתו של האדם ובכוונותיו הסובבות. אולם מבחינתנו יש בכך סכנה, שכן הוא עלול לרצות בהסדר לשעה, אפילו יש בו זרעי פורענות לעתיד. נגד סכנה זו נצטרך להאבק.

המלחמה היתה מאורע טראומטי שיזעזע תפישות של רבים וכפה עליהם שינוי בעמדה. אך עמדות והשקפות אינן רק עניין של שיקול דעת ושיפוט רציונאלי, אלא הן נטועות בעניינים שבפסיכולוגיה ובביבנה האישית.

ביח היה לשנות מחלוקות שהערבים שינו את עמדתם, ודחפים פסיכולוגיים היו ביסוד מגמה זו, שכן במציאות לא היו עדויות לכך ורק הדחפים הפסיכולוגיים הם שהביאו ליציאה השתדלות מחולם המציאות. כוחו של הרגש הנו בכוחו של השכל, והתפישות הישנות מוכן שתעלינה שוב. הדבר יבלוט באבצבים של שעת־קצף מצד כולם להוכיח שצדקו.

מכפיר, אבל הנשארים בחיים תמיד יצאו צודקים ורק ההוללים הם שטעו.

השינוי בתפישות יתבדד רק אם יהיה מודע האדם ויתהה לעצמו את משמעותו. בשום כך, תנאי עיקרי למדיניות נבונה בעתיד הוא הבנת שגיאות העבר. אם נושאים אנו עינינו לקראת הבאות חייבים אנו בראש ובראשונה לסקור את הדרך שעברנו, מה היו נתוניה ובמה שגינו כדי לפלס לעצמנו את המשגה.

לפני כקרוב לחודשיים ניסיתי לסכם לעצמי את מהות התקופה מאז מלחמת ששת הימים. סיכמתי זאת במאמר שכתבתי כשבועיים לפני ראש השנה. אין המאמר ביטוי לחזון כלא. ובוודאי אינני מתיימר שאינני טועה. לפרוץ המלחמה, זה הסיכום הטוב ביותר שאני יכול להציג לגבי מהירותו בתקופה שהסתיימה. בבקשה קוראי לאמר „אשליה ותוצאותיה". ובו כתבתי:

אשליה ותוצאותיה

לאחר מלחמת ששת הימים נוצרה בישראל תחושה כאילו הגיעה התקופה הקשה שבה המאבק הכוחני בין הצדדים היא ההתבקחות על תנאי יישובו של הסכסוך ועל תנאי ההסדר המדיני, ואילו במציאות היתה זו ההתבצחות ההיית על כי הוטל האשמה להתמדת הסכסוך וכדי יעלתה בעינה.

הערבים הבינו איפוא זה של הסכסוך טוב יותר מן הישראלים. הישראלים התלבטו על תנאי ההסדר ובאוזניהם לגבי, על ההבלה, על המטריה האסטרטגית. ואילו הערבים הירבו לדון דווקא בנושא המאבק ובאמבצבים.

הזכיר את הפיבר־ביצבויה הערבית, ידיעה, שבכל יבאבק אינבל־פואלי רב הזירעי בניסאים אלה: כיצד להופיע הנירייים יבריש ולהיבנע בעמדה של וחויה וסירוב כדרך הערבים בעבר, ולעומת זאת, להציג את ישראל כסרבנית, וכאילו מדיניה התנהגותה הם המכשול להסדר לשלום.

אפילו הארגונים הפלשתינים, שבתחילה היסודם לדון במטרה הסופית דיר בים הם לישראלים, הבינו את סיבת המדינה הדמוקראטית הלא־עדתית כגילוי עקשי של מתינות, אפילו היא מעוררת ספק בעיות קשים לגביהם. לאחרונה הם ברבים לדון כיצד להיבנע בתנקוט עמדה של וחויה כלפי עמדות מדינות ערב שקיבלו את החלטת מועצת הבטחון, אפילו הם שוללים אותן, כיצד לא להבליט יותר על הכידה את עליהם את רעיון המדינה הפלשתינית כנגד, אפילו שלילתם אותה היא כרונית בעמדתם הכללית, וכיצד לגרום שהמציאות בסבסוך היא שהקצוע רעיונית אלה.

גם ערבים השוללים קיום־ביחד עם ישראל והובנים להסלה בכל זכל, מצדדים וכעין כאילו ההתנחלית היא העניין הבלתי־נסבל במצב הסדר. הם שוללים ישראל של הרבה אלפים קמ"ר, אבל כלפי חוץ בוחרים להטיל את הכובד דווקא בעצמות קמ"ר, כאילו הללו אבי אבות הטומאה. גם ההוגים המדיניים המתונים, הנושאים עיניהם ראשית להחזרה הבצב להוכחה בכפיית העצמות, הבינו שעליהם לרכז מאבציהם בהצגת האשמה לסכסוך וההכרעה על ישראל, כשיוזהה יתביצועה.

טאקטיקה ומטרות

בפרשה זו חלה התפתחות היסטורית בעניינה. המדיניות הציונית הצליחה השיגה את השיגה בשום שנקטה עמדות טאקטיות. הציונות ביקשה לזכור עובדה, ואפילו בכהיר הוכנעות מלנוסף יותר על הידה במטרות ובשאלות הלאומיות. הללו שכנו לבשת בתחום האידיאולוגיה הציונית אשר הופרד מתחום המדיניות ושבו עסקו במטרות טאקטיות צנועות, שלא עוררו התנגדות כמטרות הציוניות האסטרטגיות. העיסוק בטאקטיקה אף הדדים את הפולמוס לגבי מטרה סופית, שהיה יכול להזיק.

ההרכוזה זו בטאקטיקה לא פגעה בביטוחה העצמית, בהיות הלאומית, אף לא השכיחה את החזון על המטרות המרחיקות לכת. אולם דרך זו דרשה שליטה עצמית, גבורית ואיפוק.

הפוסט־לב לטאקטיקה אין פירושה שיבתת האידיאולוגיה, אלא ההתחשבות בנסיבות ואי ההשעבדות למטרות האידיאולוגיות כאשר השעה אינה כשרה. זו איננה גילוי על רפיון אלא תבונה ואפילו חוזק. הכניסה היתה להנהג בצורה שהדיוב בלבדו יוראה כנוקט כיבנות, בעמדות בלתי־סבירות, בצרות עין, בשרידיותיו ובאי התחשבות בזולת, ואילו הציונות נקטה עמדות שבראו מתפשרות.

בוודאי אין דומה ישוב הלש, הנאבק לבסס את כאחוז, למדינה שבעיצבתה יכולה להשפיע על המצב. אף על פי כן, לא פג חלקה מאיהם הימים.

אינני סבור כלל, שההתמצנו הדתיה להביא לסיום הסכסוך ולהסדר, אי כי לא נקטנו מדיניות אחרת היינו יכולים לרצית את מדינות ערב להשלים עמנו. דוכני, שאפשרות ההסדר איננה עוכדה גם היום על הפרק. מצב זה איננו לנצח, אלא עד שיתיוצרו נסיבות חדשות, שסיום נגזר, שאין ביכולתנו כיום ליצור. אולם בה שיכולנו לעשות היה לפעול כדי שהערבים יראו יותר כצד המרבני וההובצני, וכי עמדתם והגיון יראו כמכשילים את יישוב הסכסוך, וכי האשמה להתמדתו לא תיראה בעיני רבים כנופלת עלינו. כפי שהדבר הוא כיום. בכך נכשלנו כשלון חרץ וכבידה רבה באשמתנו.

אל נא נקל ראש בפרשה זו. היא הייתה כבר האשמה ההדדי להתמדת הסכסוך איננה עניין של יחסי ציבור והתנהגות בעיני זרים. יש לכך חשיבות ראשונית למעמדנו המדיני. הדימוי שנוצר ברמה הציבורית ובזירה הבינלאומית, אפילו בארצות ידידותיות, שישראל סרבנית ותוקפנית, מקל על פעולות מדיניות נגדנו. איננו יכולים להשפיע שלערבים לא יהיה נשק ועל המשיכה המדינית שנודעה לו. איננו יכולים להביאם להבנע מלנקוט שיטות של סיור. אולם הדימוי שנתקבל בחוגים רבים, שישראל איננה צודקת, מקל על מדינות שונות להצגות להגיש על הנפש השובר לבידודו. יתר על כן, הצלחה בהטלת האשמה על הסכסוך על הרוב החזה בכם בזיני כשיעבוד עד הפרק הבלעדי על תנאי ההסדר.

אשלית „השלום הקרוב"

מדינאים בישראל הורו והכריזו זה שש שנים כי נוצרו תנאים לשלום. ואפילו שהשלום קרוב. אין פלא שהטובה הלב בוקדה בתנאי. אכן, ראוי היה להציג לציבור הציבור ולשאר פרטנים בה אבדו כאן בלהיות ששת הימים, ולכן נודע ערך הזיכבב, שכן היה מהבדיר להם ולציבור באיזיה דעת הסיידי ההתרית נחנה.

ההרגל שנבה אצל מדינאים ופרשנים ליצור מה שעשוי איתה שעה להקנות פופולריות, בלי שים לב כיצד יישבצו הדברים לאחר זמן, בהנחה שזיכרון הציבור קצר, היא לרועץ לניהול מדיניות נבונה. יש טעם לצפות לפני סיבוב ולהודיע על שלום עם בואו; אך ביותר יש ביזיק לצפור בנחוק רב כן הסיבוב, או לצפור לאורך כל הזרה. לא כל שכן להציג שהצפיה הקרב את הסיבוב.

בוודאי מנהיגים צריכים להיות בקיר השראה ותקוה ולבציע הצעה בלתי־רציונאלית, פן יוחאים השם כן ההסדר, אולם עליהם להסוב לא רק על התובה המשנה בתקוה, אלא על הרעה האורבת באכזבה. בבלים להרקיע בתקוות ובאשליות, כיבב היה לוא נהגו דעתם כיצד מתנכים עם ההתנהגות נבונה והשקילה בבסיס, וכיצד ללמוד לשאת באורך רוח.

ההתנבאויות על ההסדר המבכבכ ובא פתחו את כל הסכרים לפני שטפון הפולמוס הבויתר לגבי ברורה הציונות. בנבואותיו על השלום חרם עד הזרה, ולוא בעקיפין ולהלקח, להעלאה העמדות הקיצוניות בישראל אשר אל נכון כבשונות בשק וטענו נגד ישראל בשיחות דיפלומטיות, ואשר הוא צריך להלך ולהלחם נגדן.

במצב שנוצר אחר מלחמת ששת הימים היה בקום להיווית הבנויה בדיניות כהגמיה לפעולה העצמית, אולם ההתהיה הכנית שאין כיום כל סימן של סיכוי שהתקבלה, והצעצעות בהן כאטרקציה לשלום, הייתן כבש אבסורד. הכניה כזו אבנה מוליכה לשלום, היא רק מעצמכת את הסכסוך ומשמשת לערבים להצילות בה בכדי להצדיק את סירובם, ולשקצנו.

טעות המתונים וטעות הקיצונים

בוודאי צריך להציג עבודה ולהיות עקרונות להסדר. אבל כשבב שיהיו דרישות כתוצות ושקולות, אשר היינה סבירות, ואכמם כוהבות בתנאים, שביוזן שהיריב דוחה, התברך איתה, ואפשר להציג את עבודת כשתיב ינהיה להסדר אפשרה, ילהבליט כי דוחה דרישותיו בוליכה קיצוניות שאין הדעת סובלתם.

כדי להמשיך בפעל הציונים איננו זקוקים להרשאת היריב. אבל סירובי לפשרה היה יכול לשמש לנו הצדקה גם בלפני מקצרנים כבפנים ובבחוץ. הסירוב הערבי להסדר איננו עניין

(המשך בעמוד 26)

صكنا من الاحل

האולטימטום של קיסינג'ר

אם לא תתיר ישראל העברת אספקה לארמיה השלישית המצרית הנצורה „אנו (האמריקנים) ננתק עצמנו מכם והילחמו את מלחמתכם לבדכם" ● לנוסח תכתיב זה גמלה בלב גולדה המחשבה לנסוע לארה"ב ● התביעה הבאה: נסיגה לקווי ה־22 באוקטובר ● ראש הממשלה תבקש לדעת אם יש הסכם חשאי בין מוסקווה לוושינגטון ● סבורים שתבקש לדון גם על הבעייה הטריטוריאלית

מאת יוסף חריף

אחד הרגעים הקשים שעברו על ראש הממשלה, גב' גולדה מאיר, בימי המלחמה היה בלא ספק הרגע, שבו נודע בסוף השבוע שעבר על הכוונה של הרוסים לשגר אל חזית התעלה כוחות צבא על מנת לצור עובדות שיהיו הולמות את תנאי הפסקת האש, כפי שהם הרוסים והמצרים, היו רוצים שיתקיימו.

ראש הממשלה זימנה את הממשלה בהחפזות. אך כאשר זו נתכנסה כבר נודע על אודות האזהרה של הנשיא ניכסון לרוסים לבל יעזו לנקוט צעד חד־צדדי וכמה על הכוננות המלאה שלהוהה לאזהרה זו בצבא ארה"ב ברחבי העולם. גב' מאיר חשה, כמובן, רגש של הקלה. בפנותה אל חברי־הממשלה עם פתיחת הישיבה אמרה בנימת רווחה: נו, ד"ר הרופאים, בשם אלהים ב־עיבים!...

האולטימטום של קיסינג'ה

אלא שהמאורעות, שהדעו ביומיים של־אחר מכן זה אחר זה החזירו את ראש הממשלה ל„אופקורסיוהה": בליל־שבת, ב־שעה שלוש לפנות בוקר, הגיע שדר מ־שר־החוץ האמריקני, ד"ר הנרי קיסינג'ר, ובו דרישה תקיפה וחד־משמעית לממשלת ישראל, שתתיר „באורח חד פעמי" העברת אספקה, מים ומזון, לכוחות הארמיה השלישית של מצרים. הודגש כי הנשיא ניכסון לא יסכים בשום פנים שארמיה זו תחוסל. השדר של קיסינג'ר שנכללו בו דברים קשים לא הותיר לישראל מקום לשום דין־ודברים, אלא תבע ממנה למלא את הדרישה האמריקנית ללא דיחוי.

כפי מקורות אמריקניים נודע, כי הושמע באוזני ישראל איום מפורש: אנו (האמריקנים) ננתק עצמנו מכם והילחמו את מלחמתכם לבדכם!

קיצר להתפתחות דרמטית זו שני דברים: הגורל המצור סביב הארמיה השלישית במג־מה להכריח את מצרים לקיים בקפדנות את הפסקת־האש (זה אומר לא רק שלא לירות, אלא לשחרר את השבויים הישראליים ולהסיר את המצור על מצרי באב־אל־מנדב) ודרישה נגדית של מוסקבה לאפשר העברת אספקה לחיילים הנצורים.

ה„אין ברירה" של דיין

התגובה האמריקנית, בעיקר „ניו־יורק טיימס", גילה כעבור יומיים, כי הרוסים הודיעו לאמריקנים, שאם לא תאפשר ישראל העברת אספקה לארמיה השלישית תפעל ברית־המועצות באורח חד־צדדי לשם הבטחת הדבר תוך שימוש במטוסים שיצניחו את האספקה לכוחות המצריים המכותרים.

בהתייעצויות הקודחות שנערכו בישראל בסוף השבוע בנושא הבעייה הנוצרת הסתבר כי המשפט הבינלאומי ואנשי־משפט קבעו, כי על פי החוק הבינלאומי אין ישראל מחוייבת להתיר העברת אספקה לכוחות הלוחמים של האויב, אלא שהחוק קיים, כנראה, בשביל החזקים; לישראל לא דיברו בלשון החוק, אלא בלשון התכתיב והאיום. באין „ברירה", כפי שאמר אחר כך שר־הבטחון בכנסת, קיבלה ישראל את הדין. היא רק ביקשה מוושינגטון שלפחות ייעשה הדבר בהדרגה מבוקרת — היינו, שקציני צבא מצרים וקציני צה"ל ייפגשו ביניהם ויקבעו את הסדרי העברת האספקה. רעיון זה קסם דווקא לשר־החוץ האמריקני והוא נרתם לו מיד. לאחר מכן הודיע ד"ר קיסינג'ר לממשלת ישראל כי קיבל שדר מהנשיא איסמעיל, שבו הוא מודיע על הסכמת קאהיר לשלוח קצינים לפגישה עם קציני צה"ל לטיפול ישיר בענין האספקה לארמיה השלישית. היתה זו נקודת־אור קלושה, שלא היה בה כדי לפזר את קדרות ההרגשה הכבדה.

גולדה מחליטה לנסוע לוושינגטון

אותו יום גבל אצל ראש הממשלה הרעיון לנסוע לוושינגטון לשיחה עם הנשיא ניכסון. פרשת הארמיה השלישית המחישה לראש הממשלה ולחברים מציאות חדשה: לא עוד התייעצויות בין וושינגטון וירושלים, אלא תכתיב, פשוט כמשמעו, תוך ניצולה של התלות המוחלטת של ישראל בעזרה האמריקנית: אז כה יקרה מבעשיו — [illegible] ראש הממשלה בקול — בכל יומיים [illegible] „בקשה" [illegible] אלפי [illegible]!?

„בכל יומיים" — רוצה לומר, שימים אחדים [illegible] הובטחה ישראל כן ההסכם [illegible] בשיחות מוסקבה בין קיסינג'ר לבין [illegible] להפסקת־האש. איש לא [illegible] ישראל. קיסינג'ר [illegible] לקאהיר [illegible] בארבעה ימים בשיחות עם הנשיא סאדאת. [illegible] ירושלים איש לא [illegible] הפסקת־האש [illegible] הנשיא ניכסון אל ראש הממשלה, גב' גולדה מאיר, [illegible] שלא [illegible] האמריקנית [illegible]

לא הידברות אלא תכתיב

[illegible] ראש הממשלה: [illegible]

אחר שהכריזה ראש הממשלה מעל במת הכנסת כי לא תהיה הפסקת אש, אלא אם כן יסכימו המצרים מפורשות על חילופת שבויים (ב־חולפת כמעט־הבטחון בדבר הפסקת־האש שמצרים קיבלה אותה אין מדובר על חילופי שבויים. כל מה שנאמר לישראל הוא, שב־שיחות מוסקבה הציגו קיסינג'ר וגרומיקו להבנה שעניין זה של השבויים יזכה לטיפול ב„עדיפות עליונה"). יום אחר כוליכה ה־ממשלה לפי הירבולה על קו פעולה לגבי הארמיה המצרית המכותרת — באה ארה"ב, אם בשל איום סובייטי ואם מתוך חיכוך שהיענות לסאדאת בעניין כה חיוני תסלול את הדרך ליתר הבנה בין וושינגטון לקאהיר, ופסקה כה על ישראל לעשות.

ועדיין אין זה הכל. ישראל כמיגה בדם יקר מאד את כיתור הארמיה השלישית ומיצבת את הקו בחזית התעלה הוכה בכה שכינתה ראש הממשלה „מרוב הפותח לפנינו אפשרויות הגנתיות והתקפיות גם יחד, אם יהיה צורך בכך" — באה ארה"ב ומצטרפת להישתן של רוסיה ומצרים להחזיר את הכוחות הישראליים לקו הפסקת־האש של ה־22 באוקטובר; כלומר, פתיחת דרך ל־מצרים אשר ברצותם יוכלו לחדש את המלחמה בתנאים נוחים יותר...

וכך הולך ומצטמק מרחב התימרון של ישראל. דומה לרגעים, כי אין עוד כל ערך בעיצוב טאקטיקה עצמאית כמפני שזו לא תישא חן בעיני מוסקבה וקאהיר ולכן עלולה גם וושינגטון בנסיבות מסויימות לתרום ל־כירסומה בנימוק שיש דבר חשוב מכל אלה והוא ענין השלום. אפשר שבנקודה זו יש קורטוב של הגזמה ובכלות הכל עדיין נותר מרחב להידברות בין ירושלים לבין וושינגטון למרות התלות ההולמת בה. אבל ההתבטאות של שר־הבטחון בדיון בכנסת על השבויים הישראליים במצרים ובסוריה, שהצדיק את ההיענות לדרישה לספק מזון ומים לארמיה השלישית: „...לא היתה לנו ברירה!... כי כמציע לנהל מלחמה תוך קרע עם ארצות־הברית, כציע שלא נוכל לזכות במלחמה זו" — ותותירה טעם מר היהודים נוגים.

ומה יהיה על השלום?

„החסות הנאותה"

מצרים הודיעה לארה"ב, כי אם יוחזרו הכוחות הישראליים אל קווי ה־22 באוקטובר או לכל שטח אחר אשר יאפשר את הצלתה של הארמיה השלישית תסכים קאהיר להיענות להזמנת שתי המעצמות, ארה"ב וברית"מ, במעטפת „חסות נאותה", לבוא לועידת שלום מדיבשה לשם דיון בכינון שלום על בסיס החלטה 242.

האם זה אומר שמול פתיון כזה תגביר וושינגטון שוב לחצה על ישראל לנסיגה אל קווי הפסקת האש מן ה־22, שלפתע הפכו למקודשים כל כך בעיני קאהיר ומוסקבה? על צד האמת, אין, לפי שעה, לחץ אמריקני בכיוון זה. אך מי יודע?...

הנה שיימצא פתרון שלניח את הדעת בעניין השבויים והסרת המצור בבאב־אל־מנדב ובעניין קווי הפסקת־האש והגיע שעתו של המשא־ומתן בחסות הנאותה — ומה אז? קשה להשיב על שאלה זו בבירור. בעבר הגיעה ישראל להבנה עם ארה"ב, שלגבי כל צעד שיהיה ברעתה לעשותו תבוא תחילה בדברים עם ישראל. אי אפשר לומר שהתנהגותה של ארה"ב בעשרת הימים האחרונים בעניינים הנוגעים לישראל היתה מעודדת במיוחד. הייתה הבטחה של הנשיא ניכסון לראש הממשלה, שישראל לא תמצא עצמה כתבעת (כמו במקרה של „תכנית רוג'רס", או „שט ההקדחה" של רוג'רס, או „מסמך ברנוף" שהומצא לסאדאת והתגלותו הפתאומית הוגדר כ„אישי" ובלתי מחייב). מאורעות הימים האחרונים יחייבו את ראש הממשלה לאזכר אותה הבטחה. אבל אפילו תעמוד הבטחה זו בעינה עדיין אין להשיך במדוייק כיצד יתגלגלו העניינים כאן ולהבא. תמיד ידענו, כי ההבנה הקיימת בין וושינגטון וירושלים נוגעת לאי־אלו עקרונות — כמו, למשל, הצורך שגבולות השלום ייקבעו במשא־ומתן בין הצדדים ושאין להסתפק בהסדרים, שאינם אלא שביתת־נשק חדשה ולא שלום קבע ושהסדרים שישגו צריכים למצוא את ביטויים בחוזה שלום וכיו"ב — אבל מעולם לא היתה קיימת זהות בין ישראל לבין ארה"ב לגבי מהותם של „הגבולות הבטוחים". לשון אחרת, ארה"ב דגלה מאז ומתמיד בשינויי גבול בלתי־מהותיים" ובנקודה זו, ראוי לזכור, הקירבה בין וושינגטון ובין קאהיר גדולה לאין ערוך מזו שבין וושינגטון וירושלים.

„עצותיה של מעצמה גדולה"

בהאותת המלחמה האכזרית, שטרם נסתיימה, נתפצצו אגדות רבות שטופחו בישראל. אחת מהן — שרבים וטובים בממשלה ומחוצה לה האמינו בה — היתה, שאפשר לעשות דברים בהנצחה, שהמציאות הקפואה שנשתררה באזור יכולה להימשך לאורך זמן. רבים השייכים למעצבי המדיניות הבטחונית השמיעו בגררת השנים אמירה. שכיום הן נשמעות כה משונות עד שבעליהן תמהים, מן הסתם, כיצד יכלו להעלותם על דל שפתם. אבל אין אדם נתפס על אימרתו ואין על כן טעם עתה לעסוק בנבואות. עתה יודעים הכל, כי למפתח מבחינה אחת זכה סאדאת בהישג בולט: הוא הוציא את המצב במזה"ת מקפאונו. המאורעות של השבוע האחרון העמידו את שתי המעצמות על סף של עימות, משום כך הגיעו, כפי שסיפר הנשיא ניכסון, וושינגטון ומוסקבה לכלל הסכמה שיגשו לערוך שיחות בין שני הצדדים לסכסוך. דומה, ששוב אין זו אותה הסכמה שהושגה בשתי הפסגות בין ניכסון לברז'נייב „הסכמה שלא להסכים". הפעם, כך נראים הדברים, ייאלצו להסכים אם ירצו לשנות מצב. שבו טמונה סכנה, שהמאורעות יתחמקו משליטתן של שתי המעצמות „כמעט באופן אוטומטי", כבטוינו של הנרי קיסינג'ר.

ראש הממשלה, גב' גולדה מאיר, חשה היטב במשמעות הנודעת להתפתחויות האחרונות ומשום כך ראתה הכרח לנסוע ולהגיע להבנה מחודשת עם הנשיא ניכסון בשאלות היסוד. לא די לה באמירה של הנשיא שהמעצמות הגדולות לא יכפו פתרון על הצדדים ו„רק" ישתמשו בהשפעתן עליהם. איך אמר פעם שר־החוץ לשעבר של ארה"ב, דין ראסק: מעצמה גדולה אינה כופה פתרון, היא רק נותנת „עצות", אלא שיש בידה להבטיח כי „עצותיה" יתקבלו...

הנפט, החורף ואירופה

בשני ענינים — השלטת הפסקת־האש ומתן מעבר לאספקה לארמיה השלישית — דאגה ארה"ב שקצותיה יתקבלו. אמת, לפחות בפקרה הראשון לא ניסה ניכסון לכפות, אלא רק ביקש להשפיע בדרכי־נועם (בשדר שלו לראש הממשלה הצביע על החיוב הרב הטמון בהצעה האמריקנית־סובייטית מבחינת ישראל, כמו, למשל, הקריאה למו"מ מיידי בין הצדדים); אבל המציאות היתה, כי ישראל לא יכלה לעמוד מול „השפעה" זו. וזהי הדילמה, שלפניה ניצבת עתה הממשלה. נשיא ארה"ב הבטיח למערב־אירופה שלא תקפא מקור בחורף הזה, מחמת העדר נפט (ערבי); ניכסון אמר בעצם יותר מזה — הוא אמר, כי מדינות אירופה המקבלות 80 אחוז מן הנפט שהן צורכות מן המזרח התיכון — וכן יפאן שגם עיקר הנפט שלה בא מן המזרח־התיכון — היו קופאות עד מוות בחורף הזה, אלמלא נמצא הסדר (במזה"ת). זהו משפט חמור, שהפכו בו כאן והוא נראה תמוה בנקצת. אם אין לקבלו כפשוטו אפשר שנשיא ארה"ב ביקש לרמוז, שאילולא עמידתה התקיפה של ארה"ב במלחמה במזה"ת היו הרוסים משתלטים על מקורות הנפט של האזור ומדינות מערב אירופה היו נתונות לחסדה ואילו מעכשיו לא יקפאו באשר נפתחה הדרך להסדר תודות לעמידתה של ארה"ב. בין כה וכה — כפי שנאמר בהמשך דבריו של הנשיא ניכסון — ארה"ב, שעוד לפני זמן קצר הכריזה בקולי־קולות, שמעצמה כמותה לא תושפע בעיצוב מדיניותה על־ידי סחטנות מדינות הנפט, גורסת עתה, כי נתון בעת הזאת למנוע משבר נוסף במזה"ת ולהבטיח בכך אספקת נפט סדירה לאירופה, יפאן ולארה"ב. וכיצד ניתן למנוע משבר נוסף אם לא על־ידי מציאת הסדר. זוהי סיבה נוספת לדחיפות, שבה ארה"ב מטפלת בווישינגטון אחר האפשרות להביא את הצדדים להידברות על כינון הסדר שלום.

היש „הסכם סודי"?

השאלה העיקרית שעורר ראש הממשלה בשיחותיה בארבע־עינים עם ד"ר הנרי קיסינג'ר בשבוע שעבר בת"א היתה, אם הגיעו האמריקנים והרוסים — בעת שניסחו את שלושת סעיפי ההצעה להפסקת־אש, שכללה קריאה לביצוע מיידי של החלטה 242 ולכניסה מיידית למו"מ על שלום — להסכם סודי ביניהם. גב' מאיר נשתכנעה כפי שאמרה לעמיתיה שאין הסכם כזה וכי אין היא יכולה להעלות על הדעת, שקיסינג'ר מסוגל היה להטעות אותה בעניין זה.

אבל ביסודו של דבר גם זה אין בו כדי לנחם את הממשלה שמצאה עצמה מודאגת מסגנון הטיפול בבעיות הסכסוך הערבי־ישראלי על רקע תוצאות מלחמת יום הכפורים. כי מה פירוש הדבר, שאין הסכם סודי בין וושינגטון ומוסקבה — כלום זה אומר ששתי המעצמות ניגשות לשאלת ההסדר כאל לוח חלק? ודאי שלא. גם בלא הסכם ידוע כל צד מה הוא רוצה. תוקפה שגם ברית־המועצות, שהגיעה בעצם הימים האלה להסכם מחודש עם ארה"ב למנוע עימות ביניהן ולהשפיע על הקליינטים שלהם; תוך ניצול ההתפתחויות שהולידה המלחמה באזור למען הסדר שלום... — גם ברית־המועצות מבינה כי תידרש פשרה מסויימת מצד הערבים ולא ייתכן הסדר על יסוד תביעה לנסיגה כוללת. נדמה, כי במגעים, התכופים בין מוסקבה לקאהיר — לרבות שני הביקורים של אלכסיי קוסיגין במצרים — שיכנעו הרוסים את המצרים להיכנס למו"מ לשלום בהנחה, כי עצם ההבנות הזאת תביא לידי חילוקי־דעות קשים בין ישראל לבין ארה"ב.

שליחותו של פאהמי

סביר להניח, כי סגן־שר החוץ המצרי איסמעיל פאהמי, שחש ביוזמתו של סאדאת לוושינגטון הביא עמו משהו ממשי יותר משהביא עמו בחודש פברואר השנה יועצו של סאדאת, חאפז איסמעיל, בביקורו בבית־הלבן. חאפז איסמעיל, שביקר גם כן בסמיכות־זמן לביקורה של גולדה מאיר בבית־הלבן („חגיש המורת תיכבתי"), חזר על קלישאות גדושות ובצעד אשר הוא, כשליחו של סאדאת, לא מוכן היה לשום פשרה ציפה לדיבידנדה על סילוקם של הרוסים ממצרים. סופו, שיצא בידים ריקות. איסמעיל פאהמי בא לוושינגטון להיבנות על ידה מתוך הכרה, כי בסופו של דבר רק ארה"ב תוכל לסייע למצרים להחזיר לעצמה את השטחים ומתוך הכרה, כי בשביל זה יש לשלם מחיר כלשהו בפשרה. לא בכדי דיווח קיסינג'ר כתום שיחותיו עם הדיפלומט המצרי, כי השגת התקדמות מסויימת.

השאלה הטריטוריאלית

באווירה זו, כשנומר עם שתי המעצמות לדחוף להסדר במזרח־התיכון מפני שאין העולם, כפי שניסח זאת ניכסון, יכול להרשות מלחמה נוספת באזור זה, וכאשר גם מצרים החולה מבינה, כי לא ייכון שלום, אלא בהידברות עם ישראל, אם גם „בחסות מתאימה", — הגיעה ראש הממשלה לביקורה בוושינגטון, ביקור השונה מכל קודמיו מבחינות רבות.

בעבר יכלה היתה גב' מאיר לטעון באוזני נשיא ארה"ב, כי רק עמידת תקיפה מצד ארה"ב הן כלפי מדינות ערב והן כלפי ברית"מ וכן חיזוקה של ישראל — רק אלה יאלצו את הערבים בסופו של דבר להגיע אל שולחן הדיונים. ובכך, וושינגטון עשתה את שני הדברים — היא גילתה עמדה תקיפה כלפי ברית"מ ומדינות ערב וחיזקה את ישראל כראוי. האמנם, מצרים, אם גם רק לאחר סיבוב נוסף ואכזרי, מוכנה לדבר על שלום. מכאן, ש„ביקור העבודה", כפי שכונה ביקורה של ראש הממשלה, יצטרך לגעת הפעם בעניינים תכליתיים וראש הממשלה תתקשה לפטור עצמה ואת זולתה בדיבורים כלליים. בעבר צריכה היתה ראש־הממשלה לנסות ולשכנע את הנשיא שיגנוז את אשר שר־החוץ שלו העלה („תכנית רוג'רס"); הפעם — אין הבדל בין הנשיא ושר־החוץ (האמת היא, שגם בעבר לא היה הבדל...) והפעם לא די לומר במה לא רוצים, אלא יש לומר במה כן רוצים. ואף כי לא תידרש מראש הממשלה מפה מפורטת, הנה אין כמעט ספק, שהשאלה הטריטוריאלית עלתה אתמול ותעלה גם היום בשיחות בוושינגטון עם ניכסון וקיסינג'ר. והמה כי הגיעה שעת האמת. טורחים להתחיל לדבר על תכלית.

מה מביאה גולדה?

מה מביאה עמה ראש הממשלה בנושא מרכזי זה?

נדמה, שלפני שתנהל ראש הממשלה לנשיא ניכסון מושג על מהות הגבולות הבטוחים, כפי שישראל רואה אותם בסיני, היא תבקש להצמידו מחדש על העקרון כי לא ייכון שלום עם מצרים אם זו לא תבין שעליה לעשות ויתורים. מדובר באותו תוואי שממשלת ישראל קיבלה לא מכבר והלוגת מחייבת המקובלות על הכל, כגון שארם־א־שיח, הרצף הטריטוריאלי, פיתחת רפיח ופרוז שטחים ניכרים על־מנת להבטיח שההסדר יהיה בר קיימא ולא משוך מסוית ושביר. בלבה של ארה"ב להנחיל עקרון זה לערבים ולסובייטים באותה מידה, שהיא מבקשת לשכנע את ישראל ללא הרף שלא ייכון שלום, אלא אם כן תיסוג מרוב השטחים.

שמועות שרווחו השבוע בירושלים אמרו, כי ראש הממשלה תצדיק להתגבר מאשר לתת ידה ל„הסדר", אשר ישמט מידי ישראל את הערובות העצמאיות על פני השטח להבטחת גבולותיה. גב' מאיר מודאגת לא תאמין על ניכסון בהתחייבות, אך יש להניח, כי תבהיר לו היטב, כי שום ממשלה בישראל לא תוכל לקבל פתרון אשר לא יביא בחשבון את האינטרסים החיוניים של ישראל וישאיר אותה להסתמך על ערובות בינלאומיות.

הבהרה זו לגבי דברים, שנדמה היה לנו כי הם „מובנים מאליהם" גם לאמריקנים, חיונית אצה במיוחד בקצב המואץ שבו נוהלת ארה"ב לטפל בהכשרת הדרך להסדר במזרח התיכון. יש חשש, כי מרוב האוגנת הורה בוושינגטון נטיה להתרכז בכללים ונגבר הנטיה לוותר על פרטים. ואילו ישראל מוענת כי דווקא „הפרטים" — כפי שניכסון טען פעם לגבי ההסדרים בוייטנאם — הם הקובעים את עמידותו של הסדר השלום.

משנתו של קיסינג'ר

ברי לנו, כי ארה"ב אינה רוצה בישראל חלשה ואולם לא ברור כיום אם קיימת זהות מושגים בינינו לבין האמריקנים לגבי טיב ההסדר שיש לחתור אליו כדי שיובטח, כי ישראל תישאר חזקה דיה. שכן אין המעצמה האמריקנית נעה במסלול של מושגים מופשטים. יש לה, מן הסתם, לוושינגטון הערכות משלה לגבי מהות ההסדר שאפשר להגיע אליו, הגם שלא הגיעה, כפי שהכחיש קיסינג'ר, „להסכם סודי" עם הסובייטים.

משנתו של קיסינג'ר אינה בבחינת ספר חתום לגבי ישראל. מכאן, חשיבותו של ביקור ראש הממשלה בוושינגטון: קבלת הבהרה מחודשת מן הסמכות העליונה עד היכן צועדות ישראל וארה"ב יחד והיכן נפרדות דרכיהן.

לקראת נסיעתה של גב' מאיר לוושינגטון נעשה השבוע בירושלים הנסיון לבנות על יסוד נתונים קיימים (בעיקר התבטאויות חוזרות של ד"ר קיסינג'ר) מה יכולה להיות צורת ההסדר, שוושינגטון תחתור אליו בשים לב לעמדות הקוטביות של שני הצדדים — ישראל מזה ומצרים מזה.

האם יש „דוקטרינת קיסינג'ר" מגובשת?

גם אם לא, הרי דבר אחד ברור:

קיסינג'ר „עושה השלום" מצדד בהולכה בויתורים מכסימים, שבלעדיהם לא יקבלו הערבים הסדר. מצד שני הוא יוצא מנקודת הנחה כי ישראל, במיוחד, רוצה לראות „סידורי בטחון מעשיים על הקרקע" שיבטיחו, כי הסדר שהיא תסכים לו, יהיה שלום ממשי ולא שלום על גבי הנייר.

מה, איפוא, המוצא?

אומר קיסינג'ר: אני סבור שאפשר לומר מתוך הגיונות, שהמעצמות הגדולות יכולה למלא תפקיד משלים להסכמים והסידורים שיעשו הצדדים בינם לבין עצמם.

אולי יש בגישה זו מפתח להבנת מהות „החסות המתאימה", שבשיחות מוסקבה בשבוע שעבר קיבלו על עצמן שתי המעצמות,

(המשך בעמוד 26)

קומזיץ של כלבים בעיר סואץ

מאת קריאל גרדוש (דוש)

עשן סמיך עולה במרחק של קילומטר לפנינו. מה קורה שם? קצין צעיר מפליט מתוך היער הסבוך המכסה את פניו, ספק שערות, ספק זקן: „עשן? יש רק ארבע אפשרויות — והוא מתחיל למנות על אצבעות ידיו — או שהמצרים הדליקו מדורה, או שהיהודים הדליקו מדורה, או שאנשי או"ם הדליקו מדורה, או שהכלבים עושים קומזיץ..."

הכמה אקטואליה ביותר בארץ־מצרים, בעיר סואץ, על המזח, סמוך לבניין ה־ביקוי של מפעל הנפט.

* * *

מקום זה וסביבתו — כיבוש צה"ל בארץ מצרים גופא — היוו מוקד המתיחות בעולם כולו. בימים די גוראים אלה, כשהגיעו מעצמות, ראשי מדינות, אנשי צבא, פרשנים וסתם מיליונים של אנשים מודאגים, בודקים את כפת האזור ובניהם לנחש מה יוליד מחר. כפה זו כפה, עם קווים חצויים כפתידים, אך אני ניצב ב ג ו ף ברהיב־עין, בבוקר כלוח של יום סתיו. לשמאלי הרכס המפסה של הר אטאקה, מימיני, הראי הענק של ים־סוף, שטוף אור השמש, מולי בבניני עיר התעשייתית־מזרחית, הרובצת על מיפרץ מקושט בקני־סוף. השלוה, כמובן, כוזבת. הסביבה עדיין המומה מקרבות המולשלושים, העיר עצמה כבה או גוססת, הנקודות המחורות הפזורות בכל עבר, הם כלי מלחמה אנשי חיל. למרות זאת קשה להבין, ורק השכל תופס ולא הרהיב, שכאן נפל יפה גורל.

* * *

קומזיץ של כלבים. ברמה שמספרם גדול ממספר בני־אדם בסביבה. אלה הם לא כלבי־בית חביבים ומאולפים, אלא חיות־בר למחצה, — רזים, שקטים, מהירים, ומלבינים שיניים מפחידות. מחפשים ומוצאים מזון, בתוך הטנקים השרופים, בתוך הבונקרים העזובים, בחורשות המרוחקות, כהו נודף לעברנו ריח כבד, מתקתק, ההופך את המעיים. כלבים. בעתוני העולם התפרסמה לאחרונה תמונה: שבוי מצרי יושב לו וכביש בעצב בחייל ישראלי חמוש, שמגרש בבעיטות גסות את כלבו הנאמן. תצלום מרגש ומרגיז, לגבי הציבור הרחב באירופה ובאמריקה, חובבי־כלבים מושבעים, שרואים בסצינה הזו, משהו סמלי ואופייני. אילו היה בנו עוד שמץ של אמונה ביושרו והגינותו של „העולם הנאור", היה אפשר לחשוב שפירסום התמונה זו סתם מקרה הוא ולא תעמולה אנטי־ישראלית מתוכננת ודופלה...

* * *

שבויים מצריים. באולם קולנוע שהוציאו בתוכו את הכבאה, יושבים על כביכות פרוטות בעלויש קבוצות נפרדות. סתם חיילים, סמלים, קצינים. פני החיילים הפשוטים והמגוהגים, אינם כראים על הכינוי קחל, כביכול, בהרכב הצבא המצרי: פחות בני־איכרים יותר מבצרלים. הם נראים פלחים אדישים, לא מפוחדים במיוחד, בבגדי־עבודה של הצבא המצרי העבריים כשום־כתה כ„פיג'מה" של אסירים. החבורה הקטנה של הקצינים היושבת בפינה, מגלה סימני עצבנות. גברים צעירים ממושקפים, מעשנים ללא הרף, מהלהטים בינם לבין עצמם וכביטים בחיילים הישראליים בתערובת של דאגה ובאדה באולת.

* * *

חולפים על השטח בכבישים, שמובילים לקאהיר ולסואץ, ועדיין מתקשים להבין, מה קרה כאן. רק לפני חודשיים־שלושה הבטתי במשקפת־שדה בנוף זה, מהעבר השני של התעלה, בביקורי האחרון בקו בר־לב. סיכויי הימצאותנו „בצד השני" נראו אז, בימים הפרה־היסטוריים ההם, כמשהו בלתי־ריאלי לחלוטין, פנטסיום או אופטימיזם מופרזים.

כעת, כשדוהרים בין הגבעות, — שאגב אינן שונות בהרבה מהנוף המדברי של סיני, — נזכרים בציפיה, בה חכינו לפני שבוע־שבועיים לידיעה הגואלה שהצבא המצרי סוף־סוף התמוטט. הידיעה איחרה לבוא ולא אושרה במלואה. התאכזבנו. אך העובדות בשטח מוכיחות שהדבר הזה קרה, לפחות בצורה רחבה זו. סימני ניצחון כמאלי התמוטטות כללית, פזורים במרחק של עשרות קילומטרים בכל הכיוונים. ליד מאות כלי־רכב שרופים בכל הגדלים, כמויות עצומות של ציוד בלתי נפגע ועמדות מבוצרות להפליא, נוטשו ללא קרב. „מה עוד רציתם? — שואל במרירות־למה קצין־מילואים מבוגר, המכיר את האזור עוד מימי קרבות מבצע־קדש־רובל. עם ישראל כל כך ניצוק שלא מהתפק בנצחון, אלא אם היא בא בתהירה הביק..."

* * *

להחביא — חיילים וקצינים באחד. — נראים ביחסים אלו שקטים, לא שמחים במיוחד, אך לא מוטרדים. הרבה לכך, שהם עסוקים ואינם עוקבים אחרי החדשות באותה מסירות כמוהם כמו בני משפחותיהם בעורף. אין זה אומר שהם אדישים לגבי המתרחש במישור המדיני ולגבי השאלות הנוקבות ביחס לניהול המלחמה. הופתעתי מהרמה הגבוהה של שיחות המתנהלות בנושאים אלה בקרב חיילים „פשוטים" כביכול. האנשים הללו, שעשו את המלאכה, מגלים כעת קורת־רוח מעשי ובגרות מחשבתית — תכונות שיש בהן מחסור גדול בעורף.

מה שחסר — זה שירים, חוכמות ובדיחות שמשום־מה לא נולדו במלחמה הזו. יתכן שאין להצטער על כך. בדחני תל־אביבים וציפות שמן־דיג מסוג זה הינם בנה הלקם של ילדים, בני גיל מסויים והעם הישראלי שהתבגר בחודש האחרון הזה, אינו זקוק להם.

בעיר חייל צעיר ממושקף בהנעת־יד מחבקת את הנוף הרחב שלפנינו עד האגם המר: „מקום מלוכלך ואני מתגעגע הביתה. אבל בחיי, אילו היה מישהו מבטיח שבעד כל שבוע שאני נמצא כאן, תהיה לנו שנה שלמה של שלום, הייתי מוכן להשאר זמן רב..."

רבותי, משפט זה אינו „פיברוק" עתונאי. שמעתי אותו לפני 3 ימים אי־שם בארץ־גושן ויש לי עדים רבים על כך. כמ שמעתי.

* * *

העשן בכרוק מתפזר לאיטו. הקצין מביט בכיוון ההוא במשקפת ומסכם: „אין שם אף אחד, לא מצרים, לא ישראלים ולא אנשי או"ם. כנראה שזה היה באמת רק קומזיץ של כלבים..."

ושם חנוך ברטוב

מוהל בית־ספר נטל את הפיקוד

צליחת התעלה התחילה ביד

מן העיתונים שכבר לא תמצאו

סיפורם של שני מעוזים

רשם חנוך ברטוב

גם אחרי שניתן יהיה לצרף את כל הפרטים, אולי לא נדע בשלמותן את קורות המערכה הקשה, האכזרית ורבת־הגבורה הזאת — מלחמתם של המעטים שמצאו עצמם בצהרי יום־הכיפורים מגינים על עם ישראל. מגינים בגופם, מבודדים, נצורים, הודפים אויב העולה עליהם לאין־שיעור, אמיצים, בעלי־תושיה, משלמים מחיר כבד בחיים שאין להם תמורה.

כאן נביא סיפוריהם של לוחמים מתוך שניים מן המעוזים האלה, כפי שנרשמו מפיהם, זמן קצר לאחר אותן שלושים־ושש שעות ראשונות במלחמה.

מנהל בית־ספר נוטל את הפיקוד

(שמו — זבולון אור־לב. בחייו האזרחיים — מחנך, מנהל מוסד לתלמידות מחוננות בירושלים, בוגר סמינר, בעל תואר ראשון בסוציולוגיה ולומד לקראת תואר שני, במינהל חינוכי. מאותה חבורה מיוחדת של צעירים דתיים.

(הרקע הצבאי — צנחן לשעבר, שנפצע ונפסל לצניחה, ולפתות סכנות הוא נכה צה"ל. דרגתו — סמל).

„אנחנו התגייסנו למילואים ב־23 בספטמבר והיינו מיועדים להשתחרר ב־25 באוקטובר. אני אישית עמדתי להשתחרר למחרת יום הכיפורים בגלל עבודתי בהנהלת בית הספר. שובצנו למעוזים. בכל מעוז היו לוחמים, נוסף לכל הנספחים — קשרים, טבחים ונהגים, וכן שלושה בחורים מ„ישיבת הכותל", שבאו למלא תפקידים במסגרת ההסדר עם הנח"ל. היתה שלווה מוחלטת. הפלוגה שלנו שרתה כבר במעוזים וכל אחד הצטייד בספרים ובכל הציוד הדרוש לשלווה ונופש. ביום כיפור היה לנו מנין יפה. בסוף התפילה כינס אותנו המפקד ואמר, כי בשעות אחר־הצהריים צפויה התקפה מצרית. אנחנו היינו הציניים של צה"ל והנחנו דיווחנו על הנעשה בצד השני. אני אישית הייתי בתצפית כל בוקר ולא האמנתי, שמתחילה מלחמה. זה גם לא היה תפקידנו. תפקידנו היה לספק עובדות על התצפיות שלנו. אישית, לא האמנתי במלחמה גם בשעה שהודיע לנו על כך המפקד ועד שנפל הפגז הראשון. הפגזים הראשונים החלו ליפול כעבור חצי־שעה או שלושת־רבעי־שעה. בערך בשתיים, או חמש לשתיים, עברו שני מטוסי „מיג" סמוך למעוז. התברר אחר־כך, שהם הפציצו את השריון שלנו במרחק של כ־10 ק"מ מאחורינו. הקצין שלנו והקשר שלו שעמדו בתצפית נפגעו בהפגזה ועכשיו הייתי אני, הסמל, בעל הדרגה הבכירה ביותר במעוז.

צליחת התעלה התחילה מייד

בשעה שנפצע הקצין נראו גם ארבע סירות עמוסות חיילים יורדות מן הגדה האחרת ופותחות לצלוח את התעלה. קבלתי לידי את הפיקוד. עליתי לעמדה, היו שם אותם שלושה בחורי הישיבה, המלאים והבינוניים שמישהו צריך להרים את הראש ולפתוח באש. הסירות נעו בשני ראשים, קצת מדרום וקצת מצפון למעוז. בכל סירה היו כעשרים חיילים על ציודם ונשקם, מאורגנים כהלכה. פתחתי באש ושמעתי גם את הגדה הדרומית שלנו יורה, ואז התחילו כל הכלים שלנו יורים. ארבע הסירות הראשונות שלהם טובעו במים עד בשתה שלהם. לי היתה הרגשה טובה. חשבתי, שבזה נהדפה כל ההתקפה המצרית. אמנם ידעתי שיורים בכל המעוזים, אבל לא שיערתי שמתחילה כאן התקפה בקנה־מידה גדול כל־כך. כעבור שעה הורידו המצרים ארבע סירות נוספות עמוסות חיילים. הפעם כבר לא הייתי צריך לקפוץ ראשון: התצפית גילתה אותם וכל חברי פתחו באש וטיבעו גם אותן. כעבור זמן מה, איני זוכר כמה, הורידו המצרים עוד שלוש סירות וגם אותן טיבענו. כל הלילה המשכנו לירות ובבוקר גילינו על הגדה השניה סירות גומי נוספות שנקרעו ונושבו. נראה, שפגענו בחיילים רבים ומנענו נסיונות נוספים לעלות על המעוז. בינתיים כבר צלח השריון שלהם בנקודות אחרות את המים ונמצא מאחורי. לנו הלוחמים, בהם שלושה פצועים, היתה הרגשה טובה שאנחנו בולמים את הכוח העולה.

צריך להוסיף כמובן עוד שני נהגים ועוד קשר וטבח ושלושה בחורי הישיבה. הקשר שלנו, שנפצע בראש, המשיך להשתתף בהגנה, ולעיני כולנו לקח בזוקה, פגע בסירה וטיבע במים את כל החיילים שהיו בה.

במשך הלילה התארגנתי קצת יותר, קבלתי גם יעוצים מהמפקד והתחלתי לשכב גם כמעט על לארטילריה שלנו. עד אז לא עשיתי זאת מעודי, אך כנראה בשעת לחץ מוצאים שפה משותפת. היה תענוג לראות, שנותנים לארטילריה הוראה והפגזים נוחתים בדיוק על המטרה. עכשיו אני מבין קצת יותר, שבזכות התותחנים שלנו מנענו הרבה נסיונות והתקפה בלילה, כי הארטילריה שלנו עשתה בהם מהומה. את התותחנים כיוונתי פעם דרומה, פעם צפונה, ימינה ושמאלה, כך שהם לא הצליחו להתארגן ולא ידעו מניין יבוא מטח־האש הבא. כך נמשך הדבר עד אור הבוקר.

נגמ"שים מצריים מסתערים ומושמדים

בשלוש וחצי לפנות בוקר נפתחה עלינו אש מצד דרום, מתוך השטח שלנו. העמדה הדרומית של המעוז פתחה באש מכל הכלים עד ששיתקנו את האש של המצרים. עד עכשיו איני יודע מה עלה בגורלו של הכוח שתקף אותנו מדרום.

בשעות הבוקר היתה ההפגזה יותר דלילה והתחלנו להתארגן. מפעם לפעם היה יורד עלינו מטח ארטילרי, ולאחריו היתה באה הפסקה. בשלב זה היו נסיונות נוספים להסתער על המעוז. הטבח הכין קפה וחילק לאנשים בעמדות, והנהגים עזרו לנו להוציא תחמושת ועסקו בהתארגנות.

ביום ראשון, בערך בשתים־עשרה, ישבתי בעמדת הפיקוד. ראיתי, כשלושה אלפים מטר דרומה, משהו במים שתופס לי את כל הזוית של הפריסקופ. יצאתי מעמדת־האש וראיתי את המעבורת של קנטרה, שנוהגים היו להעביר בה את הסטודנטים השבויים ועכשיו שימשה להעברת כוחות. בקשתי סיוע ואחרי זמן־מה הופיע מטוס וטיבע את המעבורת. אך לפני שטבעה, הספיקה המעבורת להעביר בשתי „גלגלות" שריון ותיר"ר. עכשיו ראיתי טנקים שלהם נעים לעברנו.

הוספנו להתארגן בתוך המעוז, אישתי את העמדות המתאימות, הכינונו את הבזוקות נגד הטנקים המתקרבים, ואז קבלנו הוראה לפנות באורח מיידי את המעוז.

„עברנו 10 ק"מ בלי להתקל במצרי אחד"

זה היה ביום ראשון, בשתים ושלושים בערך. היה לי קשה להחליט לאיזה כיוון לנוע. שערתי, שהצירים מאחור חסומים על־ידי האויב, ויציאה עם שני הזחלמים שלנו היתה דבר די „עדין". בקשר נתתי הוראה לכל האנשים להתרכז ליד הזחלמים. בשלב זה היו לנו שני הרוגים מפגיעות של טנק שירה לתוך המעוז מן ה„ראמפה" שבגדה השניה. כן היו לנו חמישה פצועים. ונשארנו לוחמים מעטים בתוך המעוז. הוריתי לנהגים לנוע בשני צירים שונים בתקוה שלפחות אחד הזחלמים יצליח להגיע לקווים שלנו. כללית נעשו צפונה. הזאיל וראינו את הטנקים שלהם באים מדרום. בהתפצלות הראשונה פנה הזחל הראשון ימינה, לכיוון המרכז שלנו, כלומר מזרחה, ואילו אני המשכתי צפונה, לכיוון המעוז השכן. חשבתי, שכדאי שאסע אל המעוז שבו היה קצין וכן רופא, היתה זאת בשביל הפצועים שלקחתי איתי בזחלם. ברגע שהגעתי לשם, ראיתי שגם הקצין יוצא עם אנשיו ומפנה את המעוז תוך כדי הפגזה המכוונת עליו. באותו רגע הרגשתי ששוב אין רובצת עלי כל האחריות, ומעתה יקבל עליו הקצין את הפקוד. בשעה שהתקדמנו בציר הרוחב — אני נסעתי ראשון והקצין עם הכוח שלו אחרי — ראיתי חיילים צועדים במרחק. ידעתי שכל השטח שורץ מצרים. התגובה הראשונה שלי היתה לפתוח באש, אבל הליכתם נראתה לי זקופה ובטוחה מדי, וכשהתקרבתי התברר לי, שאלה הם חיילים מאותו מעוז שכן, שלא נמצא להם מקום בזחל והם נעו ברגל. אספנו אותם לתוך הזחל שלנו. בדרך ראו אותנו המצרים, „ספפרו" אחורינו, אך לא הצליחו לפגוע בנו. היום היה יום ראשון, שלוש אחר הצהרים. נסעתי בריחוק של 50 מטר מהתעלה, מדרום לצפון, כעשרה קילומטרים, בלי להתקל אפילו במצרי אחד. איך אני מסביר את זה? זה מה שקוראים „ערפל המלחמה".

אני מבין, שבאותה שעה עדיין היתה התפרסות הכוח המצרי באזור שלנו דלילה למדי.

ובכן, היינו נעים כרוחה עד שהגענו בטנקים שלנו. ראיתי סגן־אלוף, אז הייתי בכלל „מבוכס", מפני שהבינותי שסוף־סוף חזרנו והתחברנו עם כוחותינו. עד אנחנו מורידים את הקסדות ואני רוצה ככה להשתחרר קצת, אומר המפקד: „לא, לא, חברה — יש חי"ר שלהם בסביבה, בבשיכים במבנה קרבי".

„כך הגענו עד להפקדת הכוח. שם זכינו לקבלת פנים בלתי נשכחת. אוירה חברית כזו לא הרגשתי מימי. במלחמת ששת הימים נלחמתי במסגרת הצנחנים וגם הספקתי להפוך צבא. אני נכה צה"ל. אבל קבלת פנים כזו — זה היה שווה הכל.

„בסיכום: החשש הגדול שלי היה כאשר נודע לי שהקצין שלי נפצע — איך אצליח להשרות באנשים שלי מידה של בטחון, שיקבלו את הפקודות שלי ואיך אצליח ליצור קשר עם החוץ באופן שאנשים יבינו מה קורה אצלנו בפנים ויתחילו למלא את בקשותי. לאחר מעשה אני מוכרח לומר, שכל זה הלך לא רע..."

כשסיים זבולון את ספור המעוז אני שואלו, אם לדעתו מילאה עמידתם תפקיד חשוב בבלימה המצרית ובהבטחת זמן להתארגנות צה"ל למכת נגד. הוא מציין את העובדה שבנסיונות לכבוש את המעוז איבדו המצרים למעלה ממאתיים לוחמים. ותצפית האש מן המעוז סייעה לארטילריה לבלום את הכוחות שצלחו את המים.

„שמי מיכה, אני מושבניק"

(מיכה הוא קצין צעיר, אולי הצעיר באנשי המעוז שנעשה מפקדו כאשר נפצע המפקד. בשירותו הסדיר נמנה עם אחת היחידות המובחרות של צה"ל ואל הכוח הזה צורף כקצין. אל המעוז הגיע ביום חמישי, יומיים לפני פרוץ המלחמה, בתפקיד של סגן־מפקד.

את סיפור מלחמתו של מעוז זה נביא בעיקר מפיו, אך ישוזר בו סיפורו של איש מאחד מצוותי הטאנקים שהצטרפו למגיניו ביום הלחימה השני).

„אנחנו קבלנו הודעה, שיש בכוונת המצרים לפתוח באש לפחות בגיזרה הצפונית של התעלה. המעוז שלנו נמצא במרכז מתחם מסויים, כשסביבו נמצאים מספר מעוזים נוספים, שהיינו בעלים אליהם תצפיות כל יום בבוקר עם שחר.

כשנתקבלה ההודעה, עלה יענקלה המפקד לתצפית משום שנמסר שהמצרים הסירו את האהלים מעל לשתי עמדות טילים, שהציבו יום קודם. ברגע שהגעתי לחדר האוכל והתחלתי לתדרך את האנשים, התחילה הפגזה בצורה מסיבית ביותר. כבר הפגז הראשון פגע במגדל התצפית. זה היה ב־14.05.

„התחלתי לשלח את החברה לבונקרים שלהם כדי להתארגן לכוננות של פשיטה. בשלב זה לא ידוע לי מה קרה עם יענקלה ושאר החברה בעמדת התצפית. אחרי ששילחתי את כל החברה לבונקרים, נתתי הוראה לסמל לכבות את הגנראטור ורצתי לעמדת הפיקוד. כשהגעתי לשם ראיתי את יענקלה, שכבר היה פצוע וכן כבר היה לנו הרוג אחד ועוד שניים־שלושה פצועים. בסך הכל היינו כ־30 איש במעוז. הצטרפו אלינו גם כמה אנשי מודיעין שהיו בסיור.

יענקלה הטיל חלק מן העבודה עלי, והוא, אף־על־פי שהיה פצוע, המשיך לפעול. עליתי לעמדת־התצפית תוך כדי הפגזה עם הקשר שלנו ודיווחתי מדי פעם מה קורה. מצד צפון לא היה שום דבר מיוחד. עם בוקר, שהתנדב להחליף את הקשר, עברתי לעמדת הפריסקופ. כל אותו זמן נמשכה הפגזה רצופה על המעוז. ראינו דרך התעלה והגענו לעמדה. אני צפיתי לעבר התעלה והבחור שאתי היה מדווח גם למפקד — ליענקלה — וגם לי על הפגיעות במעוז כדי שנדע בדיוק היכן אנו עומדים. לא ראיתי כל תנועה מצרית דרך התעלה. פגזים היו נופלים על העמדה. פגז אחד שיתק את הפריסקופ, אבל פגז שני תיקן אותו בהרה לטובתנו... היה מיסוך עשן. הם ירו פגזי עשן.

קרב ראשון בתוך המוצב

כעבור שלושת־רבעי־שעה לערך אמר הבחורצ'יק שאיתי, כי הוא שומע קולות בערבית. זה היה קרוב לשלוש — שלוש וחצי. אמרתי שיצא עוד פעם וישמע וחזר ואמר מיכה, אני שומע קולות בערבית. אמרתי לו שיחזור לעמדת הפריסקופ ואני יצאתי החוצה. גם אני שמעתי קולות בערבית. גבעתי ליענקלה ודיווחתי לו, שאני שומע קולות על הספה המערבית של המעוז. הוריתי לאנשים שיפתחו באש, אך כנראה לא ראו את הסימנים שלי.

יצאתי מן התעלה עם העוזי, ואמנם ראיתי את המצרים בריחוק של שלושה מטרים ממני וכמטר מעלי, מכוש על שפת הכיתה. ראיתי חמישה עד עשרה מצרים צעקו שם „אודחול", „אודחול". עבדתי, יריתי בהם. ואחרי כן לקחתי את העוזי של החייל שהיה איתי, ועליתי שניה לעמדה ועמדתי על השקים. נתתי הוראה לבחורצ'יק שירוץ לעמדת הפיקוד. ראיתי את המצרים כמעט עוברים את הגדרות. התחלתי להתלבש על הרימונים שהיו שם. עמדתי והתחלתי להוציא את הרימונים מן הארגזים והתחלתי לזרוק רמון אחרי רמון. זרקתי כ־10 רימונים. שני רימונים לא הצלחתי — כנראה בתוך ההתרגשות — להוציא מתוך הארגזים. שני רימונים השארתי לעצמי, על כל צרה שלא תבוא. אך המצרים חוסלו כנראה כולם מהרימונים שזרקתי עליהם.

תוך כדי כך ראיתי פתאום עוד סירה מתקרבת לכיוון המעוז. התחלתי לדווח ליענקלה. שמבקשים להעביר סירות לעבר הגדה. בינתיים הספיק יענקלה לארגן את כל החבורה בצורה מצויינת. אפילו הלא־לוחמים עסקו בהטענת מחסניות ואירגון הרימונים, ואנחנו הסתכסכנו בלחימה רצופה.

„שמענו את הטאנקים שלהם עוברים בלי הרף"

זה היה בשבת עד הערב. לא היו נסיונות נוספים לכבוש את המעוז. התארגנו לקראת אפשרות של הדירה נוספת. בינתיים כבשו המצרים עמדה נטושה שלנו בריחוק של כ־500 מטר מן המעוז והניפו עליה דגל. שמענו אותם מרכיבים את הגשרים. שמענו את הטנקים שלהם עוברים בלי הרף, וכן נודע לנו שהם מקימים גשר מדרום לנו. ביקשנו סיוע מן הארטילריה שלנו. וכך המשכנו לשמור על המעוז כל הלילה. בשלב זה היו לנו שני הרוגים וארבעה פצועים.

עם אור ראשון חזרתי לעמדת השער והתחלתי לסתוח את הארטילריה לכיוון העמדה הנטושה שנאחזו בה המצרים. שם זיהינו את מוקד הנחיתה שלהם וריכוז השריון. בשבת בערב הגיע גם כוח טנקים שלנו. בקשנו טנק אחד לטובתנו, כי עד חשבנו שהמצרים נמצאים בתוך התעלה המערבית שלנו".

„בבוקר התחילה הלחימה בעזרת הארטילריה. הם הקימו גשר צפונית מאתנו וזאת ידענו לפי הרעשים ששמענו. לשם כוונו את התותחים שלנו. בשלב זה גיליתי שלושה טנקים שלנו במרחק לא גדול מן המעוז שלנו. קראתי להם, ואמנם אחרי כרבע שעה הגיע אחד מהם אלינו. הסתבר שהם נתקעו בשטח — כשהם שלושה טנקים.

טנקיסט מספר איך הגיע למעוז

במקום אחר, בערב שלאחרי ההלצתם של אנשי המעוז הזה, אני שומע מפי איש חיל השריון איך נראתה השעה ההיא בעיני הטאנקיסטים:

„אנחנו בכלל לא היינו קשורים למעוז הזה. היינו חלק מיחידה, שהיתה צריכה לפתוח את הציר לקנטרה, אבל בלילה תקפו אותנו באש מכל צד. הטנק שלי פרס זחל. טנק שני פרס זחל, ובטנק אחד שלנו נפצע המפקד. וכך נשארנו לילה שלם קרוב למוצב ובבוקר יצרנו קשר איתו. ירינו כל הזמן וסייענו לאנשי המוצב להדוף את ההתקפות המצריות.

„נשארנו בטנקים ומתוכם המשכנו להלחם ולהגן על המעוז. למרות שהם לא היו ניידים כל זמן שמערכות הירי היו תקינות. בקיצור, שני הצוותים של שני הטנקים שנפגעו הצטרפו אל המעוז ונשאר עוד טנק אחד עם צוות בפנים. עלו עלינו שני נגמ"שים מצריים כשבכל אחד קרוב ל־20 חיילים על כל ציודם — התותחן — הוא נמצא פה באיזה שהוא מקום, איפה הוא? ירה בהם וחיסל אותם. אם הוא לא היה אז גם המעוז לא היה".

„ברגע מסוים ראיתי חי"ר שלהם מתקדם בכיוון הגבעות. בעוד אני מכוון את התותח שלי לעברם, פגעה בו אש נגד טנקים שלהם והוציאה אותנו מכלל פעולה. אז לא נשארה לנו ברירה אלא לנטוש את הטנק ולהצטרף אל הלוחמים במעוז. זו היתה כבר הפגיעה השניה. ברגע שיצאנו מתוכו נפגע הטאנק שלנו פעם שלישית והתחיל לבעור.

הקרב השני בתוך המוצב

ממשיך ומספר מיכה: „במהלך הלחימה בבוקר נפגעו שני הטנקים האחרים ואנחנו נתנו להם הוראה לכנוס לתוך המעוז עם הציוד שהם יכולים להביא.

„בשעות הצהריים יצא יענקלה להביא לטנק הספקה וכאשר חזר זיהה מצרים בתעלה המערבית. ניסינו לבלום אותם. פתחנו באש וזרקנו רימונים. הפעלנו את המרגמות שלנו. המצרים נכנסו לתעלה עם הבזוקות ורגם שלנו בכיוון ישיר ירה פגז בול בתעלה וקטע את הכוח שלהם באמצע. המצרים נבהלו והתחילו לסגת. אחד הסמלים שלנו קפץ עם רימונים והתחיל לטהר את התעלה. זה היה הנסיון השני שלהם. בינתיים נהרגו לנו עוד שני חבר בפגיעות ברגבה. נשארנו כ־10 לוחמים.

הטנקיסטים, ובכללם הקצין שבהם, שבו היה איתן, הצטרפו אלינו ונהפכו לחלק מן הכוח הלוחם.

על ראשית הדרך בתוך המעוז לעבר כוחותינו, מספר הטאנקיסט: „בהבצות יצאנו כנראה ברגע הנכון. 20 דקות אחרי שהתחלנו לנוע הגיע כוח של טנקים מצריים אל הבעה.

„הקשר היחיד היה דרך הטנק שלנו. הקשר של המוצב נותק, הטנק שימש גם כקשר היחיד עם העולם החיצון".

„אנחנו מצרים, אל תירו!"

התנועה לעבר הקווים שלנו התחילה בלילה. עברנו דרך העיר, בין הבתים, ובהתחלה היה הכל בסדר. כשהתחלנו, בהתאם לפקודת, לנוע לעבר הביצות הדרומיות נתקלנו במארב, חזרנו שוב לתוך העיר בדילוגים. ירו עלינו כל הזמן אך למזלנו היתה רוב האש לא מכוונת והכדורים עפו לשמים. קלטנו שיחה בין שני ערבים. אחד צעק: „היזהר בהם" חברו ענה לו: „לא הם שלנו!"

„עברנו בתוך המתבים המצריים ולמזלנו לא הבחינו בנו. הם חשבו שאנחנו מצרים. מארב אחד קרא לעברנו בערבית: מי אתם? מיכל, הקצין שלנו שמדבר ערבית, קרא לעומתם אנחנו מצרים אל תירו. אבל הם הבחינו שהגי שלו איננה מבוטאת כמו שמבטאים אותה מצרים והם החלו לירות. זה היה „קטע" כזה..."

מיכה, שאתו שוחחתי במקום אחר, ביום אחר, ממשיך ומספר:

„בין האנשים במעוז היו גם כמה מבוגרים. אנשי מילואים, שהיו יוצאים מן הכלל אבל בכל זאת היה להם קצת קשה לסחוב אחרי כל המאמץ הגדול שעשינו ואחרי 36 שעות ללא שינה ובמתח עצום, כשאתה נמצא כל הזמן במגע עם האויב. ההתנהגות שלהם עזרה במידה מסויימת גם אותי, שהייתי, בכל זאת, הצעיר שבחבורה.

אחרי שיצאנו מקנטרה והיתי כצד ימין שלנו גושים כהים, טנקים או סוללות תותחים. כל 100 מטרים סוללת תותחים, נישאת על רכב, שנראה לי כנגמ"ש כבד. דיווחתי ליענקלה ואז, במקום לנוע דרומה, ניסינו לשבור צפונה. המצרים זיהו אותנו ופתחו עלינו באש לא־מכוונת. נתתי הוראה לאנשים שלידי לא להשיב באש ולא לדבר עברית. רצנו חזרה לכיוון קנטרה. ברגע שיצאנו מן הטווח היעיל של האש, חזרנו לנוע לכיוון צפון־מזרח. הגענו לנקודה מסוייכה טובה עברנו את הכוח ודיכונו את האנשים.

המסע הארוך לתוך הבוקר

אחרי המארב היה ברור לנו, שאנחנו מוכרחים להזדרז משום שקנטרה היתה מוקפת. בתוך העיר היו מצרים ובה"ם טנקים אמר לנו שתוך 10 דקות יגיעו טנקים מצריים ויצלו עלינו. הרבה חברה היו מיואשים אחרי שתי ההיתקלויות הקודמות, ואחרי הלילה שעבר עליהם. תוך כדי התנועה נותק מגע בינינו לבין חלק מן הכוח שלנו.

עשינו הפסקת מנוחה בבית־הקברות, קבלנו תדריך והסברנו למפקד הכוח פתוח־אור־יהוד היכן אנו נמצאים. נשארו לנו כשעתיים עד לאור היום, ואני כינסתי את החברה ואמרתי להם: רבותי, אנחנו חייבים לנוע במהירות לעבר הכוחות שלנו, ולהגיע לביצות לפני אור־יום. אנחנו למצרים לא ניכנע.

התקדמנו במהירות לא־נורמלית. יענקלה הוביל ושמר על הכיוון, ואני הפריונאים, שהפתיעו אותי ממש בכוח הסבל שלהם, שמרנו מאחור. סחבנו את הפצועים והקשישים יותר ועם אור ראשון הגענו לביצות שכוח. עברנו על פני מערכים של רגלים מצריים והיינו גם טביעות רגליים וגם טביעות של ג'יפ שעוררים הרגלים. עברנו על פני סוללות תותחים שלהם. עכשיו היינו באיזור הביצות. פתאום ברכה היה לי, שאני רואה טנק שלהם. התברר, שאלה היו שיחים והיות ולא יכולנו לנוע באור בשטח הגלוי הזה, התכנסנו בתחת לאחד השיחים. נשארנו עם שתי מימיות מים. שמרנו את המים, כי ידענו שנצטרך להיאבק עם עד הערב.

בין תשע לעשר בבוקר, שמענו שני פיצוצים בריחוק של כ־400 מטר מאתנו. הטנקיסטים הסבירו לי, שלפי הקולות הם מזהים טנקים שלנו. וכמובן שזה שימח אותנו. פתאום עבר כוס שלנו וגם זה עודד אותנו. הטנקיסטים חזרו ואמרו, שאלה הם טנקים שלנו, אבל אנחנו לא ידענו כיצד לנהוג.

„אחד הטנקיסטים הפס יוזמה ברוכה. לקח מאחד החברה המבוגרים יותר טלית שהיתה אתו, יצא החוצה והחל לנופף בטלית, בניסיון להלוך ולשוב בכלית. כעבור רבע־שעה הצליח ליצור בדרך זו קשר עם הטנקים, שאכן היו שלנו. הם באו וחילצו אותנו.

„לאחר זמן סיפר מפקד הטנק, שבאמצע ירה על השיחים שלנו הואיל וגם הוא חשב שאלה הם טנקים מצריים. הוא כיוון והלך והתקרב למכרה, וזה. עכשיו אנחנו חיים.

„למפקדת הכוח הגענו ביום שני בערך ב־12 בצהריים. ושם קיבלו אותנו החברה, והיה הצבע לראות שוב את כל צה"ל כאהרונ, זאת המאמצים שוטצים בערבה".

אחד הימים המרים של נטישת המעוזים...

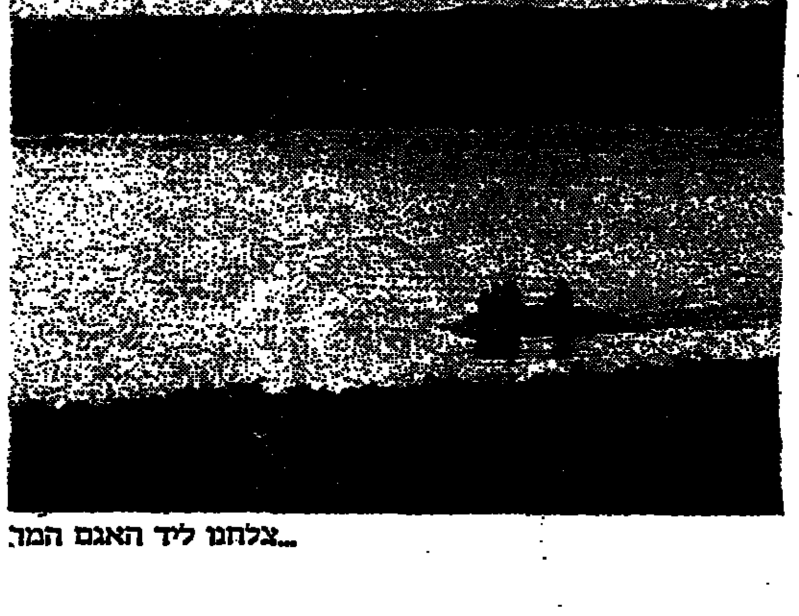

...צלחנו ליד האגם המר.

صكنا من الأمل

אשליות שנופצו

מתתיהו פלד

התפטרותו של השר שפירא חושפת אשליה אחת מני רבות שליוו אותנו שנים מספר, ולאו דוקא החמורה שבהן. במעשהו, שהוא חיובי בעיקרו, ולא מוקדם מדי בעיתויו, הוא בא להפריך את הכזב המקובל עלינו בדבר אחריותם הקולקטיבית של חברי הממשלה. מעולם לא היתה אצלנו אחריות כזו, והגיעה השעה לנפץ את האשליה לגביה.

החלטות גורליות התקבלו אצלנו מאז ומתמיד בכל מיני „פורומים", מקריים, בלתי מוגדרים, על ידי אנשים שראו עצמם אחראים כלפי הקדוש ברוך הוא — כנראה, אך לא בפני העם ונבחריו. על מלחמת סיני החליט בן־גוריון, ועל הסיכון הכרוך באי־גיוס הכוחות ערב יום הכיפורים החליטו מספר אנשים. השר שפירא טוען, שהוא לא היה ביניהם, והשר אלון טרח להכחיש ידיעה המאשרת כי הוא היה ביניהם, וגם השר ספיר מכחיש כי היה לו קשר להחלטה זו, והשר והתפרסם מינק כי הדבר מעולם לא הובא לפני ועדת השרים לענייני בטחון, משום שזו חדלה לתפקד כבר מזמן. ובכן, מי היו אותם אנשים, לפנע אלמונים כמו־יש, שנטלו לידם את האחריות להכריע הכרעה כה גורלית? באיזו סמכות עשו הם זאת?

ראש הממשלה מנסה לטעון כי הממשלה כולה אחראית לכל מה שהוחלט ונעשה. אם יקבלו על עצמם כל אותם שרים שלא השתתפו בדיונים הגורליים ובהכרעה אחריות זו, יוסיפו רק חטא על פשע. אין זה תפקידו של שר לאפות על עצמו באופן כזה. שר חייב להסתפק על מעשיו ועל מחדליו שלו, ואילו אחריותו הקולקטיבית תופסת רק לגבי עניינים עקרוניים בתנאי שאמנם ניתנה לו האפשרות ליטול בהם חלק. אין להתיר כי עקרון האחריות הקולקטיבית ייעשה פלסתר ויופעל רק על מנת להציל עורו של שר זה או אחר.

אולם הדבר החשוב ביותר שנחשף הפעם הוא שבעצם אין הנהגה למדינה בעיתות משבר. אין גוף שבו יכולים נבחרי העם ללמוד את הבעיות, לעיין בנתונים, לחקור את מציגי העובדות, ולהגיע לכלל החלטה ברורה ומפורשת.

●

אם נשווה את המצב אצלנו לזה המקובל באנגליה או בארה"ב, מיד נעמוד על חומרת הדברים. ליד ראש ממשלת אנגליה פועל בעיתות מלחמה קבינט מלחמה, המספח לעצמו מטה שבראשו קצין בכיר בצבא, ולידו חבר קצינים מקצועיים. חבורת קצינים זו חייבת בנאמנות ראשית כל לקבינט המלחמה ולראש הממשלה, ותפקידה הוא ללכוד את נתוני המטה הכללי, ולפרשם לפני חברי הקבינט. בלעדי שירות זה היו חברי הקבינט נתונים לגמרי בידי המטה הכללי, שהיה מלעיט אותם את נתוניו ומחייב אותם לקבל את מסקנותיו ואת המלצותיו.

אין לחשוד באנגלים כי אין הם מאמינים למטכ"ל שלהם. אולם נסיונם הארוך לימדם כי השרים לא יוכלו למלא את משימותם אם לא תעמוד לרשותם אפשרות לבחון את נתוני המטכ"ל, את נבונותו ואת המלצותיו באורח עצמאי. מצב דומה שורר בארה"ב, שם מכהן נשיא במועצת ההגנה הלאומית כדי לבחון באורח עצמאי את הנתונים המובאים לו על ידי המטכ"ל ושר ההגנה.

במקום כל אלה, פועל אצלנו „מטבח" שאיש אינו יודע את הרכבו, איש אינו יודע כיצד בוחן הוא את הנתונים המוגשים לו, ואיש אינו יודע על יסוד מה התקבלו בו ההחלטות. אני משוכנע כי גם פרוטוקול אינו נרשם בו, כך שלעולם לא נוכל לדעת איך נפלו בו הכרעות.

נקח לדוגמה את ההחלטה שלא לצאת להתקפה מונעת ערב יום הכיפורים ואף לא לגייס את המילואים. ראש הממשלה הסבירה לנו את הדבר ביום הכיפורים בערב, ואמרה כי הדבר „נשקל", וכי „החלטנו" ליטול סיכון מחושב, והכל בגלל הרצון שלא להעלות עלינו את חמתה של ארה"ב. מזה ניתן להבין, כי הממשלה אמנם שקלה את הדברים בכובד ראש, ונתעניינה לדעת מה היא עמדת ארה"ב, והחליטה כאשר החליטה. אולם הנה מספר לנו שר החוץ של ארה"ב, במסיבת העיתונאים שלו מיום 26 באוקטובר, כי היו דיונים בין ממשלתו לבין ממשלת ישראל, וכי ממשלת ישראל לא ראתה כל מקום לדאגה מפני התקפת פתע מצרית. כמו כן מספר הוא לנו, כי מאחר שהשאלה הועלתה על ידי ארה"ב לפני ממשלת ישראל שלוש פעמים, ובכל פעם השיבה ממשלת ישראל כי אין לדעתה כל מקום לדאגה, „לא היתה לממשלת ארה"ב כל אפשרות לייעץ למי שהוא, שלא לצאת להתקפה מונעת". אלה הן גרסות הסותרות לחלוטין זו את זו, אך מה שברור מתוכן הוא, שממשלת ישראל על אחריותה החליטה שלא לצאת להתקפה מונעת. לכן מותר לשאול על סמך אילו נתונים קבלה הממשלה את ההחלטה הטראגית, אילו כלים עמדו לרשותה לבחון את הנתונים? דומני כי מותר להניח, שלא היו בידה, אלא הדברים שהובאו לפניה על ידי שר הבטחון, כפי שהוכנו בהדרכתו, על ידי המטה הכללי.

על השאלה מי היתה הממשלה לצורך קבלת החלטה זו כבר ידוע לנו מה שהוסבר לעיל. מידיעה של דבר כי במטה הכללי נעשתה הערכת מצב, על אחריותו המיניסטריאלית של שר הביטחון, והערכה זו התקבלה על ידי אותו פורום בלתי מוגדר שלא שפירא, לא ספיר, לא אלון, לא ועדת השרים לענייני בטחון, היו שותפים לו.

●

אך בכל זאת חשוב להבין, כיצד זה הרגישו אותם אנשים שהשתתפו באותה הכרעה גורלית, שחייבים הם ליטול על עצמם, ולהטיל על שכם העם, אותו סיכון נורא, הכרוך בהעברת היוזמה בידי האויב? מפני מה חששו הם. מדוע לא נמצא בהם הכח להעמיד בראש דאגתם את שלומו של העם שהם מתיימרים להנהיג?

על כך השיבה ראש הממשלה מספר פעמים, ובאופן המפורש ביותר עשתה זאת בראיון הטלוויזיה האמריקאית „מול פני האומה". שם אמרה כי „לא רצינו" לעמוד אחר כך בפני כל העולם ולהתנצל על שהיינו הראשונים לפתוח באש. במלים אחרות, הממשלה לא הרגישה די חוסן בבחינה מוסרית לעמוד בפני העולם כשאשמת הפתיחה באש מוטלת עליה. או, במלים יותר מפורשות, הממשלה הגיעה למצב של פשיטת רגל מוסרית, שהתבטאה בזה שמשפט דעת הקהל העולמית היה קשה לה יותר ממשפט העם שאת בטחונו הפקירה על קרן הצבי. ואם אמנם היתה זו הרגשתה של הממשלה, שכל חוסנה המוסרי אבד לה במשך שש השנים מאז מלחמת ששת הימים, היה לה יסוד מלא להרגיש כך. שש השנים מאז מלחמת ששת הימים היו שש שנים של פשיטת רגל מוסרית לממשלה, שנסתיימה באבדן הנכס היקר שהיה לעם מאז אותה מלחמה: הבטחון המלא בצדקתו.

אין כל טעם לחזור עכשיו ולהזכיר את כל המעשים שנעשו על ידינו שקוממו נגדנו את דעת הקהל בעולם [illegible]. כולם נעשו על ידינו מתוך אמונה כביכול בצדקתנו, ובזכותנו לעשותם. אך מתברר שבכל זאת אכלה תולעת הספק ובאיזה שהוא מקום עלומה הלך הבטחון העצמי ונמוג, עד שבאה שעת מבחן, ולא נותר עוד אומץ להתגרות שוב בדעת הקהל העולמית.

●

מאלפים ביותר היו דבריו של הרמטכ"ל, שנאמרו ללא כל קשר לכאורה לשאלת השטחים בראיונו האחרון בטלביזיה. הוא הסביר שם כי הפעם היינו נעדרים אותו מרחב התראה שעמד לרשותנו בעבר, שכן שמדבר סיני חצץ בינינו לבין המצרים. אז, בימים ההם, לא היינו מסוגלים לטעות בהערכת כוונות האויב כמו הפעם, כי אז שכן האויב בפועל ממערב לתעלה, וברגע שהיה מזיז את כוחותיו מזרחה, אל מעבר לתעלה, ידענו כי יש דברים בגו. לעומת זאת, הפעם, כשהאויב שכן, כמו בעבר, ממערב לתעלה, ולא חצץ בינינו המדבר, אבדנו יסוד חשוב במערכת ההתראה שלנו. הרמטכ"ל הסביר כל זאת כדי לתרץ את כשלון המודיעין שלנו. אולם בפועל הבהיר כי מדבר סיני חשוב לנו דווקא כשטח החוצץ בינינו לבין המצרים ולא כשטח המסופח אלינו. בעבר היה קשה מאד לשכנע את הציבור באמת זו, אלא שלדאבוננו, למדנו אמת זו בדרך היקרה ביותר.

קציני המטה היו מיטיבים לעשות אילו אמרו לשרים לפני שנים כי מטעמי בטחון המדינה המצב הרצוי ביותר הוא שהמצרים יהיו מוגבלים לשטח שממערב לתעלה, וכל מדבר סיני יהיה מפורז. מצב זה יבטיח מירב התראה לצה"ל במקרה שהאויב ינסה להפר את ההסדר. אם בכל זאת מעדיפה הממשלה להחזיק את כל סיני, ולמקם את צה"ל על קו המים של תעלת סואץ, עליה להביא בחשבון את הסיכון הבטחוני הכרוך בכך — כפי שהסביר הרמטכ"ל באיחור של שנים בראיון הטלוויזיה שלו.

●

באורח דומה היה עלינו לבחון את בעיית שארם א־שייח' למשל, שהחזקתו בידינו לא מנעה את חסימת המצרים במשך המלחמה. כזכור הובטח לנו, ללא כל יסוד, כי החזקת שארם א־שייח' חיונית לנו עד כדי כך שבלעדיה לא כדאי לנו השלום. וכל זאת מפאת חיוניותו של נתיב המים של ים סוף. עכשיו כבר ידוע, כי במשך כל המלחמה נשמרה בסוד הידיעה כי נתיב מים זה נחסם על ידי מצרים עצמה בבאב אל־מנדב. הסוד לא היה כמוס בפני האויב, ולא היתה כל הצדקה למנוע ידיעה זו מן הציבור שבמשך שנים הולך שולל בענין זה. הסיבה לשמירת הסוד הזה, הידוע לאויב, מפני הציבור הישראלי, היתה פשוטה מאד: בעת מלחמה קשה היה להסביר כיצד זה נערכת בין לילה כל תורת הבטחון המוכרת, שנדחסה למוחותינו במשך השנים.

גם תרומת ההתנחלות לבטחון נערכה תוך עשרים וארבע שעות של מלחמה. הישובים בגולן, היישוב האזרחי בשארם אל־שייח', עד מעט כביכול להגביר את בטחוננו בשטחים, אלא, תחת להיות תרומה לבטחון, היה נטל בטחוני בעת שכל כוח היה מיותר לחלוטין. התברר לפתע כי השיטה שנשמרה אצלנו מימי המנדט, של יצירת מרחבי בטחון באמצעות ישובים, שבקה חיים יחד עם המנדט.

כל הדברים הללו מחייבים הפקת לקחים, החשוב בהם הוא זה, שיש הכרח דחוף ליצור מכשיר בממשלה, כדי לעשות הבחנה עקרונית בין שיקולים צבאיים טהורים לבין שיקולים מדיניים, ושיבטיח את הממשלה ואת הכנסת בפני ערבוב תחומים מסוכן שלא רק לא מאפשר להעריך נכונה את המצב, אלא גורר אחריו טעויות במציאות.

מי ראה את מנשה?

מאת מנחם תלמי

ביום השלישי לכניסתה של הפסקת האש הראשונה לתוקפה ראו אותו בדרכי הגולן, סובב בין היחידות השונות ושואל שאלות. הוא הגיע למעלה במשאית אדומת־חרטום, רכוב על גבי משען פגזים. גבר צנום, משופע לחיים, שערו המועט זרוק שיבה, עיניו הקטנות והאפורות כמו כבויות.

המשיך לנוע בדרכי הרמה בכל רכב אפשרי שנעצר לניפנוף ידו. היה יורד ומתעכב ליד כל יחידת שריון שנקרתה בדרכו. כמו מבוייש ניגש וקרב לחבורת חיילים זו ואחרת, שולף מכיסו תצלום גדול של נער. נער הדומה לו דמיון שאינו ניתן לערעור: פרצוף מוארך, עיניים קטנות, רק שהנער צעיר יותר ושערו מגודל וכהה.

שולף את התצלום, מראה אותו לחיילים, שואל: אולי ראיתם אותו? אולי יודעים אתם היכן הוא, מה קרה לו?

פרטים מועטים בלבד ידע למסור. פרטים בלתי מספיקים לחלוטין: זהו בני, היה אומר, שמו מנשה.

כל מה שידע לספר עליו, כאיש צבא, הוא שבנו היה איש מילואים בשריון. יחידה, דואר צבאי ופרטים צבאיים אחרים לא ידע.

אף אחד אינו יודע כיצד הצליח יהודי זה לעבור את מחסומי המשטרה הצבאית, לנווט את דרכו בדרכים ובצירים הנושאים שמות צופן, להיות בכל מקום אפשרי.

■

אוזן קשובה ולב פתוח. ומבין הוא מגלה בעיקר אצל גדודי ההספקה, אצל יחידות התובלה, המאויישות בחיילים ובאזרחים מבוגרים יותר. הללו מאזינים באורך־רוח לסיפורו, מנסים לסייע לו בעצות וביוזמות, פורסים לו ממנות הקרב שלהם, משקים אותו מן התרמוסים הפרטיים שלהם, ובלילות הקור מעניקים לו שמיכות, מפנים לו מקום לתנומה מתחת למנוע החם של המשאית. ושם בבקר דוחקים בו שישוב הביתה. אולי הגיעה בינתיים ידיעה כלשהי מהבן, אולי ימצא גלויה בתיבת המכתבים שלו. הוא משתכנע. זיק תקוה נדלק בעיניו הכבויות. עוצרים למענו רכב היורד „ארצה".

■

הוא לא חוזר הביתה. הוא מגיע עד לטלפון הראשון, מתקשר לביתו וחוזר שוב „למעלה", מבקש מנהג המסיע אותו לעצור כשהוא רואה חניון שטרם ביקר בו, או שיירת שריון החונה בצד הדרך.

כמי שנזהר לא להפריע למהלכם של דברים חשובים הוא ניצב בסבלנות ליד טאנק או זחלים, ורק כשמגיעה אליו תשומת לב כלשהי, הוא שולף את התצלום מכיסו. מנשה, בן עשרים ושלוש... אולי מישהו מכיר אותו, אולי מישהו יודע לאיזו יחידה הוא משתייך.

■

תחילה היו רואים אותו בגולן. אחר כך הופיע בחזית התעלה. פעמיים. ראוהו בג'יפ של משטרה צבאית. לא עצרו אותו. לא כלאו אותו. רק הרחיקוהו בעדינות [illegible]

[illegible]

■

מ[illegible]

[illegible]

■

לפני שבועיים — סיפר וחזר וסיפר לכל מי שניאות לסייע לו, לכל מי שגילה אוזן קשבת ונכון — [illegible]

[illegible]

■

ב[illegible]

[illegible] ...שמו מנשה... בן עשרים ושלוש...

מאת סגן (מיל) יהונתן גפן, שנלחם עם הצנחנים בצד הרביעי של התעלה

אלונקה שבה משדה הקרב

היה לנו אחד פלדמן או
פרידמן או אפילו פרוספר
או גרינברג, לא זוכר
איך קראו לו, אבל כשהביאו
אותו חשבתי שאולי זה טננבאום
או ארז או שפינוזה.
ואולי, מי יודע
,אולי זה הייתי אני.

התמונה

הם שכבו מכוסים, שוחה מול שוחה, וברד של קטיושות יורד מטרים ספורים ממערב לעצי המנגו העבותים. בהפוגה שהשתררה בין שני מטחים שלף אחד מהם תמונת תינוק צבעונית האחוזה בנרתיק פלסטיק מלא גרגירי חול מידבר, והראה לחברו ששלף לרגע את ראשו מן השוחה.

— שלך?
— כן, מה לא רואים?
— רואים רואים. ובן כמה הוא?
— כשהלכתי הוא היה בן שבועים, עכשיו...
— ושערות, שערות יש לו?
— חתיכת בלורית.
— ועינים?
— כחול, אבל עוד אי אפשר לדעת, אתה יודע...
— כן, הוא תמיד העבר הקטן שלך.
— שש... התכופף, יציאה!

שוב ברד של קטיושות והתמונה הצבעונית נדחקה אל כיס הוולצה, ליד התחבושת האישית ופינקס השבוי. למחרת, אחרי כיבוש היעד המבוצר, ממערב לתעלה באחת התעלות העמוקות בין ערימות תחמושת לקלשניקוב ורימונים רוסיים, מצאתי המוגה של יתום צבעוני בן שלושה שבועות.

חורשת מנגו בחוף איסמעליה

איך הירוק הזה לא דהה.
הדברים שהעץ הזה ראה.
אני במקומו הייתי מתבויש
שאני עץ.
אני במקומו הייתי קופץ.
כרם היה לידידי
היפה והתמים.
מיום ליום
פחות ידידים
ויותר כרמים.
הודעה נשלחה למשפחה.
ולדברי הימים.

מרשם קרב

כוחותינו
כוחותיהם
כוחם.
איך שלא יהיה
זה למעלה מכוחותי.

כוחותיך
וכוחותי
וכוחותיו.

עד מתי כוח, עד מתי?

ואני מתגעגע
לכוחותיה,
לכוחותיה.

שבוי

בעינים קשורות
הוא רואה טוב
יותר מכולנו,
את העיוורון הקשור
אל כל המלחמות.

הפסקת אש

א. פרה מסכנה

להקת ברווזים שטה בתעלת המים המתוקים שליד הכפר המצרי הנטוש (ב ר ו ו ז י ם ולא א ו ו ז י ם, מתעקש גד עציון החקלאי מניר בנים, שמל שדומה לאלוף משנה). עצי קזוארינה מגיעים עליהם ברוח וקני סוף מצלים על המים. כמו ביער בחדרה. להקת הברווזים עוגנת ליד זחל שרוף שנפל לתוך המים. ואם תסתכל היטב, תראה גם גוויה צפה ונוסעת לאיסמעליה בזרם האיטי.

למג"ד שלנו יש חוות בקר בצפון. והוא מסתכל על בעלי החיים, לא על האויב הצף במים. לפתע נעצר הג'יפ, והמג"ד צהוב הזקן וארך הרגלים יורד ממנו ומצביע על פרה מסויימת שנעה בשטח זרוע המוקשים.

— תסתכל על הפרה המיסכנה הזאת, הוא אומר, פח התערובת נתקע לה על הראש והיא לא יכולה לאכול. בוא נוריד לה את זה.

בצעדים בטוחים אנחנו ניגשים לחיה הרעבה. המג"ד שולף מיטרי תיל מחוטר העמוס וקורע את הפח מעל לראשה של הפרה, ונותן לה ספיחה פלמ"חניקית על הגב, ואומר לה:

— זהו מותק, עכשיו את יכולה לאכול כמו שצריך...

בכל פעם כשאני רואה מג"דים שמאכילים פרות, אני חושב על הסיכויים לשלום.

ב. הפרדס הוא הגבול

למחרת הקרב שבו נהרגו לנו שניים וארבעים נפצעו (ברדיו אמרו: „שקט יחסי שרר הלילה בחזית התעלה"), הלכנו לתפוס מקומות איסטרטגיים ולקבוע עובדות וגבולות. הפלוגה של עמירם התמקמה בפרדס, הפרדס הוא הגבול.

אחרי שלב ההתחפרות והצבת הכלים, הלכו החבר'ה לכרות כמה עצים כדי להרחיב את זוויות הראייה. ברגע שהחלו כוחותינו במלאכת הכריתה הגיעה לשטח מחלקה של צנחנים מצריים ומפקדם אמר לעמירם:

— מלחמה או לא מלחמה, העצים המסכנים לא צריכים לסבול.

— זה הפרדס שלך? — שאל מפקד כוחותינו.

— לא — אמר הערבי — אבל זה פרדס.

בפלוגה גימל שורצים הרבה מושבניקים וקיבוצניקים ואפילו שמוצניק אחד, והחבר'ה החזירו את הגרזנים לנדניהם וחזרו לעמדות.

בכל פעם כשאני רואה חיילים מצריים וישראלים שמצילים פרדסים, אני חושב על הסיכויים לשלום.

48 שעות

סגן ראשון של המשטרה הצבאית [illegible] צנחן מותק רואה את תל אביב מלמעלה. בשלל אורות וצבעים, [illegible]. לאם לאם מתבהש אצלי איזה רצון להאפלה. הוא רוצה שיכבו את כל האורות בעולם. הוא רוצה לכבות בתל אביב.

ו' 2.11.73 — ז' בחשון תשל"ד

...מיו ובאמצע — קילומטר 125, בעיר סואץ: ב...

ישראלי...

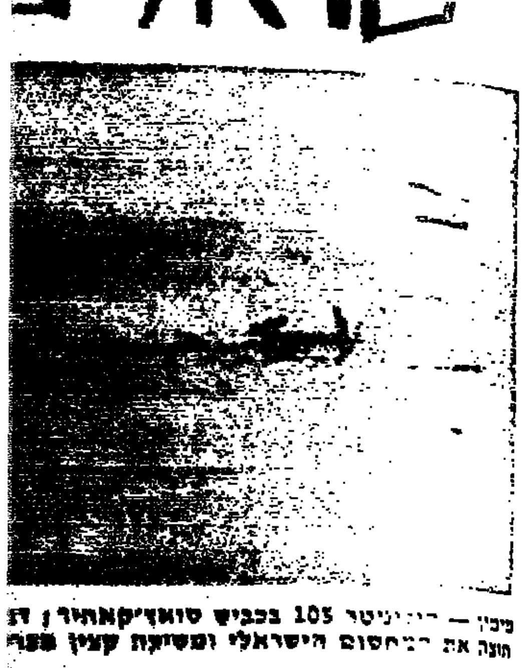

...— קילומטר 105 בכביש סואץ־קאהיר; ד...
...הונה את החסום הישראלי ומשיקה קשין...

מאת חזי כרמל

ש... לאחר המלחמה, לאחר המלחמה! כך ל... ראה הדבר על הצי... אחד הבכי...

[illegible]

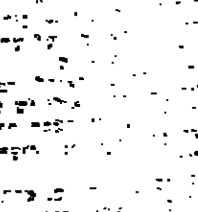

[illegible]

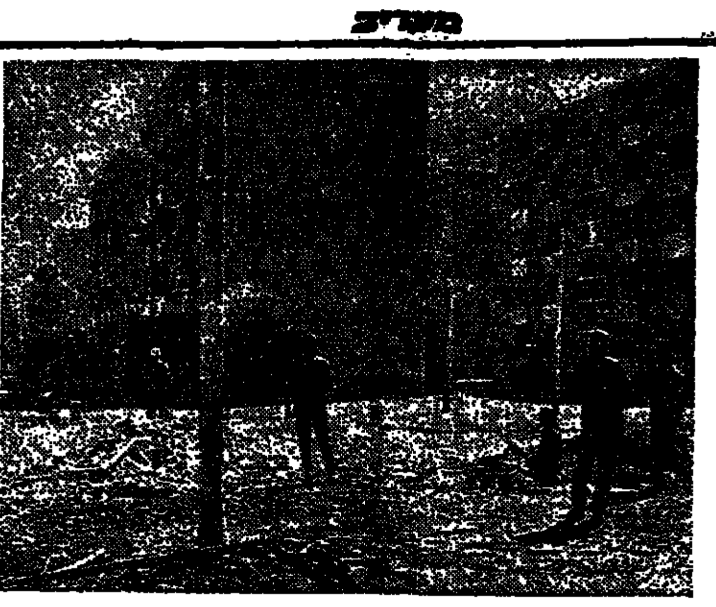
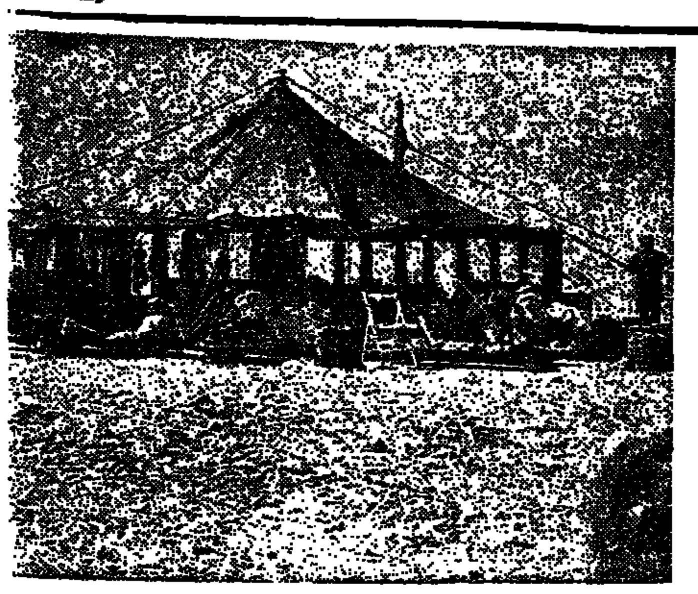

מימין ובאמצע — קילומטר 125, בעיר סואץ: בעבר הקרוב — חייל צה"ל, באמצע — חיילי כוח החירום של האו"ם, מעבר לרחוב — חיילים מצרים. משמאל — אוהל האו"ם בק"מ 119. חיילים [illegible] משתזפים במדבר

ישראלים, מצרים וחיילי או"ם בציר סואץ־קהיר

מימין — קילומטר 105 בכביש סואץ־קאהיר; דגל ישראל על האהל שבו נערכו הפגישות בין הקצינים הבכירים הישראליים והמצריים. באמצע ומשמאל — קילומטר 101; קצינים מצריים ליד אהל האו"ם ומכונית או"ם חוצה את המחסום הישראלי ומסיעה קצין מצרי לפגישה עם האלוף יריב.
צילומים: רני כרמל

מאת חזי כרמל

שעה שש לאחר המלחמה. לאחר המלחמה? כך לפחות נראה הדבר על הציר סואץ־קאהיר, אחד מכבישים המרכזיים החוצים את מצרים.

בגדה המערבית של תעלת סואץ (קשה לכנותה בקיצור „הגדה המערבית", ובוודאי יוסב השם לפלך גושן או גושן התחתית) נכנסו החיים לשיגרה. שיגרה שסמליה מרובים: ארוחות בוקר של ממש בתוך אוכל של ממש, שיחות של כתבי חוץ באוטובוסים, קנטינות של שקים בכל פינה ושש־בש ללא אש.

יותר מכל מאפיינים את הפסקת האש חיילי כוח החרום של האו"ם. באחת העמדות המצריות לשעבר יושב חייל פיני בבגד ים וקסדה כחולה. תופסים שמש — מצרך נדיר בפינלנד. „אין דבר, שייהנה, עוד יימאס לו", אומר חייל ישראלי בעמדה שכנה.

האו"ם משתלט על האזור במהירות. חיילי כוח החרום תפסו עמדות בעשרות נקודות הזול מאיסמעיליה בצפון ועד עדבייה בדרום, מקילומטר 101 בכביש סואץ־קאהיר במערב ועד גבעות החול הקדושות של הארמייה השלישית במזרח.

הם נעים על הכבישים במכוניות הסטיישן הלבנות או הג'יפים הכחולים נושאי סמל האו"ם, ודגל האו"ם מתנופף מעל למכונית בסמל מעמד.

בעקבות חיילי כוח החרום מגיע „המכבש" המינהלי העצום של האו"ם: משאיות האספקה הלבנות המספקות לחיילי הכוח מוצרים חיוניים מהתורות. חיל העובדים המשרדיים, הפקידים, מכונות הכתיבה, מערכת הקשר והקרוניות הלבנות המוכרות עם המטבח, המקרר, המקלחת ושאר המגיעים ההופכים את שוים במדבר למתוקים.

101 קילומטרים מקאהיר. או לקאהיר. תלוי לאן מופנה גבך. זו הנקודה הקרובה ביותר לקאהיר שבה נמצאים הכוחות הישראלים (על הכביש). נקודה 101 הופכת מהר מאוד למושג. כמו מעבר מנדלבאום. זהו מעבר מנדלבאום של החרום, או הגשרים הפתוחים עם מצרים.

נקודה 101 היא קטע כביש. עשרה מטרים של כביש. גדר תיל מצד אחד — כוחות מצרים. גדר תיל מצד שני — כוחות ישראל. באמצע אוהל של האו"ם. שלושה משקיפים נשענים על דופן ג'יפ או"ם.

קצין מצרי מתקרב לאוהל האו"ם. הוא מוציא סיגריה מקופסה. „אולי יש לכם אש ?" חייל ישראלי הגביע מן העבר השני מדליק גפרור. „מארהבה, תנק יו, רוצה סיגריה ? סיגריה מצרית".

מגעים פשוטים של יום יום. אתה קם בבוקר ומגלה שהאוייב — אדם, בן־אדם.

אני מתקרב אל השניים. מן העבר השני מתקרבים שני קצינים מצריים צעירים. מתפרשים את קירבת הצד השני. מגששים. בהיות, אנחנו עומדים בשקט כמה דקות, מחפשים נושא לשיחה. קצין האו"ם השוודי מרגיש אי־נוחות. מה קורה כאן ? אם הישראלים והמצרים יתחילו לדבר אחד עם השני, יקפחו את פרנסת המשקיפים. קצין מצרי מנסה לשבור את הקרח. הוא מוציא פעם נוספת את קופסת הסיגריות מכיסו.

„רוצים סיגריה ?" כולם לוקחים סיגריה. גם הלא־מעשנים. שואפים את העשן.

„סיגריה טובה. יש לכם מספיק סיגריות ?"

„מספיק, מספיק — עונה המצרי — אתם רוצים כמה קופסאות ?"

הקצין הישראלי מהסס. „אחת למזכרת. תודה". השיחה מתנהלת באנגלית.

הקצינים המצריים הצעירים שעומדים אתנו אינם נראים קצינים מקצועיים. הם נראים יותר כמו סטודנטים שהוצאו בחופזה מן האוניברסיטה. „אתה נשוי ?" אני שואל את הצעיר שלימיני. שאלה בטוחה.

„כן, שני ילדים". הוא מוציא את התמונות מן הכיס. „ליד הבית שלנו בקאהיר". גם הקצין הישראלי שולף תמונות. סכנה משפחתית ממש.

מגעים ראשונים.

רב־סרן ישראלי מתקרב לחבורה עם קנקן של קפה. „איפה תת־אלוף שריף ?" הוא שואל סגן מצרי צעיר.

תת־אלוף עדלי שריף הוא קצין הקישור המצרי לאו"ם. המטה שלו נמצא כאן, בקילומטר 101. זו נקודת המרכז של הקישור לאו"ם. גם ישראל מינתה קצין בדרגת אלוף־משנה כקצין קישור לאו"ם. כאן אפשר לפתור בעיות מעשיות החל מהפסקת אש וכלה באספקה לארמיה השלישית הנצורה. יש קשר עם ירושלים. יש קשר עם קאהיר. ממש צומת בינלאומי.

תת־אלוף שריף מגיע. „הבאתי לך קפה", אומר הקצין הישראלי. „תודה". קרחתו של תת־אלוף שריף מסמיקה כאילו נתפס בקלקלתו. „הקפה הישראלי מצויין", הוא מודה ולוגם בהנאה.

משקיף או"ם מתקרב. „מה עם הטריילרים של משאיות האספקה ?" הוא שואל.

מטעמי בטיחות בכביש נתבקשו המצרים להוריד את קרונות־הגרר מהמשאיות הנושאות אספקה לארמיה השלישית הנצורה. „בלי טריילרים", אומר הקצין הישראלי.

„כן, להוריד את הטריילרים", אומר המצרי. „אוקיי, בלי טריילרים", אומר השוודי בלי התלהבות לנוכח ההסכמה הישראלית־מצרית.

אחר־כך מתדיין תת־אלוף שריף עם קצין ישראלי על בעיות מכניות של הובלה. „רב אלוף ברלב הבטיח לי", אני שומע אותו אומר לישראלי.

„אם ברלב הבטיח, זה כמו פקודה", אומר הישראלי. הוא מתקשר עם המטה ומסדר את הענין.

לאורך הכביש עומדות כ־100 משאיות טעונות מים ומצרכי מזון. האספקה שישראל הסכימה להעביר לארמיה השלישית הנצורה. ביום ראשון יצאה השיירה הראשונה של עשר המשאיות הראשונות דרך השטח המוחזק על־ידי ישראל לעבר העיר סואץ.

המכוניות עוברות בדיקה ישראלית בקילומטר 101, המזכירה מעט את בדיקת השיירות שעלו להר הצופים. בודקים אם המשאיות טעונות רק מצרכים שהוסכם עליהם. אחר־כך נוהגים אותם נהגי או"ם לעיר סואץ, לאורך 24 קילומטר של כביש המוחזק על ידי ישראל.

„עדיין לא קבלנו תנורים, אומר תת אלוף שריף, ולכן קצת קשה לנו לעשות קפה. אנחנו מנסים להדליק מדורה עם גלולות ההבערה המיוחדות של מנות הקרב, אבל זה לא עוזר הרבה".

„צריך הרבה סבלנות. יש לנו אותה בעיה עם גלולות הדלק האלה", אומר הקצין הישראלי.

„כן, ביחוד זה מעצבן כשרוצים לשתות קפה בבוקר", אומר המצרי.

דברים מוכרים. אתה קם בבוקר ומגלה שהאוייב אדם. בן־אדם.

קילומטר 105

מדבר, גרוטאות פלדה. כאן, על [illegible], נמתח אוהל מרשתות הסוואה בין שני החיילים. שלושה טנקים מגינים על האוהל משלושה צדדים. שוטר מצרי עם קסדה עומד באמצע דרך העפר המובילה אל האוהל. דגל ישראל גדול מתנופף על התורן. כאן התקיימו שלוש פגישות בין האלוף גמסי, ראש אגף המטה של הצבא המצרי, והאלוף אהרן יריב.

ביום ראשון בלילה הגיע למקום הג'יפ המצרי של האלוף המצרי, מלווה במכונית צבאית ישראלית. האלוף יריב מקבל את פני המצרי. הצדעות. לחיצות יד. לילה קר וקפוא. אבל לאט לאט מפשירה האווירה ומופיעים החיוכים.

למחרת פורק האוהל. ביום שני הקימוהו מחדש לקראת הפגישה השניה. הפעם בצהרי יום. הפגישות יצאו מאפלה לאור יום. קילומטר 105 נכנס להיסטוריה.

קילומטר 109

צומת פאיד. פניה שמאלה לכיוון העיר פאיד, ומשם הלאה לכשרים שעל הסואץ. אזור פאיד, אזור בנוי, מיושב בדלילות בחקלאים ותושבים עירוניים שהתפרנסו בעבר מהחיילים המצרים שישבו בבסיסי התעלה, שאותם הקימו הבריטים לפני כ־40 שנה.

מ.צ. ניצב על אם הדרך ומכוון את התנועה הסואנת. „לסואץ ? סע ישר".

קילומטר 119

צומת סואץ־עדבייה. ימינה מובילה הדרך לעיר הנמל עדבייה ולנמל הנפט של העיר סואץ. הצומת הפך לעיר קטנה סואנת. חיילים ישראלים עומדים בתור ליד השקים. שיירה מכוניות של „הצלב האדום" מחכה לקצין קישור שיוביל אותה בדרך לפינוי פצועים מצריים מהעיר סואץ.

„אפשר לשלוח דייש עם שיר ?" שואל חייל כשאני מתקרב עם מכשיר ההקלטה.

„תשלח, אבל בלי שיר", מתבדח חייל אחר. אבל כשאני פושט להם את המיקרופון הם מרצינים.

„לאשתי היקרה ולילדים"... כולם נרגשים.

אחד חוזר בריצה. „שכחתי לומר את שמי בסוף הדייש", הוא מתנצל.

„מה אתה דואג, לאשתך יש רק בעל אחד", זורק מישהו.

רגע של בדיחות דעת. המלחמה גמורה ?

מאחורי הצומת הקימה יחידת חיילים פיניים מכוח החרום את המטה שלה. כ־10 אוהלים גדולים ומרווחים נמתחו על מגרש ריק ולפניהם בערמים ארגזי ציוד. כסאות, שולחנות, בירקנים ומצרכי מזון מעוררי תיאבון. שורה של מכוניות או"ם, משאיות וג'יפים. הכל לבן, מבריק, חדש.

החיילים הפיניים מתהלכים בחצי־עירום ונהנים מן השמש המדברית. חידוש מרנין לגביהם. רק לפני שלושה ימים הגיעו מפינלנד ושם כבר לא ראו שמש כזה כמה זמן. אחד החיילים שוכב כמעט עירום על מיטת שדה. המלחמה אינה בראש דאגותיו ברגע זה.

מפקד הפלוגה, סרן פיני גבה ונחמד, מסביר לי באנגלית שהיחידה כבר שולחת דו"חות למטה האו"ם בירושלים על נושאי פיקוח הפסקת האש. בפנים האוהל יושבים שני חיילים ומתקתקים במרץ על מכונת כתיבה. דו"ח ועוד דו"ח ועוד דו"ח. בניו־יורק יתנו להם מספרים, ארוכים הם יתפרסמו במסמכי או"ם.

מי יקרא את כל זאת ?

בינתיים מתבצע עיקר עבודת היחידה על־ידי כמה ג'יפים הנוסעים לאורך צירים ועומדים בקשר עם תצפיות קדמיות שהתבססו לאורך קו הפסקת־האש.

„אתם מתנדבים ?" אני שואל את הקצין.

„לא, היחידות סדירות שנשלחו על־ידי הממשלה".

שיירת אספקה לארמיה השלישית מגיעה למגרש החניה של היחידה בדרכה לסואץ. עושים חניה קצרה. השיירה מלווה על־ידי שני משקיפי או"ם, אחד מצ'ילי ואחד מאירלנד. צ'ילי ואירלנד מביאות את השלום למזרח התיכון.

סואץ

אחרי תחנת הרכבת, בכניסה לעיר סואץ, ליד הרחוב הראשי הרוס בורות פגזים, מוצבות שתי מכוניות או"ם המחוברות בכבל גרירה. זה הגבול בין הכוחות, לא הרחק ממרכז העיר סואץ. בתי־שיכון גדולים ריקים ודוממים ניצבים לשני צידי הדרך. סואץ, שפעם היתה תחנה סואנת לאורך התעלה, עיר בת 15,000 תושב, נראית רגועה ונעזבת, עיר רפאים.

הכוח הישראלי הקדמי התמקם באחת מפינות הכביש. מעברו השני של הכביש, במרחק כ־10 מטרים, יושבים המצרים. בתווך — כמו אי תנועה באמצע הכביש, יושבים שלושה משקיפי או"ם מסביב שולחן עליו עומד מכשיר אלחוט כאילו ישבו בבית קפה בכיכר דיזנגוף.

אחד מאנשי האו"ם משוחח באלחוט ברצינות רבה. השניים האחרים משועממים. אולי מחפשים רביעי לברידג'. מהצד הישראלי והמצרי מצלמים. כל אחד מצלם את האחר. הופעת צילומי המזכרת עדיין בעיצומה.

לפתע התרגשות מהעבר המצרי. כמה חיילים מסתודדים ואחר־כך מתקרבים לעמוד התאורה האחרון שלפני הכביש. אחד המצרים מטפס ומניף דגל מצרי בראש העמוד. החיילים המצריים מסתכלים בדגל בגאווה. החיילים הישראלים מצלמים. שני משקיפי האו"ם עדיין משועממים.

קצין ישראלי מספר, כי נתקיימו כבר מגעים עם המצרים שמעבר לרחוב. כמה פעמים אף הגיעו להסדרים מעשיים על ענינים פעוטים שהציקו לשני הצדדים. פינוי גוויות של חיילים מתים והבאתם לקבורה, סידורי חניה לשיירת האספקה שהביאה תרופות לאזרחים הנצורים בסואץ וכדומה.

ביום שלישי נפגש קצין ישראלי בכיר עם סגן־אלוף מצרי, מושל העיר סואץ. סיכמו כל מיני בעיות „אזרחיות". ניתן היתר לארבעה מאזרחי העיר לצאת משטח העיר ולהאכיל 500 פרות המוחזקות מחוץ לאיזור המצרי. ניתן היתר לאזרחים המעוניינים לצאת את סואץ להגיע לקאהיר ונפתרו מספר בעיות אישיות של אזרחי העיר הנצורה.

אוטובוס עם כתבי־חוץ מגיע לנקודת הביקורת. עשרות מצלמות. מהומה. צוות טלוויזיה מתחיל להסריט זווית שבה יופיעו הישראלים, המצרים ואנשי האו"ם. אחד מאנשי הצוות ניגש למשקיף או"ם. „אולי אפשר לסדר שהמצרים והישראלים ידברו אחד עם השני לצורך הצילום ?" הוא שואל את המשקיף.

„זה לא העסק שלי, הוא עונה לצלם. אסור לך לעבור לצד השני". הוא קורא בתוכחה כי הצלם מנסה ללכת לשכנע את המצרים. אולם, המצרים כבר התרגלו. רק אנשי האו"ם מתעצבנים. מפריעים לשלווה.

„זה כמעט מזכיר את קפריסין", קורא אחד מהעתונאים ב„התלהבות" לראות המחזה של ישראלים ומצרים הניצבים במרחק כמה מטרים אלה מאלה, ומשקיף או"ם באמצע.

סואץ. 125 קילומטר מקאהיר. ישראלי, מצרי, משקיף או"ם. המלחמה נגמרה ?

„מהדורת ברלין" בסואץ

מאת דן ארקין

אתה נוסע דרך ארוכה על הכביש המדברי המוביל מהגשרים שעל התעלה דרומה, לאורך החוף המערבי של האגם המר הגדול, לאורך הכביש שיירות של צה"ל ושל כוח החירום של האו"ם הממתינות לתורן להוביל מים לארמיה השלישית.

פגשתי שם את סוהאי הוקל, חייל אוסטרי. בשר אוסטריה הקוק על תגורתו. את חולצתו כבר הסיר כדי להשתזף בשמש המצרית, נשקו וקסדתו הכחולה זרוקים בסגנון „פולקסוואגן" של יחידתו. הוא נראה שמח ועליז.

„מה השמחה, סוהאי הוקל ?" שאלתי, והוא שמח להשיב.

„בצד המצרי, כשאנו מגיעים לשם, אין עם מי לדבר. כבר שהיתי שם, ובמצרים, כמה פעמים ולא החלפנו מלה אחת עם החיילים והקצינים המצריים. הם שותקים. כאילו קיבלו פקודה מגבוה לא לדבר אתנו.

„כאן, בצד שהישראלים מחזיקים בו, ממש גן־עדן. החיילים שלכם מתנפלים עלינו, שואלים בלי הרף, מתנדבים בנו, חולקים עמנו סיגריות ובקבוקי משקה".

סוהאי הוקל מספר, כי שהה שבעה חודשים בקפריסין. יום אחד, בלי התראה מוקדמת, העבירו אותם לקאהיר ומשם מורחה להפעיל את הארמיה השלישית המכותרת.

עוד אנו משוחחים ועל הכביש נעצרת שיירת מכוניות עמוסות צלמי טלוויזיה בל ציוד. אל קבוצת החיילים האוסטרים ניגש צלם של הטלוויזיה האוסטרית והם מתחילים להרגיש בבית. הצלם אוסף מהחיילים את מספרי הטלפון שלהם בביתם, באוסטריה, ומבטיח להתקשר מתל־אביב, כשיגיע לשם. עוד באותו ערב נמסרה דרישת שלום למשפחת הוקל בוינה מבטן העמדה בציר סואץ—קאהיר.

*

הדרך מתמשכת, מרחוק נראים את בתי־הזיקוק של סואץ ואת בנייניה, עוברים בשדה על פני תעלת מים, ולפתע, כמעבר חד מנוף המדברי, אתה מוצא את עצמך ברחוב על הגבול.

כאן, בעיבורה של עיר, באמצע רחוב ראשי דו־מסלולי בסואץ, הקפיאה הפסקת־אש את הכוחות הלוחמים והם ניצבים שם זה מול זה. האו"ם בתווך.

זה אחד המחזות המוזרים ביותר של המלחמה הזאת. אולי רק בברלין אפשר לראות דוגמתו. גושי בניינים חומים, בני 3—4 קומות, קירותיהם מקועקעים בחורי פגזים וכדורים, חלקם עוד מתקופת מלחמת ההתשה — וברחוב בין שני גושים עובר הגבול.

שני חיילי צה"ל בתוך שוחה עם מקלע. על הכביש חייל או"ם, פיני, צועד הלוך ושוב. מול כמה עשרות חיילים מצריים בפתחי הבתים, בחלונות, על המרפסות, צופים במחזה ללא כעס. רובם חמושים ברובי קלצ'ניקוב.

ה„ותיקים" במקום נשבעים, כי ראו מצרים חמושים ב„עוזי" שלנו, שלקחו שלל במעוזים בתחילת המלחמה.

חיילי צה"ל במקום מתבוננים במצרים, האחרונים צופים גם הם בסקרנות. וכך ניצבים שני המחנות זה מול זה. הרקע קודר מאין כמוהו — הריסות, שברי זכוכית, בתים ריקים.

האוכלוסיה נמלטה מן המקום. מספרים לי, כי בלילות מתגנבים לפעמים חיילים מצריים שעברו את הרחוב־הגבול בהסתר. מסגירים עצמם ? הם טוענים כי תעו בדרך, גם הם אינם מכירים את העיר, וקל מאד לעבור את הגבול — פשוט חוצים את הרחוב של הגבול.

*

צפונה משם, מרחק שלוש שעות נסיעה, בכביש איסמעיליה—קאהיר, גם שם ניצבים שני הצבאות זה מול זה, אך זהו עולם אחר. טנק „סנטוריון" מוסתר מאחורי קיר חומר אדמדם־חום, הקיר היחיד שנותר מבית. כפר קטן ועלוב בנוי בתוך הולות, [illegible] לתעלת המים המתוקים. הכפר נטוש, מלבד זקנה אחת ותרנגולת, המתרוצצות בין הבתים הנטושים [illegible] של הסוריונאים.

כאן שקט גמור. היחידה המוצבת כאן מופקדת על גזרה ברורה — [illegible] מסילת הברזל, בתוך חורשת צפיה, בשמאל — קבוצת בתים ותלים. את הלילות השקטים „מבלים" בתוך המגל, הצופים צופיות קריכות.

מפעם לפעם נשמע קול פיצוץ מהעבר השני. „המצרים עולים שם על מוקשים או מפוצצים משהו, וגם יורים בעצבנות", מסביר לי מפקד המקום, כי מלחמת יום הכיפורים מצאה אותו באוניברסיטה בהולנד, שם למד רפואה וטרינרית. וביום הראשון כבר [illegible], התייצב ביחידתו, החליף את בגדיו האזרחיים בסרבל הטנקיסטים — ויצא לחזית.

את המלחמה שם „הפסיד" — הוא מספר, „אך היא ,חיכתה' לו בסיני, ושם הוא כמפקד על אחד הטנקים הקדמיים מול איסמעיליה.

ליד הכפר, על גשר קטן, יושבים שני שבויים מצריים. עיניהם קשורות. שעות הם יושבים כך, אינם מחליפים מלה, מחכים שהמשטרה הצבאית תבוא להובילם למכלאות השבויים. בשעת בוקר הסגירו עצמם באותו הכפר הקטן, [illegible] אותו.

*

שלוש שעות ניהלתי אתו. זה היה אחד הניתוחים הקלים ביותר [illegible] במלחמה זו.

„אחרי הניתוח הזמן [illegible] כדי להעביר את הבחור לבית־החולים בצפון. לא היה קל לטלטל אותו, אבל הצלחנו. הוא יחיה".

[illegible] באווירה־הבוקר בין שני רופאים [illegible] לבושי סרבלי [illegible] אדום על חזם. הלילה עבר על שני הרופאים [illegible] להחליף רשמים בלשון [illegible] על [illegible] הפצוע, על מה שקרה לו, על [illegible] הרפואי [illegible] להצלת חייו.

בהשיחה התברר, כי שלוש [illegible] פינוהו לבית־החולים, שם [illegible] לבית־החולים בברכו הארץ.

כשנבהרה סקרנותי התערבתי בשיחתם. „מי הפצוע ?"

„חייל מצרי", היתה התשובה.

הצד ... רביעי ... של ... מלחמה

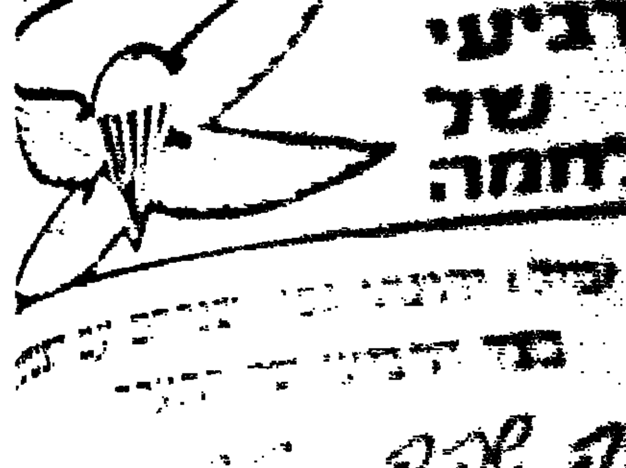

48 שעות

هكذا من الأصل

صكنا من الاهل

מאת יגאל לב

שלום

סיפורו של טייס מצרי שבוי

צילומים: נחום גוטמן

המיג 17 הופל על ידי קלצ'ניקוב. הטייס נפגע בידו וצנח

מיג 17 מתקרב. הוא מנסה לתקוף נגמ"שים שלנו...

טייסו של המיג צונח ליד מטוסו שהתרסק...

הטייס המצרי שצנח מקבל טיפול בידי „מוסה", נהגו של האלוף שירה במטוס

ד"ש מסטאלינגרד — דרך סואץ...

בירושלים נתקבלה גלויה מבן המשרת בחזית. בגלויה נראית האנדרטה שהוקמה לזכר גבורי הקרבות, אשר נטשו בהגנת העיר סטאלינגראד, כול המיתקפה הגרמנית בבלהות העולם השניה, שבה נפלו חיילים רוסיים רבים.

הגלויה הודפסה בברית המועצות ורשום עליה בצדה השני כדלהלן: וולגוגראד

(לשעבר סטאלינגראד), אנדרטה לזכר גבורי המערכה על סטאלינגראד, מבמר הרגבורים.

החייל הישראלי מצא את הגלויה באחת המצודות בטבורה התעלה, שנכבשה על ידנו.

מעניין היה לדעת, כיצד הגיעה הגלויה להעלה? האם השאירו אותה חיילים מצריים, שנוסף לנשק הרוסי המתחכם צוידו גם בגלויות רוסיות? או, שמא „יועצים סובייטיים" שכחו את הגלויות, בעת נסיגת הבהולה שלהם?...

המארחות

חיילים שמגוריהם במרכז הארץ ובדרומה, נקלעו בימי המלחמה לא אחת למצב שבו אינם יכולים לנצל חופשה בת חצי יום, בהיותם משרתים בחזית הצפון. על מנת שלא ייצאו כמפסידים חופשה המגיעה להם, קיבלו כתובות בישובים צפוניים, צפת, קרית שמונה, מטולה, טבריה ועוד. בכתובות הללו, כך נאמר הם, מחכה להם משפחה מארחת, מקלחת חמה, מיטה מוצעת, ארוחה וחדר שקט למנוחה.

החיילים שניצלו את ההצעה לא התאכזבו. היו אלה בתים של חברות וויצ"ו, שבהם שמחו בעלות הבית לארח חייל. לא אחת נח החייל בביתו של בן המשפחה הנמצא, המשרת במקום מרוחק.

באפריקה — כמו בבית...

סגן הרב הראשי לצה"ל, אלוף־משנה גד נבון, שהגיע עם כוח־הכשיטה אל הצד השני של התעלה, התאקלם מהר במקום ואמר: „אני מרגיש עצמי כאן, באפריקה, כמו בבית. הרי אני מאפריקה".

אל"מ גד נבון הוא יליד צפון־אפריקה.

על טרמפיסטים ותחיכות...

חייל המילואים ליאור גולדנברג, המשרת במלונת תובלה, קרא ב„מעריב" רשימה שסיפרה על חייל שהיכה לשוא לטרמפ. ליאור אומר כי הוא מרבה לנסוע ברחבי הארץ, בכבבונית משא מדגם דודג', במיוחד בציר צפון—דרום, על כביש החוף. בהיותו מודע לבעיית התחבורה הקצרות, נוהג ליאור לעצור בכל מקום בו הוא רואה חיילים

הממתינים לטרמפ. לדבריו, הסכימו ביומיים האחרונים „להתארח" בתא הנהג שלו אנשים ספורים, ביניהם אורחים. „החיילים במוסרי הזמן", לדבריו, מפונקים ביותר, ומכונית משא, אף־על־פי שהיא נוסעת במהירות סבירה (70 קמ"ש) והקבינה שלה נוחה ביותר, אינה מספיק „אטרקטיבית" עבורם. לכן הוא סבור, כי אין צורך להטיל על כל הציבור האשמה בכבדה, כאילו אינם מתחשבים בזמנם של החיילים. „עם כל זאת", אומר ליאור גולדנברג, „נכון שיש מקרים של נהגי מכוניות פרטיות, אשר אינם אוספים חיילים ומסתפקים בהספת ,תחיכות', חיילות ואזרחיות"...

„עושה הצרות" שהיה ל„עושה הטובות"

גם בצבא — כמו בחיים האזרחיים — יש „עושי צרות" מקצועיים. אך באה המלחמה וגילתה אותם בפנים אחרות, פנים יפות, ללא נקודת־ביעור. אחד כזה הוא עתה „שם־דבר" באחד מבסיסי חיל־האוויר.

הוא היה מוכר כ„עושה צרות" פעלתן ביותר. על גבו מטען כבד של „תיקים". טיפוס פלילי. עכשיו שכו הולך לפניו בבסיס כולו כ„עושה הטובות". הצעיר, נהג בטייסת, זוכה לשבחים מפי כל הטייסים ואנשי השירותים. לא שאינו משתולל ומתפרע. לא שהוא רואה כסף לנגד העינים ואינו נוטל אותו. אלא שהוא עובד יום ולילה, ללא ליאות, ובצורה הטובה ביותר. ולא זו בלבד שהוא עושה כל המוטל עליו, אלא בנוסף לכך גם מתנדב הוא לעזרה החיילים בעבודותיהם השונות.

הצעיר הרציני בכל ימות השנה — מדבר עתה בנחת ועובד בלהט. לא־אחת ביקשו מפקדיו ממנו, שיילך לנוח מעט — ולא שעה להם. במפקד אחד אף נתן לו „פקודה": לשכב ולישון. זה היה בימים הראשונים של המלחמה, לאחר שהנהג עבד ארבעים שעות ברציפות. נהג הטייסת — „הפר" את הפקודה.

אחד מבכירי המפקדים בבסיס, המטפל בו אישית, גאה בבוגר־הטייסת ואומר: „מתברר, שהיסודות שלו טובים מאוד. צריך רק לדעת איך לנצלם ולהפעילם בימי שלום כבימי מלחמה"...

מהחרמון עד הסואץ

השולחן עומד „איתך"

דאלוף „הטורי" רפאל איתן — הידוע יותר בכינוי „רפול" — יש לו תחביב, העשוי להפתיע את אלה שקשה להם להעלות בדעתם כי איש־הפלדה הזה כגלה עניין בנושאים שאין להם כל זיקה לצבא.

„רפול" עוסק — בנגרות הפנאי — ב...

עבודות־נגרות. הוא מעיד על עצמו, כי עבודות־עץ אהובות עליו וכי הוא מיטיב לעשות ספסלים, שולחנות, כסאות וכיוצא באלה.

„אפשר לסמוך על ,רפול' שהשולחנות שלו עומדים איתן על הקרקע — בארבע רגליים" — העיר כי שבע את „רפול" מספר על תחביבו.

„רב הדיסקוטקים" לא שמע...

את הדמויות הבולטות בחזית הצפון, בימי הקרבות, היה... רבה של בגדל העבק, הרב גרוזמן, שהופיע עם כהלק מתבנית... אמבוהית דוקא.

???

זמבן, הרב שביקש להרום את חלקו הצטרף לצוות בידור, אלא שבערם פתח בשירה חסידית, שסחפה את כל החיילים בעוצבים וביחידות, נהג הוא להשמיע דברי עידוד, לקחים כהתורה והחיל.

עד הפסקת האש, בהופיעו באחת היחידות באזור קונטרה, ניחתה באזור הפגזה ארטילרית כבדה, אך הרב גרוזמן הבמשיך בשירה, כאילו לא קרה מאומה.

אחרי הבפ"ע... גדי יגיל, שאמר: „תראו חבריה, יושב כאן עמנו רב הידוע כ„רב הדיסקוטקים" — על שום ביקוריו בדיסקוטקים

לשם הצלת נפשות, שירדו מדרך הישר — ולא נעים לי לספר אי־אלו בדיחות לא כל כך צנועות"...

כעבור רגע ניגש גדי יגיל לרב, נותן בידו ספר תהילים, ואומר: „טוב, עכשיו שהרב מעיין בתהילים, אני יכול לספר"...

היו שני חברים...

מוטי מיסוד המעלה וקריב מקיבוץ יגור, שניהם חברים ותיקים ביחידת המילואים שלהם. הטאנק שלהם נפגע. מוטי נפצע, חלק מרגלו נקטע והוא קפץ אל מחוץ לטאנק, זב דם ומדדה על רגל אחת. הוא נשאר שרוע ליד הטאנק, אך לאחר דקות אחדות העבירוהו הבריו אל אלונקה, במרחק כה מהטאנק הבוער.

„קריב נשאר בפנים" — קרא מוטי — „תוציאו אותו". במהומה ששררה במקום לא היה מי שיקשיב לו. אך מוטי עמד על דעתו. „קריב בפנים — צריך להוציא אותו!", קרא.

„הוא יצא", השיבו לו. אך מוטי התעקש. „לא, הוא בפנים!". כאשר לא נענו לו, קם מן האלונקה והדהדקפץ על רגל אחת חזר אל הטאנק שנפגע. תפסו אותו בעת שביקש לטפס על הטאנק. כישהו החזיק בו וחבר אחר טיפס על הטאנק ונכנס פנימה. הוא גרם לבוא בטאנק את קריב, פצוע בבטנו ובידו. עד מהרה פונה קריב מן הטאנק. כאשר מוטי ראה כי מוציאים את חברו חי מן הטאנק — התעלף.

כאשר הוצא קריב מן הטאנק, היו מילותיו הראשונות: „ידעתי, שמוטי יחזור להוציא אותי. כל הזמן הרגשתי, שהוא יחזור להוציא אותי".

ירושת שרה אמנו...

ד"ר זאב וילנאי התבטא, בדברו על המקומות שכבשנו במצרים, כי הגדה המערבית של התעלה היא ארץ גושן בה ישבו מקדם בני ישראל.

סמוכין לדעה זו מצא הרב יצחק רוזנטאל, ראש ישיבת „מדרש בני ציון" בירושלים, בפרקי דרבי אליעזר (פרק כ"ו). על הסיפור

בפרשת השבוע, שפרעה מלך מצרים רצה לקחת את שרה אמנו לאשה, בהעלמו כי היא אשתו של אברהם, אומר התנא רבי אליעזר: „מאהבתו אותה כתב לה (פרעה לשרה) שטר כתובה כל ממונו, בין כסף בין זהב, בין עבדים, בין קרקעות וכתב לה את ארץ גושן במתנה, לפיכך ישבו ישראל בארץ גושן, שהיא של שרה אמנו".

שלח מכתבך...

ב־1959 שלח ילד קטן מכפר מונאש חבילת שי לחייל לקראת ראש השנה. לשי צרף הילד יוסי ש', מכתב חביב, בו הוא מזמין לבקר בכפר.

את המכתב קיבל לא חייל, אלא חיילת ששמה מרים. מרים לא טרחה אז לבקר בכפר מונאש, אך שמרה את המכתב.

כיום היא נשואה ואם לשלושה, מתגוררת בקרית מוצקין. בתה הבכורה, איריס ס', בת האחת־עשרה, החליטה בתחילת המלחמה לשלוח גם היא שי ומכתב לחייל אלמוני ואז נזכרה האם במכתב השמור עמה.

לפי חשבונה, הילד יוסי צריך להיות כיום חייל. טרחו האם והבת, טילפנו לכפר מונאש ואיתרו את הדואר הצבאי של יוסי, שהוא כיום סרן בצה"ל. איריס שלחה לו חבילת שי ומכתב, בו סיפרה לו מניין היא „מכירה אותו".

המכתב והחבילה הגיעו ליעדם.

רהיטי אפרתי מזמינים אותך לבוא ולראות מבחר רהיטי איכות במחירים ללא תחרות.

רהיטי אפרתי

מלחמת יום הכיפורים

מיומנו של קצין קרבי

ציפורים נופלות ארצה

מאת יגאל לב

הציפורים נופלות ארצה. צונחות כאבן על החול החם. רעם הפגזים, הדי ההתפוצצויות פגמו בחוש הכיוון שלהן ובמקום להמריא אל-על הן צונחות נופלות ליד שרשראות הטנקים שלנו.

סמוך אלי נפלה ציפור. ציפור מדבר האופיינית כל כך לחולות סיני. אי אז, כשהייתי נקרא למילואים אל הקו, אהבתי להתבונן במצופן. ראיתי בהן את הכנפיים, שמעולם לא הצלחתי להצביע, כנפיים של מי שיכול להתרומם גבוה, למעלה מן המדבר הלבן, מקו המים הצר, ממעמדות הלוחמים שרבצו משני עבריו.

עכשיו היא צונחת לידי. כלוחם שנפל.

הרמתי אותה. רגע פרפרה בכנפיה כמבקשת לנוס. אחר הצטנפה, מכתיבה, כאילו חשה שהיא נמצאת ביד ידידה. ליטפתי כנפיה ברכות.

ציפור קטנה. אפורה כחלוק אבן. איך נקלעת למלחמה האיומה הזאת? התוכלי להמריא ולעוף אי-פעם?

נשענתי אל הזחלילית שלנו. הסרתי את כובע הפלדה. משום-מה כל המלחמה שלנו התמצמה בדמותה של ציפור אחת שרעם הפצצות פגם בחוש הכיוון שלה.

משהו מוזר מתרחש בי. אני עומד באמצע הפגזה ארטילרית של המצרים, בקו תעלת סואץ, ובמקום לרכון בזחלילית, לבקש מחסה בדופן הפלדה מאימת הרסיסים המצליפים, אני נשען זקוף על הדופן, לופף ציפור קטנה.

מה קרה לי? ידידים טובים נפלו סביבי. גברים שהיו ידידי-נעורים וידידים חדשים (אין עוד כמלחמה היודעת לגבש ידידים). ראיתי את פניו של האויב, את שלדי הפלדה המפוחמים של הטנקים. ראיתי להבה אדומה פורצת פתאום ועולה אל על כמטריה ענקית, כאשר פגז הצית טנק. ראיתי אימה בעיני הלוחמים. ראיתי כאב. אף על פי כן נעלתי את עצמי ונשארתי אטום. ופתאום, ציפור קטנה אחת...

אנחנו נועלים את עצמנו. מין מסך אטימות יורד בינינו לבין המתרחש מסביב. אתה יכול לשמוע זאת במכשירי הקשר. הדיווחים קצרים. חיובי. שלילי. עבור. כן, עבור. המשך הלאה. עבור. אין זמן להמתין. עבור. לא עכשיו. לא עכשיו להרהר. אחר כך, אחר כך יהיה לנו זמן. אחר כך, כשיגמרו הזי המבצעות נוכל להרהר בכל אלה שהלכו. אחר כך יבואו התמונות ויתייצבו מול עינינו. התמונות חיות. אחר כך, כאשר נחזור הביתה. אל מיטות נקיות, אל סדינים צחורים. אל הדממה והאת של בית אוהב. אחר כך נראה אותם כמו חיים. אחר כך נשמע את הדי הפצצות קורעים את הלחמותינו ברעם. לא עכשיו. עכשיו אתה חייב לאטום את עצמך. להמשיך הלאה. חיובי. שלילי. עבור.

רק הציפורים נופלות ארצה וצונחות כאבן על החול החם לרגלי שרשראות הטנקים שלנו.

שלום

זה כמה ימים שאנו שרויים בקרב. הזמן איבד כאן את משמעותו. הימים, השעות, הרגעים הפכו לעיסה דביקה שאין אתה יכול להפריד ממנה יחידת זמן מוצקה. מתי היה אתמול, כשהמבצע הזה התפרץ? כשמישהו אמר בוקר טוב ואחר כך נודע קולו במכשיר הקשר? מתי היה אתמול? ואתמול הולך ונדחס כשרשרת ארוכה של תמונות ואירועים. כל דקה היא אתמול. הזמן כאן מאבד משמעותו.

אנו מתווים כקו דק החולש על גבעות החול, מהן ניתן לראות את הקצה הדרומי של האגם המר הקטן ולהשקיף לעבר תעלת הסואץ.

הכוח של אברהם כנדלה. קראנו לו אלברט. לאחר שנפל הפך לכוח של קלמן מגן.

פגשתי באלברט ביום בו הגעתי אל קו החזית. לאחר מירוץ הגיוס של יום הכיפורים, לאחר נסיעה דרך באר-שבע במגדל של שלום מאשדוד ד' שנויים באמצע יום כיפור. בפעם הראשונה בחייו נסע ביום קודש זה. הוא נע מרוכז, סביבנו כבר נעו מאות כלי רכב בדרך לבאר-שבע, ומשם למטה, אל סיני.

שלום ביקש ממני מילות עידוד.

שקעתי עייף במושב המכונית. זו המלחמה השלישית שאני יוצא אליה, ובפעם הראשונה כמוכה, לא נישא על גלי התרגשות, כמו בקדש 1956, או מוקף על כנפי תהילה, כמו במלחמת ששת הימים. עייפות שהתמצמצה בקריאה „אלוהים אדירים, עוד פעם, שוב מלחמה, עד מתי ?"

יש לי ידיד טוב. פרץ. עוזי שמו. דומני שהוא מקיבוץ שער הגולן. גבר שעבר גם את מלחמת השחרור. עיניים שופעות טוב לב, כתפיים מוצקות, סבלנות לאין קץ.

„אתה יודע — סיפר לי — מיד אחרי ששת הימים חזרתי מקרבות הגולן ואמרתי לחברים במשק: די, הכל נגמר. כסו את התעלות. סיגרו את הבונקרים. סלקו את גדרות התיל. המלחמות האחרונות נסתיימו".

עוזי הטוב. המלחמה לא הסתיימה. אני עתיד לפגוש אותך [illegible]. המלחמה לא נסתיימה. אני שוקע עייף במושב המכונית של שלום.

„יהיה בסדר. בטוח שננצח אותם. אין ספק, אני מוחמם".

שלום מניף את אגודלו בתנועה סימלית: „בעזרת אלוהים".

יש לו אשה וילד. זו הפעם הראשונה שהוא מגוייס לצבא, כנהג על רכבו. „עכשיו צריך ללכת. כולם אחים לא? לא חשוב תימני, רומני. כולם אחים".

כך על גבי מכוניתו של שלום הגעתי לבסוף אל היחידה. הצטיידתי וירדתי למוצב קו הבלימה בעיני המיתלה והגידי, אל מול תעלת הסואץ.

אלברט

פגשתי באלוף אלברט כאשר שימשתי כאיש חבורת המיקוד שלו. היותי מסופח לאגד הארטילרי שפעל עם הכוח.

במרוצת הימים הקצרים שבהם עבדתי במחיצתו, ראיתי באלברט מפקד היודע להשרות אווירת רגיעה וכבוד סביב עצמו. אני זוכר יום קרב אחד קשה, כאשר מ.פ. זעק באלחוט בקול רב-התרגשות, קולו של מי שנמצא תחת אש כבדה והטנקים שלו עולים בלהבות. שמעתי את קולו של אלברט. שקט, מתון, קול נוסך בטחון: „תירגע, תיקח אוויר, זהו. עכשיו תגיד בשקט מה הבעיה".

בקרב, כאשר אתה נע על גבי טנק או זחלילית, הקשר שלך עם המפקד הוא באמצעות מכשיר רדיו. אין אתה רואה את פניו, רק קולו הוא המוליך אותך, נוסך בך תחושת בטחון, מריץ אותך קדימה. כזה היה קולו של האלוף אלברט. שמענו אותו בטנקים תחת אש, שמענו אותו כאשר דומה היה שהאדמה יוצאת מדעתה היא מרקדת תחת השרשראות השמים הפכו אש להבה. שמענו את הקול הקריר הזה וידענו כי המפקד לידנו.

האלוף אלברט. ראיתי אותו בימים הקשים שהכוח שלנו היה פרוש כקו דק חוד כלהב מול הסתערות גלים גלים של טנקים, חייל, מטוסים וטילים. אותו יום של פלדה ואדם הנואה בכוח איתנים, מציף וגולש, מציף עד כי הטנקים שלנו מתלהטים היה אבק סריפה צורב את הנחיריים.

בשעה של רגיעה שוחחנו על החייל המצרי. אני זוכר את דבריו של המפקד: „אולי זה טוב שהחייל המצרי נשתנה במקצת. עכשיו נוכל לעשות איתו שלום. עכשיו אולי יבין את משמעות השלום".

האלוף אלברט. ראיתי אותו בימים הקשים של הנסיון להציל את בחורי מוצב המזח. נסיונות שעדיין מוקדם לפרסמם. ראיתי את בדידותו של מפקד, כאשר בחבורת המיקוד שמענו את קולותיהם של הנערים האלה שמסרו אחד אחד את שמותיהם, לפני שהסגירו את עצמם לשבי.

בבדידות איומה של מפקד הנושא על כתפיו גורל של נערים אלה, ששמענו את קולם ללא מאמץ של דמיון ראינו אותם בתוך המוצב, לוחמים את אחד מקרבות התהילה והאיומים ביותר.

ראיתי את פניו נושאות כאב שאין לציירו. את לסתותיו מתהדקות.

שמעתי את קולות הבחורים במוצב, בימי המלחמה הראשונים. קולות שקטים. הם דיברו במילים קצרות, משוחות, כאילו אין זו שיחה ההוצה עולמות שלמים, כאשר הם מוקפים אלפי חיילים מצריים, אלא שיחה שקטה, המציתית. שעדיין אין לפרסם את הדברים עצמם, אבל הקול, הכוונה, המשמעות.

אני זוכר את השיחה האחרונה עם האלוף אלברט, בלילה לפני הבוקר בו נפל בקו החזית. שוחחנו במוצב המיקוד. היתה שעת ערב רגועה. אותו מקסם שנע של בין הזמנים. בין קרב יום לקרב לילה. היה איתנו גם המשורר חיים גורי ועוד כמה קציני מטה. אלברט שילב את ידיו על חזהו ודיבר בשקט, כתולש הרהורים: „מה שמציק עלי זהו השק, שק הזכרונות של ידידים שנפלו. אני מסוד מזה. כל מלחמה השק מעיק ומכביד על כתפי. ידידים. חברים... כל מלחמה".

הציפורים נופלות ארצה. צונחות כאבן על החול החם.

„מיג 21"

המטוסים צללו. שחורי גוו. דקים. חגו וירדו. לא שמעת אפילו את נהם המנועים שלהם. רביעיית מטוסי „מיג 21". לא בעים. הטנקים יורים. כל המקלעים. והרביעיה בנמיכה, צוללת, צוללת ואז ראיתי את הברק. ברק של אור, כאשר כוורת טילים נפתחה לפתע מתוך ה„מיג", מעל ראשינו ממש, שניות כאלה חרותות ונישנות במלחמה, כאשר נדמה לך שהנה, זהו. ברק, הטילים חלפו בשריקה ופגעו מעבר לנו בטנק סמוך.

רק מי שעבר מלחמה ממש, מי שספג יום יום פגזים, יודע את אותה התחושה מעורבת ואיומה, של אנקת רווחה כי הנה ניצלת, ושל הכאב על מי ששילם את המחיר. הכל מעורבב, מעורבל. אין קו ברור. גם רגשותיך אינם ברורים. לא פעם דומה עלי שהדמיון והמציאות מעורבים זה בזה מבלי הכר. היו מקרים שתפסתי את עצמי נוסע על גבי הזחלילית צובט את העיניים, ופתאום, כאילו כל המראות השתנו. פתאום המלחמה הסתיימה. פתאום הפגזים שוב לא שורקים. פתאום הטנקים לא עולים באש. אתה אדון לעצמך. כמו בטלוויזיה. אתה יכול לכוון את התמונות. תמונות של בית, תמונות של אנשים הרוגים. המוגנות של שלווה.

הכל מעורב כל כך, מבולבל. מציאות ודמיון, חיים ומוות. אין קו מפריד.

יום הולדת

גם קו האש הראשון הוא קו דמיוני, העובר בין שני מחנות אויב. על גבי מפות הוא מסומן בעפרון אדום וכחול. בשטח, בימים הראשונים כשניהלנו את קרבות הבלימה, נע פעם קדימה, פעם אחורה, חוזר ומתייצב על הגבעות החולשות על מימי הסואץ.

התמונה אותה אני זוכר היטב. הטנקים פרוסים במניפה רחבה. החול כמו צועד בתהלוכה, מתקדם אט אט, חול נודד. במשקפת אתה יכול לראות את הטנקים שלהם. לפתע רעם פגזים. החבריה אפילו לא זזים. אחרי כל כך הרבה הפגזות. שני טנקים שלנו התקדמו, ירדו לעבר המערך המצרי וחזרו. מישהו רטן בקשר: „לעזאזל, פגענו בהם והם לא נדלקו."

אותו יום, בשעות הלילה, הסבתי עם אלי'ם אברהם, „אתה יודע, — אמר לי — היום בדיוק מלאו לי 40. לחגוג את זה דווקא במלחמה. 22 שנה להיות כחייל".

שוחחנו ארוכות אותו לילה. הכוכבים, השקט, הקרב, פותחים את ליבו של אדם. לפעמים הוא רוצה לשוחח כך סתם, אפילו חייל נוקשה. היה זה חשבון נפש של לוחם מוצק, איש שריון המדבר על שלום, על בית, על שלווה, על יום-הולדת באמצע מלחמה.

ביטוח

העסקים כרגיל. לפעמים נדמה לך שדווקא דברים מסודרים הופכים את המלחמה לשפויה. יום קרב אחד, בשעת התארגנות, עלה לזחלילית שלי אחד החיילים. יצחק. הוא השיח לתומו על המלחמה, על הבעיות ואחר כך שאל כבדרך אגב: „אתה מבוטח, יגאל ?" אמרתי „כן".

„אבל לא יכול להיות שבסכום שאתה שווה באמת. תראה, הנה, התחלתי לבטח את החבריה. העסקים הולכים".

העסקים כרגיל. גם עסקי ביטוח חיים.

יצחק

יש למלחמה גם צד אחר, לא תכיר המצוקה, אלא גם משהו אחר. האנשים במלחמה. החיילים שנלחמתי איתם. אנשים עם חלומות, עם תקוות. לפעמים התנהגותם מוזרה עד כדי גיחוך.

אני זוכר קרב לילה. מי שראה קרב לילה, יודע עד כמה יש בו הוד ציורי. המקלעים יורים סרטי נדורים זוהרים. פצצות זרחן מעלות שלהבת אדומה ועשן שחור. המולה. כן, בלילה יש הוד מיוחד למלחמה, אפילו אם אתה נמצא בתוך תוכה. פגזי תאורה מתפוצצים. התותחים רעמו. שמעת את שריקות הפגזים הטסים את חלל הלילה. ואז ראיתי את נהג הזחלילית יצחק ל. סטודנט לביולוגיה מבאר-שבע, צולל אל תא הנהג, סוגר את המכסה מעליו. כאשר רכנתי אל הקשר שישב למטה, בתוך הזחלילית לבקש ממנו להוליך תדרים במכשיר ולעלות על רשת אלחוט אחרת, העפתי מבט בנהג. לא האמנתי למראה עיני. יצחק התכנס בתוך התא, והוציא מכיסו פנס כיס, ולאורו קרא... בלש. וזאת בתוך מלחמה סוערת. שאלתי אותו „יצחק, מה אתה עושה ?" הוא נאנח. החזיק את אצבעו לסימון על העמוד שבו נכנס הקאובוי לפונדק כשהוא בועט בדלתות המתנפנפות ואמר בקול שקט: „עזוב, המלחמה שלמעלה לא מעניינת".

מכתבים

מכתבים. יש בך איזה רצון לכתוב. כאילו אתה שולח אצבעות לגעת באנשים האהובים עליך. לשאוב מהם עידוד. המצורים כותבים כשהם משעינים את הגלויות על גבי דופן הזחליליות, על גבי ארגזי התחמושת. הם כותבים בשקיקה. חוטים דקים, נעלמים, הקושרים אותם לאי שם, אל הבית. מוקד האהבה, שממנו יצאו ואליו הם רוצים לחזור. מנסים לשלוח מכתב בכל דרך. מכונית אספקה יורדת למטה. אישיות נכבדה שבאה עם מסוק ונעלמת. בחור שמפנים אותו.

וכשמתקבלים המכתבים, שוב אין אתה מכיר את היחידה. הגברים הנוקשים, הסגורים האלה, שאטמו את עצמם, נראים כילדים הממתינים לסוכריה שאותה מחלק האיש שהביא את הדואר. חבילה זוכה להערכה עצומה. מחולקת בין כולם. את המכתבים הם נותנים כל אחד לפינתו, קוראים בשקט, פעם, פעמיים, שלוש. יש למילים הפשוטות משמעות שמעבר לכל תפיסה, ואחר כך חוזרים ומהלכים וקוראים זה לזה את המכתבים, מראים תמונות. אנחנו משפחה אחת. משפחה לוחמים המשתפים זה את זה בחוויות של האשה, של הילדים. משפחה אחת.

בימים הראשונים היה מישקה היחיד שקיבל מכתבים. המון. סקאנדל. החבריה זעמו: „אם עוד פעם תקבל מכתבים ואנחנו לא, שורפים לך את כולם !" הוא קרא בהנאה, חייך, ואחר כך כאשר התאספו כולם סביבו שמעתי אותם אומרים: „טוב, אשתו אשכנזיה, כל היום במספרה, עושה מניקיור, יש לה זמן לכתוב... אשה ספרדיה עובדת כל הזמן, יש לה זמן לשטויות האלה ?"

מישקה ניחם אותם: „אני אגיד לאשתי שתכתוב גם לכם".

תפילה

מכתבים. ראובן א., סטודנט לכימיה ירושלמי בן 26. נשוי פלוס ילד, לא השתתף בקרבות של מלחמת ששת הימים. הוא היה אז סדיר. המלחמה הזאת היא המלחמה הראשונה שלו. בהפגזה הראשונה שהכתבנו פחד: „אחר כך כילא, השתוויתי עם עצמי. ראיתי שהאחרים מפוחדים יותר ממני. המלחמה הזאת נמאסה עלי. אני רוצה לגמור את כל הסיגופה הזאת ולחזור הביתה". יש לו מכתב מאשתו. הוא קורא לי קטע ממנו: „אין לך מושג, כמה דמעות ובכי אני מוציאה כל יום. ישנן שעות שאני נשברת לגמרי, אני רצה אחרי הדוורים המחלקים דואר לחיילים כמו משוגעת, רק כדי לקבל גלויות ממך."

הוא בחור דתי, ראובן. עם שחר, לפני שהטנקים שלנו מתפזרים בחניון, אני רואה אותו לובש את הטלית ומניח תפילין. בשקט, בלי למשוך תשומת לב. כאשר המ.פ. קורא שיש לנוע, הוא מתיר את התפילין בשקט. אורז אותם בזהירות, ושוב הוא חייל. „אני חושב שאני חש יותר בטוח בעצמי, בזה שאני מאמין. אתה רוצה לשמוע כיצד ? שני חבריה כאן בזחל"ם ביקשו ממני סידור ואמרו שאלמד אותם להתפלל. 'תן לנו קצת להתפלל' אמרו. הם רצו לגעת בכהתן הזה של האמונה."

קול במכשיר

תורנות לילה. שלושה קציני [illegible]. אתה נכנס לחניון בשעת ערב באהלה, ויוצא בשעת בוקר מוקדמת, אבל צריכה להיות האוזן מחוברת למכשיר הקשר.

ב־2 אחר חצות העירו אותי. התכנסתי בזחלילית. אור עמום בקע מן המכשירים. קולות שיבעותים קרים. בנוסח ביובב. הכל כל כך סטרילי וקר.

ופתאום שמעתי קול. לא קול קר אלא קול אדם: „אהלן איציק, אתה חי ?"

וקול ענה לו: „חיימקה, אני אוהב אותך, אני מתגעגע."

„נפלא לשמוע אותך. אתה לא יודע כמה חשבתי עליך."

ואז שמעתי קול. קול שהודהד במכשיר כמו זעקה: „אני רוצה הביתה... הביתה..."

קלמן

אלוף קלמן מגן נטל לידיו את הכות. רחב כתפיים, שפם, אצבעות ידו המגינות פגועות מפציעה קשה. סיגריה ניצחית אינה משה מפיו. אלוף קלמן בא לאחר שהאלוף אלברט נפל. כאילו זה המשך טבעי. מפקד נופל, מפקד אחר בא אחריו ותנופת המלחמה נמשכת. יש לו קול מחוספס, לקלמן. גם תנועותיו אינן מהוקצעות. על כתפו הקלשניקוב בעל הידית המתקפלת. דומה הוא לאיכר, היוצא עם שחר לעבד את אדמותיו. ראיתי אותו בקרב, ממהר עם הזחלילית שלו, נוסע ומסתער כאילו היה המפקד שלו יחידה קרבית שתפקידה לכבוש מוצבים.

היחידה שלנו ממהרת לצלוח את התעלה על גשר שהוקם מצפון לאגם המר. יחידת הטנקים דוהרת באור אחרון. הגשר מופגז קשות. זחל"מים בוערים להטים באש תמה. אלוהים, מעולם לא ידעתי שהברזל יכול לבעור כך. הודפים את שלדי הברזל השרופים וממהרים קדימה.

ההפגזה קטלנית. למדנו להסתדר עם הפגזים, אולם הקטיושה נוראות מהם. בבת אחת הן נפלטות ומכסות את השטח בעשרות פצצות. נאקת הקטיושה מזכירה שיעול קצר ומורדני, כמו אנחה שמישהו אינו יכול לכבוש אותה.

הגשר. גשר הרפסודות. טנק אחד בלבד יכול לעבור עליו. אתה עולה אט אט, מתיישר, יורד ויוצא. ראיתי בחור צעיר, סגן מכונה שכיוון את התנועה בתנועות אגרופים. לבוש אפודת נגד רסיסים, קובע פלדה. יהודי קטן שבשלווה כיוון את הטנקים שזרמו ועברו למצרים בתוך ההפגזות. ילדון.

אמא

פניו דומות כל כך לפני נחום אחי. הוא בן גילו. נחום לוחם היום ברמה הסורית. אני מהרהר באמא. שלושה בנים היו לה. בנה האמצעי, כושלה, נפל בשורות הצנחנים, ועכשיו היא שלחה את שני בניה הנותרים. אחד אל חזית מצרים, והשני לחזית סוריה.

אנו ממהרים קדימה. אדמת מצרים. פגישה ראשונה. דקלים. אתה נע קדימה. אותו מדבר. כמו דבר איננו משתנה. אותו חול, אותן אבנים, אותו אבק. והנה כאן נתקלנו לראשונה במטוסי מצרים, ב„מיגים" לכינויהם. כאן על אדמתם ניסו ללחום בחירוף נפש. עד מהרה למדנו כבר כי יש להחזיק את המקלעים, להתפרס ולהמתין להתקפה. הם היו באים בזוגות ורביעיות, תוקפים, מטילים את אשם ו... כן. ברגע זה היתה עולה היחידה כולה, יושבת על צריחי הטנקים, הזחליליות, הזחלים ומתבוננת בגדולה בהצגות תבל. קרב אוויר בין מטוסים ישראליים למטוסים מצריים שהיה חוזר בדייקנות של שעון כל יום, בשעה אחר הצהריים, מאז נכנסנו לתוך מצרים ועד להפסקת האש. קרב מרתק. היינו מלווים אותו בתשואות, בקריאות, רואים את הטילים פוגעים במטוסים המצריים, את הריפות והאדומות כחולות של טייסי ה„מיגים" הצונחים, את פטריות העשן של המטוסים שנפלו אפופי להבה. ספרנו את צונחי האש: אחד, שניים, שלושה, ארבעה, חמישה... הכנסנו כהלך לדהור ולאסוף את הטייסים המצריים.

שבוי

הוא היה סגן, הטייס השבוי. פנים כהות, ראש מורכן. התגלגל בנחיתה כושלת, ניסה לאסוף את ביתרי המצנח אולם הרוח ניפחה את התופה וגררה אותו על פני אדמת המדבר. עזרנו לו לקפל את המצנח והעלינו אותו אחר כבוד על הזחלילית. ישב שותק, מכונס בתוך עצמו. כלמעלה, כאשר צנח, ראה את פטריית העשן של מטוסו, ראה את הלהבות של מטוסי חבריו. עכשיו הוא ישב שותק. לא תפקידנו לחקור אותו. אנחנו רק מביאים אותו למקום האיסוף. ראיתי את האימה בעיניו. הוא חשש שנהרוג אותו. הצענו לו סיגריה. ינק ממנה בשקיקה.

שבויים. אני זוכר את השבוי הראשון. ביום השני למלחמה. היה זה איש קומנדו מצרי שנתפס יחד עם חולייתו. סיפורו מתחיל במצוד שערכנו אחריו. הוא נמלט לעבר שבט בדואי. כשהגענו, טענו כי לא ראו דבר. לבסוף גילה אחד מבני השבט שבאיזמי בשק דרש המצרי לבוש בדואי וגמל. דלקנו בעקבות הגמל. הבחור ישב על הגמל ורכב לאט ובשקט, מתנודד על הדבשת.

כשהביאו אותו אלינו, ראיתי את יוסי, סמל, ממש יוצא מכליו. הוא טרח להלבישו חולצה, להשעין אותו על הקיר ולאחר מכן הופיע יוסי ובידו כוס תה. הוא חיפש את השבוי שלו... אלא שבינתיים הועבר למקום אחר.

תה

ווי לחמים. איך עושים תה במדבר. החול החם הזה הוא המשקה היחיד שהלוחמים כולם שתו אותו בשקיקה. הצוות שלנו היה מתורגל. ללכת לקושש עצים במדבר זוהי ברכה לבטלה. אולם כל פעם שאתה גומר ארגז תחמושת, שוברים את הארגז לחתיכות, את גזרי העץ מכניסים בין דפנות הנגמ"ש ואז, בחניית ביניים קצרה, קופצים, עורכים את העץ למדורה, שופתים עליה תה. צריך כמובן קופסה כפוית וכמה פחיות שימורים ריקות. רק זה.

במרוצת המלחמה לגמנו עשרות כוסות תה מתוק, אשר הדיחו את טעם כנות הקרב מגרוננו.

שיחות חיילים: „קח כוס תה ואל תגיד שאני זונה".

הבחור לוגם כהנה גמה בטוב לב: „תודה רבה זונה".

ארוחה

מנת קרב. הבוזן הצינרי. סרדינים. לוף, הרכה של מיץ, תופינים. מנות הקרב האדירות. אכלנו אותן בכל ימי המלחמה. לועסים את הבציות הנוקשות, הופכים את המציות לבזלג וכף וכובלים בהוך קופסת השימורים.

בהפסקות שבין אש לאש יש לך זמן גם לספל בבעיית המזון. עדן לנג, בן גבעת חיים (איחוד), מדבר כשפיו מלא: „השבעו חבריה אני רואה עכשיו ארוחה. הייתם כתה. אני זוכר שיצאנו לאכזיב לקיטנת הבראה של בני המשק. הרבצנו שם חביתה, שמנת, לחם לבן. זורקים עליו אבנים. לעורר את התיאבון עכשיו? אף על פי כן כל אחד הוזה בדרכו שלו. צבי, סגן צעיר ומהנדס על־פי מקצועו, נזכר בארוחות הפופולרית שהיתה מכינה אמא שלו ברעננה. דני גולדנברג, בקיבוץ דפנה, נמשך דווקא אל הפירות. פירות הגליל העסיסיים. מאיר זהאן מתל־אביב היה מעדיף צלחת חומוס, המנצים וסטייק על האש, אבל, נא בבקשה, רוני אלחייק, מירושלים, נוטה דווקא לארוחה יהודיה פולנית עם מרק, קניידלאך, רגל של התרנגולת. והחבריה הוזים. ובינתיים כובלים את הבציות הנוקשות בתוך פחיות שימורי הבשר, לועסים ונאנחים, כמה טוב להלום.

בכלל, החלומות הם ידידיו של הלוחם. ידידים הצועדים עמו כל הזמן. בצורת החלום הוא יכול לא רק לאכול ארוחה מפוארת במקום מנת הקרב הנוקשה, אלא גם לשכב במיטה חמה. לאהוב... חלומות.

חלומות

חלומות. שלמה גרינברג, צעיר כבן 19, מושך את דבריו כמבקש לחבר את קורי החלומות ולארוג מהם סיפור שהוא עצמו טרם ירד לסופו. הוא מספר בשקט: „חלמתי שחזרי באו לשזה. פתאום ירדו עלינו מיגים, היינו פזורים בשטח. צעקתי עליהם שיסתתרו, בהיי. טוב שהעירו אותי אחרת אני לא יודע מה הייתי עושה".

עדן חלם דווקא על ידידה. חלום שאין מספרים אותו. אבל. גם אותו הצירו באמצע.

דני רבינוביץ, במדרשת שדה-בוקר, חלם על ספר טוב, שאפשר לקרוא אותו בצל עץ, להתפנק עצי, להיות את דכויות הגיבורים.

נועם שחר מקרית-מוצקין חלם על המדרכה הומאנת של העיר. „ללכת בלי קובע פלדה בלי השהפ"ץ (מציל המונע חדירת רסיסים), בלי מדים. איזה תענוג".

מישהו אחר חלם על נעליים שאתה מוריד אותם בלילה. שינה במיטה רכה וחמה, בלי רעם פגזים.

חלומות קטנים. כל אחד וחלומו שלו. אבל ברד האש שניתך על חניון הטנקים שלנו, עקר כל אחד מחלומו. אתה מקפל את השמיכות בזהירות, חובש את קובע הפלדה, מבקש ומוצא את ה„עוזי", מזנק על הרכב וכבר השריון נפרש ודוהר הלאה.

חיילים אפורים וחלומות קטנים.

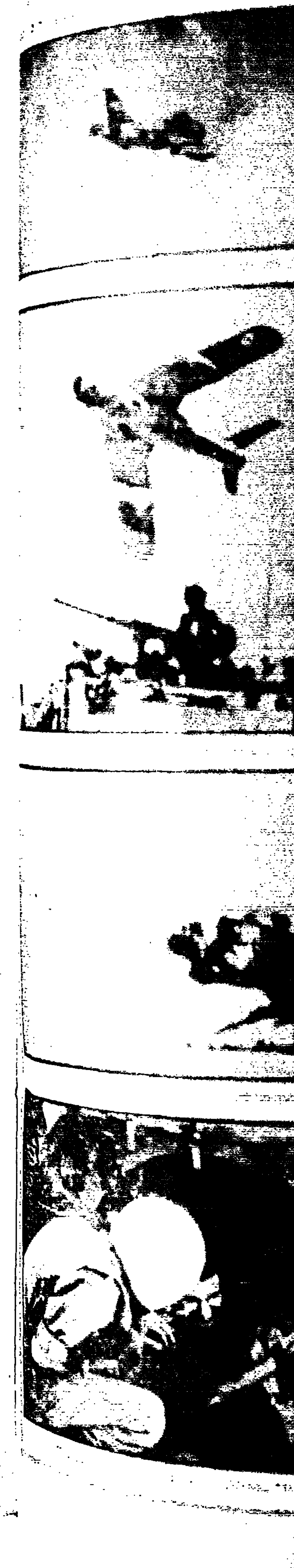

صكذا من الاصل

صكنا من الاهل

מלחמת יום הכיפורים

החייל המצרי למד עברית מספרון־כיס

מאת עזרא ינוב

קרבות באזור ה־תעלה נפלו בשבי חיילי קומנדו מצ־ריים וחי"ר, ובי־חקירתם התברר, בין ה־שאר, שרבים מהם יודעים קצת עברית. בכיסיהם נמצא ספרון קטן בגודל 10 על 7 ס"מ, שהונפק לרא־שונה בשנת 1971, ונקרא „תזכורת לחייל". על עטי־פתו מצויר חייל מצרי או־חז באבוקה מול השמש הזורחת.

הרמטכ"ל המצרי, גנרל סעד א־שאזלי, כתב הקדמה לספרון המה־דיק 14 פרקים.

מספר דפים בספרון מוקדשים ללכסיקון עברי־ערבי המביא את היגוי המלים העבריות בצורת ה־כתיב הערבי. המלים והביטויים בעברית שעל החייל המצרי ללמוד ולדעת הם: „עצור, עצוד, חבר, ידיד, אל תזוז, אסור לצעוק, ידיים למעלה, הורד את הנשק, שב, שכב, לך, רוץ, אל תדבר, חפש את הנעצרים, אל תדבר בקול רם, מה יחידתך, מרגל, בונד, מיסמך, מצלמה, נסוג, מסתנן, נמנעתי, נמצאתי, ערב טוב, מזל טוב, לילה טוב, מגן אוויר, מפה, צהיל.

„אתם, החיילים — כתב הרמטכ"ל המצרי בהקדמתו — עתידים לשחרר את האדמה הכבושה. ספ־רון זה זו מתנתי לכם כשי מ־ידיד. בימי קדם סמכו החיילים על האבן ועל המקל. אך במשך הזמן התפתחו הצבאות, והמלחמה עתה מחייבת כלי נשק מודרניים, הנושאים הרס וחורבן.

„כלי הנשק המודרניים מחייבים את החייל המתקדם שיהיה בעל יכולת טכנית גדולה שתאפשר לו שימוש יעיל בכל סוגי הנשק ובו בזמן עליו לדעת למצוא את הכשת הערכים המוסברים בחוברת זו.

„חיילים יקרים, עלינו לדעת, כי בכל שכלי הנשק מודרניים ומת־קדמים יש נקודות־תורפה, ורק לי־מוד נקודות התורפה של האויב יתן לכם אפשרות להרוס אותו על נשקו.

„עליכם לדעת, כי גם האויב מחפש דרכים להתגבר על נקודות־התורפה של עצמו. בסופו של דבר, ינצח זה שיקדיש יותר יוד־מה ומחשבה מראש. עליך לחשב כראש את מהלכי האויב וכוונותיו: „אין לשכוח, כי האויב דובר שפה זרה אך רבים מחייליו דוב־רים ערבית. עליכם לדעת כמספר מלים בשפה העברית כדי לדעת להתמצא בשדה הקרב..."

בחוברת הקטנה מסוכמים עק־רונות השמירה ההיקפית, שמירת מים במדבר, להימה נגד מכוסים וחריון, נוהלי שמירה, טופוגרפיה, ותורת המלחמה והלוחמה הכימית.

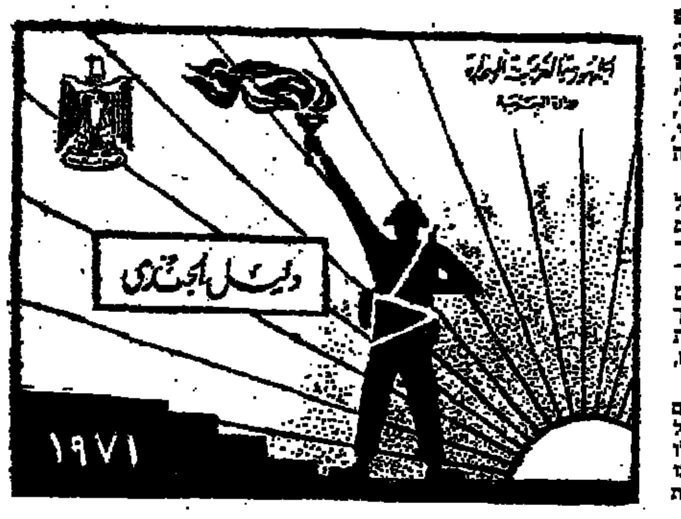

שער ה„מילון" שממנו למדו החיילים המצרים עברית.

تابع بعض الكلمات والاصطلاحات العبرية

م	עברית	اللفظ العربي	المعنى العربي
٤١	חפש את הנעצרים	حپس أت هانعتساريم	فتش الأسرى
٤٢	אל תדבר בקול רם	أل تدابير بقول رام	لاتتكلم بصوت عال
٤٣	דבר בקול נמוך	دبر بقول ناموخ	اخفض صوتك
٤٤	מה יחידתך	ما يحيدتخا	ماهي وحدتك
٤٥	מרגל	مرجل	جاسوس
٤٦	בונד	بوند	خائن

١٤٢

...ואחד הדפים בו (עם שגיאת דפוס).

שני אחים בטייסת

מאת לוי יצחק הירושלמי

טייסת — כולם כמו אחים. בהרגשה, בדאגה, במסירות, בדבקות. אבל מצויים בה גם שני אחים ממש, בנים להו־רים־קיבוצניקים. אם כי הם צעירים — האחד בן 31 (נשוי פלוס 1) וה־אחר בן 28 (אף הוא נשוי פלוס 1) — יש להם כבר ותק בחיל האוויר. המבוגר, שהוא בוגר הטכניון, יהיה בראשית החודש הבא „בר־מצווה" בחייל ומקווה לציין זאת כשהמל־חמה כבר תהיה מאחורי־מאחו־רינו.

בבואי לטייסת חיכיתי שעה ארוכה לשני האחים, אשר לביתם הקיבוצי יש לי קשר משפחתי. הם היו בתפקיד — בשמי אוייב. לרוב, כל אחד מהם יוצא לגיחות בזמן אחר. בנפרד. יש מקרים שהם יחד באוויר, אך גם אז „לא כסים באותו מבנה". עתה היו שניהם באוויר — במקרה. כל העת נשאתי עיני לשמיים ונשאתי תפילה בלב, שיחזרו ויגיעו בשלום.

ראשון נחת הבכור. רק חזר מטיסה מוצ־לחת — וכבר ישב עמנו רענן, שלו ושופע חיוכים. הוא כבר „זקן ורגיל" בגיחות וב־נחיתות. מאחוריו — 3500 שעות טיסה, „עם שתי הפלות": מיג־19 במלחמת ששת הימים ומיג־21 במלחמה הנוכחית. „וזוהי המלחמה השנייה שלי — סליחה: השלישית, עם ה־התשה", אומר כמי שמציין עובדה. הפעם הוא משרת בחיל כאיש מילואים. השיבה לשירות פעיל בחיל היא לא קשה בשבילו — שכן, גם בחייו האזרחיים הוא טייס.

מבחינת הלחימה באוויר אין הוא רואה שוני בין מלחמה זו לאילו שהשתתף בהן בעבר, „חוץ מזה שאני יותר „זקן" בשש שנים ושאז לחמנו בחזית המצרית". לאחר הרהור הוא מוסיף: „מה שאמת — אמת. אז היו לנו הרבה פחות מיפגשים באוויר. במלחמת ששת הימים היפלנו מייד את חיל־האוויר שלהם. אבל מבחינת הרמה — הפער בינינו לבינם נשמר. יש להם טייסים קצת יותר טובים, הם גם התאמנו. למרות זאת — הפער נשמר".

אוחר רגע נחת מטוס. האח, חזר בשלום. הבכור אומר בבלוא המשמעות: „אחי טייס יותר טוב ממני, ולאו־דווקא משום שרשם לזכותו תשע הפלות, שלוש מהן ב־מלחמה הנוכחית". מקנאים? „לא. כי אני טייס לא רע. אני לא מרגיש תחרות רצי־נית". כיצד מרגישים שני אחים כשהם יחד באוויר? האם אין זה גורם ליותר דאגה אצל כל אחד מהם?

„טבעי, שאני דואג לאח יותר מאשר ל־אחרים", מודה כל אחד מהם. „אבל כל אחד סומך על השני, שהוא שומר על עצמו די טוב".

והאמת היא, שהשניים הם — לדעת הכל — טייסים טובים מאוד.

הבכור „אשם" בכך, שאחיו הצעיר הלך בעקבותיו והצטרף למשפחת חיל־האוויר. כי אשר הגיעה שעתו להתגייס לצה"ל — ההו־רים לא רצו שילך לחיל־האוויר. „הם די כעסו עלי שעיכבצתי אותו. עכשיו — הם די גאים. טבעי הדבר, שבמלחמה הם מוד־אגים, כמו כל ההורים. גם כי שיש לו בנים בשריון — מודאג. לי זה קצת יותר שאוד הוא בקבע. כך אני קצת יותר קרוב לעניינים. גם כשאני במילואים יש לי קשר מבפנים".

שני האחים הם — מה שקוראים — „יל־די קיבוץ", אם כי שניהם עזבו לפני שנים אחדות את המשק. אנשי ההתיישבות תופ־סים מקום נכבד בטייסות למיניהן. חלקם בטייס — כמו ביחידות מובחרות אחרות — גדול משיעורם באוכלוסייה ובצה"ל. האם זה מקרה?

הוא אינו מוכן ליטול לעצמו, ולו לשעה קלה ולצורך דיון בלתי־מחייב בלבד, סמכות של פוסק־הלכה. לא שהוא מצטנע, אלא הוא עצמו מתלבט ומתחבט בחיפושיו אחר תשו־בה עניינית ואמיתית. לכן, הוא מסייג כל משפט ב„אולי" — ורגע קט לאחר שאומר דבר חוזר בו ומבקש לומר דבר אחר. נר־אה לו, כי „החברה הצפופה לחוצה יותר". הוזה אומר: בקיבוץ — החברה היא קטנה, צפופה ממש. „בעיר כל אחד נוהג לומר „החברה שלנו". אבל נהיה כנים עם עצמנו: מה זו חברה בעיר? עשרים איש, שלושים איש, ארבעים איש. זה הכל. בקיבוץ — החברה היא שש־מאות איש. אתה חי בה יום־יום ושעה־שעה. אתה חשוף לפניה. לכן, הקיבוצניק מפחד יותר מהכשלון. יש מוטי־בציה אחרת. אולי זה גורם מדרבן".

„טייס זה כשרון" אומרים האחים. מה זה כולל? הם עצמם אינם יודעים להגדיר זאת במפורש ובמדוייק. „אינני יודע, כשם שאי־נני יכול לפרט מה התכונות המדוייקות הדרושות למוסיקאי. כן, נולדים עם זה. ברור, כי אינטליגנציה חשובה ועוזרת — אם יש לך כשרון. בקרבות־אוויר צריך להי־שוב, להיות בטוח, לנתח ולקבל החלטות־בזק, כאשר אתה חשוף בכיפת הטייס. ברור, שהסביבה משפיעה על כל אלה".

השיחה נמשכת שעה ארוכה. היא נוגעת בבעיות חברה — לא בעיות שכר, לא עניני שיכון ולא דברים־שבחומר — חברה במובנים המושגים תרבותיים, רוחניים, ער־כיים. בשיחה לוקחים חלק גם טייסים אח־רים, מהם שחזרו זה עתה ממשימות־קרב ומהם הנמצאים במצב־הכן לקראת גיחתם. השיחה מתנהלת ומתארכת כאילו אין מל־חמה — וטייסים יוצאים למשימותיהם כאי־לו לא קיימות בעיות אחרות.

הטנקיסט שהעמיד פני מת

מאת אהרון פריאל

זה סיפורו של א., טנקיסט צעיר, צנום וביישן, שהיה שתי יממות בודד בשדה המערכה בסיני, מכותר על־ידי כוחות שריון וחי"ר מצ־ריים והתחזה כמת, ביום התחבא בין שיחי המדבר ו־לעת לילה הסתנן בין היחידות המצריות עד שהגיע, שבור ו־רצוץ ועייף ואדיש, למעוז שבו נותרו 31 חיילים, שהצליחו לחמוק מבעד כוחות האויב ולהתחבר עם כוח ישראלי.

יחידת השריון שלו נעה ביום הכי־פורים אחר־הצהריים לעבר התעלה. למחרת, ביום ראשון, 7 באוקטובר, הגיעה עם שחר לאזור הסמוך לאגם המרה. אזור זה, סיפר אפרים, היה מלא חי"ר מצרי שעבר לגדה המזרחית, ותפקידנו היה לחסלם. היחידה שלי נעה מצפון לדרום כדי לטהר את הדרך מכוחות אויב.

ביום ראשון בבוקר נהרג מפקד הטנק, סמל י. שהיה באותה עת בתא הנהג. „הוא נהרג כנראה מפגיעת בזוקה. ירו עלינו כל הזמן, והטנק נפגע במקומות רבים. גם מנשק קל ירו עלינו. הקשר ביני ובין אנשי הצריח נותק. הפריסקופ נפגע. ובנוסף לכל הצרות, נשפך עלי מיכל כיבוי".

הטנק המשיך בתנועה, ואנשי הצריח ניסו לכוון את א. בצעקות. „הקשר ביני לבין חברי היה קשה. לא ראיתי כלום. המצרים המשיכו לירות עלינו. לפתע מצאנו את עצמנו על שפת אגם תמסח. חברי ניסו לכוון אותי בצעקות לחזור, אבל אז אירעה התקלה, שריתקה אותנו: השרשרת ירדה ולא יכולנו לנוע".

א. דומם את מנוע הטנק, ואחר־כך יצאו הוא ושני אנשי הצריח „לבדוק אם יש אויב בסביבה". במרחק מאה מטרים, על שפת אגם התמסח, הבחינו שלושת הטנקיסטים בכח מצרי שהיה „עסוק" בלחמה עם יחידת שריון ישראלית. השלושה חזרו לטנק, ואז הבחינו כי הכח הישראלי התרחק והכח המצרי התקרב. „פתחתי את המדף; החלטנו לנטוש להמלט. לא היתה לנו שום אפשרות להישאר במקום, מאחר שהיינו מכותרים מכל עבר. את הטנק אי־אפשר היה להזיז ממקומו. מפקדנו נהרג, ואנחנו רצינו להשאר בחיים ולברוח".

א., הנהג, נשאר בטנק. שני חבריו יצאו ראשונים ונהרגו מיד בשני צרורות. „ראיתי איך הם נהרגו. לבי עמד".

א. ניסה לסגור את המדף אך לא הצליח. חייל מצרי שטיפס על הטנק עשה זאת במקומו, וכך נשאר הטנקיסט בתוך תא הנהג.

„עשיתי את עצמי מת. המצרים נכנסו פנימה, למזלי לא הגיעו עד הקצה. הם לקחו ציוד, כדורים, וכל מה ש־נראה להם בר־שימוש".

א. נשאר בטנק כל יום ראשון. לא היה לו אוכל, רק מימיה אחת, כמעט מלאה. „בערב החלטתי לברוח. בשעה שמונה ניסיתי לצאת מתוך הטנק על־ידי פתיחת מדף הנהג, אבל הוא לא נפתח. ניסיתי לפתוח את „בית קרנף" אולם נוכחתי כי המצרים מילכדו כל יציאה וכל פתח. לא הצלחתי לפתוח את דלת פתח ההצלה. לא היה לי כוח. הייתי זקוק למנוחה. שכבתי לישון וישנתי שלוש שעות".

בהזות הכל אפרים בנסיונו להיחלץ מהטנק דרך פתח הצלה. „היציאה היתה חסומה וקשה. על הצריח היו מונחים פגזים, ולאחר שלוש שעות הצלחתי לפנות את פתח היציאה. את הפגזים הזזתי בזהירות, כי ליכסור אחד מילכסר, ורק לאחר שהבנתי כי נוצר פתח ליציאה, בלי שאסכן את עצמי, השתחלתי החוצה, עם תת־מקלע עוזי ומחסנית אחת".

את המים במימיה שתה בטנק, ועתה נותר רק עם נשקו ועם חיילים מצרים רבים שהתחפרו בינתיים בעמדות, במרחק עשרים־שלושים מטר. למזלו הכיר את השטח, מאחר שהיה בו בעבר תקופה ארוכה בעת שירותו.

„הלכתי לכיוון צפון, אל אחד ה־מעוזים. זו היתה האפשרות היחידה שלי, גם להימלט מידי המצרים שסבבו אותי, וגם לקוות להתחבר עם כח ישראלי. חשבתי שאמצא שם כוח ישראלי, אבל טעיתי". הוא הלך שלוש שעות, בצמוד לקו המים, עקף שדה מוקשים, ובכמה מקרים, כאשר שמע קולות של חיילים מצריים, הסתתר.

„ביום שני בבוקר התברר לי, כי אני נמצא בתוך שטח מצרי. התמתחתי בתוך שיח גדול וגבוה במשך כל היום. במרחק כמה קילומטרים הבחנתי במעוז הישראלי. הדגל שלנו התנוסס שם. חיכיתי, כל היום, בתוך השיח, בלי מים ובלי אוכל. כאשר ירדה החשיכה התחלתי לצעוד והגעתי למעוז אחרי שעתיים.

„הייתי כל כך צמא ורעב ותשוש, אבל איש לא היה במעוז כשהגעתי אליו. הרגשתי יאוש. המעוז היה נטוש, כוונו ומפוצץ. בשארית כוחותי התחלתי לנוע צפונה, לעבר המעוז הגדול. איכשהו הגעתי עד לשער שלו. אינני יודע איך, אבל הפעם הלכתי חופשי וגלוי על הכביש. הגעתי לשער ו־שמעתי מדברים וצועקים בעברית, ב־מכשיר הקשר. הבנתי כי באתי למעוז שלם. גם אני צעקתי:

„חבר'ה, איך עוברים פה את השער הארור הזה?"

„מי אתה?" שמעתי קריאה.

„טנקיסט, חבר'ה, טנקיסט. פתחו את השער, מהר", צעקתי לעברם.

„איך זה פתאום שטנקיסט מגיע ל־שטח?" נשמע קול מתוך המעוז, וא. הבחין שמישהו ניגש אל השער.

במעוז, היו באותה עת 31 חיילים. א. סיפר למפקד את קורותיו, נתנו לו לאכול ולשתות. ביום שלישי ב־בוקר הצטרף לאנשי המעוז, שחמקו בין שורות האויב והגיעו רכובים על טנק אחד, למפקדת הכוח.

א. התייצב במחנה לפני מפקדו, ועל פי בקשתו הוצב כנהג לצוות של טנק אחר.

„היום הוא לגם שתי כפיות מרק"

מאת א. רז

כאן ניטשת המלחמה בכל עוזה. המאבק נמשך כל שעות ה־יממה, שעה שעה, דקה דקה. המאבקים בחוץ נראים כאן תפלים, חסרי ערך ומשמעות, שכן קו החזית של הלוחמים האלה נתחם עתה ב„חדר ההתאוששות" המו־אר בנורות ניאון יומם ולילה.

חדר ההתאוששות של המחלקה ה־פלאסטית בבית־החולים רמב"ם ב־חיפה. לוחמי השריון שנפצעו בגולן ונכוו קשה, לוחמים שעלו על מוק־שים, הוחשו הנה במסוקים. לגביהם המערכה נסתיימה, אבל המאבק על חייהם נמשך.

שורה של מיטות ועליהן גברים חרוכים, שקיות פלאסמה ומכלי חמ־צן. אחיות ורופאים אינם משים מהם. אבל המאבק מתנהל גם במסדרון, אצל ההורים ובני המשפחה הצמודים ל־יקיריהם. כל התקדמות קלה, כל שי־פור, כל חיוך של רופא, כל מילה טו־בה, כל מבט מרגיע של אחות — פועלים כתרופת הרגעה, משפרים את מצב־הרוח הנע בין תקווה ואכזבה לבין הכאוו.

שוכבים פה גילי, וחיים, ושמעון ו־לידם אלימלך ויצחק ועזר. כל פצוע סיפור — סיפור של קרב, של פגיעה ושל ריכוז כל הכוחות להתאושש, להתגבר, לנצח.

חיים תושב רחובות, נפצע ביום הראשון של המלחמה. הטנק שלו נפגע ישירות והוא נכווה קשה בגופו. הוא הצליח להיחלץ ונע שעות אחדות עם חבריו בדרכי הגולן עד שנאסף על ידי חובשים של צה"ל.

גילי, שהיה קצין הטנק, נפגע אף הוא ביום הראשון של המלחמה. הוא הצליח להיחלץ מן הרכב הבוער ו־הובא לבית־החולים.

יצחק, בחור ישיבה, גבר מגודל, נפגע ביום הרביעי למלחמה בקרבות באזור חושניה. הוא נכווה קשה. הצ־ליח להיחלץ מן הטנק והחל לרוץ ב־שטח.

טנק סורי עבר לידו. הסורים הניחו כי הוא נמנה עם אנשיהם, אספוהו והחלו לנוע אתו מזרחה. לפתע הת־עורר יצחק, נוכח כי הוא בידי האויב, ולמרות פגיעתו הקשה שקל את ה־מצב, זינק פתאום מן הטנק הסורי והחל לברוח בשטח הפתוח.

הטנקיסטים הסורים פתחו עליו ב־אש, ריססו את השטח בקליעים, ביקשו לפגוע בו אך החטיאו. יצחק הסתתר בין הסלעים, המתין שעות אחדות עד שהגיעו הטנקים של צה"ל למקום, והועבר לבית־החולים בחיפה.

כל פצוע וסיפורו, סיפור קרבות, מאבקים, אומץ והויות בעקבות טנים נגד כאבים. בשעות המכהון קלים ה־כאבים מאוד. בשעות השיבה הם כשחוזרים את עלילות הלחימה, קור־אים לידידים, נותנים הוראות, חיים שוב את הקרב המר.

הרופאים, האחיות והמתנדבות עו־שים הכל להקל על מכאוביהם. ב־שקט, בחיוך על שפתיים, ברגישה וב־מיומנות לעילא. בצוות כמה רופאים מתנדבים שבאו מארצות־הברית, מומחים בתחום זה של הרפואה. הם סובלניים, עוסקים בנהוות הלא בעי־כים שלפניהם, בלחץ בני המשפחה. הם אינם מסתירים את המצב לאמי־תו. אך נוטעים תקוה בלב בני ה־משפחה.

כאן מולידים מחדש גברים בשנות העשרים והשלושים שלהם, שהם כבר אבות לילדים. אתה עוקב אחר כל התקדמות קטנה, אחר הנשימה המת־חילה להיות סדירה, המזון המוצק שבא לראשונה לפי החולה, השיחה הראשונה, ההתענינות של הנפגע ב־נעשה סביבו.

כל התפתחות כזו היא צעד קדימה לקראת ההחלמה, לקראת ההתגברות על המכאובים הקשים.

„היום הוא לגם שתי כפיות מרק בפעם הראשונה זה שלושה שבו־עות", אומרת אם באושר.

„חיים התלוצץ היום", מספרת אש־תו ההרה, הניצבת כל העת ליד מי־טתו, ומחייכת.

„הוא הכיר אותי", אומר ציון, אחיו של שמעון, שבא ממצרים אל מיטת אחיו הפצוע.

אתה עוקב אחר הדברים האלה, משווה אותם לצעדים הראשונים של תינוק, ונוכח כי ההשוואה ממש מק־בילה. בחדר ההתאוששות ובחדרי המחלקה, הצדים לסבבים לאנחות, ל־זעקות ולבכי מנסים לחזק את ה־פצועים בכל — בתרופות, בטיפול מסור, בדברי עידוד. ואף על פי כן הם ניצבים בודדים במערכה ה־זאת, מכונסים, מחשבותיהם מתמק־דות בפציעתם, במכאוביהם המציקים ללא הרף: אפילו בעת שמבקרים אצלם חברים שנפגעו בעבר בפצי־עות דומות ומספרים שכוויותיהם היו חמורות יותר אך החלמתם היתה מל־אה, אפילו כשמביאים בפניהם נכווי המלחמה זאת, שכבר החלימו ויצאו לבית הבראה, לעודדם שעה שהם נתונים בתחבושות ספוגות דם, פני־הם מפוייחות ונפוחות.

קשה להם להתעודד מנסיונם של אחרים. הם מתחיילים אמנם ברופ־אים, באחיות, בחברים, אבל בקרב על חייהם הם לבדם.

ויעצם רגעים אחרים. רגעים ש־מכירים את החיים הנמשכים לכוחות הכל. צמד זמרים מופיע בחדרי ה־חולים, עובר מחדר לחדר. „עוד תר־אה, עוד תראה כמה טוב יהיה..." שרה הזמרת הבלונדינית, בקול רועד מהתרגשות, והמשפטים נקלטים ב־אוזניים המפוייחות, והעיניים מתחי־לות לדמוע.

הפצועים קשה בוכים. הפעם לא מכאב, מהתרגשות. מכמיהה אל עולם הבריאים.

אדם מול שריון

מאת יוסף וקסמן

„איתי את הטנק הסורי במרחק 20 מטר ממני. הוא התקדם לקראתי בזהירות. זינקתי מהשוחה ו־כיוונתי אליו בזוקה. באותה שניה הבחנתי שקנה הטנק כבר מכוון אלי. נכנסתי תחת טנק נטוש. למזלי הוא פגע במטרה אחרת. ברגע שכיוון הקנה עבר אותי, יצאתי שוב וממרחק 10 מטר דפקתי בו בזוקה — בול בצריח של ה־טנק".

„עודד הר"מ ואני הסתערנו על אר־בעת הטנקיסטים שיצאו וניסו לברוח. עוד טנק סורי על מוחו חוסל".

שמואל הרוי, בן 19 וחצי, ממושב גדפונה בנגב, רשם לעצמו עוד פגי־עה בטנק סורי — גם זאת ממרחק קצר. בפעם השניה פגע „בול" באחו־רי הטנק. אך כיוון שהכוונת לא נפגע בגבש סגן פירון לטנק וליתר בטחון השחיל לתוך את הנהג רימון.

„רק אז יצאו 3 סורים מהטנק, וב־כללם הקצין, שבהתחנני ניסה להס־תיר רימון יד...".

שמואל, הצעיר המשוחרר, אינו יחיד שניהל קרב אדם נגד שריון. חבריו ליחידה מגדוד „ברק" בחטיבת „גו־לני" עשו כמותו לא אחת במלחמה זו.

„חולית ציידי טנקים" — כך קור־אים לחבריה הללו, שבעזרת בזוקה ורימוני יד נלחמו בטנקי אויב. על חוליתו של יחיאל שניידר, בן 21, מנתניה, הוטל למחרת פתיחת המל־חמה לספק תחמושת ואספקה למו־צבים שכבר היו מכותרים בידי ה־סורים.

„בדרך — הוא מספר בצלוהה — היינו צריכים להבקיע את מערכי ה־סורים ופגענו בנשק קל בלבד בשתי מכליות שנעו בכביש קוניטרה־חושניה ואחר כך בעוד שתיים. אחרי שהמכליות עלו באש הסתערנו על צוותיהן וחיסלנו אותם. המשכנו לנוע לעבר המוצב הנצור, תוך ירי על ה־סורים שהיו בכל עבר הצלחנו להגיע בשלום למוצב.

בדרך חזרה שוב פגענו בשתי מי־כליות של הסורים ובעוד נ"מ אחד ואני כסתערים על החיילים הבורחים. הבחנו בטנק סורי, שצוותו נח ליד הטנק. לא היה בידינו נשק אנטי־טנקי והסתערות על טנק נראתה כ־התאבדות. לא ידענו אם יש בטנק חיילים שיכולים לחסל אותנו. ירינו לעברם בנק"ל והצלחנו".

יצחק רצבי מכרכור, בן 20 ככל חבריו בגדוד „ברק" רשמו לזכותם לא טנק סורי אחד, אלא שלושה.

„זה היה בכפר מזרעת בית־ג'ן ב־גזרה הצפונית של חזית סוריה — כפר שבו ניהלנו קרבות פנים אל פנים במשך שלושה ימים. התמקמנו בשעה 5 בבוקר בחולית ציידי טנ־קים. לא עבר זמן רב ושמענו רעש טנקים סוריים מתקרבים. זיהינו שלו־שה שהתפרטו בשטח, טנק אחד על הכביש ועוד שישה באחורי הגב־עה. כוח רציני באמת...

החלטנו לחסל אותם אחד אחד ו־חיכינו בשקט עד שהטנק שהתקדם על הכביש יעלה בכוונת של הבזוקה. בינתיים ירה לעברנו טנק שלנו, אבל פיספס פעמיים. אסף, הבזוקאי שלנו, ירה בו ופגע בבריח. אבל הטנק המ־שיך בנסיעה. זינקתי החוצה ורצתי באחורי הטנק. הם ירו בי ואני לעבר הטנק והצוות שהחל לצאת ממנו.

„פתאום מצאתי את עצמי מול ה־טנקיסט הסורי שהיה במרחק 10 מטר ממני. שנינו ירינו צרור ארוך, הוא עלי ואני עליו. הוא לא פגע. אני פגעתי אתו ביד והוא זרק את נש־קו...

„רק גמרנו עם הטנק הזה והופיע שני על הכביש. הצלחנו לפגוע בו בבזוקה, אבל הוא המשיך לנוע. רצ־תי שפוף עד לטנק וזרקתי ל־תוכו רימון. יריתי לעברו לשם חיפוי עצמי. כעבור רגע ראיתי מטפחת לבנה עם פסים מוצאת מהצריח ו־שלושה טנקיסטים — וביניהם קצין — יוצאים בידיים מורמות. השבתי ה־רכבי, הנהג, נהרג ולקחתי את השלושה הצדה כדי לצרף אותם ה־יפה...

„פתאום אני רואה שהקצין מפנה מבטו לעבר הטנק, זה הציל את חיי. נהג הטנק, שחשבתי שנהרג, ע־מד מאחורי ורצה לירות בי. כמו ע־צמו ידי שיכור סיבוב ויריתי בו צרור בטרם הצליח ללחוץ על ההדק...

„כך גמרנו עם הטנק השני. את השלישי כבר חיסלנו בקלות. היהר־ פקוס ברחו", כשכם יגוף רצבי, ש־הכל כצריכים אתה. „שלושה טנקים לחסל זה לא כסהרה", מבחין אחד החבר'ה.

אנשי גדוד „ברק" יכלו גם למטוסי האויב. „במקלע, כמובן, אחרת זה לא קונץ גדול...", אומר אחד.

שמעון סלם, רשם לזכותו לא רק הפלת מטוס „מיג". אלא גם חיסול טנק סורי בא"ר.פי.ג'י. שלקח שלל מהסורים. להפצרות המפקד נעתר ל־ספר במלים ספורות:

„נסענו בזחלים לעבר אחד המו־צבים שלנו שהיה מכותר. הופיעו מ־עלינו 3—3 „מיגים". תפסתי את ה־מקלע 0.5 ויריתי לעבר אחד מהם. ראיתי שהוא משנה כיוון. העליתי אותו שוב על כוונה ועשן יצא מ־זנבו".

אחר שפגע במטוס סורי הוא רפי יתאו בירושלים, שביקש קודם לפגוע ב„מיג" שהפציץ באזור קוניטרה אך לא הצליח. „התעצבנתי נורא, הש־חלתי סרט חדש במקלע ויריתי צרור ארוך במטוס שכמעט בא מולי: יצאה ממנו להבה וכעבור שניה נפל".

„גם לאהרון ברנס ממבשרת־ירו־שלים יש סיפור על הפלת מטוס. ד־ צוד איזה...", אומרים החבר'ה. „זה היה בזמן התקפה על מוצב למור־גלות החרמון, בדיוק כשהסורים תק־פו אותנו והמציאו את החרמון. ראי־נו 8 „מיגים" זורקים פצצות ובאותו זמן הארטילריה הפגיזה אותנו. ע־מדתי בפתח הבונקר כשמוסים היו בעלים. קפצתי לזחלים ותפסתי את המקלע. אחד המטוסים צלל ממש עלי. העליתי אותו על הכוונת שלי. הוא צלל וירה בי ואני יריתי בו. הוא „פיספס" אבל אני לא. המטוס ה־תרסק על הקרקע בלי שטייסו הספיק לצנוח".

גדוד „ברק" כבש את הכפר החשוב מזרעת בית ג'ן, החולש על הכביש התבי־היודים ממרגלות החרמון לעבר סעסע וכביש קוניטרה־דמשק. בתחי־לה נכבש המקום על־ידי השריון אבל הסורים, שלגביהם היה המקום חשוב למדי מכדי שיוותרו עליו בקלות, הכניסו למערכה את הכפר גדוד קו־מנדו, מהכוח שמפקדו הוא אחי נשיא סוריה.

„אנשי הקומנדו הצליחו להסתנן לתוך הבתים בחסות החשיכה. אנחנו, אנשי הגדוד שלי ופלוגת טנקים ש־הועמדה תחת פקודתי — מספר ה־קצין — נשלחנו לכבוש את הכפר.

„יצאנו עם שחר והם הקפו אותנו בטנקים שהסתתרו בחורשה. קרב ה־טנקים התנהל כמרחק עשרה תשעים מטרים, ובמקביל לחמו החבר'ה בטנ־קים הסוריים בטווחים קרובים עוד יותר בעזרת רימונים ובזוקות. הצ־לחנו לחסל בהזדמנות הגיגית זו 13 טנקים מתוך ה־20 שלהם, שנהגנו ב־5 טנקים שלנו..."

גאולה כהן

כל אחד שו... ואני מת

...ישה ביוני 1967. בשיש חיל־האוויר איישם. יום שני למלחמת ששת הימים.

...הוא יורד מהשמים ונכנס החדר.

— מה נשמע בשמים? — אני שמח.

— והחדשות האחרונות?

— אלה שעוד יהיו...

• כשגם לז... ...מיראז'...

הלוויה האווירית והלוויה הרוחנית

בארבע עיניים עם טייס „פאנטום"

גאולה כהן

„כל אחד שואל אותי על העליונות האווירית שלנו ואני מת לדבר על העליונות הרוחנית שלנו"

שישה ביוני 1967. בסיס חיל־אוויר אי־שם. יום שני למלחמת ששת הימים.

...הוא ירד מהשמים ונכנס אל החדר.

— מה נשמע בשמים? — אני שואלת.

— שמח.

— וההדשות האחרונות?

— אלה שעוד יהיו...

*

שבעה עשר באוקטובר 1973. בסיס חיל־אוויר אי־שם. היום השנים־עשר למלחמת יום הכפורים.

גם עכשיו הוא ירד בן השמים ונכנס אל החדר.

אותן עיניים כחולות, אותו פרצוף־טיפה אפור ומרוכז, אותה קווצת תלתלים זהובה שמשתובבת על מצחו כאילו עוד מאז, כאילו לא עברו שש שנים מאז מלחמת ששת הימים.

גם המלחמה היא אותה?

אבל אם חזרתי ובאתי אליו היום זה לא כל כך כדי לשאול אותו שאלות חדשות, אלא כדי לשוב ולגעת על כנפי הבטחון הישן שלו.

גם הוא צבר, אבל הבטחון שלו הוא לא זה הבטחון העצמי שנובע מזלזול בהערכת האחר, בטחון שמוליד יהירות; גם הוא צבר, אבל הבטחון שלו הוא זה הבטחון היהודי, שנובע מהכרה בערכו הסגולי של העם שלו, בטחון שמוליד אמונה.

היום מדברים על מורל. מורל גבוה, נמוך, יורד ועולה מעת לעת, כחדשות להדיוטות: נהיה? נמות? האמונה של היהודי לא עלתה ולא ירדה, היא פשוט היתה, כי היא פשוט לא באה מבחוץ, רק מבפנים. רק אמונה כזאת יכולה לשמור כשמורת של: אני ואפסי עוד, אבל גם מנזירות של: מי אנו ואנשם כחנו...

היהודי, אכן, מעולם לא זלזל בעוצמתו הפיסית של הגוי — אבל גם כשהיה למטה, בשפל המדרגה החומרית, רוחו למעניו בוז עמוק והיה בטוח בעליונותו הרוחנית.

● העליונות האווירית והעליונות הרוחנית

„כל אחד שבא שואל אותי מה על הסיבות לעליונות האווירית שלנו, אני שמח עכשיו לפגישה הזאת, לשיחה הזאת, כי אני ,מת' לדבר דווקא על העליונות הרוחנית שלנו" — מרגיש אלי הטייס שלנו בזדמנו אל לשכתו הרחבה ו„פאנטומים" בה נחת ממטוס לפני שעה קלה — „כולם שואלים אותי מקצועית על ה,פאנטומים' ואילו אני רוצה לדבר על אלה שהיו בתוכם, על החברים שלי, אלה שהכבישו ל,פאנטום' נשמה... מה זה ,פאנטום'? ראית: בסך הכל גוש פלדה עצום, נדיאי, מבהיל, עמוס פצצות מוות, אבל רק נכנס אליו אחד משלנו אז רואה איך הפלדה הזאת מתחילה לנשום ולנשוף אמונה, איך והיה הרצה הזו נהיית פתאום זורקת... חזרתי עכשיו מטיסה ב,פאנטום', כשסטתי בו לעבר המשימה לא הרגשתי שהוא עמוס בטונות של פצצות אלא ב־טונות של צדק".

„על מי הטלת אותן?" — אני מאלצת את עצמי להתחיין.

„לא הייתי לבד. סטנו ללאטקיה, צפון סוריה, קרוב מאוד לגבול התורכי... בכנף שלי עשיתי ליהודי תורכיה שלום... טסתי בראש המון מחשבות... פתאום מדליק את השיך רעש של מטוס, אתה מזהה אותו כשלנו, בדרכו חזרה מהמטרה... אתה מהרהר לך על הפגישה השמימית הזאת, בין אחד שיוצא על מנת לחזור ואחד שחוזר על מנת לשוב ולצאת, ועל אלה שיצאו ולא חזרו... ומטרה רחוקה, הטיסה ארוכה והמחשבות שולפות כמו בסרט נע. לא, לא כל כך מחשבות כמו זכרונות... זכרון הפגישה מ־אמש עם אשת חבריך הטוב, אלמנה בת־יומה עם שתה יתומים בני־יומם... איך זעקה על חולת ביד רועדת מכאב והיא קבלה אותי במאור פנים, איך שאלה אותך בקול מנחם אם אתה רעב או עייף, ואיך — כשסיפרת על עוד חבר משותף שנחשב לנעדר — אמרה: ,אוה, מה יהיה על אשתו? הלא היא כל כך רגישה, כל כך חלשה'..."

● לעבר המטרה

„...בין לבין אתה מסתכל על השעון ואתה רואה — חמש דקות לתקיפה; אוטו־מטית, מבלי לעשות שום תנועה מיותרת, אתה מרגיש שאתה מתחיל להידרך לקראת תקופות, האיך הגוף הולך ונסגר על כל מה שלא שייך. אתה נע קצת על המושב. מוודא שהחגורות מהודקות, מציץ מבט אחרון על מפסקי החימוש... מנורות ירוקות וכתומות, ואצת שהכל שמיש חדרך. המטרה מתגלית בצד שמאל למטה. אש נ.מ. מתחילה. פתאום כבש אותך איזה רגש עצום כזה, כמו תפילה, וכל מה שאתה רוצה עכשיו זה שיהיו לך המשאבים הנפשיים להתעלם מ־הסכנה, מאש הנ.מ., ולפזור לפצצות שלך להיכנס למטרה. תוך כמה שניות אתה מוצא את עצמך גולל לקראת המטרה, הנ.מ. חולף על ידך... התפוצציות שהורות 57 מ"מ, התפוצציות לבנות 37 מ"מ, ומתחתיך מרבד של אש אדומה וכתומה... מימינך, משמאלך, גוללים גם חבריך לטיסה, וכולם לעבר המטרה. הגיעה השניה — אתה לוחץ על כפתור שחרור הפצצות, הפאנטום, משוחרר, עולה בקלילות למעלה. הלב מתמלא חום: הפצצות למטה... אתה מושך חזק לצאת מ־צלילה, מסתכל למטה ורואה את כל ה־פצצות בול במטרה. הנ.מ. יורה, מיגים מנסים לרדוף, אבל אתה, קצת מזיע — לא שום רק מפחד — כבר בדרך הביתה".

„את לא הלוחמה הראשונה שלך — מה מייחד את הלוחמה שלך היום?"

„זוהי המלחמה הקשה המורכבת ביותר שידענו. בלי להיכנס לסיבות שגרמו לכך — עובדה היא שבמלחמה זו, לפחות בימים הראשונים שלה, לא יכול היה לבוא לידי ביטוי היתרון הצה"לי המובהק של ,כי ב־תחבולות תעשה לך מלחמה'. יתרון שגם ב־תנאים שהיוזמה היא בן ההתחלה בידינו הינו גורם מכריע.

„מבחינת חיל האוויר זה התבטא בכך ש־בנוסף להפקידינו הבוגדדים בלחימה, כמו השגת עליונות אווירית, השמדת חילות ה־אוויר של האויב, תקיפה כבדה בעומק וכו' היינו חייבים לעזור לכוחות צה"ל ה־סדירים לבלום את תקיפת האויב. עם זאת נדמה לי שבסך הכל אפשר לומר שסיסמה ,כי בתחבולות תעשה לך מלחמה' פעלה גם הפעם, שכן כדי לצאת כל כך מהר וכל כך טוב כמו שיצא צה"ל ממצב נחות למצב עדיף, ממצב של מגננה למצב של התקפה, לכך היתה דרושה לא רק גבורה אלא גם ובעיקר המוח היהודי המוזהר.

● כשגם להם יש „מיראז'ים"...

„הנה, לטייס המצרי יש היום נשק מהותכם — אז מה? הנשק הזה הופך את הטייס עצמו ליותר חכם? פגעתי אותו בשמיים — גם הוא היום קצת יותר מציו מאשר בששת הימים, זה מפני שהיום הצ־ליחו לחמם ולהסית אותו נגדנו כך שרגש הנקמה משמש לו כמניע. אבל עם שנאה אי אפשר להרחיק טוס; זה דלק מספיק ל־רגע הראשון, לא מספיק לרגע השני. לא פלא שבקרבות אוויר־אוויר גם היום הם למטה ואנחנו למעלה. אני זוכר מה שאמרו לי כמה מקטני האמונה אצלנו: ,חכה שיהיו גם להם ,מיראז'ים'... יש להם היום מירא־ז'ים — אז מה השתנה? שום דבר מהותי לא השתנה. כי גם בבטוס המתותכם, ואולי דווקא בבטוס המהותכם, העיקר לא הכפתור, אלא מי שלוחץ עליו, חשוב האדם; כדי לדעת איך ללחוץ ומתי — צריך שיהיה כפתור מקביל במוח, בלי לדבר כבר על מלאי מספיק של אמונה בלב".

„העליונות הרוחנית של הטייס שלנו היא משמעותית גם כשמי שעומד ממול אינו טייס מצרי אלא טייס רוסי".

„תביטי, זהו הקרב הראשון אולי בהיס־טוריה, שחיל אוויר מודרני לוחם כנגד מערך טילים צפוף. אפילו מערכי וייטנאם היו דלים והילים יחסית לאלו שבזירה שלנו, אבל כשאתה הולך לתקוף מטרה על הקרקע ויודע שיש לא רק מיגים למעלה ונ.מ. למטה, אלא בין לבין יש גם טילים — ברור שדווקא אז נדרשים ממך יותר מש־אבים נפשיים להיות רגוע, לשקול, לתמרן, להציץ ולבצע. לבצע — כי כל לוחם כזה יודע שאם הוא לא יפגע, מישהו אחר מ־חבריו יצטרך להגיע לאותה מטרה. אני יכול לספר לך יותר מסיפור אחד על טייסים שלנו שבדרכם אל המטרה נורו לעברם טילים, הצליחו לחמוק מן הטילים, ולהגיע למטרה — נורתה עליהם אש נ.מ.; הצליחו לצלול תוך כדי האש, לשחרר את הפצצות ולעלות שוב למעלה — עלו עליהם מיגים, ניהלו קרבות אוויר מעל שטח האויב נגד המיגים, הפילו אותם וחזרו שלמים לבסיס.

„בכל אחת משלוש המלחמות היתה אומרת על סיפורים כאלה שאלה הם סיפורים של גבורה מיוחדת, אבל במלחמה הזאת אין בזה שום דבר מיוחד, כי המלחמה הזאת בהכרח, היא כולה סיפור אחד של גבורה. כל לחימה בה ראויה לצל"ש, כל מעשה בה נשמע כאגדה... לא, זה יותר מגורל, זוהי האמונה העמוקה בזכותנו לעשות את מה שאנו עושים. זה יותר מגורל. זה בטחון שנגבח. פשוט מפני שאין שתי אפשרויות.

„אני לא אגיד שכשאתה יוצא למלחמה לפניך רק אפשרות אחת — לנצח, אני לא אגיד שזה לא יוצר עליך איזה שהוא לחץ פסיכולוגי, אבל עבדה, אפשר להיות עם זה; סוף כל סוף העם שלנו חי עם זה אלפי שנים והשאיר מאחוריו פגרים של מעצמות... זהו; מוכרחים לנצח, אבל גם מאמינים שננצח. תביטי, המלחמה עוד נמ־שכת, היום זה כבר היום ה־13 שלה, ואני לא יודע עוד עד מתי, אבל לא היה אף רגע אחד בכל הימים הלילות האלה ש־פיקפקתי בנצחון. נכון, היו הרבה רגעים קשים, אבל לא היה אפילו רגע אחד של ספק בכך שנתגבר. בכלל, יכול להיות שאנחנו, עם הנצח, לא נהיה? איך יתקיים העולם ומה שווה העולם בלעדינו?"

● ובכל זאת: עם סגולה

— — — — יותר מאשר באוזה אני שומעת בקולו התרסה, התרסה כנגד כל מנגדי חדמות למינוחם ומרדפי התדמית, כנגד כל אותם קטני אמונה, שבשבילם ה־,נצח' קיים רק אם הם יכולים למדוד אותו בשעון שעל ידם...

מכשיר הקשר משמיע קול בצפצוף הר. הטייס שלנו אל תוך השפופרת:

„שניים? פגיעות בול? כל הכבוד... ניפגש בתדריך... הבנתי... קיבלתי".

ואלי:

„את יודעת מה? במקום אותי — יותר טוב שתשמעי אותם, את הטייסים שלי, את כל ה־בטחון תשכבי בשקט הזה שלהם, השקט הזה בו הם אומרים ,שלום' לחבר'ה ועולים על הכבוס לדמשק או למצרים, כמו שיוצא לרגע אחד לחדר השני... השקט הזה בו הם יורדים מן הפאנטום ומדווחים על ה־משימה: ,בוצע'... ממש משגע! לא לכמעת את השקט הזה כשהגעת לבסיס?"

— — — אכן שמעתי, יותר על כן, פה גם לראשונה שמעתי את הרעש מחריש האוזניים, רעש השמועות החרדות והלחישות הדאוגות שהבאתי עמי מתל־אביב...

אבל הוא ממשיך:

„השקט הזה בו הם מגיבים על חבר שנפל: נפגע חבר — אתה מתכווץ בתוך תוכך, נושך את השפתיים כבפנים ואומר לעצמך: ,עכשיו אלחם גם בשבילו'... נפגע כאן בבסיס אחד הבחורים האהובים מאוד. כששמעתי, יצאתי מיד אל החבר'ה. הס־תובבתי בשטח, כולם המשיכו לעשות מלאכתם. שתוקים. ניגשתי אל אחד המכונאים:

,איך המרגש?' — אני שואל אותו, כמו שאני שואל כך גם בכל יום אחר.

,עצובים' — הוא משיב.

מלה אחת. וזהו. הוא לא אמר ,למה לא תקפנו ראשונים', הוא לא אמר ,למה ה־מלחמה נמשכת', הוא אמר רק ,עצובים', והמשיך להטעין את הפצצות.

„עכשיו שיבוא מישהו ויגיד לי שאנחנו לא עם סגולה... אני יודע, בימי שלום החבר'ה מנסים להתמרד נגד הדיבורים האלה על ,עם סגולה', אבל, אבל זה לא יעזור לנו. זהו זה. אני רואה את הנערים בני הי"ט שלוחמים בחירוף נפש כזה, שמבצעים משימה מורכבת במקצועיות מופתית כזו, איך הם עושים כל מאמץ לא לנטוש את המטוס, איך טייסי הליקופטר חודרים תחת אש אוייב אדירה לחלץ צוות או חבר שנפגע, איך פאנטומים מפציצים את דמשק, מסתבכים בקרב אוויר עם 20 מיגים, מפילים כמה מהם וחוזרים הביתה בשלום, כדי לשוב ולחזור על מבצע כזה עוד מספר פעמים. אני מסתובב, רואה ושומע ואין לי שום הסבר לתופעות האלה, מלבד אחד — עם סגולה. אצל כל עם אחר היו אולי מגדי־רים מעשים כאלה כמעשי התאבדות... הגיד־ניה — זה באמת כך, אבל איפה ,התאבדות' ואיפה אנחנו? בעולם לא ראיתי הבעה צמ־את חיים כמו זו שעל פניהם של החבר'ה כ־שהם עולים על המטוס בדרך למשימה...

„תקחי למשל את אחוות הלוחמים שלנו: איפה בעולם, תגידי לי, איפה בחילות ומלחמות העמים קיים דבר כזה שבין ה־לוחמים, גם כשהם לא מכירים זה את זה, תהיה הכרה אישית עמוקה כזאת? כש־מתרוממים אצלנו החבר'ה על המטוסים לעזור לכוח צה"לי שחצה את התעלה או שדוהר בציר דמשק או שלוחם בסיני — בשבילם ,כוח צה"לי' זה לא סתם כוח של חיילים אלמונים, זה לא סתם מושג מופשט, אלא זה דבר מוחשי מאוד, זה אריק, זה רפול, זה ברן, זה כל החבר'ה הלוחמים. אבל זו זה כבר גם לא סתם לעזור — זה לתת את ה־נפש.

● ברוך שעשני יהודי

„או התופעה הזאת של ההשתלבות, שבי מלחמה הזאת הגיעה לשיא, כשכל אחד מ־איתנו ממש נכנס והשתלב לתוך השני כאילו השני הזה חיכה לו כך מימי בראשית, וביחד יוצרים מין אחדות הרמונית כזו עצומה. ההשתלבות הזאת בין הסדיר וה־מילואים, בין הוותיקים לבין צעירים. לא, זו לא השתלבות מקצועית, זה יותר מזה. זו הערבות ההדדית הישנה, שבה גם בחור משתלבים תלמיד תיכון ושיש מבית אבות, עולה חדש עם ותיק ומלא יחד עם יהודי הגולה... תגידי לי אם זה לא ,משגע' ש־כשאני טס למשימה בסוריה אני תופס את עצמי בדרך אל דמשק חושב לא רק על החברים שלי השבויים שם אלא גם על אחי היהודים בני ישראל, שלא היכרתי אותם בעולם, וחושב על זה אם כתוצאה מהמעשה שלי עכשיו יורע להם או אולי להיפך, אפשר לגאול אותם... מה זה, תגידי לי, אם לא עם מיוחד בבינו? אני לא יודע להתפלל, אבל אילו הייתי יודע הייתי קם כל בוקר ומודה לאלוהי ישראל — לא בצורה השלילית ,שלא עשני גוי', אלא: ,שעשני יהודי'... במלחמה הראשונה עוד לא הרגשתי כך בדיוק, אבל ממלחמה למלחמה אני מרגיש שאני נהיה יותר ויותר יהודי".

*

„מלחמת 48 היתה גם מלחמת התקומה עקובה מדם, אבל היתה בה גם שמחה על הקמת המדינה; מלחמת ששת הימים נפתחה כמלחמת התגוננות, אבל בתוך כאב הדמים שנשפכו בה השתלבה גם שמחה על גאולת חלקי מולדת; אילו רגשות מלווים היום את לוחמי מלחמת יום הכיפורים?"

*

„לא, לא רגשות, רק רגש אחד גדול של חרון, של כאב חורק שן, של זעם. לא זעם עצור, אלא פתוח, פצוע, גלוי ושואג. רגש של שפוך חמתך על האוייב... שהוא יעיז להתחכם לנו כך? שהוא יעשה לנו מלחמה בתחבולות? שפה על אדמתנו יפנו לנו פוחדים של גולה, של ,עליהם ש' של פוגרומים? היום, תודה לאל, אין לנו רק זכות, היום יש לנו גם כוח. רק שיתנו לנו, רק שלא יעצרו אותנו — תראי איך נראה להם אותו. אם כוח זו הלשון היחידה שה־אוייבים שלנו מבינים, אם זהו הבשא והיכן השיר שאותו הם רוצים — נבצה להם כשא וכתן ישיר כזה עד קאהיר ועד דמשק.

„אני בטוח שאחרי הנצחון ישאר כשהר כבד בלב, כל אחד יתכנס לעצמו והעצב יהיה פנימי, אבל גם העצב הזה יאחד את עם ישראל לא פחות כאשר השמחה של מלחמת ששת הימים... הם לא יודעים, ה־אויבים שלנו מה הם גרמו לנו במלחמה הזאת: אם היתה חסרה עוד איזו חוליה שתקשר אותנו אל היהודים שהובלו ונטבחו בכל מקום בגולה — שעד היום איכשהו החבר'ה התביישו בהם — היום כשאנו לוחמים גם את עלבונם, אנו הופכים להיות לאחד עמם; במלחמת ששת הימים גרמו לנו אויבינו לגלות את אחינו שחיים היום בגולה, להיות יותר ציונים, במלחמה הזאת הם גרמו לנו להשתלב יותר עם כל הדורות של אבותינו שמתו על קידוש השם, וגרמו לנו כך להיות יותר יהודים".

*

הטייס שלנו קם, בזוקף, ובפעם הראשונה בקול דויד אומר לי קצרות: „ראיון הכל־חכה מספר 2 — תם".

„שרק לא יהיה מספר 3" — אני אומרת.

„לא מבטיח שלא יהיה, מבטיח רק שבסוף הכל שלא יהיה".

אני מלווה אותו לרחבת הפאנטומים. ה־פאנטום נראה קטן עליו.

כשהושטתי לו את ידי לשלום ביוני 1967, שאלתי אותו אז:

„לאן עכשיו?"

„להמשיך" — השיב.

„דרומה? צפונה? קדימה?" — שאלתי אז.

„קדימה!" — השיב.

*

„...כשאני נפרדת ממנו עכשיו, אוקטובר 1973 — אני שואלת אותו כמו ששאלתי אז:

„לאן עכשיו?"

„להמשיך" — הוא משיב.

„עד מתי?"

„אם לא יפסיקו אותנו באמצע — עד שיכוחו לבקשת שלום".

דרכו של אוסליבאן למבשרת ציון

מאת גבריאל שטרסמן

ביום הכיפורים, היום ש־פרצה המלחמה, עמדו דיאנה ופרד אוסאליבן באחד הרחובות המר־כזיים של ניו־יורק. רוב חפציהם כבר היו ארוזים בבית־המלון, מוכנים לקראת הנסיעה לישראל. נותרו להם שעות ספורות כדי להשלים את קניותיהם. לפתע ניצב פרד נוכח אדם שעמד וקרא את המהדורה המיוחדת של ה־„ניו־יורק פוסט". הכותרת זע־קה: „התלקחות במזרח־התיכון" וכותרות משנה מאירות־עיניים בישרו לו, כי המצרים חצו את תעלת סואץ, כי הסורים חדרו לרמת־הגולן וכי ישראל מגייסת מילואים.

חלום של קרוב לשנה עמד להתנפץ. האם זו השעה לחסל את הכל, בניו־אורלינס החמה ולעלות לישראל? הם זו השעה להגשים את החלום שטפח זמן כה רב?

במוחו של פרד בצנק זכרון עמום: אביו, האירי הקאתולי המסור והנאמן, שאמר לו בשעתו, כאשר הוא הגיע ל־מסקנה שעליו להתגייר: „מה קרה לך, בן? חדלת להאמין באלוהים?"

פרד עמד לפני אחת ההחלטות ה־מכריעות ביותר בחייו. האם לבטל את כרטיסי הטיסה? לבשר לילדים ש־אין נוסעים? האם לא יצחקו לו מפקדיו ועמיתיו במשטרה לוס־אנג'לס?

הלבטים היו קשים, אבל בסופם חזר פרד ושכנע את עצמו ואת דיאנה ש־החלטתם המקורית היתה נכונה. הם ניגשו לטלפון ופרד טלפן לאביו ב־לואיזיאנה הרחוקה.

„נוסעים הביתה"

„אבא" — אמר פרד — „בוודאי שמעת כבר שיש מלחמה בישראל. רציתי רק להודיע לך ששקלנו שוב בדבר והחלטנו שאנחנו נוסעים הביתה".

לא קשה היה להבחין בהתרגשות מן הצד השני.

„פרדי" — אמר אבא אוסאליבן — „אני מאושר. אבוא להמתין לך בשדה־התעופה. האם דרוש לך כסף?"

„אבא" — השיב פרד, נדהם מעט מ־תגובת אביו — „אתה אינך מבין. אנחנו נוסעים הביתה, לישראל".

יומיים לאחר מכן ירדו חמשת בני משפחת אוסאליבן מן ה„בואינג" של „אל על", שהביאה לנמל התעופה לוד. היתה זו משפחת העולים המוזרה ביותר, שאנשי משרד הקליטה נפגשו בה זה כבר. תיירים מעטים וישראלים למכביר מילאו את המטוסים. עולים „משוגעים" כמו אלה — משפחה ששמה אוסאליבן! — הרי זו תופעה יוצאת דופן לכל הדעות.

דיאנה אוסאליבן
ערכה את ה„סדר"...

„זהו אחד מארבעת השוטרים היהודיים של משטרת לואיזיאנה" — סיפרו לי אז במטה בניו־אורלינס — „וסים־לב, זהו יהודי מיוחד במינו".

„קרא לי אפרים!"

פרד אוסאליבן — יהודי! הוא מספר בגאווה: דע לך ששיניתי את שמי. מעתה אני אפרים. ובחודש שעבר נשאתי את אשתי שוב לאשה תחת חופה וזה היה פשוט נפלא: ה־ילדים שלנו עמדו לידינו וראו אותנו מתחתנים. דיאנה היא עכשיו דינה. ראה, אפילו קידשתי אותה בטבעת.

בטבעת שעל אצבעה חרטו את שמו העברי החדש ובשלו — את שמה.

זוג מן השמים. בשמחת תורה מצאתי אותם בבית־הכנסת של מבשרת־ציון. הוא כבר הספיק להתנדב לעבודות בהגות ושמירה, אף כי עדיין אינו יודע יותר מתוצי הריסר מלים בעברית. לשם כך הם נמצאים כאן. ביוני אמר לי: „אנחנו מגיעים לישראל בתקופת החגים. חכה לנו. נתקשר".

עתה הוא פה ומספר: „אשתי, ילדי כולנו ילידי לואיזיאנה. אני נולדתי ב־אחד בינואר 1938. עכשיו, כל מי שמכיר אותי, שואל בפליאה: מנין ליהודי שם כמו אוסאליבן. לאמיתו של דבר, השאלה היא כיצד נעשה אוסאליבן — יהודי...

„ובכן, זהו סיפור חיי. הייתי אז שוטר פשוט, עוסק בסיורים בעיר עם שוטר נוסף. באחד הימים, הדבר היה ב־1959—60, נכנסנו בעת הסיור למסעדה לאכול משהו. זה היה בשעה שתיים בבוקר ומקופסת הנגינה בפינה בקע קולו של הארי בלאפונטה, שר את ,הבה נגילה'. הקשבתי והקשבתי, וזמזמתי את הלחן ואמרתי לחברי: אתה יודע מה, אני לא שמעתי את השיר הזה מאז הייתי ילד. הרי זה שיר אירי ישן, שזכרתיו משלהי מלחמת העולם, כי סבתי היתה שרה לי אותו. ניגשתי לתיבת הנגינה והעתקתי את שם השיר. הייתי משוכנע ש,הבה נגילה' הוא צירוף מלים בגלית (הניב האירי העתיק). עוד באותו לילה ארוך, בשובנו לתחנה, טלפנתי לבחור בתחנת הרדיו וביקשתיו שישמיע את השיר. הוא עשה זאת, אבל הוסיף ל־תדהמתי את המלים, ,עכשיו אני מנגן לכם את ,הבה נגילה' לפי בקשתו של ידידי הטוב, היהודי פרד אוסאליבן'. הרמתי את הטלפון ואמרתי לברנש: תודה על הבדיחה, חבר, אבל מה ה־ענינים האלה עם ,היהודי אוסאליבן'? הוא הסביר לי שזהו שיר ישראלי. אם כך, שאלתי את עצמי, איך יתכן שאני מכיר אותו כה היטב? לא הכרתי

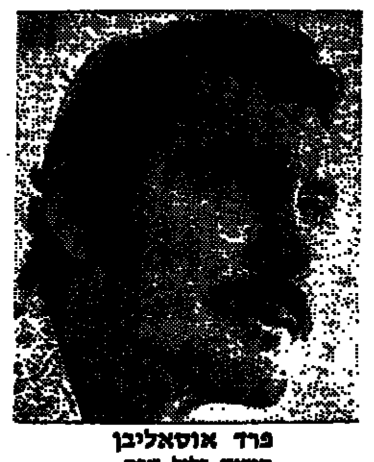

פרד אוסאליבן
קידוש בליל שבת...

אף יהודי בימי חיי, לא ידעתי דבר על ישראל, מסופקני אם הייתי יכול להצביע עליה במפה. ידיעותי על יהדות הסתכמו באפס".

„למחרת הלכתי לחנות תקליטים וקניתי תקליט שהיו עליו שירים ישראליים נוס־פים. קראתי שם שאחדים מהם מבוססים על מסורת של אלפי שנים, אלפיים שנה, חמשת אלפים שנה... תקפה אותי סקרנות עזה ללמוד על העם הזה, שעלה בידיו לשמר שירים במשך שנים כה רבות. קניתי ספר, „היהודים, אלוהים והיסטו־ריה", מאת מכס דיאמונט ולמדתי. קראתיו פעם ועוד פעם והוקסמתי. כל מה שהיה קשור ביהדות וביהודים, עניין אותי מ־אותו רגע. באותה תקופה למדתי באוני־ברסיטה על תולדות הדתות. כל איכה שהגעתי לפרקים על יהדות, נתברר לי שאלה הם הדברים, שבהם האמנתי כל חיי. הבאתי את הספרים הביתה, הראיתים לדיאנה ואמרתי לה: ראי, האם אין אלה הדברים שדיברנו עליהם תמיד, ב־דברנו על דת?

„ישראל מניפה דגל"

„עתיד הייתי לגלות באותה מידה את הציונות. באחד מרחובות ניו־אורלינס, שבהם הייתי מסייר, היה בית־כנסת. בעת החגים ביקש הרב שנכוון את התנועה בסביבה כך, שלא תפריע ל־תפילה. הסכמתי, אך ביקשתי את הרב, שאחרי שאעשה סדר, יניח לי להיכנס לבית־הכנסת. תחילה השתתפתי בתפילות ראש השנה ויום כיפור, אחר־כך נעשיתי אורח קבוע מדי יום שישי. ביומי ראשון הייתי הולך לכנסיה הקאתולית. כך נקרעתי בין שני עולמות, עד ששוכנעתי שמה שאני עושה ביומי ראשון אינו אלא צביעות. אמרתי לרב, שאני מבקש ל־התגייר רשמית. סיפרתי לו על רגשותי הכנים, אבל הוא סירב ודחה אותי במשך זמן רב. לקחתי חלק בלימודי יהדות ב־בית ספר סמוך לבית־הכנסת, חזרתי לרב ובפי הבקשה להתגייר. הפעם חקר אותי על ידיעותי. הייתי בקיא למדי. לא היה ספר על יהדות שלא הפכתי בו. לבסוף, כאשר עמד להענות לבקשתי, ביקש לברר מה עמדת אשתי והורי. אשתי, אמרתי לו, מסכימה. הורי? איני מקיים עמם קשר שנים ארוכות. הרי אני אדם מבוגר ועומד ברשות עצמי. אבל הרב עמד על כך שאשאל אותם. לקחתי איפוא ספרים לחיזוק מעמדתי ונסעתי להורי. אמרתי להם: אמא ואבא יקרים, דעו לכם ש־אני שוקל אפשרות של גיור. מה יש לכם לומר על כך? והמלים הראשונות של אבא היו: ,והתכן? כלום איבדת אמונה באלוהים?'... לא הצלחתי לשכנעו והוא פטר אותי באומרו: אלה חייך, כ.ד, עשה בהם כרצונך. שבוע אחרי שיחה זו, הייתי יהודי.

„זה היה בדצמבר 1967. אחרי החדש התחלתי להורות יהדות בבית־הספר של יום ראשון, בכתה נמוכה. עליתי בהדרגה עד הכתות הגבוהות. מעורבותי בעניינים ישראליים גברה והלכה ולמדתי עליה הרבה, אך הכל מספרים. התלהבותי הד־ביקה את הילדים בכתה ואלה סיפרו על כך להוריהם. בינואר 1970 צירפו אותי לאחת המשלחות של המגבית. שהיתי פה תשעה ימים. רציתי לראות הכל. לא שבעתי, סיירנו מן הגולן ועד למעוזים בסיני. ניתן לי לחוש את טעם הארץ הזו — והתאהבתי בה.

„בראשית השנה הזו נפצעתי בלוס־אנג'לס ברגלי מכדור של צלף. אבתי ההרעמה על אורח החיים שלי, על ה־סיכון, על הריות. הייתי עסוק מאוד. נוסף לתפקידי כמפקד יחידת הבודיצין במשטרה הרצ"לי באוניברסיטה (פרד בר גר בקרימינולוגיה) ולימודי יהדות בערב. כך החלטנו שקמענו בישראל. נגסה, אמרנו לעצמנו. חלפו שבועות אחדים. באחד הימים צלצל אלי חבר, אשר הכרתי בעת ביקורי הקודם בישראל ו־אמר לי, שלמחרת הוא נוסע לבקר בא־רץ. אשתו ביטלה ברגע האחרון את נסיעתה והוא מזמין אותי. על תשבתנו, אשתי אמרה ,או קיי' ונסעתי. זה היה ערב חגיגות יום העצמאות השנה. מכיוון שכבר קודם לכן החלפתי דברים עם משרדי העליה, בארצות־הברית, קפצתי לביקור במבשרת־ציון והמקום מצא חן בעיני.

בחדר, שאנו יושבים בו במבשרת ציון נמצאים לא רק דינה־דיאנה, אלא גם שלושת הילדים. צראן, בת 14, בריאן, בן 12 וקלי, בת תשע.

„עליך להבין מה אירע לילדים ב־הרוצת הזמן" — ממשיך פרד ומספר — „צראן נתקבלה בקאתוליות והחלה למלא את הפקידיה הראשונים בכנסיה. בני נטבל אף הוא, אך לא יותר מזה. קלי נולדה כבר אחרי גיורנו. בינתיים הגיעה גם דיאנה למסקנה שעליה להתגייר. אל תבין אותי לא נכון: לא ניסיתי לשכנע אותה. היא הגיעה להכרה זו על דעת עצמה, לפני כשנה. התחלנו לקיים בית יהודי מסורתי. מדי יום ששי בערב הדלקנו נרות, קידשנו ולגמנו יין. חגגנו את החגים היהודיים. לעתים זה היה קשה ביותר. חג המולד ופסחא, אתה יודע: כל הילדים עורכים חיים... מקבלים מתנות בחג המולד. זה היה קשה, אבל עמדנו בזה. בפסח איתקד גדהדי בן הבית. האמן לי: דיאנה ו־בריאן ניהלו את הסדר... הייתי גאה מאד עליהם. חלף זמן, וכאשר בשלה סופית החלטתנו לעלות לישראל. גוירנו כולנו מחדש, ליתר בטחון לאחר שנאמר לנו שיהדות רפורמית אינה מספיקה בישראל. כולנו הלכנו למקווה ובאותו יום אחרי הצהרים נישאנו מחדש. בנוכחות ילדינו... זה היה מרגש מאד.

„על המשפחה שלי ,עבדתי' כל הזמן. כל אימת שאמרו כי הם רוצים לשחות באגם ולא יכולנו כי הוא מזוהם, אמרתי שאני מכיר חופי רחצה נקיים — בישראל. בכל פעם שאמרו כמה יפה הדרך להרים, אמרתי שאני מכיר הרים נהדרים — בישראל. כל שאמרו — אמרתי להם: ישראל. אמרתי להם שזו ארץ זבת חלב ודבש, אף כי אני יודע שאינה כזאת. אבל ב ל ב י היא כך. אני יודע ש־עדיני הולם, ותקוותי שלא אאבד חלום זה לעולם. אתה יודע, כאשר נחתנו בלוד, המסה אותי הקטנה שלנו, קלי, חיבקה אותי ואמרה בחום: אבא, אנחנו בבית. זה היה בשבילי הכל. בביתי. שנוכחתי שעשיתי דבר נכון".

صكنا من الاهل

דב גולדשטין ראיון השבוע עם האלוף (מיל.) עזר וייצמן

בדרגים מסויימים השתלטה קהות־חושים והיא גרמה לכך שבששה באוקטובר לא היה צה"ל מספיק ערוך למלחמה

כבר באוגוסט 1970 הזהרתי שאם צה"ל לא יחסל את מערך הטילים בתעלה, יפתחו המצרים במלחמה בזמן שייראה להם ● צריך לפתוח מיד בחקירה של כל מה שנעשה בצה"ל לפני יום כיפור, ביום כיפור, ובמלחמה שלאחריו ● למרות מהלכי הפתיחה המוטעים נחל צה"ל במלחמה הזאת נצחון צבאי כביר, אך מצבנו המדיני הורע ● לא היינו כל כך עצמאיים לפני המלחמה כפי שטענו לפעמים, ואין אנו גרורה אמריקנית לאחר המלחמה ● אני מאמין שיש עתה הזדמנות להשיג שלום עם המצרים ● המערך והליכוד יצטרכו עתה לשנות עמדותיהם הישנות וללכת לקראת המצב החדש.

אם הגנרלים שלנו הוליכו אותנו שולל? האם בגלל התבטאויותיהם המפליגות בזכות כוחנו ובגנות חולשתם של אויבינו נתקהו חושינו? האם כך התפתח אצלנו הזלזול בכוחו של האויב ובשל כך כפו עלינו המצרים והסורים מהלכי פתיחה קשים במלחמת 1973, שמצאה את צה"ל בלתי מוכן למערכה? האם מצבנו המדיני החמור נובע מזה שלא הספקנו להגיע למצב של הכרעת הצבא המצרי?

כל השאלות האלו, ורבות אחרות, נשמעות עתה בחללנו. בהסבירו את מניעי התפטרותו מהממשלה, כינס אותן שר המשפטים, יעקב שמשון שפירא, במסגרת אחת, שאותה כינה: המחדל הגדול. אחרים דיברו על הטעויות שנעשו, בין ראש השנה ליום הכיפורים.

האלוף (מיל.) עזר וייצמן, כי שהיה מפקד חיל האוויר וראש אג"ם במלחמת ששת הימים, שרת במלחמת יום הכיפורים כעוזרו של הרמטכ"ל לתפקידים מיוחדים. ימים אחדים לאחר שוך הקרבות, פשט שוב את מדיו וחזר לחיים האזרחיים.

גם עזר השתנה

הלכתי לברר אתו כמה מן השאלות ואף היה בדעתי לערוך כמה השוואות של עזר וייצמן מלפני יום הכיפורים ו־וייצמן שלאחריו. היתה שאלה אחת, המרכזית אולי: האם גם הוא כרבים אחרים, השתנה בעקבות המלחמה? האם גם בו, כבכרבים אחרים, חרתו האופוריה והדיכאון על המלחמה הזאת סימנים חרוצים?

אני רשאי עתה להשיב על השאלה הזאת: כן! גם הוא השתנה. בכמה בנים בסיסיים — זהו עזר אחר, שקט, מאופק, זהיר מאוד.

אבל בד בבד לא השתנה אצלו, ואולי שקיל הצד הזה ביותר בעצי כחו, כנגד כל השינויים: הוא היה ונשאר לוהט באמונתו בכוחו של העם היהודי, בעוצמתו של צה"ל, בפער הצבאי שבינו לבין אויביו. יתרה מזו: כמה וכמה בארועיה של המלחמה הזאת ובהתבוננויותיה עקובי הדם, חיזקו את בטחונו בעוצמת צה"ל ובכושר העמידה של ישראל נגד אויביה.

— האלוף וייצמן, מלחמתם של מי היתה המלחמה הזאת? של מפקדים מצטיינים? של תוכניות אופרטיביות מזהירות? של התחמשות מרתיקה?

לא, לא! המלחמה הזאת, בהבדל מאחרות, היתה בעיקרו וביסודו מלחמתו של הדרג הלוחם. זו היתה המלחמה הכבירה של הנוער הישראלי: זו מלחמה, שמהלכי הפתיחה שלה היו נוראים בשבילנו. מה שהטה את הכף, מה שהביא אותנו בסופו של דבר לנצחונות — אם גם לא להכרעת הצבאות המצרי והסורי — היה לא קונצפציה צבאית זו או אחרת, לא תפישה מלחמתית טובה או פחות טובה, לא תכנון מאלף, אלא הטנקיסטים הפשוטים, בקרבות אכזריים, שוב, כבעבר, מעטים מאוד מול רבים מאוד, נבחנים בקרבות נגד המוני המוני חייר מצרי וסורי, טייסים מצויינים, שפעלו בתנאים קשים. מה שאולי התרגלנו להתייחס אליו, בגלל סיבות שונות, כאל פרו־אילוגיה, ירד ב„האיליפטי" והתייצב בשתי רגליו על הקרקע המציאותית: הבחורים מסרו את חייהם כדי שהמדינה הזאת תהיה.

הצער והגבורה

תמיד, ברמה ובסיני, בכל החזיתות ביבשה, בים ובאוויר, הנוער הישראלי היה הדבר המופלא במלחמה הקשה הזאת. עם כל הכאב שלנו — וזהו כאב עמוק של פצע שותת דם, לא רק של המשפחות שנפגעו, אלא של כל עם ישראל — יהודה המכבי ודוד המלך יכולים לצעוד זה בצד זה בפני דור הלוחמים הזה. אין היום בית בישראל, שבו אין ילדים ובוגרים וסיפורים סיפורי כאב ובעלי גבורה, סיפורי צער יחד עם התעלות כבירה של עם לוחם. אילו לא היתה עוד לישראל מלחמה גבורה כזאת.

— כששומע את הסיפורים כמו שי־ אלה אומר. אבל תראה את העם הזה. תראה אותו כשהוא עצוב, כשנפגע, ברפואה. מה על המוראל של העם הזה?

הצער הוא עמוק, הלב עדיין שותת בעם. הוא נהפך להזהיר עבירה. זה מביא אותו אל כף הדכאון. אולי דרוש לו זמן להתגבר בזה. אולי היא מסתכל לאחר עד המלחמה הזאת. אולי היא צריך להשיב לעצמו על השאלה: כמה הכוח האדיר הזה, שנתן ללוחמים את יכולת הלחימה המופלאה הזאת, להגן על המדינה בשעה הקשה ביותר שידעה מעודה? מניין נובעות התעצומות האלו? זה לא רק יצר הקיום העצמי, הפחד של כל לוחם, זהו הכוח הבסיסי, היסודי העמוק המצוי בעם היהודי בארץ־ישראל. מעולם לא האמנתי בכוח הזה כפי שאני מאמין בו היום.

אנחנו עם של בטבירות עליונים. זהו מרכיב באופי הלאומי שלנו. אנחנו מטלטלים את עצמנו בנחישות, [illegible] על כנפי הבטחון, [illegible] — לפני [illegible]

אמון, עד כדי יאוש. יום אחד אנחנו עם כליכול הלוחם הערבי הוא אפס־אפסיים, שלא ראוי בכלל להשוות ב־פניו, ולמחרתו — אנחנו אפס־אפסיים והלוחם הערבי נעשה פתאום אביר, בעל כושר איתני. ואנחנו, נופלים קורבן לאופי הזה שלנו ומקפחים בבו ידינו את האפשרות לבחון את הדברים באופן שקול, רציני, אובייקטיבי. אנחנו חייבים לבצות את הכוח שב־צער ולא את ההלילה, הגובלת כן הדכאון.

התלות בארה"ב

אסור לנו להיתפס לגוזמאות מר־גיזות, לטעון יום אחד לפני המל־חמה שאנחנו מעצמה עצמאית ולזעוק זאת קבל העולם כולו, ולמחרתו ל־הגיד: כמו עלי, הכריחו אותי, אין לי ברירה, אנחנו גרורה אמריקנית, נצטרך לעשות מה שהם ידרשו מ־אתנו ואוי ואבוי לנו. בהחלט לא אוי ואבוי לנו. לא היינו כל־כך עצמאיים לפני המלחמה הזאת, כמו שטענו לפעמים בהוסר־דעת, ואין אנו גרורה אמריקנית לאחר המלחמה.

— אבל הוכחנו במלחמה הזאת, כי ללא עזרה אמריקנית, אין אנו יכו־לים להמשיך במלחמה. אתה מצאר לעצמך שזה לא יגביר את התלות שלנו בארה"ב בכל המישורים?

אילו חשבנו על המלחמה הזאת בזמן, אילו פיתחנו את הכושר לראות אותה, לתאר את ממדיה, את הכמות של שריון ואדם, שהאויב יפעיל — היה מצבנו שונה מכל הבחינות. וגם מן הבחינה של ציוד צבאי ואמצעי לחימה. אילו חשבנו מראש לא היינו נקלעים למחסור כזה באבזורים וב־צרכים שונים ולא היינו זקוקים לחח־פת עזרה אמריקנית מהירה, כפי ש־היינו במלחמה הזאת. אבל — לא הצבנו מספיק, לא ניתחנו די, לא ראו את המלחמה הבאה ולכן נוצר המצב שנוצר והתפתחה התלות בארה"ב, כפי שהתפתחה.

— האם ברור לך שמצבנו המדיני היום פחות טוב משהיה לפני המל־חמה האחרונה?

אין כל ספק בזה, שלמרות ההישג הצבאי שהשגנו — וצה"ל השיג נצחון צבאי, שלאור הנסיבות והתנאים של מהלכי הפתיחה, הוא הישג כביר! לא פחות גדול מההישג של מלחמת ששת הימים! — הורע מצבנו ה־מדיני. זה ברור. מהמלחמה הזאת הרוויחו רק ברית־המועצות וארצות־הברית. להן ניתן עתה הכוח לכפות מהלכים במידה גדולה בהרבה מכ־שהיה בידיהן לפני המלחמה. בעיה לי לשמוע זאת השמעתי פעמים איך ספור: מלחמה אינה נמדדת לפי מס־פר הטנקים והמטוסים של האויב שהשמדנו. היא אפילו לא תמיד נב־חנת לפי מספר הקילומטרים המרו־בעים, שהוספו לשליטתך הצבאית. תוצאותיה של המלחמה נמדדות קודם כל לפי השלכותיה המדיניות, ואם התוצאות המדיניות עלולות להיות שליליות מבחינתנו — הרי זה משום אותם מהלכי פתיחה קשים ואומללים, שעיכבו את צה"ל מהגשמת תכניותיו, האריכו את המלחמה מעל ומעבר למה שמותר היה ואילצו אותנו בסופו של דבר להעצר במקום שנעצרנו.

דרושה חקירה

— אף־על־פי־כן אתה אומר, שעלינו לשאוב כוח ועידוד מהמל־חמה הזאת. ממה לשאוב את הכוח והעידוד?

ממה? מהרבה דברים! מהנוער ה־נהדר הזה! מכושר הלחימה הזה! מהמסירות הזאת! מהעובדה, שלמרות שחיל האוויר היה נאלץ לעסוק במהלכי הפתיחה בבלימת האויב — וזה לא התפקיד הקלאסי שלו — הוא ירד באוויר והשמיד מאות טנ־קים. מזה שאף פצצה לא נפלה בתל־אביב ובחיפה. מזה שעם העדיפות הכמותית העצומה של הערבים ב־ראשית המלחמה הם היו צריכים לשבת היום הרבה יותר עמוק בלב המדינה, לפי כל כללי הלחימה, ואם הם יושבים איפה שהם יוש־בים ואנו יושבים איפה שאנו יוש־בים — אז צה"ל האדיר הזה היה צבא בלתי מנוצח ונשאר צבא בלתי מנוצח ולא נפלה שערה משערות ראשו, ולא נשמט אף יהלום מכתרו, כצבא אדיר ומצוין.

— אז מהו הציבור כמתפס שמר־יות: על המחדלים, על כהנות לקריה, על [illegible] בפרטים שונים, על שאננות...

לא, הציבור אינו מפספס שטויות. לבחורים שנפלו וגם לאלה שידרשו אולי למסור את חייהם במלחמות ה־באות, אם יהיו כאלו — אנחנו חייבים בדיקה יסודית, נוקבת, גלויית־לב, של כל מה שנעשה בצה"ל לפני יום־כיפור, ביום־כיפור ובמלחמה אחריו, וצריך לערוך את הבדיקה הזאת ב־אומץ־לב ובצלילות־הדעת, וצריך לשנות מה שמחייב שינוי. ואסור להוס על מי שימצא אשם במחדל, בטעות ובשגיאה.

— מתי צריך לפתוח בחקירה ה־זאת?

מיד! היום! צריך היה להתחיל אתמול!

— מי צריך לחקור ולחשוף?

אני אגיד רק שם אחד — ואוסיף לזה כמה עקרונות כלליים. השם: פרופסור יגאל ידין. העקרונות: צוות של אישי בטחון ותיקים, סוכי מל־חמה כנוסים, יחד עם צוות של בעלי דרגה נמוכים יותר, סרנים ורבי־סרנים שנלחמו בשטח ופגשו את ה־מלחמה בגופם. ולשני הדרגים צריך להיות [illegible] בשוקת הכרות:

הם צריכים, בתהרהים להיות נקיים מכל רבב של פוליטיקה ומפלגה, ללא כל תג וללא כל זהות של אינ־טרסנטיות.

— יתכן איזה חשש שאם נגלה לציבור את כל הטעויות ואת כל המחדלים, נצא חלשים יותר מן המל־חמה הזאת על־ידי פגיעה במוניטין של צה"ל...

ב־6 באוקטובר צה"ל לא היה מוכן מספיק

מישהו רוצה לקיים את דמותו של צה"ל על יסודות של בלוף?! על בסיס של אשליה?! על הסתרת ה־אמת?! של משחקי בת־היענה?! אני מתיימר להכיר את כל מפקדי צה"ל, בעבר ובהווה, ואני מעיד עליהם, שאין ביניהם אחד, שזהו הלך־המחשבה שלו! אין דבר כזה! אם נברר הכל באומץ לב, בגילוי מוחלט, בהעזה — נצא חזקים יותר מהמלחמה הזאת. אנחנו משולים עתה לאדם שתקפה אותו כוליטיס. אדם שעבר את המחלה הזאת והתאושש — חזק יותר מאדם, שלא נתקף במחלה. הוא מחוסן יותר מפני מחלה נוספת. מה שקרה לנו, במושגים של השו־ואה, הוא חמור ביותר. אילו זה קרה בארה"ב היו שם עשרות אלפי הרוגים אמריקנים. זו כמו מכה אומית קשה. אנחנו מוכרחים להתנער מ־הטראומה הזאת. במקום גלי הסיפו־רים הנוראים שחלק מספר אותם מנסיונו האישי וחלק מעביר אותם מפה לפה, ללא ריסון, צריך לבדוק את הדברים באופן רציני ומעמיק וללא כל משוא פנים, כלפי אף אדם! הגוף היה חולה במחלה אנושה. לא די לרפא אותו. צריך לחפש את גורמי המחלה, כדי לפתח אפשרויות של חיסון יעיל נגד מחלה נוספת. המינימום המתחייב מהמלחמה הזאת הוא לעשות כל מה שצריך כדי שלעולם לא יכפו עלינו שוב מהלכי־

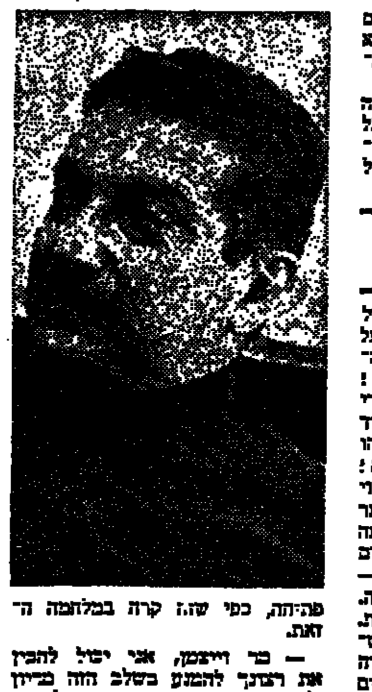

פתיחה, כפי שזה קרה במלחמה ה־זאת.

— מר וייצמן, אני יכול להבין את רצונך להמנע בשלב הזה מדיון גלוי בענינים ספציפיים. אבל ב־רשותך, ננסה לברר כמה שאלות מעשיות: האם צה"ל היה מוכן למל־חמה הזאת?

ביסודו — צה"ל היה מוכן. ההנחה שלא אנחנו נתקוף ראשונים במל־חמה הבאה התגבשה במשך עת די ארוכה. אני לא דן כרגע בשאלה אם ההנחה הזאת כשלעצמה היתה טובה או רעה, אבל לא ההנחה הזאת התבדתה ולא העובדה שאכן האויב תקף ראשון היא שהפתיעה. בחזור איפוא — צה"ל היה מוכן למלחמה הזאת, אבל בששה באוקטובר 1973 לפי מיטב הכרתי ומצפוני אני קובע, כי צה"ל לא היה מספיק מוכן ל־מלחמה, בגלל סידרת טעויות. אל־מלא סידרת טעויות זאת, היו פני המלחמה שונים לחלוטין, קצב המל־חמה שונה לגמרי ומצבנו הפוליטי אחר באופן בולט וקיצוני ממה שהוא כיום.

ולכן יש לבדוק באופן יסודי את סידרת הטעויות ולדעת מי טעה, ומה־היכן. קראו לה, למלחמה הזאת, מלחמת יום הדין, היהודים הם ש־צריכים לתת את הדין — היהודים, שעשו את הטעויות שבגללן היו מהלכי המלחמה הראשונים כפי שהיו.

— תוכל בבקשה, לפרט ולמנות את הטעויות?

לא! לאף אדם בודד, יחיד, אסור לעשות זאת עתה לבדו. יהיה האיש מי שלא יהיה — הענין גדול, רחב, עמוק מדי, מכה השגתו של איש אחד. אין לאף אדם — כל התשובות. צריך להקים את הגוף הזה, שעליו דיברתי קודם ולמסור לו את כל ה־סמכויות, לחקור ולגלות.

— היינו שאננים. היינו בטוחים מדי. נבינו לזלזול בכוחו של האויב. איך אתה מעריך את התרומה המיו־חדת, אתם האלופים, שכל העם נתן בכם את מבטחו, להתפתחות הלך הרוח הזה?

כולנו תרמנו לטעויות

כל אחד מאתנו, כולל אני, שעסקנו בבטחון שנים רבות, בתקופה מוק־דמת או מאוחרת יותר, תרמנו הרבה לכוחו של צה"ל, לכושר העמידה שלו, ליכולתו המופלאה, להסוות את גלגל המלחמה לטובתנו, לאחר מהלכי פתיחה כה קשים. אבל נכון, נכון שתרמנו הרבה גם למה שקרה במל־חמה הזאת, לסידרת הטעויות של ערב השישה באוקטובר 1973.

— כיצד תרמתם לטעויות?

זהו חלק מהנושא הכולל של ה־חקירה. איני רוצה לפרט.

— לא בהכללה. אתה אישית, עזר וייצמן, מה אתה תרמת להלכי הרוח של שאננות, זלזול, המעטה בכוחו של האויב?

אני חוזר ואומר: אם אחרי מהלכי פתיחה כאלה, צה"ל עומד במקום שהוא עומד, זה מוכיח היכן היה עומד וכיצד היתה נראית המלחמה, מבחינת ארועיה והקצב שלה, אילו היו מהלכי הפתיחה, שנכפו עלינו, שונים מיסודם. והם יכלו להיות שו־נים! שונים לחלוטין. ולכן, אם אמרתי, שצה"ל חזק יותר מכל אויביו — אני חוזר ואומר, שצה"ל חזק יותר מכל אויביו. ואם אמרתי שהפער בין הלוחם המצרי והלוחם הישראלי לא השתנה לרעתנו, אני חוזר ואומר, כי גם אם הלוחם המצרי השתפר — ביחוד הודות למסות הכבירות של כח־אדם וציוד ובגלל מהלכי־הפתי־חה שהיו לטובתו, לא באשמת לוחמי צה"ל — הפער התרחב לטובתנו! ושוב אני אומר: איני מכיר צבאות רבים בעולם, שמכבש הנסיבות, ש־נכפה עליהם בראשית המלחמה, בגלל סידרת טעויות, היו מגיעים בסופה למצב שאליו הגיע צה"ל. וזה מוכיח לא שלא הערכתי נכון את צה"ל, אלא שסידרת הטעויות הציבה את צה"ל ביום הכיפורים במצב, שלא היה מוכן למלחמה. ברגע שכך אומ־רים — אז כל הויכוח על תפישות וקונצפציות נעשה שולי, ואף מיותר לעניין זה. החשוב בכל הוא שגם בקונצפציה, שהיתה מקובלת על צה"ל — טובה או לא טובה — הוא לא היה מוכן למלחמה ביום שבו פרצה.

חזרתי וטענתי שהמצרים יפתחו באש

— אבל האם גם אתה חשבת ש־המצרים לא יפתחו באש? שהם לא יעזו?

לא! איני נכנס לדיון בטעויות אחרות, אבל מן הטעות הזאת הייתי משוחרר. טענתי חזרתי וטענתי, כי המצרים יפתחו באש ויכנסו למל־חמה. כתבתי מאמר לאחר שהמצרים הזיזו את מערך הטילים שלהם אל התעלה, בד־בבד עם היכנסה לתוקפה של הפסקת האש באוגוסט 1970, כי אם צה"ל לא יהרוס את מערך ה־טילים — המצרים יפתחו במלחמה בזמן שייראה להם נוח. לאחר הפלת ה„סטראטוקרוזר" שלנו ב־1971, חזרתי וטענתי, כי יש להכות במערך הטי־לים המצרי. כתבתי אז מאמר ובו הוכחתי, כי אם לא נחסל את הטילים המצריים, יפתחו המצרים באש. בקי־דום הטילים ובאי־הריסתם על ידי צה"ל קרו שני דברים מקבילים — ושניהם חמורים: מבחינה מכנית השיגו המצרים, גם אם באופן מוגבל וזמני, חיפוי אווירי יעיל, בלי להשיג עליונות אווירית בזירה, שהיתה מעבר ליכולתם. ולא פחות חשוב מזה: על־ידי אי־התקפה על המערך הזה הו־כחנו למצרים, שישראל איננה כוח לוחם כפי שהם חשבו לפני־כן. על־ידי כך נפגמה אמינותו של צה"ל וכושר־ההרתעה שלנו מפני מלחמה ביוזמה מצרית פחת מאוד. שני הדב־רים, גם החיפוי האווירי בשעת צלי־חת התעלה, וגם הפגיעה בכושר ההר־תעה של צה"ל, היו מגורמי היוזמה המצרית ביום הכיפורים האחרון.

החייל הישראלי מול החייל הערבי

— אבל לא תוכל להתעלם מן ה־עובדה, שהחייל המצרי, וגם הסורי, לחם הפעם יותר טוב, יותר בעקשנות?

שוב: הפער בין צה"ל לצבאות מצרים וסוריה, במידה שהשתנה — השתנה לטובתנו. היו למצרים ולסו־רים מהלכי פתיחה קלים וכמויות אדי־רות של נשק וכוח־אדם. לו, באמת, היה החייל משתנה באופן ניכר ויסודי — אז אחרי מהלכי פתיחה כאלה היה היום הצבא המצרי עמוק בשטחנו וה־צבא הסורי היה חודר עמוק לצפון הארץ. והיכן הם — אתה יודע. ה־הישגים הראשונים של המצרים וה־סורים לא באו להם בזכות שיפור יכו־לתם, אלא בגלל הטעויות שלנו. אנח־נו לא היינו מוכנים לזה. הם ניצלו זאת להצלחות — עד שצה"ל גייס ו־ערך את כוחו.

— כיצד השפיעו מהלכי הפתיחה, העובדה שלא היינו מוכנים למלחמה באותו יום והורכה של המלחמה, על תלותנו בארצות־הברית ועל עיקר מצבנו המדיני?

בגלל הטעויות בפתיחה, או לפניה, נעשתה תלותנו באמריקאנים קשה יו־תר. יש הבדל עצום בין שני מצבים ידועים: אחד — שלפני המלח־מה, כאשר אתה צופה אותה ומתכונן לקדם את פניה, אתה קורא לארה"ב לעזור לך בציוד ובנשק. השני — כפי שזה התרחש, שבמהלך המלחמה, אתה זועק לארצות הברית: הצי־לו! הטעויות גרמו לכך, שנאלצנו לזעוק בזמן המלחמה. אבל שלא תהיה פה טעות: לכל מי שמתהלך עם האף למטה והשפתיים שמוטות, אני רוצה להגיד: למדינת ישראל ישנו פוטנציאל אנושי אדיר, שבא לידי בי־טוי במלחמה הזאת בצורה מושלמת. ועם ישראל צריך לדעת, להרגיש, להי־ות בטוח בזה, שפוטנציאל אנושי כזה גורם לכך, שמדינת ישראל תהיה מסו־גלת לעמוד באתגרים המדיניים, הצ־פויים לה, כפי שעמדה באתגר הצבאי הקשה.

— האם אתה עצמך הפתיעו מהלכי הפתיחה של המלחמה, כושר הביצוע של המצרים והסורים?

מודה: הופתעתי מהפתעה שלהם. אבל אחר־כך הופתעתי, שלאחר פתי־חה כזאת, לא הצליחו להתקדם במ־טרות המלחמה שלהם. וזה קרה רק בגלל הלוחם הישראלי הנפלא.

— מה דעתך על האווירה המת־הלכת עתה ברחוב הישראלי, בטענה: משהו רקוב בממלכתנו?

שטויות! דברי הבל עלובים! שום דבר יסודי לא רקוב במדינת ישראל! העם הוא בריא, שורשיו מצויינים. ה־צבא הוא נפלא! עם שיכול להלחם כך אינו יכול להיות עם רקוב. היו תופעות שנעוצות בכך, שהחושים קהו בדרגים מסויימים. צריך להחזיר לחו־שים הקהים את חדותם ואת עירנותם — ואז אין שום פער שהשתנה ואין כל חולשה, וכל מה שאמרתי על יחסי הכוחות בין צה"ל לבין הצבאות של שכנינו, שריר וקיים, היום, לאחר ה־מלחמה, כמו לפניה, ואולי אפילו עם תוספת עוצמה.

סיכויים להסדר עם מצרים

— נדמה, שמצב הרוח הקשה נובע לא רק ממה שקרה, אלא ממה שצפוי עתה. איך אתה רואה את העתיד?

בצורך להתמסר עתה לבניין החדש של ההריסות — גם הפיזיות וגם ה־נפשיות. מתוך אמונה בצה"ל אסור לנו להיתפס להלכי רוח קודרים בד־בר יכולת העמידה שלנו. יהיה על צעירינו לשמש מופת בהתנדבותם ל־צבא הקבע. עלינו לדאוג לבדק־בית מבחינה חברתית. יש לחדד את החו־שים שוב ושוב, שלא יתקהו הלילה, כפי שקרה לנו לפני המלחמה הזאת. דרוש לנו צבא גדול יותר. אולי אנחנו צריכים הרבה יותר מטוסי קרב והרבה יותר טאנקים ואמצעים משוכללים.

— האם אתה אומר זאת מפני ש־אינך מאמין בהסדר שלום עם המצרים ולכן עלינו להיות מוכנים למלחמה הבאה?

לא! אני מאמין עתה באפשרות השלום עם המצרים. אני חושב שזו הזדמנות להגיע אתם לשלום. ובכדי שההזדמנות הזאת תבוא לידי ביטוי ולא תטבע בנחלי הדם של מלחמה חדשה — צריך צה"ל להיות חזק ו־גדול.

— איך אתה רואה הסדר שלום עם המצרים?

אין בינינו לבינם ויכוח יסודי...

— אבל הם מתנים כל סיכוי של שלום בנסיגה מלאה שלנו מסיני?

בסדר, הם מתנים. גם לנו יש מה להגיד. אפשר להכנס עם המצרים למו"מ ואני מאמין, שאפשר להגיע לשלום.

— מה השתנה? מדוע שופרו סי־כויי השלום?

כי היתה עוד מלחמה ואם כי נש־ברה אחיזתו בצד המזרחי של התע־לה, נוכחו המצרים לדעת, כי המל־חמה לא תקדם את ענינם. העולם לוחץ עתה יותר, גם עלינו וגם על המצרים. זה שאנחנו יושבים בדרך לקאהיר — גם זה מקדם את סיכויי השלום. שני הגושים הפוליטיים ה־גדולים בישראל — המערך והליכוד — יצטרכו לשנות את עמדותיהם ה־ישנות וללכת לקראת המצב החדש. אחד יצטרך לדרוש קצת יותר. השני יצטרך לדרוש קצת פחות. המטרה ה־זאת יכולה לקדם את השלום.

— אתה מאמין שאנחנו יכולים ל־שרטט מפה שהמצרים יוכלו לקבל אותה?

עכשיו?! היינו צריכים לעשות זאת הרבה יותר מוקדם! לפני המלחמה! עשיתי זאת כאשר הייתי מעורב ב־חיים הפוליטיים. היום עלינו ליטול את היוזמה בידינו ובצד העבודה על שחרור שבויינו — לזרוק קלפים על השולחן ולא לחכות שאחרים יזרקו את קלפיהם ואנחנו נחפש לכך תשו־בות. עלינו לשרטט מפה, לתבוע מה־מצרים להכנס מייד למו"מ עליה — ולהודיע, שלא נוכל להחזיק לאורך־ימים את הפסקת־האש, ללא כניסה ל־מו"מ על שלום.

לזרוק הקלפים על השולחן

— אתה מדבר מתוך התעלמות מ־הגורם הסובייטי, מן המהומה הגדו־לה, שנתעוררה בעולם בסוף השבוע שעבר, מן האיומים הסובייטיים...

לא, לא מתוך התעלמות. נכון הוא, שכמה דברים ביחס לבריה"מ השתנו. אפשר למנות את משבר האנרגיה בעולם, את „פרשת ווטרגייט" ב־ארה"ב ואת ההצלחות הערביות בשלבי הפתיחה של המלחמה, כגורמים לעי־דוד באיכפה של בריה"מ ולנכונותה ל־השקף את עוצמה. אילו היו מהלכי הפתיחה שונים — היו הרוסים פחות מוכנים לחשוף את שיניהם. כיון ש־היו כפי שהיו — רצו גם הרוסים לנצל את ההצלחה הפוליטית שלהם.

ולכן, איני סובר שישראל צריכה להתנהג היום כמו ערב מלחמת 1973, או כמו שיכולה להתנהג אילו היו מה־לכי המלחמה שונים. אבל עדיין גלום בעם הזה מספיק כוח וכושר עמידה עצום, כדי לעמוד באתגר הרב־ידיים, גם אם המלחמה הזאת, לדעתי, היתה המלחמה שצריכה היתה לקבוע את פירות מלחמת ששת הימים וגם אם כמה הישגים של אותה מלחמה, מוט־לים עתה בספק.

ומלה אחת לסיכום: הנוער שלנו מצויין. המדינה שלנו טובה ובריאה. רק את [illegible], שתתיישב לה על הראש. מוכרחים להסביר. זה בהחלט אפשרי.

האגודה למען החייל בישראל

חבילות-שי: סיבוב שני

350 אלף חבילות שי סופקו עד כה על ידי האגודה למען החייל על סניפיה ומרחביה לחיילי צה"ל בקו החזית.

החבילות הורכבו בתאום עם המטה הכללי של צה"ל ועל פי הצרכים שנבדקו בשדה, תוך מהלך הקרבות, והן כללו פריטים שונים שנתרמו על ידי הציבור או ניקנו על ידי האגודה. עתה מתחילה האגודה למען החייל לספק לחיילים סידרה שניה של חבילות, בהרכב שונה.

כדי להכין סידרה זו דרושים הפריטים הבאים:

* שפתון נגד שפתיים צרובות [לגברים ולנשים]
* פירות יבשים, ארוזים בפלסטיק
* שקדים, אגוזים, גרעינים
* משחה או קצף לגילוח
* ממחטות לחות
* סיגריות
* מקצץ לצפרניים
* גומי־לעיסה

את כל הפריטים האלה מתבקש הציבור להביא לבתי החייל או לסניפי האגודה למען החייל ברחבי הארץ.

מודעה זו נתרמה על ידי: החברה הישראלית לסיגריות בע"מ

מה עשתה לנו המלחמה

מאת כרמלה לכיש

...תונים, שהם קטעים ...בין האלקטרוקרדיוגר־ ...מה של הציבור, לפחות ...של אנשי העורף? — אפשר למצוא בימים האחרונים הרבה יותר מקורטוב של ביקו־רות, ביקורת קשה וחשבון נפש הגובל לעתים בהלקאה עצמית. (תופעה יהודית מצויה).

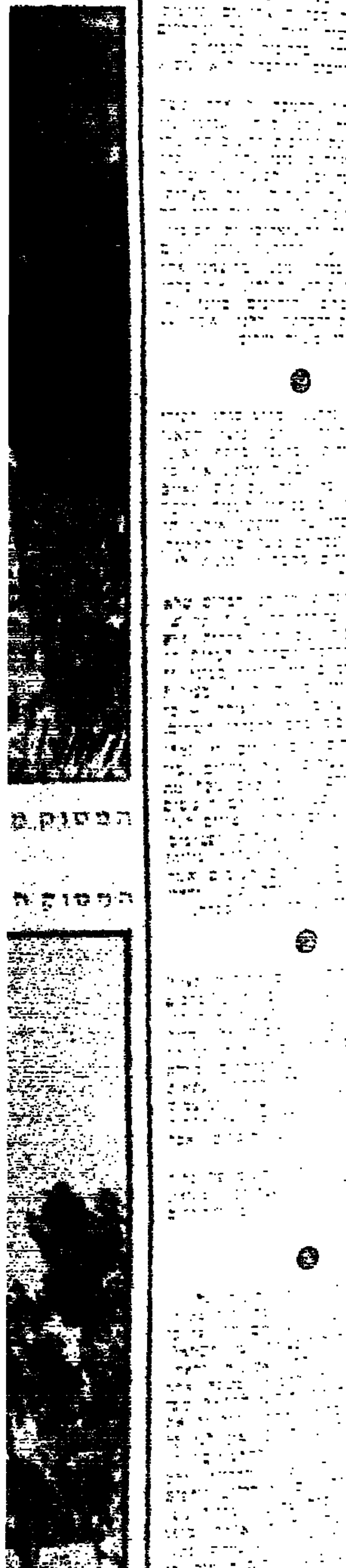

מסוק מצרי ניסה לתקוף את משה דיין במערב התעלה

צילומים : נחום גוטמן

מסוק מצרי מתקרב בגובה נמוך

משה דיין ובני לוויה בין דקלים במערב התעלה

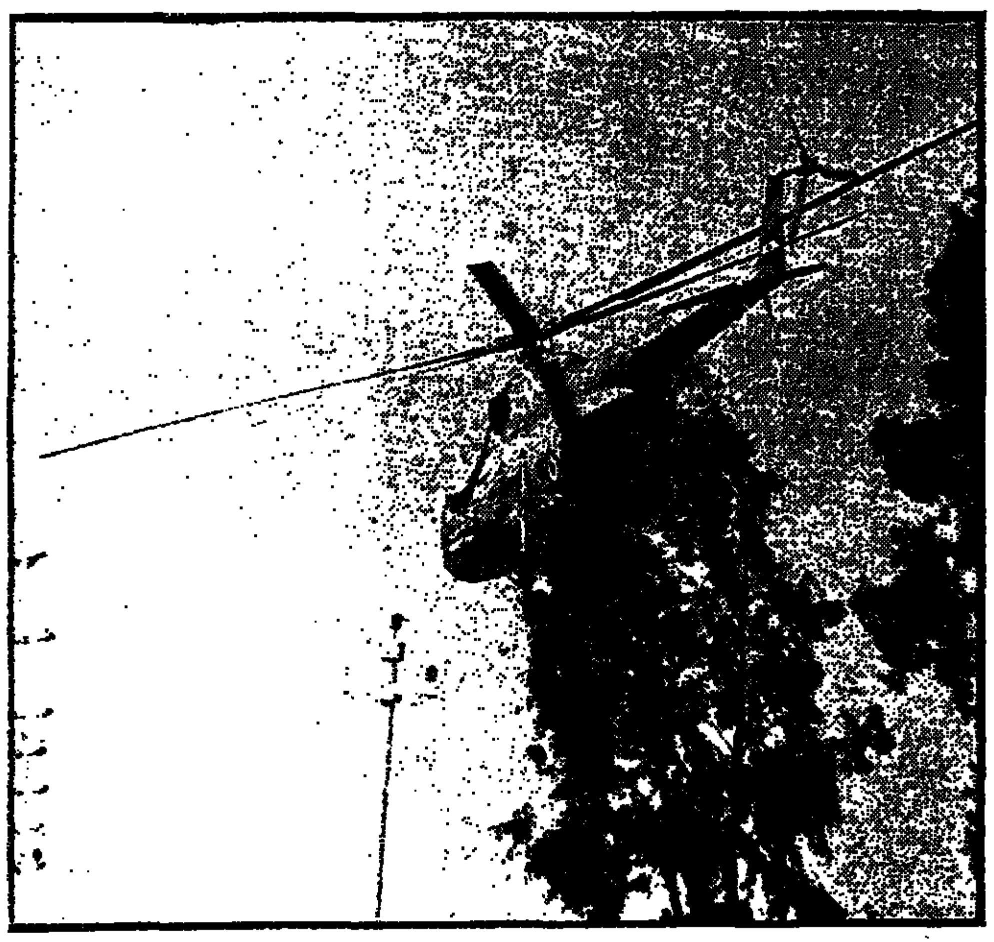

המסוק מתרחק ממקום המעשה

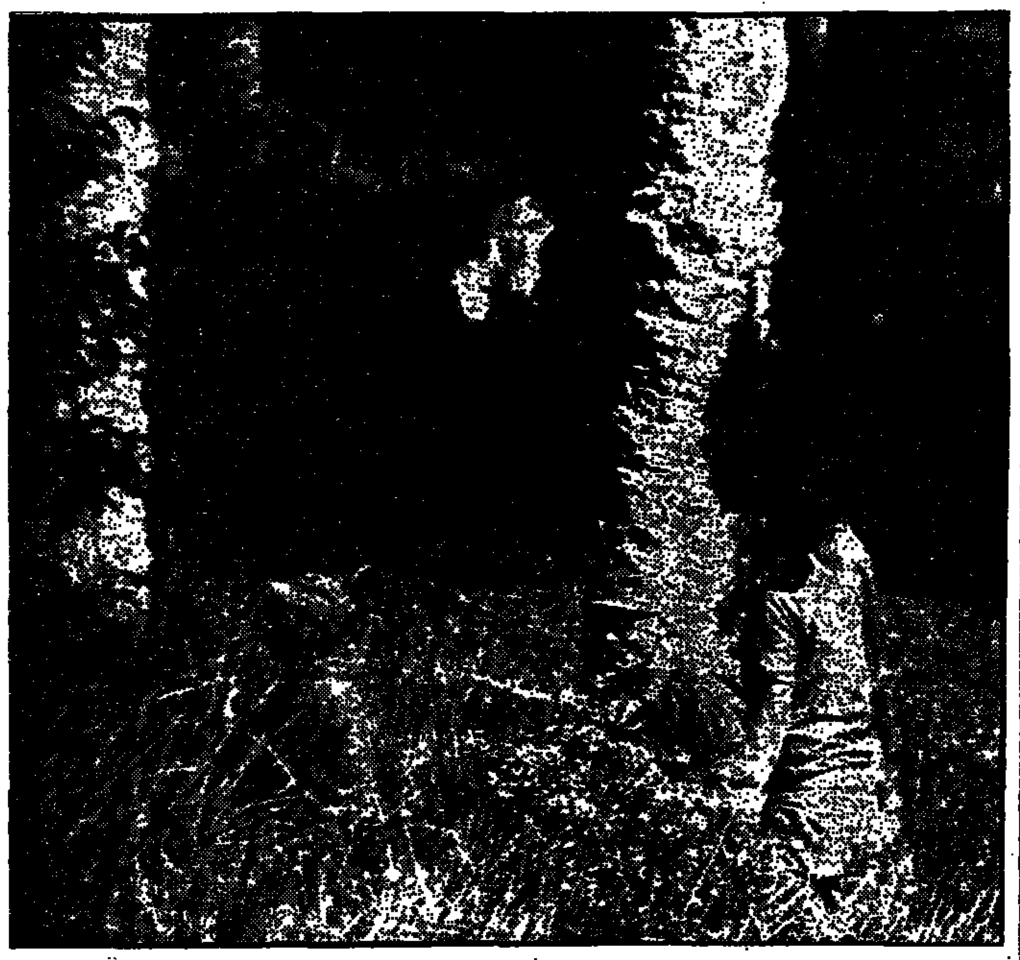

המסוק מנסה לפגוע בחבורה בפצצת נפאלם

משה דיין לועס תמרים אחר התקרית

המסוק המצרי נפגע באויר בירי טנק

מה עשתה לנו המלחמה

מאת כרמלה לכיש

בעתונים, שהם קטעים מן האלקטרוקרדיוגרמה של הציבור, לפחות של אנשי העורף — אפשר למצוא בימים האחרונים הרבה יותר מקורטוב של מרירות, ביקורת קשה וחשבון נפש הגובל לעתים בהלקאה עצמית. (תופעה יהודית מצויה).

לשחלים — היו צו לא היו זכה בהידום — נדרשים מתוך כאב וביקורה הכובנים כאליהם. אך הבהילות, חוסר האמון והפילות לצדדים בהזהכים מבה. כביכן, אי אפשר ליבר שאינם לגיטימיים בחברה דמוקרטית. וכה בבזה אין לכצון שהביקורת עליהם איננה לגיטימית. בצבין אלבומי המלחמה, השירים, הכהבות, ספורי הלוחמים — כבר נוצרה רתיעה, הסהייגות ולעתים גם סלידה. ביטויים צבאיים — צבעיים כמו „שמיים נקיים" — שוב אינם מתקבלים כמובנים מאליהם.

משהו קורה לנו, לכולנו, והוא הולך ומתגבר בכל שחיילים רבים יותר מגיעים לחופשות קצרות הביתה, ככל שהקשר שלנו עם החזית, שאולי משתהק מעט, מתרחב על פני רשתות הטלפונים הדואר. גדכה, כי אנחנו כבר מתגוננים כפני התקפה הפנצ הערבית הבאה, שלא תתפוס אותנו שאננים ובוטחים, מזלזלים ומשתחצים. וכדרכנו, אנחנו אצים — רצים לקיצוניות השניה.

●

הכל מרגישים כי משהו — ואולי יותר ממשהו לא היה בסדר אצלנו. וזו תפישה אמיצה וכנה שלמוח ארוך היא קונסטרוקטיבית כאין כמוה, באם מבינים שלא רק שר זה או אחר שגה, אלא אנחנו כולנו, כאזרחי המדינה הזאת, כפרטים וכבלל, כפלגות, ארגונים, הנעות, זרמים ותפישות. וזאת, כעבר לבחולים ולמשנים שהיו בחלונות הגבוהים — אם היו ההייבים להבביר ללא משוא פנים.

שפון הנצחון שהתמכרנו לו אחרי ששת הימים מבהיל אותנו כעת, ואנחנו נדפים לשכוח את הקרבות הקשים של מלחמת 67 הנראית בעינינו עתה מעין תרגיל גדול „על יבש", לעומת מה שקרה לנו בחגי תשרי תשל"ד. אבל, מצרים, סוריה, ושאר מדינות ערב, ועל כולן יהדבריה המועצות הסוציאליסטיות הסובייטיות — לא יצאו למלחמה נגדנו משום שהיינו „לא בסדר". מפני שהוצאנו אלבומי מלחמה וסיפרנו לילדינו איך ברחו המצרים, הסורים והירדנים ביוני 67, לאחר קרבות ההבקעה שלנו, אשר — אגב — לא היו משחק ילדים.

●

ואם ואיך נרדמנו, מדוע סגדנו לסירי הבשר ולעגלי הזהב, כיצד חטאנו בזלזול וביהירות ושקענו בכסף האינפלציוני שלנו זו הבעיה שלנו. אין בכוחה לשנות כהוא זה מכוונות האויב ומעשיו. אבל יש בכוחנו לשנות הרבה את עצמנו, כדי שלא יתפשו אותנו הדאומרים לכו ונכחידם מעל פני האדמה, כשאנחנו עסוקים במשחקי „נדמה לי", „ומה היה אילו".

המלחמה הזאת עשתה לנו דברים שלא חלמנו עליהם בלילות הקשים ביותר שהיו לנו לפניה. מבחינות אחדות היא מזכירה את מלחמת השחרור, לכרות ההבדלים התהומיים בין שתיהן בסוגי הנשק ובכמויותיו, במשך הזמן. בצורות הלחימה ובאמצעים שלה ובעיקר — בשטחים ובישובים בהם התנהלו השתים.

אנשים החוזרים ליום יומיים מן המלחמה, אנשים צעירים מאוד ואחרים מבוגרים יותר, והם הכומי כאב מכל מה שראו, הרגישו, שמעו ותוו. הם חוששים שתמיד ירדפו אותם קולות המנועים הגרוכים כבורד אין סופי, צעקות הפצועים, העייפות הנוראה, המאמץ העליון, גוויות האויב, והחברים, החברים הטובים אשר יחד יצאו, יחד קיוו, יחד עשו, יחדיו הבטיחו זה לזה שהכל יהיה בסדר.

●

חיילים צעירים יוצאים לחופשה קצרה לארץ, והולכים כאובקים בלוכלכים וקרועי עיניים — אל האלמנות. אחר כך, בגרון מכווץ מכאב, לזהקים אל האשה והילדים שלהם, הפרטיים: שלום. במלחמה הזאת חזרנו לחפש נעדרים. כאלה שראו אותם מסך כל הקרב ופתאום נעלמו ולא שבו. כאלה שהיו במוצבים ומי יודע, אולי הם בדמשק או בקהיר עכשיו. מושפלים, מוכים, סובלים, אבל חיים. מי יתן.

במלחמה הזאת שוב שומעים על גסינה, ועל תחנת איסוף פגועים הציכודת בהפגזות תופת, ועל פצועים שחוזרים תמנעים.

●

אומרים שהיה כשבר אמיתות של הקהל כלפי הממשלה ושלטונות צה"ל. יתכן שהעתונאים המקצועיים הרגישו בו היטב. אולם בפרובינציות של ישראל, גבר ההלם על כשבר האמינות. ולאחר הוזו התקוות לנצנץ, כשכל אחד מנסה לגייס את כל יכולתו להחזיק מעמד. לא לפול ברוחו, להבין וללמוד את המצב. זה יהיה בסדר, כי אין לנו כל ברירה אחרת — אמרו „הרצוגים" הקטנים בכל פינות הארץ וברכויה, והם ידעו שגם „ההרצוגים" הגדולים יודעים זאת. זה יהיה בסדר פירושו: נחזיק מעמד, נצליח, ננצח, כך או אחרת, בזמן קצר או ארוך, לא נכנע, לא נחלש, נתגבר עליהם, ונשלם את מלוא המחיר. כי הרי אין לנו ברירה. שוב זכרון מימי מלחמת השחרור כשהיו אומרים אז שיש לנו נשק אייב: אין ברירה.

לא אמרו לנו, לאנשי העורף את כל האמת בימים הראשונים. זו עובדה. לא ידענו עד היכן נאפה או בית המכס ה

(המשך בעמוד הבא)

صكنا من الاهل

כתב וצילם רוברט גרי

מלחמה, אפילו צל־צלה של מלחמה, לא העיבו כלל על תודעתי בעת ששוטטתי בחודש שעבר בחוצות קאהיר. „סיור מספר 4" — לקאהיר העתיקה — משך את ליבי כולו. הוא לא נכלל בעלוני סוכני התיירות במלונות ואף לא בעלון סוכנות „קוק", אולם נבצר נפל עליו בפרסומי „אמריקן אקספרס".

„לעולם אין לדעת"..

לחיילי צ... באשו... כה... ברכת הבנפר ... N

מה עשתה לנו המלחמה

(סוף מן העמוד הקודם)

עליון! לא ידענו את הכל — כל קו בר לב הקדומני או רק חלקים ממנו! לא ידענו כמה — כמה מטוסים, כמה טייסים שלנו נפלו, כמה טנקים, כמה שריונאים.

מבחינה אחת קובעת היה זה מוצדק לא לספר הכל בהתחלה. מכיוון שהיה ברור ומני ובגור והמרכבן שהם לא יעבירו, הרי מוטב לספר לאם יותר, כאשר תהיינה כבר הוכחות ממשיות שהם לא עוברים. האמת הזאת לא תברח ד' אנחנו לא נבלם מפניה. ומכיוון שהיא היתה הרע בכלואו, הרי אחריה יכול להיות רק יותר טוב. או פחות רע. מובן מאליו, כי אילו הירוד המצב לכדי משתק בה היענה של השלטונות עם האזרחים ובכירה שאמנם היה דבר כזה אם בכלל — הרי זה נזק שקשה להעריך בחשיבותו, ואסור לאיש מאתנו, הציבור האזרחי, להשלים עמו.

●

אין לא יברח מפני המלחמה הזאת. היא משיגה אותנו בלילות ללא מנוח, בימי הסתיו המסכסכים הללו, בערבים הארוכים ליד הטלוויזיה, בעבודה, עם הילדים, במכתבים לחיילים, בטלפונים. אנחנו רואים אותה בעיני החיילים ש„קופצים" הביתה לכמה שעות, מאושרים על כך שיש בית, ויש לאן לחזור, יש גזה במדבר המלחמה, והוא כתמיד קו מוגן ואוהב.

אנחנו כולנו מגששים עתה באפלה. איך נחזור לעצמנו? כל אחד מיחל לרגע זה ובורח מפניו בעת ובעונה אחת. איך ישובו הלוחמים שלנו להיות כפי שהיו, כפי שהיכרנו אותם לפני המלחמה, כפי שאנחנו אוהבים אותם?

שוב אני נזכרת במלחמת השחרור. אולי מפני שהיתה זו הפעם הראשונה שהבנתי מה זו מלחמה ומה היא עושה לנו. ואולי מפני שהייתי נערה וכל דבר עשה סביבי נחרת בתוכי לכל החיים.

חזרו בחורים ובחורות מהקרבות, רבים עזבו את ההכשרות והקיבוצים, חיפשו את המוהר, ניסו למצוא סיפוק בחיים טובים יותר (למה שקראנו או חיים סרבים...) היו כאלה שעזבו את הארץ לזמן קצר או ארוך, או ארוך מאד.

קשה היה להשלים עם העובדה ששער הגיא אינו אלא כביש שנוסעים בו לירושלים, ונרדמים לעיתים כשהאוטו עובר בו. קשה היה להבין מדוע אין הפלמ"ח ערך עליון ובמקומו באה הממלכתיות. הוציאו ספרים על המלחמה, כתבו זכרונות על הלוחמים, שרו שירים, והחיים חזרו למסלולם, או נכון יותר יצרו את מסלולם החדש.

איך זה יתכן? ההרוגים! הנעדרים! הפצועים, הנכים, האלמנות, השכולים, ושגעת החיים הימית על הלוחמים, ש־אבדו בבית הקברות של קרית ענבים ובשדה הקטל של לאטרון?

●

אצל היהודים יש תמיד לאן לחזור, מבחינה הסטורית. מבין לשאוב כוח ועידוד. תמיד אפשר למצוא ימים נוראים יותר, קשים יותר, ובעזרתם לעמוד על המציאות הנוכחית.

אולי יהיו אלבומי נצחון, מה זה תשובה אולי יש אנשים שזוהי להם ולמשפחתם המלחמה הראשונה, והם רוצים לראות את הבן, האח, הבעל, האב, כשהוא מצולם על הנגמ"ש שלו בדרך לאפריקה, לאחר שעבר עליו כל מה שעבר. אולי יהיו עתונאים שיראיינו, יקליטו, יספרו על גבורה והעזה וישאלו: מהדוע? ודאי יהיו גם ישרים ואמיצים יותר שיתארו את הפחדים, את החייל הנאבק עם המדראל, את הטנק שנפגע על צוותו, הד מפגז שניטש עם השש־שבע, הבלשים, הדיה בת"ך.

אבל, לא זה העיקר. העיקר הוא להבין מה קרה, ללמוד את מה שהיה, להאזין לסיפוריו השבים ממוטים, לאיים, הזמנים בגדים מסיני ומן הגולן. לעזור להם עשיו, אחרי שעבר עליהם כל זה, לבכות אותם על מי שלא ישוב עוד, ולחזור לאט, בשכל, בתבונה וברגש לחיים.

מפני שעל זה נלחמו הלוחמים בחזית ובעורף: לחיות.

חיים נורמליים, ככל שאנחנו, עם לא נורמלי שכמונו, מסוגל לכך.

האולטימטום של קיסינג'ר

(סוף מעמוד 16)

בלא שהגיעו להסכם מפורש. הן קיסינג'ר אמר פעם, כי בהויות המציאות במזרח־התיכון כזאת, שגם ארה"ב וגם בריה"מ נמצאות שם, דבר התומך, לדבריו, את המוהית ל„אחור של סכסוך פוטנציאלי או של שיתוף פעולה פוטנציאלי", מן הדין, שהמעצמות הגדולות ב־מסגרת המוד מדיני כללי, יבקשו שהיזק איזו דרך לכלול את שתי המעצמות ב־התייצבות מאחורי הסדר: „מעולם לא הוצא־נו מן הכלל תפקיד ישיר על שמירת השלום מצד המעצמות הגדולות".

מה אומר דבר זה למעשה? זאת, מן ה־מתם, תוכל לשקוע עוזה ראש הממשלה ב־שיחותיה בבית־הלבן. על כל פנים עד כה הגיעו מעצבי המדיניות בוושינגטון, כפי ש־התבטא קיסינג'ר, שגם ארה"ב וגם בריה"מ יצטרכו להסכים על יסודות ה־הסדר.

לפני ימים אחדים היתה עוד להתפתחות מאוכנת נוספת: ארה"ב תולה לבקש מישראל לעשות דברים אלא דרישה מכנה בתוקף. יש אומרים, כי באחד השדרים האחרונים בפרשת הארמיה השלישית נגלה אזהרה תקיפה מאד, שבתוכנה אומרת בערך כך: אתם העמדתם אותנו במצב של ערב מלחמה — או עכשיו תעשו מה שאנו רוצים...

ישראל עשתה מה שארה"ב רצתה. אך ראש הממשלה לא יכלה להסתיר את מורת־רוחה ואת הדעתה מצורת הסיפול הזאת בישראל. כאשר יצאה, דיברה על ארה"ב כידידה הגדולה, אך לא נמנעה גם מלהבליע משפט אחד, המדבר על חילוקי הדעות ה־קיימים בין ירושלים לוושינגטון.

מובנם אולי לראות את נסיעתה של ראש הממשלה הפעם כ„גורלית", אך היא בודאי אינה רגילה. היא יכולה להיות — אם לשאול ביטוי משר־החוץ האמריקאי — מקור של „סכסוך פוטנציאלי" או שתוף פעולה פוטנצ־יאלי, כפי שגילתה וושינגטון של ניכסון־קיסינג'ר בשעותיה הקשות של ישראל.

יעקב שרת

חשבון פנימי

עוד אנו שותתי דם הגבורה ● והשתאים מיצד גברו המעטים על הרבים במערכה אשר היתה תלויה על חוט השערה ● וכבר אנחנו מוסטים מן העיקר — האם יהיה שלום ואיה? האם תפרוץ שוב מלחמה? ● ומתרכזים בפרשת מיזוג־שבויים, עניין חשוב אבל מישני לקיומה של האומה.

כי השאלות המכריעות הן הויכוחי המעצמות עלינו את הנהגותיהן ● האם למדו אויבינו לקח ולשלום אמת פניהם ● או שמא האויב אשר השיב התחילה הישג מרישם על היהודים ● כבר מתכנן את המסע המלחמתי הבא ומבקש אותנו להרדים ● ההרסים הערכתם, שנבינם באויב כבר התנאר שהם אשר היכתו את האויב וגם לימודיו מלחמה ● האם הם מוליכים את העולם שולל בכחש ומירמה ● ועוד צריך לשאול, האם כמו היינו במגדל במהון־היותר ההשתבנות ● שכל אחד, כמעט, בינינו הפתאם כי יש שנים ברוב נוחות השאננות ● אויבינו אמינות עד שינבער כי שיאמר: „סבבנו די על בינתבם ובינתבם ופחבם ● עכשיו אנחנו השלוה — אוי לאותה שלוה — נבנית בשמילכם.

אכן, מה תהיה והתנכבות המולידות סברות־של־פרם כמניין מההזרות הנרשות ● שעה שכל אמבולה מבשיכה להגדל בעיקריה כמו לא חל כל זעזוע ומוף כליל פרוה קדושות ● אין כל מנוס בראש וראשונה מהשיפת עובדות יסוד: ● מה בדיוק קרה, ואיך, לקראת המלחמה ובתוכה, בלי שום מבוה ושיפוצים וסוד.

עכשיו דרושה — לאלתר — אמת, כל האמת והאמת בלבד ● אחרת לא נוכל במבהנים אשר לא תמו לעמוד כאיש אחד ● חוויתו רעש־אדמה אשר כמעט מוטט את האומה ● ראינו איך מן המפולת קם צבא והתאושש עד שהחזיר מהלומה ● עכשיו קרבה מהר שעת החשבון החיצוני ● ומי יודע מה מכין לנו ידיד יחיד אשר שרד, הדוד האמריקני ● אבל מועה מי שחושב שכל זה יעוכל בלי החשבון האכזרי והגלוי — חשבון הנפש הפנימי.

ערפל השלום הסתיר מלחמה

(סוף מעמוד 15)

של הערכה או הפצרה אלא הוא עובדה לכל המעיין בהכרזותיהם ה־מדיניות, בפובליציסטיקה ובספרותם הבדיונית.

המתונים בישראל אינם טועים בכך שהם מציגים עובדות כתונות, אלא בכך שמאמינים שהללו תתקבלנה, כאשר כראש הדיונים הגורמים הער־בים העיקריים ועודם מצהירים ש־מסרבים לקבלן סירוב גמור ומוחלט, ואין כל סימן שזו רק עמדת פתיחה שמוכנים לסגת ממנה, ואין כאן צו־רך בניסויים.

העמדות המתונות מזיקות והרכניות מבחינה חיצונית ופנימית כאשר הן יוצרות את הרושם כאילו לוא נקטה כן ישראל היה משתרר שלום. כך מוצגת ישראל כסיבת הסכסוך, ד־כאילו הנהגתה גסת רוח כלפי ה־קירבנות מקרב הדור הצעיר, שעלו־לים ליפול בגלל התמשכות הסיכסוך.

מתינות בשביל חלק מאתנו היא ענין של השקפת עולם ומצוות עשה. „טוב ארך אפיים מגיבור, ומושל ברוחו מלוכד עיר". ואולם אפילו אלה שמתינות אינה בשבילם ערך, דווקא עוצמת הסירוב הערבי מתירה להם להפליג במתינות טאקטית.

הקיצונים אינם טועים בהערכתם שהמסרות המרחיקות־לכת עשויות להתבמש. אולם הם טועים אם הם חושבים שהבעיה היא כיום לעמוד בפרץ בפני והרגשת ישראלית; ה־בעיה היא שעל ידי קיצוניותם מוצגת ישראל באור מזיק, שמעורר כחות נגדה, ודבר זה עצמו עלול להיות לרועץ למטרותיהם הלאומיות.

במפלגה המרכזית בישראל התנהל במשך החדשים ויכוח על העתיד ה־בדיוני של השטחים, כאילו באמת שאלה זו עומדת על הפרק. הרי בלי הסדר מדיני אין אלה שטחים מוחזרים, אלא שטחים מוחזקים. עד מה היה הוויכוח עקר ומיותר אפשר ללמוד מצורת סיומו. עסקו בגדולות — ב־שטת אלפים הקמ"ר של יהודה ו־שומרון, והוליכו בקטנות — בשני קמ"ר בעצמות, ועוד נתברר שהחלטה מעשית זו — אינה כותנית בקונ־צפציה המדינית, בפילוסופיית ה־חיים ובהשקפות העולם של המד־יינים.

אפשר לטעון, כי למען חינוך לאו־מי יש להציג מטרות גדולות וחזון, לטפח זיקות היסטוריות ולעורר רג־שות. זו טענה שאין לדחותה כלאחר יד כליל ועיקר. כי יודע אילו נסות עוד נכונות לנו בדרכנו, ואיתנות הרוח והיות לאומית הם ענינים רא־שונים במעלה. מה גם שמצד כמה חוגים מהמתונים בישראל מתנהלת פעולה, ולוא בלי כשים, לחתור תחת הביטחה העצמית של הנוער בצדקתנו.

החטא של פרנסי הציבור

אולם מדיניות מחייבת ברירה, ד־כיום יש להביא בחשבון שדווקא מסרות מרחיקות־לכת בצורורת הת־נגדות בחלק מן הציבור ודמכי ש־אינן רק אבקצי להיות הלביכהה העצבית. גם בעניין זה חטאו רבים בפרנסי הציבור, שכן במקום להציג את חומרת ההתנגדות הערבית לנו, ההלו מזמרים על רוחות הדשות ה־נושבות בארצות ערב ועל התגברות מגמות השלום, בעוד שכל ציוני ה־שלום בטלים ומבוטלים בכישים ברע־כי האיבה והקריאה לנקמה, ואינם יכולים להוות אפילו יסוד למדיניות, שכן אין אנו יכולים לנפחם.

אם ישראלים קובעים, כי בארצות ערב יש נכונות לשלום, השלום בכל זאת אינו בא, אין זה אלא כי ישראל מונעת אותו. היקש מבצה זה עשו רבים בחו"ל, וחושבני גם בישראל.

קיצורו של דבר, מדיניות נבונה מותנית בהבנה, מה עומד על הפרק, שכן הדבר קובע את סגנון ההתנגד־גות הנדרשת או את כללי המשחק.

הערכה בצב מוטעה, המגמה לראות את השלום ממשמש ובא, ההתכוונות להיש על הלחיים את כיבב מרוח המרפנן של הרוחות החדשות כביכול המנשבות בארצות ערב, הבד־או להידחות בהבלטת חומרת ה־התנגדות לנו, שסתרה להן, התוצאה היתה היסענות ממאמץ להטיל את הדופי להמשך הסכסוך על הערב.

יותר על כן, היה חשש שעיסוק כזה יפריע להשגת ההסדר. הפרדוכס הוא שגם הקיצונים בישראל נהגו כך, שכן נזקקו להפחית מחומרת ה־התנגדות הערבית ושמקה כדי לבסס את אמונתם שהערבים יסתגלו להר־חבת גבולין של ישראל וייאותו להס־כים לה, תהא גדולה כפי שתהא.

הערבים מנצלים כל קלף להטיל בישראל אשמת וגנאי, ואילו ישראל איסטניסית. בלי משים נעשתה ישראל בעל־ברית של אויביה בנפש. ובמדי־ניה — ממשלה כאופוזיציה, מתונים כקיצונים — היא מגוננת עליהם או למחוה אינה משתמשת בכל הכישרו־נים להציגם באור שלילי.

הזנחות

אביא כמה דוגמאות:

אפיזודיאליה בהצגת הדחייה ה־ערבית. הקובלנה הישראלית העיק־רית שהערבים טרם השלימו עם קיום ישראל, כפי שהיא מוצגת על ידי רבים מדוברינו מכל השדרות כקביעה סתמית, אינה משכנעת. לנוכח נצחו־נות ישראל ועוצמתה, ומתרגום לשו־נים ערביים שהצליחו, נראית ה־תלונה „הם חפצים להסלנו" שרירו־תית, ילדותית, ואפילו בלתי־כנה.

העמדה הערבית של דחיית קיום ישראל היא מערכת אידיאולוגית, עשירה בהנמקות לדחיית קיום יש־ראל, ולהוכחת עמדה זו לא רק כצודקת, אלא גם כריאליסטית. ל־ישראלים יש התנגדות פנימית לת־פוס מערכת זו וללומדה, לא כל שכן כשהם משוחים לנגד עיניהם הס־דר קרוב.

אנו נשכנע רק אם נציג את הסירוב הערבי כחלק ממערכה, על הרציונות, ההנמקות, האסכולות, ביוצרי הדעות וההתלבטויות שבה.

„הקייס" שלנו טוב מאד, אלא אם כן אנו חותרים תחתיו במו ידינו. למשל, בעולם נתקבלה התפיסה, גם בתמיכה ישראלית, שהערבים כבוד־מים, נסחפים בלהט הדיבור, ומשום כך אין להתייחס ברצינות למובאות מדבריהם. צריך להזהר מלהתמוך בכך. אמנם, ערבים נוטים פעמים להגזים בהודעות על מעשיהם או על יכולתם, אך הם מדייקים כשהם מכריזים על חלומה ועל שאיפות, ולכן הדעות שלהם על כוונותיהם לגבי ישראל משקפות את עמדתם.

הכרה בפלסטינים. הוועדה המדינית בקונגרס הלאומי העממי הפלסטיני ה־עשירי, שנועד ברוב עם בקונגרס עממי בקאהיר באפריל 1972, ניסחה ב־מצעה המדיני את העקרון כי הכרה בזכות ההגדרה של העם הפלסטיני פירושה הכרה בזכותו לשחרר את ה־מולדת כולה. בצורה זו, הכרה בעם הפלסטיני אין פירושה מתן הזכות ל־פתח את אישיותם הלאומית, או להק־ים מדינה בגדה, אלא הסכמה שיש־ראל צריכה להסתלק מן העולם. מצע זה אושר על ידי הקונגרס האחד עשר בינואר 1973.

אכן, ראש הממשלה, בהתבטאויותיה הלא כל כך מוצלחות בעניין הפלס־טיני (עד שהוקעו) הבינה טוב מ־מבקריה את הבעיה הכרוכה בהכרה ב„עם על פלסטין" כעם שלו שייכת פלסטין. הערבים שוקדים לצבע ל־ישראל דימוי של מדינה המסכית, שבעצם קיומה ומאמציה לבסס את עצמה היא עושקת אותם. לנו היתה כאן אפשרות, להפוך את הקערה על פיה ולהציג את האבסורד בתביעה להכרה בהגדרה כהסכמה להתאבדות.

אינני טלית שכולה תכלת, אך צרות עין יש יותר אצל הערבים מאצלנו. הרי מלכתחילה, בספרותם ובאמנות־תיהם ב־1964 ו־1968, הגדירו שהישראלים כיהודים אינם לאום ואינם ראויים כלל, כעקרון, לארץ משלהם (בלי שים לב על חשבון מי תהיה). היהודים הם בני־אדם, הם קיימים כ־אטומים, שאינם ראויים לישות קיבו־צית.

האמנה הפלסטינית. בזמנה פירסמתי את האמנה הפלסטינית (1968), הכו־ללת את הסעיף האומר כי רק היהו־דים שהתגוררו בארץ לפני תחילת הפלישה הציונית, שהאמנה הגדירה ב־1917, יורשו להשאר בפלסטין ה־משוחררת. סעיף זה הוא נשק חריף ויעיל מאין כמוהו לסתור את טענות הארגונים הפלסטינים, כאילו עמדתם נעשתה מתונה והגיונית.

משנתפרסם מאמרי באנגלית החלו פלסטינים מתנצלים ודובריהם טענו שהאמנה, לרבות אותו סעיף 6, תתוקן (האמנה טרם תוקנה; אמנם, הקונגרס השמיני במרס 1971 קיבל את עקרון המדינה הדמוקרטית).

חשבתי שלסעיף זה ייעשה פרסום מדיני רב — הרי זו היתה מציאה בשבילנו — אך מה קרה? כשבאתי לפרסם תרגום אנגלי של מאמרי על האמנה סירבו לסייע לי בטענה, ש־האמנה מציגה את העמדה הערבית בצורה חריפה, וכי יתכן שדברי ב־מאמר נכונים, אבל עומדים בסתירה למדיניות. כך עוכב פרסום האמנה באנגלית.

אכן, אחר כך הפיצה ההסברה ה־ישראלית את מאמרי בעותקים רבים.

הבלטת עניין פוליטי רציני חייבת לקבל סיוע על ידי הצגתה מדינית של אישיות פוליטית. האמנה הפלס־טינית על סעיף שש היתה צריכה להיות מתפסת בעצמה על ידי ראש ממשלת ישראל, עד שהיא ידועה בעולם כשם שמפורסמים כמה התבט־אויות של ראש הממשלה בעניין ה־פלסטינים.

האינטרס שלנו חייב לעשות לה פרסום רב. אכן, פה ושם הזכירוה אנשי מדינה ישראלים בדיבור וב־כתב אולם לרוב בדרך אגב ולא בהבלטה. ההזדמנות הוחמצה וקלף מדיני לא נוצל.

האנטישמיות. הצבעתי על המחדל של הימנעות מכוונת להבליט את הגילויים של אנטישמיות בפרסומים ערביים רשמיים. קדאפי עקבי כאשר הוא דבק ב„פרוטוקולים של זקני ציון" וקורא לחיסול ישראל. לא יא־מן, שמצרים סכיזופרנית כאשר ממ־שלתה מפרסמת ספרות אנטישמית, כולל דיוני השיקוף של האקדמיה האיסלאמית על היהודים והיהדות, ו־לצידה זאת מודיעה על נכונות ל־שלום.

פתרון ניגוד זה מצוי באופיו של השלום המוצע, כשלום שאין בו קיום למדינת ישראל (בגבולות 1947). דבר־לה בשלום אינה אומרת דבר. הכל טוענים שרוצים שלום, גם היטלר דיבר על שלום ורייך של אלף ה־שנים, ומלחמות פרצו משום שליד־כים היו דימויים נוגדים מן השלום.

נאצר, בתקופה שקרא לחיסול יש־ראל, דיבר על „שלום המבוסס על צדק", שהגדירו כשולל את קיום יש־ראל. לשווא ינסו הישראלים מסהדי הערץ לשכנע, כאילו גילויים של אנטישמיות זו אינם קיימים. ריבוי הפרסומים והוצרת הביטויים ואכס־יתם הרשמית מפריכים טענות כאלה.

רק אם תתערער התפישה שעוקרידי היה תופעה חד־פעמית, רק על־ידי כך שדוניות הכתונות נגדנו תוכר, תיבון התנהגות ישראל בסכסוך, ו־יובנו התביעות לגבי הסדר שלום, אפילו של המתונים בישראל.

נבואות השלום שעירפלו

דברים אלה נכתבו לפני מלחמת יום הכיפורים. כיום יש להוסיף ש־אותה תפישה שרווחה שהערבים שינו את עמדתם ואותן התנבאויות על ה־שלום היוו גורם עיקרי שהציב מסך על הראיה של אפשרות שמלחמה היא ענין קונקרטי. כך נוצר אותו הלך רוח לאומי שהביא להסיח את הדעת מן הסכנה וגרם הפתעה.

ח"כ שמואל תמיר

המאבק על גורל השבויים — מבחן לאמינות העמידה של ישראל

„אין בכוחנו להשיב בשלילה לכל פנייה אמריקאית — אך תהא זו קטסטרופה אם נאמר הן אוטומאטי לכל לחץ מוושינגטון"

לוחמים ישראליים רבים נתונים בשבי המצרי והסורי. מאות משפחות שבניהן נעדרים מאז הקרבות צמודות לתקוות שיקיריהן לא נפלו, וכי הם נימנים עם השבויים; משפחות אחרות, שזיהו את בניהן, ובניהן אותרו כשבויים — אחוזות חרדה עמוקה לגורל בניהן שבידי שוביהם האכזריים. העם כולו, הרגיש יותר מעמים רבים אחרים לחיי לוחמיו ושלומם, מאוחד בתביעה תקיפה לאיתור מידי של השבויים, לזיהויים, להבטחת שלומם ולשחרורם.

החובה המוסרית הרובצת על מדינת ישראל ללחום על שלומם ופדותם של אלה אשר בלחימתם בחירוף נפש — יחד עם שאר אחיהם לנשק — הצילו את המדינה ואת חיי תושביה, חובה זו היא מוחלטת ובלתי מותנית.

תחושת החובה היא חריפה במיוחד כאשר אנו נותנים את הדעת על הנסיבות האומללות בהן נפלו רבים מהם בשבי, כאשר — כפי שפורסם — היו כוחות צה"ל הקרובים עדים למאבק הנואש של הלוחמים, ובאותן השעות האיומות קצרה ידם של כוחות צה"ל מלפרוץ ולהושיע.

ראש הממשלה, בהודעה על ההחלטה הממשלתית להיענות להחלטת מועצת הבטחון, הודיעה לבית:

„דיברתי על כך עם שר החוץ הדוקטור קיסינג'ר אתמול. אנחנו נעמוד על חילופי שבויים מידיים". בהגיע מטוסו של דוקטור קיסינג'ר בבסיס אנדריוס (ליד וושינגטון) אמר מר מקלוסקי, דובר מחלקת המדינה, לעתונאים, את הדברים הבאים: „אנו מאמינים כי ענין אחד יש להעניק לו עדיפות אחר הפסקת האש, הוא חילופי שבויים. אנו וברית המועצות התחייבנו לעשות מאמצים כדי להבטיח שענין זה יתבצע. אני חוזר ומדגיש כי נושא זה הוא אחד המבחנים הראשיים של הפסקת האש".

עתה מתברר, שאנו עומדים — גם בנושא כאוב זה — בפני קיר אטום — סורי, מצרי, סובייטי; גרוע מכך — שוב מופעל עלינו לחץ כבד מאד, הפעם אמריקאי, לוותר שלב אחרי שלב, על הישגים מלחמתיים שהגענו אליהם במחיר דמים יקר, ולסכן את עמדותינו, וכל זאת מתוך תביעה לדלג על ההתעלמות הקרה והקשוחה מן ההתחייבויות שרק זה עתה ניתנו מפורשות בדבר השבויים ושחרורם.

האבסורד המחריד

כך הגענו לאבסורד המחריד, שאויב מובהק, המסרב לגלות את שמות שבויינו ולתת אליהם גישה לנציגי הצלב האדום, אויב שאין לדעת מה הוא מעולל לאחינו ברגעים אלו ממש — מקבל מאתנו באותו זמן עצמו לא רק אספקה רפואית אלא גם מים ומזון; ההלהאי ואתבוהה, אך איני יודע כמה זמן יעבור עד אשר ישוחררו הגייס השלישי המצרי מן המצר — לא כמה יעשו — ואולי אף יורשה לקבל גם תגבורת בכוח אדם ונשק.

אנו עומדים בפיתחה של הקופה בה ניקרא מיום ליום, משבוע לשבוע, לערוך הסכמים, הסדרים והסדרי ביניים עם המצרים, עם הסורים ועם גורמים אחרים. מכאן חייבת לצאת קריאה ושאלה משותפת אל אלה המתכוונים להציע או להכתיב לנו את ההסכמים וההסדרים הללו לסוגיהם: אם מצרים והסורים אלה אינן מכבדות בעיצומה של שעה זו, כאשר צבאה של מצרים בחלקו מכותר, אם הן אינן מכבדות אמנה בינלאומית שזן הוכחות עליה, כאשר יושבי שבויים ובעת שכוהיהם וכן קשר מיידי עם הצלב האדום הבינלאומי — מה משמעות הדבר, איזה ערך יהיה, מה משקל יהיה לכל המשר שהוא הקדיר להכרות אתם מדבר גורלה של מדינת ישראל וחיי אזרחיה?

היכן ניעצר?

אולם השאלה העיקרית שעלינו לשאול עכשיו, לא רק את העולם הנכרי אלא את עצמנו ובראש וראשונה את הממשלה היא: היכן ניעצר? ראש הממשלה, וכן שרי הממשלה, אמרו לעם הזה שהמלחמה תיפסק כאשר האויב ימוגר עד תום ויהיה נצחון; נכפה עלינו מצב אחר — אלה היו דברי הרמטכ"ל. אחר־כך הודיעה ראש הממשלה בכנסת: פתיחה מידית של מיצרי באב אל מנדב — תנאי בלתי נפרד מהסכם הפסקת האש. באב אל מנדב סגורה ואנו הולכים בדרך אחורה. לאחר מכן נקטה הממשלה עמדה: אין אספקת מזון לגייס המצרי השלישי ללא שחרור שבויים. עתה יש אספקת מזון, אין שחרור שבויים.

כך אנו ממשיכים — לפנות לפי לחה זכוים שנקבעו בין האויב המצרי והמצרי כזה, מן כריה המעוקצות מצד זה הבין ארצות־הברית כזה, כאשר אנו פסקנו להיות צד. אנו מקבלים הודעות על „הפרי־ריבי" מתבכרים ומוקלים על פיתם. והוי האמת המריה, כל נכון אותה מעצמנו. פסקנו להיות צד — וזהו הדיברים גלויים בגלל השת־הם לאומה. בגלל המלחמה הקשה שסמכנו בימים הראשונים למלחמה, שמבאה אותנו כפי שמבאה, — ולא כרגע נעמוד על כך — בעקבות המלחמה הקשה הראשונה הזאת נתערכה המלחמה, בשלל הנצחון המלא, כשער הנחמדין של מדינת ישראל, עם המעמבה היידיהות כגדולה — צובבה. הדבר הוא כה שקוף שבבור לומר אותו באופן גלוי: כרותב הנחון הז צובבה.

עד היכן אנו רשאים לומר „הן"?

אחזה האנצרין שיאמר לעצמו, לממשלה, לכנסת ולעם שאנו בני־החיון לומר לאו לכל פניה הבאה מוושינגטון. אין בכוחנו לכל פניה להשיב לאו. אולם באותה מידה עצמה תהיה זו קטסטרופה אם ניכנע להלך רוח שבו לכל פניה שתבוא מוושינגטון נאמר אוטומטית הן; בטבי שאו הוי הכול.

היום אנו עומדים בפני אחד המבחנים הגורליים ביותר — עד היכן אנו מוכנים לומר הן. אנו הפכנו לסדן שעליו הולמים, והוא מצפה שוב ושוב למהלומות נוספות שיונחתו עליו. אין לו יוזמה משלו. העולם רואה אותנו היום כך. אין לנו יוזמה בשום כיוון, בשום מישור, ואנו ממתינים ומקווים שהמהלומה הבאה לא תהא עזה מדי. העם חש בכך, ולכן הוא חרד כל כך, מעל ומעבר לכל נושא קונקרטי ברגע זה או אחר. ראש הממשלה והיא שקבעה שגורל השבויים הוא מבחן מרכזי להפסקת האש. ועתה, אמינותה של מדינת ישראל עומדת במבחן. מבחן לאויב, מבחן לידידים, מבחן לעצמנו.

באותה מידה שראש הממשלה קבעה שזהו מבחן, הם בוחנים עכשיו אותנו, בוחנים מה ערכו של ה„לא" הישראלי, ושל התנאי הישראלי, בנושא שהכל יודעים שהעם הזה רגיש לו יותר מכל אומה ולשון: חרדה לחיי כל נפש מישראל, לחיי כל לוחם ישראלי.

לפיכך הנושא הזה ברגע זה הוא מבחן הגורלי, קודם כל מבחינת הצלת נפשות היקרה לזהיכם, אבל במשמעותו במליגה גם לגבי גורל הנושא והמבחן, שאנו עומדים להיות נתונים בו, או לגבי הבעיבים, בתוך כשארבתנו, שאנחנו עלולים להיות צפויים להם; במילה אחת: לגבי גורל המדינה ואחריותה. כניעה כאן היא לא רק כניעה על גב של השבויים ושל המשפחות; כניעה כאן היא כניעה על גב המדינה. ומכיוון שכך, מכיוון שזהו המבחן, אני קורא לממשלת ישראל — לבחון העניין הבכרות בגורל העיקרי: עימוד במבחן, ומיד.

דברים בכנסת ביום ג', ד' בחשון התשל"ד 30 באוקטובר 1973 בדיון שהיה הוכח על גורל השבויים

מוגש כמודעה ע"י המרכז החפשי

MOVING —
MUST SELL IMMEDIATELY
ANTIQUE, HAND-CARVED ROMANIAN DINING SET, perfect for VIP, diplomat's home — also salon, English nesting tables, etc.
SUNDAY — 16.00—21.00
Rehov Sholom Alechem 16/7 Tel Aviv.

למסירה בהשכרה
צרכניה
עם שרות עצמי
בעין־אילה
04-942335

לסיטונאים, קמעונאים ואירגוני קניות
פלאי תנורי חמום חדישים
תוצרת חוץ חשמל, נפט ורדיאטורים
*
חיפה — ת.ד. 4416

ג'לב צלמית
2 ראת-השלון
1,250,000
(03)411929 .ט

נגנבה
מכונית קורטינה XL
צהובה, שמספרה: 321—410
המוצא הישר — אנא, צלצל: 416817 תל־אביב.
ותבוא על שכרך בעין יפה.

אצל יהודי קהיר וביירות ערב המלחמה

עתונאי ישראלי מסייר בארצות ערב

כתב וצילם רוברט גרי

מלחמה, אפילו צל־צלה של מלחמה, לא העיבו כלל על תודעתי בעת ששוטטתי בחודש שעבר בחוצות קאהיר. „סיור מספר 4" — לקאהיר העתיקה — משך את ליבי מיד. הוא לא נכלל בעלוני סוכני התיירות במלוני ואף לא בעלון סוכנות „קוק", אולם מבטי נפל עליו בפרסומי „אמריקן אקספרס".

„מסע של שעתיים וחצי בקאהיר העתיקה, ביקור בכנסיה הקופטית, בבית־הכנסת ובמסגד ארמון צאבר" — כל זה הובטח לי, ורק מקדש בודהיסטי חסר — נדרש לעיבות זאת לפרסומת לאחוה בינלאומית.

מכל מקום, הייתי יהודי שהתייצב למחרת הבוקר במשרד החברה וביקש להירשם לסיור זה, ומכיוון שכך נהניתי ממכונית פרטית וממורה־דרך פרטי.

נסיעה קצרה ברחובות הצרים והנפתלים, בין הבתים המתפוררים של קאהיר העתיקה, מביאה אותך אל כנסיית סרגיוס הקדוש, הכנסיה העתיקה ביותר במצרים, אשר בה, לפי המסורת, התגוררו ישו והוריו אחר שברחו מן הרומאים בארץ ישראל. זה מרכז החיים הדתיים הקופטיים ובסמוך לו עומד המוזיאון הקופטי.

המיעוט הקופטי במצרים מונה חמישה־שבעה אחוזים מכלל האוכלוסיה המצרית הנאמדת ב־35 מיליון נפש, אולם נתונים אלה יחסיים מאד. ככל מיעוט משתדלים הקופטים להיחשב רבים יותר. יחסיהם עם הרוב המוסלמי מתאפיינים לא אחת במתיחות אף כי בדרך כלל הם נאותים. רובם נהנים מרמת חיים וברמת השכלה גבוהות יותר מאלה של הרוב המוסלמי.

„לעולם אין לדעת"..

פגשתי לפחות שישה קופטים, כולם בני המעמד העליון, רובם ככולם בעלי מקצועות חופשיים. מרגע שנודע להם כי אני תייר מן המערב מיהר כל אחד מהם להביט סביבו במהירות ואחר־כך אמר לי בחיוך מאולץ, המאפיין את בני כל המיעוטים בעולם: „סלח לי, אבל לעולם אין לדעת".

כולם מתחו ביקורת חריפה על המישטר המצרי ועל מדיניות הפנים והחוץ שלו. הם טענו, כי יש להקדיש שימת־לב רבה ביותר לפתרון בעיות פנים, הביעו רובם זלזול ניכר ברוב המוסלמי ופיקפקו אם בכלל ניתן לשנות את הדפוסים הכלכליים והחברתיים של מצרים.

בני שיחי הקופטים אמרו, שהם יודעים כי הם חיים על חבית של אבק־שריפה והזכירו את הפרעות האנטי־קופטיות שאירעו בשנים האחרונות. עם זאת, הביעו דעתם כי סאדאת „מבין קצת יותר" וכי הבנתו זאת הופגנה לפני כשנתיים בעת שציווה לשדר את טקס הכתרת ראש הכנסיה הקופטית החדש בטלוויזיה.

„אבל האמת היא שרבים מבינינו רוצים להגר", אמרו לי. „המצרים לא רואים אותנו כשווים, אינם נותנים בנו אמון ולעולם לא יתנו, ויתכן שהם אף צודקים בכך". הם רטנו נגד ארצות כגון ארה"ב המסרבות לראותם כמיעוט נרדף ואינן נוהגות לגביהם במדיניות של שערים פתוחים.

בכנסיה הקופטית הוסבר לי, כי בשלהי המאה הרביעית נעשתה הנצרות הדת הרשמית של מצרים. באמצע המאה החמישית התחולל קרע בין הכנסיה המערבית והכנסיה היוונית ובין הכנסיות הקופטית, הארמנית, הסורית והאתיופית. הכנסיה הקופטית עצמה מונה את שנותיה משנת 296 אולם היא נהרסה מאז פעמים אחדות במלחמות, רעידות־אדמה ושריפות. המבנה הנוכחי שלה שופץ בתקופות שונות.

הכנסיה קטנה ולבד מכמה ציורים ביזאנטיים על עמדיה וכמה איקונות אין בה עניין מיוחד.

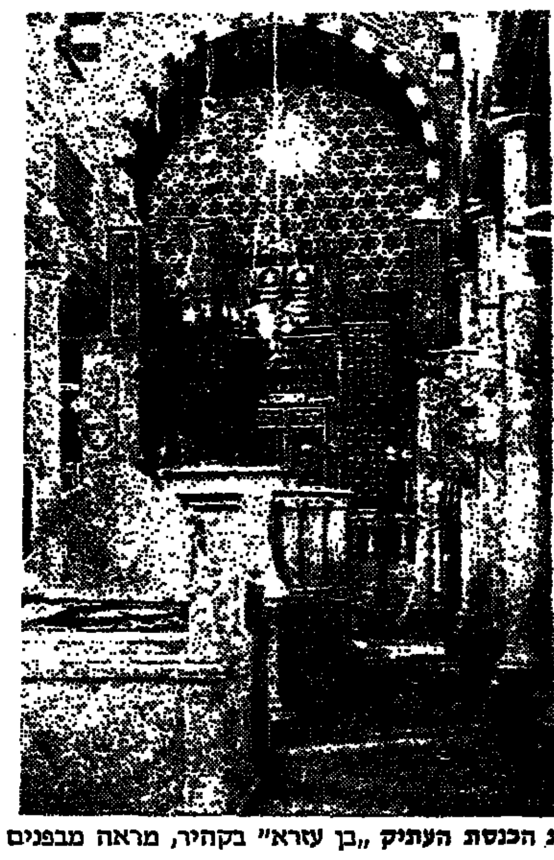

בית הכנסת העתיק „בן עזרא" בקהיר, מראה מבפנים

מורה־הדרך מראה לך את הקריפטה מתחת למזבח ומספר כי שם גרו ישו, אמו ואביו בעת מנוסתם למצרים.

בית־הכנסת „אבן עזרא", הנחשב כעתיק בבתי־הכנסת במצרים, עומד בקרבת כנסיית סרגיוס הקדוש. את פני ואת פני מורה הדרך שלי קיבל ליד שעריו גבר כבן ששים, גוץ ובעל־בשר, שלבש גלביית משי לבנה וכיפת משי, לבנה אף היא. השער, שמגן־דוד מתנוסס מעליו, והבניין עצמו נראו מוזנחים ומטים לנפול ככל בתי הרובע.

לא ידעתי מה תפקידו של היהודי ואם הוא שמש או מדריך. למזלי, בטרם הפלטתי ברכת „שלום", נזכרתי היכן אני נמצא. הוא לא הישיר אלי את עיניו אפילו פעם אחת.

כאן ראתה בת פרעה את משה...

האיש סיפר לי, כי היהודים יושבים במצרים מאז ימי משה ואמר כי יש ראיות המוכיחות שהרובע היהודי שבו עומד בית־הכנסת קיים מאז אותם ימים. העובדה שישו והוריו חיפשו פה מקלט — אמר — מוכיחה אף היא כי היהודים חיו בסביבה.

„בית־הכנסת המקורי נבנה באמצע המאה השישית לפני הספירה, וגם הוא נהרס ונבנה חליפות. לבסוף, בשנת 1115, בא אברהם בן־עזרא למצרים מירושלים וביקש מהפטריארך אלכסנדר ה־56 רשות לבנות את בית־הכנסת. הבקשה נתקבלה בתנאי שהקהילה היהודית תשלם 20 אלף דינרי זהב מדי שנה.

בנימין מטודלה, שביקר במצרים בשנת 1169 מזכיר את בית־הכנסת הזה בכתביו.

בשנת 1894 ביקר פרופסור שלמה שכטר מארה"ב בבית הכנסת הזה ומצא ספר תורה עתיק בגניזה העתיקה שלו וכן ספרים רבים וכתבי־יד עתיקים, לרבות ספר בן־סירה והכתובה של בנו של הרמב"ם. היתה זו הגניזה הקהירית המפורסמת, שרבים ממימצאיה מפוזרים עתה במוזיאונים וספריות ברחבי העולם.

בית־הכנסת עצמו בנוי בנוסח הספרדי וספסלים עומדים לאורך קירותיו.

גם במקום זה נלקחתי למרתף דמוי־קריפטה ונאמר לי כי בתקופת התנ"ך זרם הנילוס בסמוך.

במקום זה — אמר לי מארחי — ראתה בת פרעה את משה התינוק בתיבת הגומא שלו, ופקדה על נערותיה למשותו, ומשום כך נבנה בו בית־הכנסת.

בצאתנו מבית־הכנסת דיקלם היהודי הקשיש, שהאנגלית בפיו היתה רצוצה אולם הערבית והצרפתית שלו היו צחות, את הנוסח המקובל בביקורים כגון אלה: „בעמק הנילוס היפה הזה, המפורסם בליברליזם ובסובלנות הדתית השוררים בו, חיים בני דתות שונות בשלווה מאות בשנים".

ציפיתי, כי הוא יוסיף אחר פסוק זה, שאשתקד שמעתיו כמעט מלה במלה בביקורי בבית־הכנסת בלנינגרד, גם את המלים: „...עד שהאימפריאליסטים הציונים הבוגדניים הפרו את השלווה ששררה בין עמינו", אולם זאת לא אמר. הוא סיים ב„הקהילה היהודית שלנו, המונה עכשיו 15 אלף נפש, ממשיכה לשגשג ולחיות בשלום עם שכנינו".

15 אלף יהודים והרב דואק...

מיעטתי בשאלות, שכן לא רציתי לרמוז כי אני יהודי, אולם דבריו על 15 אלף יהודים במצרים הגדישו את הסאה. תחילה חשבתי שלא הבנתי את האנגלית שבפיו, אולם אחר שחזר על המספר גם בערבית ובצרפתית לא ראיתי צורך להתווכח עמו. ידעתי, שמספר היהודים במצרים הוא 400—500 בלבד.

כאשר אמר לי בהיפרדנו: „אנו חיים חיים מלאים ומאורגנים בהנהגתו הראשית של הרב הראשי דואק", שוב זקפתי גבותי, שכן הרב דואק יצא את מצרים לפני יותר משנה, אך לא אמרתי דבר. התעכבתי במקצת כדי להניח למורה־הדרך שלי לצאת לפני, ואחר־כך הפניתי ראשי במהירות אל האיש הזקן, בעל זקן השיבה הלבנבן, ושאלתיו בצרפתית: „אתה יהודי ?"

„כן, כמובן", ענה בקול מאובן, ועדיין לא הביט בי. „שלום", אמרתי לו. „אדייה". הוא נתן לי עלון הסברה וכמה גלויות שנמכרו גם בכנסיה הקופטית במחיר גבוה יותר.

פה ושם אתה עשוי להיתקל בשרידים של הקהילה היהודית הפעילה, הגאה והמבוססת בקאהיר של ימים עברו. באחד הרחובות הראשיים של הבירה, רחוב עדלי, לא הרחק מכיכר האופרה, עומד בית־הכנסת הגדול שהוא בית התפילה היהודי היחיד בקאהיר של ימינו. דיפלומט מערבי אמר לי, כי בדרך כלל הוא פתוח בשבתות ובחגים, אף כי לא כך היה בשבוע ביקורי.

שוטטתי בסביבות בית־הכנסת הזה ועברתי על פני בית מסחר כל־בו, בן הבית קומה התופס גוש שלם. חלונות הראווה שלו היו מוזהמים למדי ורק סחורות רגילות נראו בהם. נכנסתי פנימה והופתעתי לראות בית־מסחר שהיה לא רק גדול מאוד, אלא גם הדור, לפחות בתכנונו. במרכז הבניין היתה תלויה נברשת אלגביש ענקית, ונברשות קטנות יותר היו תלויות סביב. הסחורה של הדוכנים היתה עלובה ונכהה בסתירה למראה הבניין שראה ימים טובים יותר.

פסעתי אנה ואנה עד שקרב אלי אדם נבוך, מקריח־למחצה ושמנמן, לבוש חליפה מגוהצת היטב ועניבה. הוא חייך אלי חיוך רחב ושאל באנגלית: „אפשר לעזור לך ?" הודיתי לו ואמרתי לו כי הבניין מוצא חן בעיני יותר מאשר הסחורות.

„או, כן", הסכים עמי ופתאום התקדרו פניו, **„פעם זה היה שייך ליהודים". מידע זה הפתיע** אותי לגמרי. לא ציפיתי, שמצרי יאמר דברים כאלה מרצונו החופשי, אך הוא אמר זאת בטבעיות גמורה.

„עכשיו מנוהל בית המסחר על־ידי הממשלה. הבעלים עזבו כבר לפני זמן רב", הוסיף בעצבות.

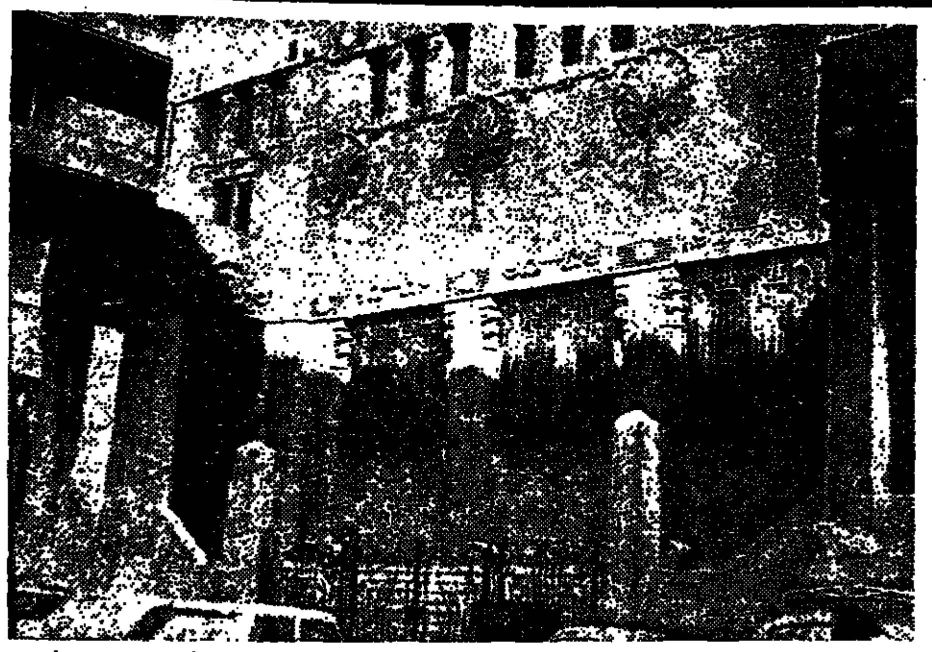

חזית בית הכנסת הגדול בקאהיר, לדברי דיפלומט מערבי פתוח בשבתות וחגים

„הרב באמת איננו"...

בשבועיים שעשיתי במצרים לא פגשתי אפילו יהודי אחד שעמו יכולתי לשוחח בחופשיות. בסוף מסעי, בלבנון, חיפשתי את פעילי הקהילה היהודית בביירות ומצאתי יהודים אחדים בבית־הכנסת הראשי „מגן אברהם". גם הם לא היו מוכנים לדבר. רציתי להיפגש עם הרב הראשי שאבוד שריים, אולם נאמר לי כי הוא יצא את העיר. ידעתי, כי לא אחת משמש תירוץ זה לגונן על הרב מפני פגישות עם תיירים זרים ולכן הפלטתי כמה מלים בעברית בשיחתי עם היהודים בבית־הכנסת. ככל הנראה עלה התמרון יפה, שכן הם אמרו: „לא, הרב שריים באמת איננו בעיר".

שני האנשים שאיתם שוחחתי היו לבושים היטב ונראו בבנות החמישים המאוחרות שלהם. עד מהרה הצטרף אליהם אדם כבן ארבעים חבוש משקפיים. שלושתם היו חברי הנהלת בית־הכנסת.

„אין זה מפני שאיננו נותנים בך אמון או מפקפקים ביהדותך", אמר לי הקשיש שביניהם, שהיה כפי הנראה יושב־ראש הקהילה, בסרבו להשיב על שאלותי. „אולם נעשינו יותר מדי פופולאריים ובולטים בעתונות הפוליטית. ויש יוסים המבקרים בישראל ואומרים וכותבים עלינו דברים מביכים ביותר ברדיו ובעתונים. לא עובר זמן רב — והעתונות הלבנונית תוקפת אותנו.

„אין לנו כל צורך באיזה עתונאי כמוהם או בתייר שיבוא לכתוב איך אנו חיים כאן על פי התהום או בפחד מוות. אנו יודעים היטב מה קרה בעיראק ובסוריה, אולם אנו גם מבינים את האופי המיוחד מאוד של לבנון, את האיזון העדין בין העדות השונות. אם תרחף סכנה על מעמדנו תרחף סכנה גם על רוב העדות האחרות, וביחוד על הקטנות.

„הדבר עלול להטיל את לבנון למהומה אזרחית, ואז תיכחד המדינה ותיעלם. אלה עובדות־היסוד של לבנון, שכל תינוק יודע אותן. כמובן, אנחנו היהודים נמצאים במצב רופף עוד יותר, ולכן עלינו להיות זהירים הרבה יותר. כל יהודי חייב ללמוד להסתגל לאורח החיים הלבנוני — או להגר".

כמסתבר, שאיש שיחי למד להסתגל היטב. הוא נראה כאמיד, נבון מאוד וזהיר. הוא לא הסכים להזדהות, והסתפק בכך שאמר שהוא „איש עסקים". שני עמיתיו נהגו כמוהו ורק הצעיר אמר שלמד משפטים ו„דברים אחרים" בצרפת ובארה"ב.

„לא, אין זה קל לגדל משפחה בנסיבות מיוחדות אלה", אמר לי הצעיר. „זו בוודאי הסיבה העיקרית להגירה". הוא וחבריו לא אמרו לי כמה יהודים נותרו בלבנון, אולם המספר שהמצאתי יותר מכל היה *פחות מאלפיים.*

בשר כשר בביירות

„מצבנו הכלכלי משביע רצון, בדרך כלל — אמרו לי — ואנו יכולים לקיים את כל מוסדות הקהילה שלנו. אין לנו כל קשר עם קהילה יהודית בחוץ־לארץ".

רוב הילדים היהודיים — כ־300 — לומדים בבית־ספר של „אליאנס". העברית נלמדת כשפה הוא הדין בצרפתית ואנגלית. רוב הנערים היהודיים הרוצים ללמוד באוניברסיטה יוצאים לארצות־חוץ ורק ספורים מביניהם חוזרים.

„נישואי תערובת ? לא. זו כמעט לא בעיה. כמו המוסלמים והנוצרים אנו חיים חיים שמרניים למדי, ורק מעטים מעזים לחרוג. נישואי־תערובת אינם אלא מעשה טירוף בלבנון של היום. זו סיבה נוספת שבגללה הצעירים שלנו יוצאים לחוץ לארץ".

יהודים רבים סוגרים את חנויותיהם בשבת ורובם חוגגים את החגים. יש בשר כשר וכן יש לקהילה בית ובית קברות.

„ובכן, אתה רואה — סיכם הקשיש שבשלושה את המצב — בחיי הקהילה הכל פועל כשורה, אם כי מספרנו פחת בשנים האחרונות. אנו, היהודים הלבנונים, חיים בלבנון כבר אלפיים שנה והצלחנו לעבור בכל מיני משברים רעות, בפרוצת הדורות. אני חושב שגם הפעם נצליח. העתיד ? אנחנו לא חושבים עליו הרבה. אנו שקועים דיינו בהווה. גם זו עובדת־יסוד של אורח־החיים שלנו".

זוהי רשימה שביעית בסידרה של עתונאי ישראלי שסייר ערב המלחמה בארבע ארצות ערב, במצרים, סוריה, ירדן ולבנון.

„בית הכנסת מגן אברהם" — נאמר על השלט בחזית ביה"כ הגדול של ביירות

לחיילי צה"ל באשר הם כה לחי!

ברכת
המנפר ו- KANON

על אף שרבים מעובדי „המנפר" ו„קנון" — נעלי ירושלים, מגוייסים בחילות צה"ל עשינו כל המאמצים להמשיך בעבודה רצופה, ולספק נעליים מסוגים שונים — הן לכוחות הבטחון בחזית והן לציבור הצרכנים בעורף.

חשבון פנימי

صكنا من الاصل

صكنا من الاهل

לימודים

חינוך על־יסודי · בי"ס לאכסטרנים · בגרות • • • רדיו אלקטרוניקה · פקידות · חשבונאות • • •

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י/הועד הפועל

מישלב
מכון ישראלי להשכלה

משכת ההרשמה לכיתות ערב
בגרות ומוקדמות
בכל סניפי
מישל"ב

בית ספר ערב לאכסטרנים
בגרות

מועדי התחלת הלימודים:
בתל־אביב * ירושלים * חיפה * חולון
12.11.73
26.11.73

על פתיחת יתר הסניפים תבוא הודעה נפרדת

★

תלמידים שאינם יכולים להתחיל לימודיהם בתאריכים הנ"ל יוכלו להצטרף לכיתות לימוד שייפתחו במועד מאוחר יותר

תל־אביב: רח' ויצמן 53, טל' 263185 מ־8—1, 5—7
ירושלים: בי"ס כי"ח, רח' כי"ח פינת אגריפס מ־5—7 אחה"צ
חיפה: רח' שבתאי לוי 26, טל' 520797 מ־8—11, 4—7
חולון: בי"ס רביבים, רח' השומר מ־5—7 אחה"צ

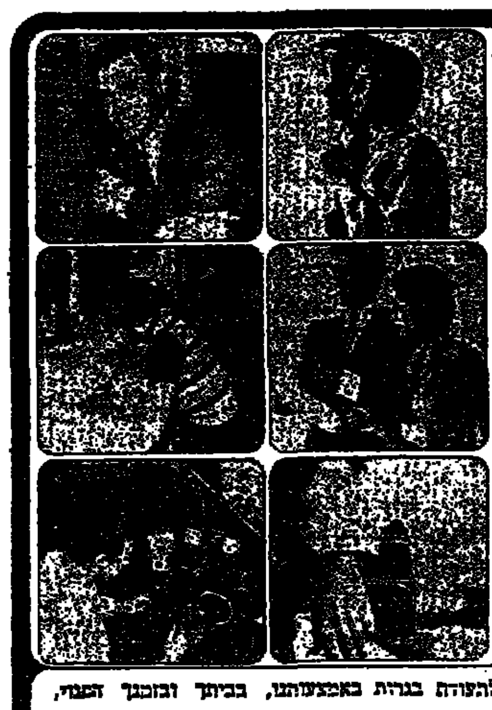

הדרך למשרה טובה יותר ולהכנסה גבוהה יותר!

אנו מציעים לך לרכוש מקצוע מבוקש או להגיע לתעודת בגרות באמצעותנו, בביתך ובזמנך הפנוי, באמצעות שיטת הלימוד המתכתבית בכתב.
באמצעות שיטת הלימוד האמריקאית, שמקורה בארה"ב, הכשרנו אלפי צעירים ומבוגרים כאלקטרונאים, מתכנתים, גרפיקאים, אדריכלי פנים, צלמים וכו', כמו כן הכנו חלק ניכר מתלמידינו למבחני הבגרות.
שיטת הלימוד שלנו מאפשר לך ללמוד „לימודים פרטיים" בביתך, לפי הקצב והיכולת האישיים שלך, כאילו לכדת אצל מורה פרטי. כשאתה לומד באמצעותנו, אתה חוסך לעצמך את הטירחה, הזמן לנסוע בערבים לקורסים שונים ואתה חוסך כ־70%—80% משכר הלימוד שהיית משלם עבור אותו קורס בכתה.
היות והטיפול שלנו הוא אישי, תוך התחשבות בנקודות התורפה שלך, הרי שבשיטה זו תוכל לרכוש מקצוע או תעודה בגרות ביתר קלות מאשר בקורס כיתתי, והצלחתה רבה יותר.
אנו מציעים לך מבחר מקצועות שבהם קיים מחסור בכוח אדם ואשר העוסקים בהם זוכים להכנסה גבוהה ומקדמים את מעמדם החברתי.
בגמר לימודיך, אנו נפנה אותך למקום עבודה מתאים ונעזור לך לקבל משרה משתלמת.

[ללא תלות בגיל ובהשכלה] [חומר הלימודים בעברית]

לקבלת חוברת הסבר חינם, גזור ושלח את התלוש הרצ"ב למכונים האמריקאיים להשכלה בכתב ת.ד. 28124 תל־אביב.
סמן ב־X את הקורס בו אתה מעונין:

☐ בגרות ☐ אדריכלות ועיצוב פנים
☐ מקדמית ☐ רדיו, אלקטרוניקה וטלויזיה, כולל מכשירים והרכבה מקלט טרנזיסטורי
☐ תכנות מחשבים ☐ ציור — כולל מכשירי הגרפה ויפתוח
☐ גרפיקה שימושית ☐ ניהול עסקים

שם........ כתובת........ טל........

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב

האוניברסיטה העברית בירושלים
בית הספר לתלמידים מחו"ל

לתלמידים מן המנין מחו"ל בפקולטאות למדעי הרוח, חברה וטבע

החל ביום 4.11.73 יפתחו קורסים לעברית ואנגלית המיועדים לתלמידים מן המנין מחו"ל.
מערכת שיעורי העברית תופצל כפי שתוכננה. התלמידים מהבנים לפגישה אשר תתקיים ביום ראשון 4.11.73 בשעה 10.00 בבנין קפלן אולם ב', גבעת רם, לשם קבלת דברי הסבר על קורסים אלה וחלוקה לפי כיתות.
חלוקה זו תחול כל שנת הלימודים.

האוניברסיטה העברית בירושלים
בית הספר לתלמידים מחו"ל

מודיע לתלמידיו ולמוריו
ששנת הלימודים תפתח כמתוכנן
ביום ראשון 4.11.73
בכל מסגרות בית הספר:

בתכנית ארבע השנים (כולל מכינת העולים ושנה ב' של תוכנית מתמטיקה ומדעי הטבע) ובתכנית החד שנתית.

תלמידים בתוכנית ארבע השנים, בבכינת עולים ובשנה ב' של תוכנית מתמטיקה ומדעי הטבע מתבקשים להסדיר מיד, את הרשמתם לקורסים אצל יועציהם בבית הספר.

המורים המשתחררים מתבקשים להתקשר מיד עם מזכירות בית הספר טל: 65/288201—02.

בצלאל
האקדמיה לאמנות ועיצוב, ירושלים

דורשת בשלום מגויסיה, סטודנטים, מורים ועובדים, ומתפללת לשובם בשלום.
כדי להעביר מידע לכולם לקראת הלימודים, — מבקשת האקדמיה ממגויסיה ומבני משפחותיהם להודיע על מקום המצאם (דאר צבאי, בתי החלמה, בתי חולים) בטלפונים:
02-225111-2-3-4
02-286072
02-287745
בין השעות: 8.00—15.00 או בדאר, רחוב בצלאל 1, ירושלים.
חזקו ואמצו ולהתראות

מילן
מכון ישראלי לעבוד נתונים בע"מ
תל־אביב, רח' בראבינגדור 8, טל. 31282

מודיע:
לימודי קורס התכנות
שהחל בתאריך ה־16.9.73
וקורס התכנות
שהיה צריך להתחיל בתאריך ה־8.10.73
הופסקו, עקב המצב
הודעות על חידוש הלימודים
תשלחנה לתלמידים שבועיים מראש

נתחדשה ההרשמה לקורסים לאחיות מעשיות

מתקבלות מועמדות בנות 17—45
בעלות השכלה עממית לפחות

●

לפנות מיד למחלקת האחיות במרכז קופת חולים, רח' ארלוזורוב 101 ת"א, טל. 262211

נתחדשה ההרשמה לבתי־ספר לאחיות מוסמכות

מתקבלות מועמדות בנות 17—45
בעלות השכלה של 12 שנות למוד
או 4 בחינות בגרות

●

לפנות מיד למחלקת האחיות במרכז קופת חולים, רח' ארלוזורוב 101 ת"א, טל. 262211

האקדמיה למוסיקה בירושלים
ע"ש רובין

מודיעה
כי התחלת הלימודים
נידחית
עד להודעה חדשה
האקדמיה שולחת את איחוליה לכל המורים והתלמידים המגויסים.

סטודיו 18 — בי"ס מקצועי לצלום
טל. 53689

הודעה לתלמידינו

בא לדווח לנו מיד (בין השעות 16—19) על בצבצב
על מנת שנוכל מיד להודיע הלימודים.

כתובה במכונה תלמדו ב־12 שעות
בבי"ס למכונה „דימור" ת"א, רח' דיזנגוף 85, טל. 281985
שיטה ציורית

האם אתה אוהב לצייר?

האם אתה מתעניין בגראפיקה? האם אתה מוכן ללמוד את אמנות הגראפיקה בביתך בזמנך הפנוי? סטודיו 9 צ'ה בשיתוף המכונים האמריקאים להשכלה בכתב יכוון בביתך את כשרונך והתאמתך למקצוע הגראפיקה!

לכבוד
המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב
ת.ד. 28124 ת"א למס' 77
אבקשכם לשלוח אלי ללא כל התחייבות כספית מצדי חוברת הסברה ומבחן הוכחת כשרון למקצוע הגראפיקה.
שם:........ טל:........
כתובת:........ של........

[ללא תלות בגיל והשכלה]

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב

למד עיצוב פנים בביתך בזמנך הפנוי

האם אתה אוהב רהיטים יפים?
האם אתה מרגיש כי יש ביכולתך לעצב ולהביע רעיונות חדשים?
המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב, מוכנים לבדוק את כשרונך והתאמתך למקצוע אדריכלות פנים בביתך.

[ללא תלות בגיל והשכלה]

לכבוד „המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב" ת.ד. 28124 תל־אביב למס' 66
אבקשכם לשלוח אלי, ללא כל התחייבות כספית מצדי, חוברת הסברה ומבחן הוכחת כשרון למקצוע אדריכלות פנים.
שם:........ גיל:........
כתובת:........ טל:........ (1)

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב

משרד העבודה · משרד התחבורה

הכשרת נהגי רכב כבד

בעלי רשיונות נהיגה מסוג 03 (משאיות מעל ארבעה טון) מוזמנים לקורס השתלמות לנהיגה ברכב כבד - דיזלים.

הקורסים יערכו: בירושלים, ת"א, חיפה ובאר־שבע.

מסיימי ההשתלמות יקבלו אישור המעיד על לימודיהם.

לגבי הפעלת הלימוד לבעלי רשיונות מסוגים אחרים תבואנה מודעות בשלב מאוחר יותר, אך המעונינים יכולים כבר להרשם.

ההרשמה תתקיים בין השעות 8.00 — 13.00 במשרדים הבאים:

- ירושלים — לשכת העבודה, מסילת ישרים 16, טלפון 231181—02
- ת"א — משרד העבודה, האגף להכשרה ולהשתלמות, רח' יונה הנביא 13, טלפון 50231—03
- חיפה — משרד העבודה, דרך העצמאות 82, טלפון 666141—04
- באר־שבע — מרכז להכשרה מקצועית, רח' בזל 71, טלפון 2272—057.

יום ו' 2.11.73 — ז' בחשון תשל"ד

בי"ס לאכסטרנים

בית־ספר טבני
תיכון
לימודים אכסטרניים לבגרות

החלה ההרשמה

לימודי ערב לבחינות
בגרות ומוקדמות חיצוניות
למועד אוקטובר 74

הלימודים בתל־אביב, כפר־סבא

פרטים והרשמה:
מזכירות ביה"ס, שד' דוד המלך 39
טל. 269165
בימים א', ג', ד' 13.00—...
ביום ו' ...—12.00

פרוספקט יועבר לכל דורש

תיכון

הכנה לבחינות
בגרות ומוקדמות
לטכניון ולאוניברסיטה

משרד החינוך והתרבות
המכון הממשלתי להכשרה טכנית

ההרשמה ללימודי מכונאות ומשכת כרגיל.

עברית מדוברת
אני ... בירושלים

אולפן אמ...
אנגלית ש...

כתות חדשות בכל הרמות

לימודים
ינוך על־יסודי · בי"ס לאקסטרנים · בגרות · · · הנדסאי אלקטרוניקה · פקידות · חשבונאות · · ·

האוניברסיטה לכלכלה ולמדעי החברה
לימודים אקדמאיים בשעות הערב

★ **מוסד ציבורי**
האוניברסיטה לכלכלה ולמדעי החברה, הפועלת בהתאם לחוק המועצה להשכלה גבוהה, היא מוסד ציבורי שנועד לאפשר לאנשים עובדים לרכוש השכלה אקדמית בשעות הערב.

★ **תוכנית לימודים גמישה**
הלימודים הסדירים מתקיימים 3—4 פעמים בשבוע מ־5.30 אחה"צ, אולם כל סטודנט יכול לתכנן את לימודיו לפי קצב התואם את אפשרויותיו.

★ **תנאי קבלה**
רשאי להתקבל כל בעל תעודת בגרות ישראלית או כל תעודה אחרת שוות ערך. יתקבלו גם בעלי תעודת בגרות חלקית, אשר יעמדו בבחינות השלמה תוך תקופה שתיקבע ע"י ועדת הקבלה.

כלכלה | מינהל עסקים | חשבונאות

מדעי המדינה וסוציולוגיה | תקשורת ותקשורת המונים | שפות אנגלית—צרפתית

הנדסה — אלקטרוניקה, מכונות — לבחינות של אגודות המהנדסים הבריטיות

✱ לקבלת פרוספקט מפורט ללא כל התחייבות פנה אל האוניברסיטה לכלכלה ולמדעי החברה, ת.ד. 17054 ת"א 61170.

פרטים נוספים והרשמה במשרדי האוניברסיטה, בנין בי"ס תיכון עירוני „כ"ח" (אלטנוי), רחוב רידינג, רמת־אביב.

מועדי הרשמה: בימים א'—ה' בשעות 17.00—20.00, בימים ג', ה' גם בשעות 11.00—13.00.

אנו מודיעים כי הלימודים בשפות
אנגלית
צרפתית
גרמנית
עברית
ערבית
איטלקית
וספרדית
מתנהלים כסדרם במשך כל שעות היום (כולל שעורים פרטיים)

כתיבה במכונה
בשיטה עיוורת בעברית ובאנגלית
שעות הלימודים לבחירתך

לתלמידינו החיילים
ברכת חזקו ואמצו!

מרכז לשפות
קורן
COREN
תל־אביב, גאולה בנימין 2, טלפון 56347
תל־אביב, שד' דוד המלך 1, טלפון 264443
חיפה, רחוב החלוץ 27, טלפון 449265

בית־ספר מכבי
תיכון
לימודים אקסטרניים לבגרות

החלה ההרשמה!
לימודי ערב לבחינות
בגרות ומוקדמות חיצוניות
למועד אוקטובר 74

הלימודים בתל־אביב, כפר־סבא וחיפה

פרטים והרשמה:
מזכירות ביה"ס, שד' דוד המלך 39 תל־אביב
טל. 269165
בימים א', ג', ד' 8.00—15.00
ביום ו' 8.00—12.00

פרוספקט יועבר לכל דורש!

למד אנגלית שוטפת
דבור • קריאה • כתיב ודקדוק - בשיטה אודיו־לינגואלית!

קורסים מתחילים ב־11/11/73
הרשמה כל יום בין 4.00—7.30 אחה"צ
למתחילים • למתקדמים • למשתלמים
✱ הכתות נפגשות פעמים בשבוע בשעות הבוקר, אחה"צ או בערב. מורים מוסמכים מתאימים את הלימוד לצרכיך ומקדישים לך תשומת לב אישית. קפה ועוגה מוגשים הינם בהפסקות.
✱ ראיונות אישיים ללא תשלום ובלי התחייבות, להבטחת סווג כל תלמיד לקורס המתאים לרמת ידיעותיו, מתקיימים כדי יום, בשעות 4.00—7.30 אחה"צ.

מכון סייט אנד סאונד לאנגלית
תל־אביב: רחוב אלנבי 98, טלפון 624281

גומר קצר והדרכה מקצועית מעולה
החלה ההרשמה לקורס הקרוב
ספרות נשים
קורסים יום וערב
דיאנה
תעודה מוכרת למסיימות
רוינס 1 ת"א כבר דיזנגוף
טל. 226066

התחדשו קורסים ל־
כתיבה במכונה
(עברית או אנגלית בשיטה עיוורת)
סייט אנד סאונד
תל־אביב: רח' אלנבי 98, טלפון: 624281
ירושלים: רח' המלך ג'ורג' 5

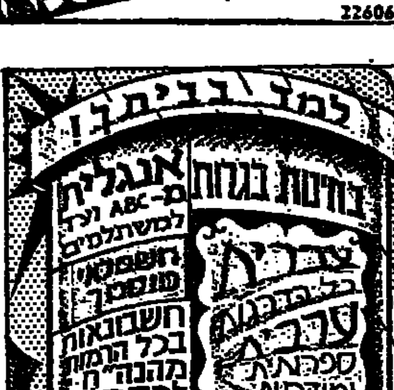

איזה קורס נחוץ לך?
יש לך סיכוי ללמוד אותו חינם —
במסגרת מבצענו המיוחד בן יובלנו
50 קורסים חינם

כרבבות אשר למדו במכונינו, תהנה גם אתה משיטת הלימוד היחידה במינה המופעלת על ידינו בארץ מזה 36 שנים בהצלחה רבה. ללמוד בביתך, בזמנך, בקצב שלך! מבחר רב של מקצועות לבחירתך! שלח עוד היום תלוש וקבל מדריך חנם וכל הפרטים של המבצע.

שם ____
כתובת ____
אני מעוניין בקורס ____

בן יהודה 2, ירושלים ת.ד. 1259 | פינסקר 2, תל־אביב ת.ד. 4637 | בלפור 9, חיפה ת.ד. 4123

הקבונים הבריטיים

עתיד בטוח!!
באחד מקורסי „מרים"
★ מודליסט(ית)
★ גזרן(ית) קונפקציה
✱ חולצות ומכנסי גברים
✱ ציירן(ת) אופנה
✱ תופרת סלון
✱ קורס לגזירה ותפירה של חודש
✱ קורס לבגדי ילדות
התחלת הקורסים 15.11
✱ הזמיני פרוספקט לקורס גזירה בכתב

תיכון רון
הכנה לבחינות

בגרות ומוקדמות	למכינון ולאוניברסיטה
לימודי ערב למועדים אפריל 1974 אוקטובר 1974	מועד אוגוסט 1974
מגמות: ריאלית, הומנית ביולוגית־כימית	מגמות: מתמטיקה ופיסיקה
✱ קורס למתמטיקה לתלמידים נכשלים	לבוגרי תיכון „רון" ולחיילים תנאים מיוחדים

נמשכת ההרשמה ללימודי ערב. תחילת הלימודים ביום א' 18.11.1973
פרטים והרשמה: רחוב סמולנסקין 7 תל־אביב, טלפון 229960

משרד העבודה / משרד החינוך והתרבות / אורט ישראל
המכון הממשלתי להכשרה טכנית

הרינו להודיע כי
ההרשמה ללימודי מכנאים נמשכת כרגיל.
לקראת חידוש הלימודים מתבקשים התלמידים, המורים, והמדריכים לפנות למרכזי הלימוד.
כל יום בין השעות 8.00 בבקר ועד 19.00 בערב.
מחוז תל־אביב: שד' דוד המלך 39 טל' 267436, 264193.
בסניף ביה"ס שפע טל: רח' שפע טל 12 (שכונת מונטיפיורי, ת"א) טל' 264292, 26936, 253945.

Institut Français de Tel-Aviv
מזכיר בזה כי
ההרשמה נמשכת ל־ קורסים בצרפתית
אור־קוליים ורגילים
לילדים, נערים ומבוגרים
דוברי צרפתית
ומועמדים למבחני בגרות בשפה הצרפתית
(שפה ראשונה ושניה)
בתל־אביב: רחוב הירקון 111, טלפון: 236470
בימים: ראשון, שני, שלישי, רביעי וחמישי
בשעות 9—11.30, 16.30—18.00
כמו כן בערים: בת־ים, גבעתיים, חולון, נוה מונוסון, פתח־תקוה וקיראון

כתיבה במכונה
תלמדו ב־12 שעות
בבי"ס למסחר
„רימון"
ת"א, רח' דיזנגוף 85
טלפון 281985
שיטה עיוורת
פיקוח ממשלתי

ערבית מדוברת
אנו פותחים בירושלים
קורס אינטנסיבי
לפי שיטת האיחוד עם מעבדה לשמיעה
ב־15 בנובמבר לחודש ימים.
5 ימים בשבוע, א—ה, משעה 4 עד 7 אחה"צ.
המרכז הירושלמי לשפות
רח' הנוביץ 6 (ליד קפית שטראוס)
טלפון 234131—2—3

אולפן אמריקאי
מודיע על הופעת המהדורה החדשה בת 7 ספרים:
„אנגלית שוטפת"

ספר 1: לנוסעים ללונדון
ספר 2: לנוסעים לניו־יורק
ספר 3: לנוסעים לוושינגטון
ספרים 4 עד 7 כוללים נושאים רחבים בעלי ענין כללי, כגון: צילום, עזרה ראשונה, אדריכלות, דת וכד'.

ר. גולדפרב
מנהל האולפן

כל הכיתות באולפן מתנהגות אמיר ומצוידות בכורסאות מרופדות. עם הלימודים — כוס קפה ועוגה.
כתות חדשות בכל הרמות נפתחות כל שבוע
בתל־אביב — רח' אסתר המלכה 5 (50 מטר מפינת דיזנגוף, בין דיזנגוף לפרישמן)
בירושלים — רחוב שלמון 1, כבר ציון. בחיפה — רחוב ביאליק 13.
השיעורים למבוגרים: 9.00—11.30 בבוקר, 4.15—6.00 אחה"צ, 6.00—7.45 בערב, 7.15—9.45 בערב, 8.00—10.30 בערב.
השיעורים לילדים: 3.15—5.45 אחה"צ.

הכשרת נהגי רכב כבד

صكنا من الاحل

صكنا من الاهل

בידור

לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע

תיאטרוני ישראל

התיאטרון הלאומי הבימה

שלום שלום ואין שלום
קומדיה משקלית
עפ"י יהושע בר־יוסף
עיבוד: דן אלמגור, דניאל גרדון
תל־אביב, האולם הגדול
מוצ"ש 3.11 ב־7.00
יום ב' 5.11 ב־5.00
יום ג' 6.11 ב־5.00
יום ד' 7.11 צה"ל
יום ה' 8.11 ב־5.00
מוצ"ש 10.11 ב־7.00

נשי וינדזור העליזות
קומדיה
תל־אביב, האולם הגדול
יום א' 11.11 ב־7.00
יום ב' 12.11 ב־7.00
טל. הקופה 283742, ת"א

התיאטרון הקאמרי

כטוב בעיניכם
קומדיה
מאת ויליאם שקספיר
מוצ"ש 3.11 תל־אביב
יום ב' 5.11 ירושלים
יום ג' 6.11 ירושלים

מאוריע מוצלח
יום ד' 7.11 צוותא

ערוך לי גרץ לי
יום ב' 5.11 ירושלים
הצגת התיאטרון חיפה

אנשים קשים
יום ד' 7.11 תל־אביב

במודאל גבוה
הצגות בידור
יום א' 4.11 צה"ל

כרטיסים להצגות שנועדו לימי המלחמה ניתן להחליף בקופת התיאטרון להצגות הבאות

התחלת ההצגות הרגילות בשעה 8.30

התיאטרון העירוני חיפה

אנשים קשים
מין קומדיה
"הישג אמנותי לאמיתו"
ב. עברון "י. אחרונות"
מוצ"ש 3.11 חיפה
יום א' 4.11 חיפה
יום ב' 5.11 חיפה
יום ג' 6.11 חיפה
יום ד' 7.11 ת"א
יום ה' 8.11 חיפה

טפולים אחרונים
מאת א.ב. יהושע
"הצגה מצויינת"
ת. גליקשטיין "קול ישראל"
יום א' 11.11 חיפה
יום ב' 12.11 חיפה
יום ג' 13.11 חיפה
יום ד' 14.11 חיפה

בשורות צבאי
הצגות בידור
יום א' 4.11 צה"ל

כרטיסים בבלכן

מוזיאון ישראל, ירושלים

אירועי השבוע

יום ג' 6.11 7.15 בערב — **הדרכה מיוחדת** (אנגלית) בתערוכה: "הנרי מור — גלגולת הפיל" גב' סופי ולקוביץ

יום ג' 6.11 ב־8.30 בערב — **מועדון לסרטים אמנותיים** 6 "חקירה של אזרח העומד מעל לכל חשד" (איטליה, 1970) בימוי: אליו פטרי עם: ג'יאן מריה וולונטה, פלורינדה בול־קן, סלבו רנדונה.

5.30 אחה"צ — סרט קצר: "זגר" (צרפת). בשיתוף עם המכון הצרפתי.

יום ד' 7.11 8 בערב — **קורס בתולדות האמנות** (בלווית שקופיות) פיסול מודרני (א'): "אוגוסט רודן — סיבלות היוצר". ד"ר זיוה מייזלש, החוג לתולדות האמנות, האוניברסיטה העברית.

9.15 בערב — לאחר ההרצאה: **סרט אמנות** כרטיסים: 1 ל"י (לשאינם חברים: 3 ל"י)

יום ה' 8.11 4 אחה"צ — **מועדון הסרטים של אגף הנוער** "המצאה שטנית"

תערוכות

הנרי מור — גלגולת הפיל (אולם כהן)
הטריאנלה הבינלאומית הראשונה לצילום (אולמות ספרטוס, גולדמרשוורץ, ספריה)
ארץ הבובות (אולם ויינשטיין)
כתובה מספרות — תערוכה מיוחדת ברוקפלר

שעות הביקור

יום א', ב', ד', ה'	10 לפנה"צ — 6 בערב
יום ג' היכל הספר	10 לפנה"צ — 10 בערב
מוזיאון ישראל	4 אחה"צ — 10 בערב
מוזיאון רוקפלר	10 לפנה"צ — 6 בערב
יום ו', שבת	10 לפנה"צ — 2 אחה"צ

אגף הנוער

נמשכת ההרשמה לחוגי אגף הנוער בנושאים: אמנות הרנסנס, אמנות סין — לכתות ו'—ז' קרמיקה, ציור, רישום, תחריט, הסרטה למתקדמים — לכתות תיכון. ההרשמה במשרד אגף הנוער בימים א', ב', ד', ה', בשעות 10—12 ר'4—2.

תערוכת ציורים של אהרון אפריל בהיכל התרבות

פתוחה שוב לבקורים בת"א

התערוכה תהיה פתוחה במשך חודש החל ב־4 בנובמבר:
בימים א', ב', ג' בין השעות 2—5.30 אחה"צ (הכניסה חופשית)
בשעות הערב — לקהל הבא למופעים

הקהל מוזמן

תיאטרון סולן מיקי פלד מציג:
בחסות סגן שר החינוך מר זבולון המר

פסטיבל הזמר החסידי

החמישי תשל"ד

...ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום...

תל־אביב, "היכל התרבות" יום ג' 6.11 ויום ד' 7.11 ב־8.30

צה"ל, אי"שם בתאריכים 4.11 ✱ 5.11

הודעה!

כרטיסים שנקנו לתאריך 14.10 כוחם יפה ל־6.11
כרטיסים שנקנו ל־15.10 להחליפם במשרדים בהם נרכשו
כרטיסים שנקנו לתאריך 16.10 כוחם יפה ל־7.11

כרטיסים להשיג ב"לאן", טלפון 231655 ובשאר המשרדים.

מפיק: נחום בייטל

המרכז לטלוויזיה לימודית

החל מיום ראשון, 4.11.73 ישדר המרכז לטלוויזיה לימודית למוסדות החינוך בשעות הבוקר, כפי שפורסם בחוברת שידורי הטלוויזיה הלימודית.

שידורי אחה"צ יחלו בשעה 16.00 לפי הפירוט דלהלן:

יום ראשון, 4.11.73
1. אילהורים — ספור ומשחק לילדי הגן
2. סיפור באהבתי — בגע הזהב, ספור בן המיתולוגיה היוונית
3. סרט: חיות הבר אשר באוסטרליה על הקנגורו ושאר ידידיו
4. שחיבם — ספור בס. 9
5. סרט: ג'והן סטיינבק — דיוקנו של כותב

יום שני, 5.11.73
1. בבגגל קטן 1 ספור, שיר ומשחק לילדי הגן
2. התתול והדג — ספור לילדי הגן
3. דף כספר: "אריה לאהבה" באת ד"ר עגנון
4. סרט: עשרת אלפים יום על נוסא ככתביו בצרפת שבנה בני ידיו את ארמון חלומותיו
5. מוסיקה־ילי: השבץ בצלילים

יום שלישי, 6.11.73
הדרכה למורים באנגלית

יום רביעי, 7.11.73
1. בסיפורי שפת הנהל: בסיבה לא סיבה, עוד בהרפתקאותיהם של אוגי וידידיו
2. טיול בספרי אגדות: אני אוהב לצייר. על ציורים בספרים ספרים באת בירה באיר והוב גוטכן.
3. אנגלית ט': The Excellent Jeweller הספור מיועד לתלמידי ישיבות תיכוניות
4. סרט: פיקה: על הצייר וצל יצירותיו
5. ציורים — בילה הגן שהיה בשירי יאה גולדברג

יום חמישי, 8.11.73
1. אנגלית ח': Two to Hampstead הספור מיועד לתלמידי ישיבות תיכוניות
2. אלגברה ט': תבנית פסוק הספור מיועד לתלמידי ישיבות תיכוניות
3. כפור שאהבתי: גרגן הזהב (אגדה יפאנית)
4. זר פרחים עם בתיה עוזיאל. כבה רעיונות לעשיית פרחים בנייר
5. מלגעצר: מבוין לבני הנעורים העוסק בבעיות גיל

יום ששי, 9.11.73
(החל משעה 14.00)
1. בבגגל קטן 2 ספור, שיר ומשחק לילדי הגן
2. ציוד הברותים — ספור לילדי הגן
3. סרט: הרבן שהרק — האבן המאבין
4. מוסיקה־ילי: תשבץ בצלילים

שידורי הרדיו לבתי הספר

שידורי הרדיו לבתי־הספר היסודיים משודרים עתה במתכונתם הרגילה. מדי יום משודרות שתי תכניות:

1. בשעה 11.15 — תכנית לכיתות הנמוכות והבינוניות
2. בשעה 12.15 — תכנית לכיתות הגבוהות

השידורים יתקיימו לפי מערכת השידורים שפורסמה בראשית השנה.

פורום פילם מציגים:

לאנדו בוזנקה

**לסנטור הנכבד נקודת תורפה
ישבן מעוגל וחמוקים של אשה...**

הצגת בכורה ארצית החל ממוצ"ש 3.11

קולנוע "בן־יהודה" תל־אביב. למבוגרים בלבד

בקרוב: "ארמון" — חיפה ● "הבירה" — ירושלים ● "ארמון" רמת־גן

מועדון התיאטרון בימת הבידור הקל

בהנהלת אלי צביאלי
רח' יוסף 47 טלפון 660900-342542

החל מהערב יום ששי
אנו פותחים את שערי המועדון
עם:

דודו דותן

THE TRIPLETS
כוכבות הרביו הפיליפיני בריקוד ובשירה מארץ המזרח הרחוק

MAXIME BARRIE
זמרת אנגליה מצטיינת בשירי נשמה ובלוז

✱

תזמורת המועדון עם ג'יגי ליד הפסנתר במוסיקה לריקודים משעה 9.30 בערב.

חיילים שימו לב! כרטיסי הנחה להשיג אך ורק בקופת המועדון.

מרכז תרבות העמים לנוער בירושלים

מחדש פעולותיו

החל ביום א' ט' בחשון (4.11.73) נחדש בהדרגה את פעולותינו בבנין המרכז:

לילדים

✱ חוג הסרט הטוב (יום א' 16.30)
✱ חוגי אמנות ויצירה
✱ חוגי זמר מחול ודרמה — מרכזיים.

לנוער

חוג לריקודי עם ועמים (יום ג' 19.30)
חוג הסרט הטוב (יום ה' 20.30)

למבוגרים

ריקודי עם ועמים (יום א' 19.30, 21.00)
ריקודי עמים (יום ג' 21.00)
מקהלה, לחובבי זמר (יום ב' 20.30)
ציור, למתחילים ולמתקדמים (יום א' 19.00)
קרמיקה, למתחילים ולמתקדמים (יום א' 19.00)

פרטים והרשמה במזכירות המרכז, רח' עמק רפאים 12א'
טלפונים: 31375, 63390
בשעות: 9.00—15.00, 16.00—19.00

השבוע במוזיאון תל־אביב

תערוכות

הבנין החדש (שד' שאול המלך 27)
✱ **יעקב אגם** — תמונות ופסלים (אולמות זקס והאפט)
✱ **כרזות מארצות־הברית** — מאת חשובי אמני אמריקה בזמננו. (מאוסף מרכז התרבות של ארה"ב) (הקבינט הגראפי)
✱ **מאוספי המוזיאון** — (אולמות יגלה, מאייר הוף, אולם מס. 3)

ביתן הלנה רובינשטיין (רח' תרס"ט 6)
ההדפס האמנותי בישראל כיום

התערוכה מתקיימת במסגרת אירועי שנת הכ"ה למדינת ישראל בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות

הספריה ע"ש הלנה רובינשטיין (הבנין החדש)
פתיחה: בימים א'—ה': 10—13, 16—19
יום ו' 10—13

קונצרטים

(אודיטוריום ע"ש ליאון ומטילדה רקנאטי)

מוצ"ש 3.11.73 ב־19.00 **באך: אמנות הפוגה** — בביצוע הרביעיה הישראלית החדשה

יום חמישי 8.11.73 ב־19.00 **שוברט: הטוחנת היפה** ג'רום ברי — בריטון. ליד הפסנתר: יונתן זק

כרטיסים לאירועים בקופת המוזיאון. לקונצרטים גם ב"אוניון", דיזנגוף 118.

לחיילים במדים הכניסה לתערוכות — חינם

שעות הביקור:
ימים א'—ה' 10—17
יום ו' 10—14
מוצ"ש 18—22

בחודש נובמבר לא יצא לאור לוח הארועים של מוזיאון ת"א. ידידי המוזיאון מתבקשים לעקוב אחר הארועים, במודעות המתפרסמות בעתונים.

כרטיסי המנוי לסדרות ההרצאות בתולדות אמנות בת־זמננו — במזכירות אגודת הידידים.

התזמורת הפילהרמונית הישראלית

**היום, יום ו', ד' בחשון תשל"ד
2.11.73 בשעה 3.30 אחה"צ
בקולנוע "שרון" נתניה**

קונצרט מיוחד לפצועי צה"ל ולחיילים

**דני קיי מנצח על
התזמורת הפילהרמונית הישראלית**

★

הכניסה חופשית והציבור מוזמן

הציבור מתבקש לתרום בעין יפה לטובת האגודה למען החייל בישראל

אגודת הסטודנטים אוניברסיטת תל־אביב

מודיעה

מועדון ברמינן

היום יום ו' 2.11.73 בשעה 21.00

ריקודים לצלילי תקליטיה עשירה

מחיר הכרטיס 2 ל"י בלבד

הכניסה לחילים במדים חינם

הסינמטק הישראלי

מוצ"ש, 3.11 שעה 19.00
"לנו החרות" — רנה קלר
(בליווי סרטים קצרים)
שעה 21.00
"רשומון" — קורוסאווה
(בליווי סרטים קצרים)
סרטים אלה יוקרנו בימי שני וחמישי בסדר שונה
יום רביעי, 7.11 שעה 20.30
מוקדש לסרט הפוליטי בקולנוע
"Z" של קוסטה גבריס
בשדרנו. 284125

הודעה חשובה
מועדון טיראן

פתוח לקהל המבקרים

בהרצליה פיתוח

הפאב הנרי השמיני

פתוח ערב ערב

בהרצליה פיתוח

יום ו' 2.11.73 — ד' בחשון תשל"ד

השבוע בבתי הקו...

חיפה · תל־אביב · עכו · נהריה · קרית־שמונה · עפולה · פרדס־חנה · חדרה · נתניה · הרצליה · כפר־סבא

מבצע "גורית" ... ערב גאלה ... אוברזון ... תל־אביב, מלון הילטון ... הכנסת הערב קודש לחיילים

השבוע בבתי הקולנוע

תל-אביב
במוצאי שבת: 7.15—9.30
בימי חול: 4.30—7.15—9.30

אופיר: ג'ים בראון [illegible]
אורלי: שבוע 4 ג'קלין ביסט הלילה האמריקאי
אורה?: הצגת בכורה ארצית [illegible]
אלנבי: שבוע 6 אדוארד פוקס [illegible]
אסתר: שבוע 7 ג'יב קלי, ג'ין [illegible]
בית-ציוני: הצגת בכורה לנדו בוונקה [illegible]
גורדון: שבוע 13 [illegible]
גת: שבוע 7 [illegible]
דקל: שבוע 9 בכורה ארצית [illegible]
דרייב-אין: 7.00 עולם הקרקס — 9.30 יום הנקם — בחצות — אגרוף הברזל
הוד: שבוע 8 בכורה ארצית [illegible]
זהר: 7.00, 9.00 שבוע 3 [illegible]
זמיר: לנדו בוונקה [illegible]
חן: שבוע 10 דיאנה רוס הלידיי שרה בלוז
לימור: שבוע 8 דאסטין הופמן [illegible]
מוגרבי: שבוע 8 הצגת בכורה [illegible]
מקסים: שבוע 4 בכורה ארצית [illegible]
מרכז: סרט הקרטה האגרוף הקשה
מתמיד: ג'ון [illegible]
סמדר: 7.00, 9.30 ליב אולמן פיטר פינץ' האופק האבוד
סינמה 1: שבוע 5 שייקה אופיר אבו אל בנאת
סינרמה: שבוע 5 ריצ'ארד ראונדטרי שאפט באפריקה
עדן: 7.00, 9.00 שבוע 5 ראג' קאפור היום, אתמול ומחר
פאר: שבוע 6 ג'ין הקמן אל פאצ'ינו הדחליל
פריז: [illegible]
צפון: שבוע 8 סרטו של אינגמר ברגמן זעקות ולחישות
רמת-אביב: 7.15, 9.15 [illegible]
תכלת: שבוע 8 הצגת בכורה וודי אלן [illegible]
תל-אביב: שבוע 3, ז'אן לואי טרינטיניאן [illegible]
תמר: ז'אן גאבן ללא משפט

יפו
נגה: 7.15—9.15 אוליביה [illegible]
בלפור?: 7.00—9.15 [illegible]

בת-ים
בשעות: 7.15, 9.30
אורנים: ג'ון [illegible]
בת-ים: [illegible]
סביון: רוברט [illegible]
עצמאות: ז'אן גאבן [illegible]
יהוד-יוסף: שבוע 4, אלן דילון [illegible]

חולון
בשעות: 7.15, 9.30
ארמון: שבוע 6, שייקה אופיר אבו אל בנאת
גיל: [illegible]
מגדל: [illegible]
מגוש: בן גורה [illegible]
רון: 7.00, 9.00 [illegible]
רינה: [illegible]

קרית אונו
אורה: 7.00—9.00 [illegible]

אור-יהודה
גורן: 7.00—9.15, ג'ין הקמן [illegible]

ירושלים
במוצאי שבת: 7.00—9.00
בימי חול: 3.45—7.00—9.00

אדיסון: [illegible]
אוריון: 6.30, 9.00 שבוע 7 ג'ין הקמן הרפתקה בפוסידון
אלנבי: איב מונטאן [illegible]
אורגיל: שבוע 7 ריאן אוניל [illegible]
ארנון: [illegible]
הבירה: 7.00, 9.15 [illegible]
חן: סידני פואטייה [illegible]
ירושלים: [illegible]
סמדר: 6.30, 9.00 [illegible]
עדן: שבוע 2 [illegible]
רון: שייקה אופיר אבו אל-בנאת

רמלה
התכוף?: 7.15, 9.30 יהורם גאון קזבלן

לוד
אורלי: 7.00, 9.00 שון קונרי [illegible]

ראשון-לציון
בשעות: 7.00, 9.15
עממי: ארנסט בורגנין, [illegible]
ראשון: מרלון ברנדו [illegible]
תפארת: 6.15, 8.30 יהורם גאון קזבלן

נס-ציונה
נגה: 7.00, 9.00 קלינט איסטווד לי ואן קליף [illegible]

רחובות
בשעות: 6.15, 8.30
הוד: הקומדיה הצרפתית [illegible]
חן: סרטו של פאזוליני דקאמרון 69

אשדוד
בשעות: 7.15, 9.30
אסתר: [illegible]
אשדוד: [illegible]
רגון: אורי זוהר [illegible]

קרית מלאכי
[illegible]: 7.15, 9.15 [illegible]

רמת-גן וגבעתיים
בשעות: 7.15—9.30
ארמון: ג'רלדין צ'פלין [illegible]
אורדע: שבוע 5, שייקה אופיר אבו אל בנאת
אורלי: מרלון ברנדו [illegible]
ארמון: קלינט איסטווד [illegible]
גלאור: איב מונטאן [illegible]
הוד: הקומדיה הצרפתית [illegible]
לילי: שבוע 2, לואי דה פינס [illegible]
רמה: [illegible]
רמת-גן: שבוע 2 ריאן אוניל [illegible]
שמים: [illegible]

פתח-תקוה
הדר: 7.00, 9.00 [illegible]
היכל: 7.00, 9.15 [illegible]
שלום: 7.00, 9.15 [illegible]

חיפה
במוצאי שבת: 6.45 — 9.00
בימי חול: 4.00—6.45—9.00

אורדע: שבוע 2 [illegible]
אורה: שבוע 2 שייקה אופיר אבו אל בנאת
אורלי: צ'ארלי צ'פלין [illegible]
אמפי-תיאטרון: ברוס לי [illegible]
ארמון: לי ואן קליף [illegible]
בית-רוטשילד: הרן [illegible]
גלאור: קלינט איסטווד [illegible]
חן: שון קונרי [illegible]
כרמל: [illegible]
מירון: ז'אן פול בלמונדו [illegible]
מוריה: שבוע 2 [illegible]
נוף: [illegible]
עצמון: שבוע 6 [illegible]
פאר: [illegible]
רון: ריאן אוניל, ז'קלין ביסט [illegible]
שביט: [illegible]
שמרי: [illegible]
בית-העם (קרית חיים): 6.30, 8.45 [illegible]
הדקל (קרית חיים): 6.00, 8.15 יהורם גאון קזבלן
סביון (קרית ביאליק): 6.30, 8.45 [illegible]
כפיר (קרית ביאליק): [illegible]
לימה (קרית ים): יהורם גאון קזבלן

עכו
[illegible]: 6.30, 8.30 [illegible]

נהריה
בשעות: 6.45, 9.00
הוד: [illegible]
רון: [illegible]

קרית-שמונה
הרמון: 6.15, 8.30 [illegible]
שביר: 6.45, 9.00 [illegible]

עפולה
חן: 5.00, 7.30 [illegible]
קדרון: 5.15, 7.45 [illegible]

פרדס-חנה
דקל: 6.30, 8.30, אורי זוהר [illegible]

חדרה
בשעות: 7.00—9.15
הדרה: [illegible]
תוף: 7.00, 9.15 אורי זוהר [illegible]

נתניה
שרון: 7.00, 9.15 שייקה אופיר אבו אל בנאת

הרצליה
בשעות: 7.00, 9.00
דגניה: [illegible]
דוד: 7, 9.15 [illegible]
היכל: לואי דה פינס [illegible]
תפארת: ג'ון [illegible]

כפר-סבא
בשעות: 7.00, 9.15
שמר: [illegible]
חן: [illegible]

קולנוע „דרייב-אין"
טלפון 777177
ממוצ"ש 3.11.73 ב־7.00 בדיוק
ג'ון * קלאודיה * ריטה
ווין * קרדינלה * הייווארד
* לויד נולאן
הרופא מהסדרה „גוליה" בטלויזיה
בסרט
עולם הקרקס
סינמסקופ * בצבעים * לכל הגילים

ב־9.30 ממשיכים בהצלחה
* ג'וליאנו ג'מה
* לי ואן קליף
שבוע 2
המערבון הקלסי

יום הנקם

הצגת חצות ממוצ"ש 3.11 בלבד
סרט הפעולה
אגרוף הברזל

נותן גלבוע מציג:

שמעון דז'יגן
בתכנית חדשה ביותר עם להקה מובחרת
או מלעבם דערלעבט מען!
בימוי: ניקו ניתאי
תפאורה: עדינה רייך
הנהלה מוסיקלית: פולדי שצמן
תזמורת בניצוח דן בליטנטל
הצגות בכורה
חיפה „אורה" הערב, יום ו' 2.11 ב־8.45

תל-אביב „אהל שם"
מוצ"ש 3.11 ב־8.00
יום ג' 6.11 ב־8.00
יום ד' 7.11 ב־8.00

ראשל"צ „תפארת" יום ב' 5.11 ב־8.30
נתניה „שרון" יום ה' 8.11 ב־8.30
חולון „ארמון" יום ו' 9.11 ב־8.45
ירושלים „כיסטל" מוצ"ש 10.11 ב־8.00

קלוב לימור
רחוב אבן גבירול 30
פסל לנחום מינסטור?
מציגים הערב
ב־9.30—11.30
סרט מתח
הפורצים
* ז'אן פול בלמונדו
* עומר שריף
* דיאן קאנון

האמנים למען חיילינו

כ־400 יצירות מטובי האמנים של חיפה והצפון בציור, פסול ונתרמו
לועד למען החייל בחיפה
ויוצגו למכירה במלון „דן כרמל" בשבת אחה"צ 3.11.73 החל משעה 5 אחה"צ ועד לשעה 20.30

המכירה הפומבית תנוהל ע"י
חיים טופול ורבקה מיכאלי
שוחרי האמנות מכל הארץ מוזמנים לבקר ולרכוש יצירות
כל ההכנסות במלואן קודש לועד למען החייל
ארגון המבצע — בעזרת חברות ויצו, חיפה

מוזיאון הארץ

מוזיאון הארץ תל-אביב
על כל שלוחותיו היה פתוח לקהל במשך כל ימות המלחמה, אם כי בהקף מצומצם.
החל מיום א', 4.11.73 יהיו כל האגפים במוזיאון הארץ פתוחים לקהל בשעות הרגילות:

בקרית המוזיאונים ברמת אביב ובמוזיאון לעתיקות ת"א-יפו:
בימים א', ב', ג', ה' 1000 עד 1700
ביום ד' 1000 עד 2000
ביום ו' 1000 עד 1400
בשבתות וחגים 1000 עד 1400
בשבת הכניסה חופשית

המוזיאון לתולדות תל-אביב יפו:
בימים א', ג', ה' 0900 עד 1400
בימים ב', ד' 0900 עד 1300
1600 עד 1900
ביום ו' 0900 עד 1300
בשבתות וחגים — סגור

לחיילים במדים הכניסה חופשית

ערב ערב הצגות לחיילי צה"ל
2 הצגות מיוחדות לקהל הרחב:
יום ו' 2.11 קולנוע הדר גבעתיים ב־9.00 בערב
מוצ"ש 3.11 „אלהמברה" יפו ב־8.30
מכירה מוקדמת ב„לאף" ב„גבעי" גבעתיים, במשרדים ובקופות.

מועדון-מלון „רמת-אביב"
ממשיך לפעול כרגיל!
ומזמינכם הערב, יום שישי, ומוצאי שבת
הכניסה לחיילים במדים חינם!!!

התערוכה של הצייר
ברונו אדלשטיין
בגלריה ריץ
חיפה, רח' חיים 5
הוארכה עד 9.11.1973

כל מה שרצית לדעת על המלחמה - ולא העזו לספר לך!

הגליון האחרון של
העולם הזה
אזל למחרת הופעתו

כדי לספק את דרישת הקוראים, אנו מדפיסים מהדורה שניה. היא תופיע בקיוסקים בתל-אביב ביום ו' בבוקר ובשאר חלקי הארץ ביום א'.
עם הקוראים הסליחה

כסית לחרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א טל. 250156/7

הערב 2.11 ב־10.00 המינג מוסיקלי עם המלחין-זמר ליל שבת שלמה גרוניך ליד הפסנתר. זמרת אורחת סנדרה ג'ונסון.

מוצ"ש 3.11 ב־7.30 וב־10.00 אמן הקלרנית גיורא פיידמן מגיש תוכניה מיוחדת מצלילי „הכליזמר" שלנו.

פתוח כרגיל
לארוחות צהריים וערב — טלויזיה
סגור ביום ראשון במקום יום שני
פונדק אנטוניו
SCORPIOS
קלוב, מרתף יין
מול „מלון השרון"
הרצליה פיתוח. טל. 932880

מדפים וספריות
להרכבה עצמית
ברים, מזנונים, שולחנות כתיבה, מחיצות ואביזרי נוי.
עיצוב וסידור חנויות ומחסנים
המכירה בסיטונות וליחידים
ספריות על עמודים לתלמידים בהנחה.
* תצוגה מתמדת במקום.
* פתוח כל היום.

א. את י. יוזביץ בע"מ
נחלת-בנימין 120, טלפון 821610

הצד האחר של המלחמה
בגליון השבוע של
שבועון הבידור לכל המשפחה
להיטון

* כתבות וצילומים בלעדיים מהחזית ומהעורף
* מייק בראנט ניצח
* את חיל האוויר
* דני קיי בא, ראה וניצח
* ענף הווי ובידור בצה"ל: האמרגן הגדול בעולם
* טלוויזיה במיבחן-האש
* ההגדה לבית בנאי
* אמנים בקו-האש
* זוגות מפורסמים מספרים על הפגישה הראשונה
* ועוד על ליאונרד כהן, אנריקו מסיאס, דליה לביא, ואחרים

להשיג בכל חנויות העיתונים

בית הנוער העברי
מרכז קהילתי
רח' הרב הרצוג 105 ירושלים

שמח להודיע לחברים שהחל מיום א' ח' חשון (4 לנובמבר 1973) יופעלו כל שירותי הבית בשעתיים קלים בלבד.

בהזדמנות זו אנו שולחים ברכה לאנשי הצוות וחברינו המגויסים, ומקווים לראותכם במהרה בריאים ושלמים.

בית הסופר
ירושלים

פתיחת החוגים נדחית
ערבי הספרות נדחים
עד להודעה חדשה

פרספקטיבה
בבית-הסופר קפלן 6
הערב ב־9.30
„המהומה"
בין הקמן, גים בראון
בחצות
„הנקמניות"
(בבמוי דין סגל)
קלינט איסטווד

קולנוע שרון נתניה
טל 22909
שייקה אופיר
בסרט הישראלי
אבו אל בנאת
בשעות: 7.00, 9.15

מסיבות
חופה
ברית מילה
בחוג המשפחה
טלפון 239822
223697 תל-אביב

מבצע „נורית"
בחסות רעית נשיא המדינה, גב' נינה קציר
ערב גאלה
גדעון אוברזון
מציג את אופנת החורף
* חולצות „גיבה" בתכנונו
* נעלי „עזורי"
* תכנית אמנותית עם מבחר אמנים אורחים

תל-אביב. מלון הילטון
יום שני 5.11.73 בשעה 8.00 בערב
כרטיסי תרומה במחיר 50 ל"י
להשיג בכניסה לאולם

הכנסות הערב קודש לחיילים

صكنا من الامل

תשבץ „מעריב" מס' 877

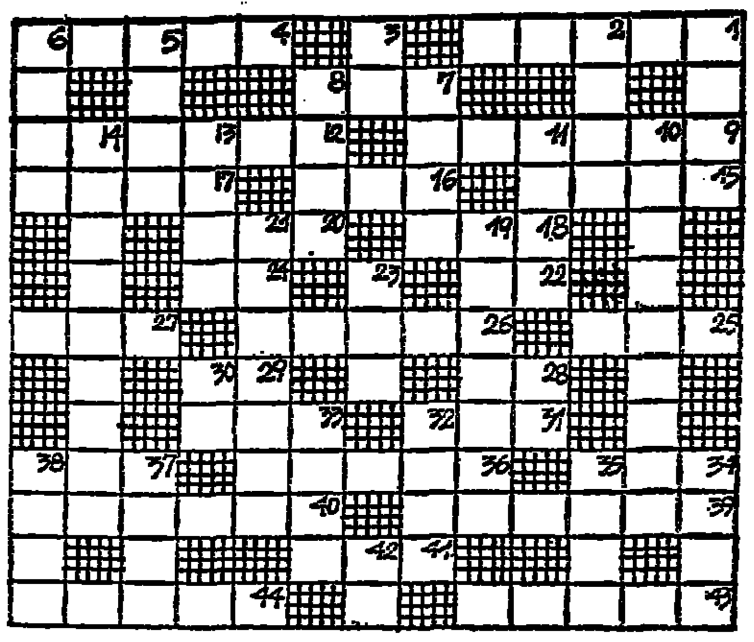

מאוזן: 1) פרי הדר, 4) סיבובים, 7) בהוספת אות שבה של אבהר הבלי־בה, 9) תשוקה עזה, 12) עבודת הלוך על אדמת האר־יב, 15) אחד מארבעת ה־בינים שמברכים עליהם ב־חג הסוכות, 16) מכה, 17) קול רעש עצום חזק, 18) אות האמהות, 20) חלק מפגינו, 22) אדם 24) אחת מחמשת ערי הפלשתים, 25) עונש כספי, 26 ההבדלות, 27) שפיר, 28) דורון, 29) בזמן ההוא, 31) גיבור הדר־צא כן השוק אל תוך הים, 33) וילון, 34) כמרת כתוך, 36) רפרובסטרי, 37) אבל, 39) אבניבמרו, 40) מהר־עב ביותר, 41) כלה שא־דה, 43) עצה, 44) מדינ־הב.

שמחת תורה, 19) אורחים, 21) אחד משלושת הרגלים, 23) מבלאה לבאן, 28) כנור, 30) זהור, 32) ירק באבל, 33) כיתן, 34) הרב, 35) הבדל, 37) קציך עכבים, 38) כלי קיבול, 42) כלה שאלה.

מאונך: 1) כסכן, 2) לבוד לעשות, נוהג, 3) ענף גדול, 5) יצירה כור־סיקלית שמצטרפים בה קר־לות אחדים בזה אחר זה באותו נושא, 6) חלק ב־הדר כנגיים, 7) צריפה, 8) כלי שרטוט, 10) יום חמיש הערבה, 11) בין עיה, 13) בין מחלה, 14)

נביון אותיות

סודר הריבועים הקטנים בני כושגים שיש קשר בשויים ביניהם.

3	2	1
6	5	4
9	8	7
12	11	10
15	14	13
18	17	16
21	20	19
24	23	22
27	26	25

הגדרות: 1) הפסקה ב־מקום ברשות ובשפה, 2) קנה, 3) קריאה כאב, 4) בריא, 5) אמיץ, 6) קימה, 7) כפה, 8) לאלוהי, 9) מכי, 10) מין תבשיל, 11) בעל חיים, 12) תל תרבות, 13) מין גבנון, 14) יום מנוחה, 15) מהלים, 16) אינטריגנציה, 17) ראיה, 18) נהרה, 19) יפה, 20) מכמן, 21) כפי לשפיטה, 22) השערה, 23) שאיני כשל של הבורר, 24) זכן, 25) פנחס, 26) הול האר־בה, 27 כשקלו בעם.

רשום ערך במשבצת הראשונה, בהתאם להג־דרה, הורד ממנו אות, שנה את הסדר — אם יש צורך — ורשום את הערך הבא, בהתאם ל־הגדרה, במשבצת שאח־ריה. את האות שהורדת רשום בריבוע הקטן ב־צד ימין. המשך כך גם ביחס למשבצת השלי־שית ואת האות שהורדת הפעם רשום בריבוע ה־קטן בצד שמאל. אם תמלא נכונה את כל ה־משבצות, תקבל בעני

פתרונות החידונים הקודמים

שלחו את הפתרונות ל־„מעריב", תל אביב, ת.ד. 20044. צרפו את המספרים דלעיל ורשמו על גבי ה־מעטפות „תשבץ מס' 5877", או „בואו חשבון (867)", או „נביון אותיות".
שלושים פרסים יוגרלו בין הפותרים.
אברהם סלמן

בואו חשבון (867)

ז י ב ה א מ ז י ג ה
ש ל י ד א ש ה
א ש כ ה
כ ה א פ
ה א ל ה
א ד ל ה
ז ב

האימרה: 12ב5 3ב36 148 08ב36 9.

962958 892 9507

בפעולה הילוק זו התחלפו הספרות באות־יות. מצא את ערכה של כל אות ורשום את האותיות המתאימות ב־מקום הספרות בשורה למטה. אחר כך, צרף את האותיות והרי פית־גמה אימרה על אברהם אבן עזרא.

בטלוויזיה

יום ו' 2.11.73
15.00 משפחת פרטריג'
15.25 לקראת שבת
17.30 חדשות בעברית
17.35 פרס ערבי
19.30 חדשות בערבית
20.00 שיר שבת
20.05 יומן השבוע
21.00 פרס קולנוע עם דני קיי
22.50 ערב עם אילי גורליצקי
23.30 מבט של יום וחדשות

שבת 3.11.73
10.00 — 13.00 תכניות ופרסי קולנוע
18.00 — 19.30 תכניות בערבית
19.30 חדשות בערבית
20.00 המבדיל
20.30 מבט לחדשות
21.00 כיסבס אפנים
22.00 אירונסייד
22.50 מבט ספורט
23.30 מבט של יום וחדשות

ברדיו

יום ו' 2.11.73
9.05 (א) מהקלטות הנשורה — רשות השידור: אלגאר: מהרה לליריקה; מר־שארב: קונצ'רטו לקרן ו־לתזמורת, ק. 447; מר־בורסקי: מהרה לאשרה „הירד הבורנקסקי"; דלוד: קונצ'רטו לכנור ו־לתזמורת; פולנק: פיב־פנויוסה
9.55 (א) חדשות באנגלית
10.05 (ב) כאן בבית
11.05 (א) עברית לעם
11.05 (ב) דמים ומלים
11.15 (א) להליכיהם בבית"ם הי־הודיים
11.30 (ב) מכל מקום
12.05 (ב) במקצב יצר
12.30 (ב) הן חייך
12.30 (צ) הנקודה היהודית: עם הנה זכר
1.00 (א, ב, צ) חדשות ובתבות
1.05 (צ) יומן
1.20 (ב) שירים משלנו
1.35 (צ) הזדעות לחיילים
2.05 (א) לאן ללכת
2.05 (ב) כאן אחוד מבוד
2.05 (צ) עם זכר אחר: עם רבקה זוהר
3.05 (א) קבת שבת
3.05 (ב) מוסר והביב ופריכות שלום
3.05 (צ) ישנים ומובים
4.05 (א, ב) רגע של עברית
4.05 (א) הבנית הכברה
4.05 (צ) מבקר המרגנית
4.05 (ב) מוסר והביב ופריסות שלום
4.30 (א) חיים בתקליטים
5.05 (א) מוסיקה קלאסית כ־בקשתך
5.05 (צ) נגינה מחודשת עם „אנשי אוכלי אשה לפני"
5.55 (צ) דייט עם עוד משה־עים ואלוהה
5.55 (א) חדשות באנגלית
6.05 (א) מה נשמע
6.05 (ב) אהבה בנבור שלום
6.05 (צ) יתות של ילדים
6.05 (צ) יגב קישי הקצר של דודי מנוסי
6.20 (א) שבועון לספרות
6.50 (א) חדשות בצרפתית
7.00 (א, ה, צ) חדשות וכתבות
7.05 (צ) יומן
7.20 (א, ה) נעימה זומר ופרי־סות שלום (עד שעה 9)
7.30 (צ) מערכונים ופזמונים (עד שעה 10)
9.05 (א) קונצרט לילשבת: עם הזמורת רשות השידור
9.05 (ב) ערב טוב ופריסות שלום (עד שעה 11)
10.05 (צ) שירים לכבכי
11.00 (א, ב, צ) חדשות וכתבות
11.05 (צ) יומן
11.20 (ב) ארום צהיק (עד שעה 01.05)
11.25 (א) תכנית פותה
11.25 (צ) פזמונים ללבבכם
12.05 (צ) פזמונים מתוך כרטים ומחזות מוסיקליים
01.05 (ב) שירים משלנו (עד שעה 06.05)
01.05 (צ) פזמונים אל תוך ה־לילה (עד שעה 06.05)

שבת 3.11.73
6.00 (ב, צ) חדשות
6.05 (צ) צלילי שחר
7.00 (א, ב, צ) חדשות
7.05 (צ) יומן
7.20 (ב) זכור זכור לך
8.00 (א, ב, צ) חדשות
8.05 (א) שחרית לשבת: כב־רלסון: סימפוניה מס. 12 לליריקה; מארצ'לו: קונ־צ'רטו לאבוב ולתזמורת; יאנאצ'ק: סימפוניאטה
8.05 (צ) ד"ש עם שיר
8.10 (ב) שירים בבוקר בבוקר ופריסות שלום
8.55 (ב) נוף ארצנו
9.00 (א, ב, צ) חדשות
9.05 (א) עולם הפרק
9.35 (א) הירדן מוסיקלי
9.55 (א) חדשות באנגלית
10.00 (א, ב, צ) חדשות
10.05 (א) יומן השבוע
10.05 (ב) קלאסי קל
10.05 (צ) יומן המלחמה
10.55 (א) חדשות בצרפתית
11.00 (א, ב, צ) חדשות
11.05 (ב) שלום לשעה קלה עם גדי יגיל (עד שעה 12.30)
11.05 (צ) סנדוויץ'
11.06 (א) המסך עולה
12.00 (א, ב, צ) חדשות
12.05 (א) דו־שיח
12.05 (צ) האדם השלישי
12.30 (ב־צ) עם ארבעה האחים
1.00 (א, ב, צ) חדשות
1.05 (א) קונצרט צהרי־שבת
1.05 (ב) בימות ובדים
1.05 (צ) יומן
1.20 (ב) תזמורות הפיילת כ־בוסטון מנגנת
1.20 (צ) סנדוויץ'
1.25 (א) קונצרט צהרי היום
1.40 (ב) פרקי חזנות
2.00 (א, ב, צ) חדשות
2.05 (ב) לאב לילד
2.05 (ב) ברוכים הבאים: אפ־נים שהרבו מרזנו
2.05 (צ) שאלות אישיות
3.00 (ב, צ) חדשות
3.05 (א) מוצאים הצעיר
3.05 (ב) מוסר והביב
3.05 (צ) קולרבוחלים
4.00 (ב, צ) חדשות
4.05 (א) פנחה מוסיקלית
5.00 (א, ב, צ) חדשות
5.05 (ב) רבקה מיכאלי מארחת
5.05 (צ) ד"ש עם שיר
5.06 (א) צלילים מלוא הנביים
6.00 (א, ב, צ) חדשות
6.05 (א) רוסופל: גוסמאבו
6.05 (ב) אירוח לרום: קני עים כן המוזמר
6.05 (א) הנעים החיזר: כהר מעת לפני חיילים
6.30 (ב) מגברי המפורסם
6.45 (א) רומנסות ספרדיות
6.50 (א) חדשות בצרפתית
7.00 (א, ה, צ) חדשות
7.00 (צ) עברית לעם
7.00 (א) כתבות
7.05 (צ) יומן
7.20 (א) נעימה וזמר ופריסות שלום
7.30 (צ) מערכונים ופזמונים (עד שעה 9)
8.00 (א, ה, צ) חדשות
8.05 (א) נעימה וזמר
9.00 (א, ב, צ) חדשות
9.05 (א) המבריל: „מלוה מל־כה"
9.05 (צ) מסורת, מסורות
9.06 (ב) ערב טוב ופריסות שלום (עד שעה 11)
9.35 (צ) מוסיקה מתוך סרטים
10.00 (א, ב, צ) חדשות
10.05 (א) אסמכתא
10.05 (צ) חיוג ושיר (עד 00.05)
11.00 (א, ב, צ) חדשות
11.05 (א, ב) כתבות
11.20 (ב) ארום צהיק
11.25 (א) אונה פענת
12.00 (א, ב, צ) חדשות
00.05 (צ) זר מרגניות
00.10 (א) רגע של שיר
01.00 (ב, צ) חדשות
01.05 (ב) שירים משלנו (עד 05.45)
01.05 (צ) פזמונים אל תוך ה־לילה
02.00 (ב, צ) חדשות
02.05 (צ) מוסיקה מתוך סרטים
03.00 (ב, צ) חדשות
03.05 (צ) צלילים אל תוך הלילה (עד 06.00)
04.00 (ב, צ) חדשות
05.00 (ב, צ) חדשות

בי"ס אנקורי

מודיע:

- **קורסי הערב לבגרות**
- **האולפנא לחשבונאות ומינהל** (ליד „אנקורי")

אשר פתיחתם נדחתה עקב המצב

ייפתחו ביום א'. 25.11.73

בהתחשב בתנאים המיוחדים, הננו מודיעים כי —

* למגוייסים, הנמצאים אי־שם, ניתנת האפשרות להרשם לקורסים הנ"ל באמצעות גלויות־דואר ומקומם יישמר להם;
* תלמידינו שלא יוכלו להגיע להתחלת הקורסים, יקבלו שעורי־עזר להשלמת החומר החסר.

בי"ס אנקורי

תל־אביב, רחוב סירקין 3, ליד בוגרשוב / בן־יהודה 46
טל. 289724 ● 288718 ● 282314.

סטיל להראש
יבואני אופנה אקסקלוסיבית
הרצל 98 ראשון־לציון, טלפון 948736
תצאות, חליפות, חליפות מכנסיים ומעילים.
— המכירה במיבצע —

כאבי גב - כאבי פרקים
בוץ מרפא מים המלח
גולדמן — רפוי פיסיקאלי
בת"א, רח' ליברמן 10, פנת שלמה המלך 103,
טל. 240495, בין השעות 13—10, 19—16

למפעלים, משרדים ובתי־ספר
לכל בית בישראל
ניתנת עתה ההזדמנות לרכוש את:

מפת כרטא
של
המזרח התיכון
תשל"ד / 1973

מפת ענק מאירת־עינים ב־6 צבעים בגודל 94×126 ס"מ

הוצאה מיוחדת לספרית מעריב

- מפת ענק של ישראל ושכנותיה
- מפת ישראל מוגדלת
- אוכלוסיה ושטח — מפה עדכנית של התושבים באזור
- המיעוטים במזרח התיכון — מפה ראשונה מסוגה: המיעוטים הדתיים והלאומיים באזורנו
- הקלאות ואוצרות טבע
- מפה פיזית — המבנה הטופוגרפי של המזה"ת
- מפת נפט מעודכנת ביותר, כולל הנתונים של תפוקה ורזרבות
- לוח סטטיסטי עדכני של מדדים כלכליים וחברתיים

המחיר הקטלוגי של המפה ‎-.12 ל"י
באמצעות ספרית מעריב ‎-.8 ל"י בלבד

להשיג בחנויות הספרים

ספרית מעריב

או במישרין לפי הכתובת:
ספרית מעריב, ת.ד. 20208, ת"א
בצרוף המחאה ע"ס —.8 ל"י

אפשר לרכוש מפת ענק זו גם בשפה האנגלית
מחירה הקטלוגי —.3 דולר באמצעות ספרית מעריב —.10 ל"י

קנה
הטוב ביותר

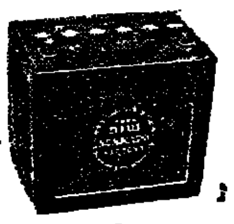

התקן מצבר
שנפ
משוכלל
שרות ואחריות מלאים

אופנת בגדי הריון
דוגמאות חדישות
במבחר גדול
●
„כלילת יופי"
ת"א, דיזנגוף 109
טלפון 231948

למכירה מעל למליון בקבוקים
בעלי נפח 0.2 ליטר
(מתאים למשקאות)
בדבר פרטים:
נא לפנות טלפונית
03-915121

כשאתה חושב על
טלוויזיה מעולה
התשובה היא
פיליפס

על
הפער המדעי והטכנולוגי בין מדינות ערב וישראל
תוכל לקרוא בחוברת מס' 1 בכרך י"ח
של
מדע
עתון מדעי לכל
היוצא לאור על־ידי
מוסד ויצמן לפרסומים במדעי־הטבע ובטכנולוגיה

ועוד בחוברת זו:
* השמנה * הזהב ושימושיו * שיטות ניהוג חדשות למטוסים * רשתות עכבישים * גלי־הלם * רפואה בעזרת מחשב * חומרי־ניקוי סינתטיים * מה־הם סיכוייך לניחוש נכון בטוטו? *

מחיר החוברת —.4 ל"י וניתן להשיגה בדוכני העתונים.
מחיר החתימה לכרך י"ח (6 חוברות) —.20 ל"י.

גזור ושלח
לכבוד
מוסד ויצמן לפרסומים במדעי הטבע ובטכנולוגיה
ת"ד 801
ירושלים 91030
אבקש לחתום על כרך י"ח של „מדע"
מצ"ב סך —.20 ל"י (בשיק או בהמחאת דואר) לפקודת מוסד ויצמן לפרסומים
שם משפחה............ שם פרטי............
כתובת............ מיקוד............

2.11.73 — ד' בחשון תשל"ד

בנק דיסקונט
מבקש את בני משפחותיהם ש...
להודיע את מספר הדואר ה...
המגוייסים לסניף הקרוב ב...
עובדי הבנק המגוייסים הקוראים מודעתנו ...
בה יציינו את מספר הדואר הצבאי שלהם. ...
בתל־אביב — אל אגף כח אדם, רח' יהודה ...
טלפון מס' 570...
בירושלים — אל הסניף הראשי, רח' בן־יה...
טלפון מס' 2121...
בחיפה — אל הסניף הראשי, דרך העצ...
טלפון מס' 5271...

מכרות נחוש...
מברכת את כל עוב...
ומבקשת לשלוח גלויות בציון המספר האיש...
הצבאי איתם.
עובדי החברה יכולים להתקשר עם המ...
ומשפחותיהם:
טל: 059—2121 במשך כל שע...
טל: 059—3859 בין השעות ...00
טל: 03—255351 בין השעות ...30

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל
מרכז ללימודים קדם־אקדמיים
מורים ומתלמידיו, שבקשו להתקשר טלפונית המספרים:
במשך הבוקר:
04-225111/614
04-233628
בשעות אחה"צ והערב:
04-89468

מלון גלי זוהר בים המלח פתוח לאורחים כרגיל
חיילים בירה הדבש מוזמנים להתארח לסוף שבוע במלון
מלון גלי זוהר ים־המלח

...בי חולתא לשעת חרום

כימאים שרטטים מחסנאים •••דרושים••• מנהלים פקידים לבורנטים

למשרד הבטחון אגף השיקום
דרושים

עובדים שיטפלו במתן שרותים לאוכלוסית נפגעי המלחמה באזורים: תל־אביב, חיפה, פתח־תקוה, ירושלים, רחובות, טבריה ובאר־שבע, בתפקידים המפורטים כאן:

א. עובדים למתן שרותי רווחה
לטיפול מנהלי במימוש זכויות תגמולים, מענקים והטבות, עפ"י התיקים והתקנות. יועדפו: מועמדים בעלי רקע בעבודה סוציאלית, סוציולוגיה, מדעי המדינה, מינהל ציבורי וטפול בנושאי סעד בצה"ל.

ב. יועצי תעסוקה ועובדי השמה
להכוונה וטיפול בהשמה בעבודה של זכאים. יועדפו: בוגרי תיכון לפחות, בעלי נסיון או רקע מתאים.

ג. מינהלנים רפואיים
לרכוז מינהלי של עבודת מרפאה וועדות רפואיות. יועדפו: בעלי נסיון בנדון, בוגרי תיכון.

ד. מזכירות רפואיות
למרפאות ולרופאים.
יועדפו: בוגרות קורסים במקצוע.

תנאי השכר יקבעו לפי כישורי המועמדים
הצעות בכתב בלווי קורות חיים ותאור מפורט של השכלה, נסיון ורקע צבאי, בציון אזור העסקה מבוקש, יש להגיש לת.ד. 7061 ת"א — 61070 למספר 15 (117) עד לתאריך 7.11.73. מפאת הזמן הקצר, מתבקשים המועמדים להודיע — במקביל — טלפונית על מועמדותם לטלפון 465—210 תל־אביב, להאום מועד הראיון.

לקונצרן תעשיתי גדול בתל־אביב
דרוש
מנהל חשבונות ראשי

כישורים דרושים:
- ידע מעמיק של הנהלת חשבונות וחוקי מסים.
- בעל נסיון רב בניהול מערכת הנהלת חשבונות מקיפה.
- כושר ניהול מחלקה וצוות עובדים.
- ידיעת השפה האנגלית רצויה.
- גיל 45—32.

נא לפנות בכתב־יד לת.ד. 2136 תל־אביב, מיקוד 61000, בציון קורות חיים ופרטים על הנסיון, ולציין על גבי המעטפה עבור „מנהל חשבונות ראשי".

— סודיות מובטחת —

בנק דיסקונט לישראל

מבקש את בני משפחותיהם של עובדיו המגוייסים להודיע את מספר הדואר הצבאי הנוכחי של המגוייסים לסניף הקרוב ביותר של הבנק.

עובדי הבנק המגויסים הקוראים מודעתנו זו מתבקשים לשלוח אלינו גלויה בה יציינו את מספר הדואר הצבאי שלהם, לפי הכתובות הבאות:

בתל־אביב — אל אגף כח אדם, רח' יהודה הלוי 14
טלפון מס' 03-54570

בירושלים — אל הסניף הראשי, רח' בן־יהודה 11
טלפון מס' 02-222121

בחיפה — אל הסניף הראשי, דרך העצמאות 47
טלפון מס' 04-643271

מכרות נחושת תמנע בע"מ

TIMNA

מברכת את כל עובדיה המגוייסים

ומבקשת לשלוח גלויות בציון המספר האישי והדואר הצבאי על מנת שתוכל להתקשר איתם.

עובדי החברה יכולים להתקשר עם המפעל על מנת להעביר הודעות למשפחותיהם:

טל: 059—2121 במשך כל שעות היממה
טל: 059—3859 בין השעות 08.00—24.00
טל: 03—255451 בין השעות 07.30—15.30

לחברת בניה גדולה
דרושים

1. מזכירה
מנהלת משרד עצמאית, בעלת נסיון רב בניהול צוות כתבניות.

מזכירות יחידתיות
ארכיון, שליטה מלאה בעברית רצוי גם אנגלית

2. קופאי
נסיון 3 שנים לפחות

3. תמחירן

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 33157 תל־אביב עבור מס' 775

למפעל בהקמה
במרכז הארץ
דרושים
טכנאי כימיה
חשמלאים
מכשירנים
מהנדסי כימיה

לפנות לת.ד. 4868 חיפה, 31040, עבור מספר 292

דרושות:
1. כתבנית אנגלית
עם ידיעה בעברית
2. מוכרת בחנות ספרים גדולה
ידיעת אנגלית הכרחית

לפנות בטלפון 611431, ת"א, לכרה.

לכל מגוייסי אליאנס, שמשון, ואליאנס־קיסריה

מספר הטלפון למסירת הודעות למשפחות המגוייסים וכל הודעות נוספות, החל מיום ו' בבוקר (2.11.73)

063-26050

בכל שעות היום והלילה.

נא הודיעו לנו את מספר הדואר הצבאי שלכם.

ההנהלה

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל

המדור ללימודי חוץ

מרכז ללימודים קדם־אקדמיים

דורש בשלום מוריו ותלמידיו, ומבקשם להתקשר טלפונית למספרים:

במשך הבוקר:
04-225111/614
04-233628
בשעות אחה"צ והערב:
04-89468

חברה ארצית לבניה
מחפשת עבור אזור תל־אביב:

1. מפעילים לטרקטור צריח
עם רשיון
2. מסגרים, רתכים

*

נא לפנות לטל. 53002 בין השעות 08.00—15.00.
ביום ב' ו־ה' גם בין השעות 18.00—20.00

למפעלי התעשיה הצבאית במרחב תל־אביב

דרושים מלגזנים (קלרקיסטים)
לסיוע בהעמסה ובפריקה

• על המעוניינים נא לפנות לתיבת דואר 6397 תל־אביב, טל' 258166.

המרכז הקהילתי ע"ש יוסף וקרולין גרוס
רח' זכרון יעקב 5, רוממה, ירושלים
טלפון 534711

מרכזנו מבקש הצעות מחיר

לביצוע עבודת נקיון יום־יומית במקום

את ההצעות יש להגיש בתוך מעטפה סגורה לא יאוחר מיום 15.11.73.
אין מרכזנו מתחייב לקבל את ההצעה הזולה או כל הצעה שהיא.

ההנהלה

בהזדמנות למכירה ברחובות
מגרש
26 דונם

חלקות 41, 43, 61 בגוש 3790

■

לפנות בשעות העבודה: עו"ד מ. קונדה ת"א, שד' רוטשילד 43, טל. 625055.

מלון גלי זוהר בים המלח פתוח לאורחים כרגיל

חיילים בירח הדבש מוזמנים להתארח לסוף שבוע במלון

הזמנת מקומות — מלון גלי זוהר, סדום טלפון 057-86051/4
תל־אביב, שדרות רוטשילד 66, טלפון 625955

מלון
גלי זוהר ים־המלח

עירית אילת - אגף החינוך
אל בית הספר התיכון המקיף
דרוש/ה לבורנט/ית
נא להתקשר בהקדם לאגף החינוך
עירית אילת

למשרד ברמת־גן
דרושה
פקידה־כתבנית
לחצי יום עבודה
5 ימים בשבוע
לפנות: טל. 729277
בין השעות 10.00־13.00

למשרד עורכי דין בירושלים
דרושה מזכירה מנוסה
תנאים מצויינים למתאימה.
טלפון 234251.

ENGLISH NEWS

עיתון חודשי ללומדי אנגלית
מומלץ ע"י משרד החינוך והתרבות

שיטה מהפכנית לשפור האנגלית

כולל חדשות, מאמרים, ספורים באנגלית קלה ואוצר מילים בסוף כל דף.
מנוי שנתי: 18 ל"י (הנחות לבתי ספר)

לפנות לת.ד. 2259 ירושלים, טל. 02-522347, 02-36608

כלבי חולתא לשעת חרום

כלבי חולתא הצטיינו בשמירת מתקנים בטחוניים, מפעלי תעשיה, משקים, מטעים ובתי מגורים. לוויי שומרים ולווי נשים כשהגברים בשרות בטחוני.

קורסי אמון קצרים, מלאים ולמטרות מיוחדות.

מכירת גורים מגזעים שונים.

פרטים: בן־זאב, חולתא, ד.נ. גליל עליון.
טלפון 067—37446

המכון לחקר רווחיות המשק החקלאי
דרושה מזכירה
בעלת השכלה תיכונית עם ידע בקלדנות בעברית ואנגלית לתת עבודה מלאה.
תנאים טובים למתאימה.
בפרטים נא לפנות:
שכונת מונטיפיורי שדי ההשמונאים 6 ת"א

דרושה
פקידה כתבנית
נסיון משרדי
בשפות עברית ואנגלית
לפנות לטלפון 824555
תל־אביב

לבי"ס תיכון בגבעתיים
דרוש שרת
אחראי
(משרה מלאה)
לטלפון 741589
בשעות לפנה"צ

דרוש
נער שליח
•
נא לפנות
לשדרות רוטשילד 7
קומה א' משעה 8 עד 13
טלפון 51511

صكنا من الاصل

صكنا من الاهل

דרושים

מנהלים · פקידים · לבורנטים · אסיסטנטים · סוכנים

מקור
שרותי מידע ישראלים בע"מ

אנו מחפשים:
- מנהל מפעלי — מהנדס אלקטרוני עקב בכיר
- מנהל פרויקט — לחברה תעשייתית
- מהנדס מכונות — לניהול ייצור
- מנהל חשבונות ראשי — לחברה מסחרית
- עוזר מנהלי — נסיון בניהול חשבונות
- נציג מכירות — נסיון בענף הביטוח
- מזכירת מנהל — עברית, אנגלית

מקור לשרותכם!

מקור תל־אביב, רח' גורדון 65, ת.ד. 33366, טל. 248211

לקבוצת מפעלים לבנין מכונות ואלקטרוניקה
באיזור פתח תקוה

דרושה
מזכירת הנהלה

הכישורים הדרושים:
נסיון של 3 שנים לפחות בעבודות מזכירות, כולל הדפסה. ידיעת השפה האנגלית יתרון.

בהצעות: בכתב יד ל־ת.ד. 29322 תל־אביב, עבור מזכירה.

סודיות מובטחת

ליחידת ניקוב של בנק גדול בת"א

דרושות
נקבניות

לעבודה במשמרות

מועמדות גם ללא נסיון קודם בעבודה תגשנה הצעות מועמדות לת.ד. 1687 ת"א ולציין על גבי המעטפה עבור „מנגנון"

דרושות
סטודנטיות מתנדבות לעבודה בבתי חולים

המתנדבות יעברו קורס לעזרה ראשונה **חינם**.

בדבר פרטים: נא לפנות לאגודת הסטודנטים של אוניברסיטת ת"א, טלפון 416392 בין השעות 8.00—13.00 בבקר.

לחברה מסחרית גדולה במרכז תל־אביב

דרושה
כתבנית - קורספונדנטית
מעולה

עברית וגרמנית על בוריין, שפה נוספת רצויה עם נסיון בעבודות משרדיות
שעות העבודה 7.30—14.30

תנאים מצויינים למועמדת המתאימה
(ללא הגבלת גיל)

על המעוניינות לפנות בכתב בפירוט תולדות חיים לת.ד. 1469 ת"א 61000 עבור „קורספונדנטית"

לחברת צרכנים בתל־אביב

דרושים

- פקידה לקבלת קהל
  עם כושר הבעה בכתב
- פקידה להעברת נתונים למחשב
- נערה לשליחויות ועבודות משרד

שעות העבודה מ־8.00—16.30
ביום ו' מ־8.00—13.00

בדבר פרטים להתקשר: 38076

מדינת ישראל
נציבות שרות המדינה

מודיעה על מכרז פומבי
מס' 1456 — 1463

למשרות של
עובדי שיקום
(8 משרות: 5 בת"א, 3 בחיפה)

באגף השיקום — משרד הבטחון

בדרגה י"ג של הדירוג האחיד או 1—2 של הדירוג האקדמאי במדעי החברה והרוח.

דרישות המשרה: יועדפו בעלי סמיכות לעבודה סוציאלית או השכלה אקדמאית בעבודה סוציאלית (תואר ראשון). כן רשאים להציג מועמדותם בוגרי אוניברסיטה בפסיכולוגיה, סוציולוגיה וקרימינולוגיה וכן מסיימי אוניברסיטה בעבודה סוציאלית שטרם זכאים לתואר B.A.

מילוי התפקידים כרוך בניידות.

בקשות יש להגיש אישית בצרוף מסמכים על השכלה ונסיון, ע"ג טופס מדף 2115 (1061) ללשכות המחוזיות של נציבות שרות המדינה, כדלקמן:
- לשכת מחוז תל־אביב: רח' ה' מס' 5, הקריה תל־אביב.
- לשכת מחוז חיפה והצפון: בית הממשלה, חיפה.

היום האחרון להגשת בקשות:
12 נובמבר 1973.

מטלקטריק בע"מ

דרושה לנו:
פקידה אחראית

- שליטה מלאה בעברית, כולל הדפסה
- ידיעת השפה האנגלית (רצוי גם הדפסה)
- אפשר גם ללא נסיון קודם בעבודה

●

למועמדת המתאימה מובטחים תנאים טובים ועבודה באוירה נעימה. נא לטלפן 50715 תל־אביב

דרושה
למוסד הדרכה בחיפה
מזכירה עצמאית

שעות העבודה: 16.00 — 20.00.

●

נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 11010 ת"א — עבור „מזכירה עצמאית".

אתגר לבעלות יוזמה
(הדוברות בשטף, עברית ואנגלית)

נערת מכירות
למכירת
בשמי **יהודית מילר** בנמל התעופה לוד
Bat-Sheba — King-David — Shalom

4 שעות ביום
תנאים טובים לנערה המתאימה
נא לפנות: יהודית מילר בע"מ, טלפון 04-244911/2 או בכתב ת.ד. 7079, חיפה

למוסד ציבורי בירושלים
דרושה
מזכירה דו־לשונית
(אנגלית עברית)
למשרה מלאה

רק בעלות נסיון שהאנגלית היא שפת אמן, מתבקשות לפנות עם תולדות חיים למנהל המנגנון, ת"ד 293 ירושלים 91000

לביה"ס תיכון מקצועי בבאר־שבע

דרושים מורים

1. אנגלית
2. הנהלת חשבונות ותורת המסחר

לפנות בהקדם לת.ד. 1048 באר־שבע

נשי בני ברית
מעון לנערים [בית חנה]
ירושלים

דרוש/ה
עובד/ת סוציאלי/ת

במשרה מלאה

תאור התפקיד: טפול ישיר וסביבתי בנערים מתבגרים, טפול במשפחות הנערים, קשר עם המוסדות בקהילה. (בתי ספר, בתי מלאכה, שרות התעסוקה, לשכות סעד, שרות מבחן וכו').

התכונות הדרושות: השכלה אקדמאית בעבודה סוציאלית. נסיון בעבודה עם נוער.
הדרגה: בהתאם לכישורים.

בהצעות נא לפנות בכתב לפי הכתובת:
ת.ד. 16017 בית־וגן ירושלים.
(עבור עובד/ת סוציאלי/ת)

הערה: נדרשת עבודה גם בשעות אחה"צ והערב.

לחברת „יצוא בתל־אביב"

דרושה
מזכירה

- שליטה מלאה באנגלית
- שליטה בעברית
- כושר ניסוח והדפסה במכונת כתיבה אנגלית — הכרחי

●

- נסיון קודם כמזכירה
- השכר לפי נתוני המועמדת.

●

נא לפנות טל. 233573
(בין השעות 8—15)

אורט ישראל

דרושים
מורים ומדריכים

לבתי הספר המקצועיים־תיכוניים

בנתניה: להיסטוריה, תנ"ך, עברית
ברחובות: תנ"ך, עברית
באשקלון: מקצועות המתכת (מקצועי ומעשי)

על המועמדים לפנות לגב' חניתה, במחלקה הטכנית־פדגוגית במשרד הראשי: תל־אביב, שד' דוד המלך 39, טל. 269165

דרושה
קורספונדנטית / כתבנית
לשפה האנגלית.

רצויה ידיעה בגרמנית
אפשרות ליום עבודה לא מלא

נא לפנות אישית אל „רפאלי" בע"מ הכרמל 12, ת"א, טלפון 51953

סטודנט

באם הינך מעונין להרוויח רווח משתלם
פנה אלינו בדחיפות בין 8.30—1.00
טלפון 254503, 268970. לפנות לעדה.

צעיר. דינמי

בעל תואר במנהל העסקיה
זה עתה חזר מארצות הברית
בעל נסיון של 8 שנים בארגון ונהול קוי ייצור בהרכבות אלקטרוניות ובתעשיית המתכת
מחפש משרה מתאימה
רצוי בסביבות חיפה. לפנות טל. 04-252740

מכתשים באר־שבע
מפעלים כימיים בע"מ

דרושה
מזכירה
ספרדית - אנגלית

לאגף המסחרי מחלקת יצוא.

הכישורים: שפת אם ספרדית, רצויה ידיעה באנגלית ובעברית, ידיעה בשפות נוספות רצויה. השכלה תיכונית מושלמת, תכתובת עצמאית, הדפסה, קצרנות רצויה.

נסיון של שלוש עד חמש שנים בעבודה משרדית־מסחרית.

מקום העבודה: באר־שבע.

הדרגה תיקבע בהתאם לנתוני המועמדת.

סודיות מובטחת

מועמדות תפנינה בכתב, בצירוף קורות חיים ותיאור נסיון קודם, למחלקת כח אדם, ת.ד. 60, באר־שבע 84100.

מפעל בטחוני בחיפה

אל תתפתה לתנאי שעה, חשוב על עתידך

אנו מציעים:

קביעות ותנאים סוציאליים מלאים
משכורת בהתאם לרמתך המקצועית
הסעה ותנאי רווחה אחרים

מסגר, מכונאי, חשמלאי רכב, רתך, חרט, כרסם ועובד מתכת

פנה אלינו:

חיפה, חוף הכרמל (מול בית הקברות העירוני)
מחנה מס' ב/258; למחלקת כח־אדם

בימים: א', ג', ה'	בין השעות	07.00—19.00
בימים: ב', ד'	בין השעות	07.00—16.00
ביום: ו'	בין השעות	07.00—13.00

אוטובוס מס' 45, 46
טל. 691682

למשרד הבטחון
אגף השיקום

דרושים

לטיפול בנפגעי המלחמה: באזורים: ת"א, חיפה, פתח־תקוה, ירושלים, רחובות, טבריה ובאר־שבע:

א. עובדי שיקום
בעלי השכלה אקדמאית בעבודה סוציאלית או עובדים סוציאליים כשירים.

ב. עובדי שיקום בכירים
לתפקידי פיקוח והדרכה על עובדי שיקום כנ"ל. מועדפים: עובדים סוציאליים או פסיכולוגים בעלי נסיון בשטח הנ"ל.

תנאי השכר יקבעו לפי כישורי המועמדים.

הצעות בכתב בליווי קורות חיים ותאור מפורט של השכלה, נסיון ורקע צבאי, בציון אזור העסקה מבוקש, יש להגיש לת.ד. 7061 ת"א — 61070 למספר 115 (118) עד לתאריך 7.11.73.

מפאת הזמן הקצר, מתבקשים המועמדים להודיע — במקביל — טלפונית, על מועמדותם לטלפון 465—210 ת"א, לתאום מועד הראיון.

לחברה פרטית לאלקטרוניקה

דרושה
פקידה-כתבנית

בעברית, למשרה מלאה
אפשרי ללא נסיון קודם

לפנות לטלפון 765071
או 743552 לצולה

דרושה
פקידה

בעלת הופעה נאה
לעבודה משרדית קלה
וקשר עם קהל לקוחות
שעות עבודה
3.00—8.00
— תנאים טובים —
לפנות בכתב עם ציון הפרטים ונסיון קודם ל־ת.ד. 1592 ת"א עבור פקידה.

יום ו' 2.11.73 — ז' בחשון תשל"ד

מהנדסים · טכנאים · בימאים

IBM יבם

דרושים
טכנאי אחזקה

דרושות
צעירות
בכל הארץ

באם את בגיל 16—25
תוכלי להרויח
1.000.- ל"י לחודש ויותר

לאחר שתרכשי מקצוע חדש ותתקדמי תוך שלושה חודשים

תדיראן

למפעל התעשייתי ברחובות
דרושה
מזכירה

מחפשת
איש קירור ומיזוג אויר
בעל נסיון

למעון יום בתל אביב
דרושה דחוף
גננת מוסמכת

דרושים
חרט מעולה ומסגר מכני למכונות
תל־אביב 823165

דרושים

מהנדסים · טכנאים · בימאים · שרטטים · מחסנאים • • • **דרושים** מנהלים · פקידים · לבורנטים · אסיסטנטים · סוכנים • • •

התעשיה האוירית לישראל בע"מ
נמל־תעופה לוד

דרושים

בעלי מקצוע בענף המתכת:

חרטים, כרסמים, מסגרים, פחחים

בעלי מקצוע בתעופה:

מכונאי מטוסים, חשמלאי מטוסים, מבנאי מטוסים, מכשירנים

המעונינים בקבלת פרטים נוספים על תנאי העבודה, שכר וכו', מתבקשים לפנות אישית אל: יחידת התעסוקה, התעשיה האוירית לישראל בע"מ, נמל־תעופה לוד, בימים א'—ו' בין השעות 08.00—12.00.

דרושים עובדים

לפריקה והעמסה של מיכלי גז

●

נא להתקשר עם מר יעקב גידון, טל. (03)411121 או לפנות ישירות להתקן המילוי ב„גלילות" — מול הקאנטרי קלאב.

פזגז
חברה לשווק בע"מ

יבמ IBM

דרושים

טכנאי אחזקה

בעלי ידיעה בתחומי האלקטרומכניקה המכשירנות או האלקטרוניקה
אם אתה שולט בשפה האנגלית;
אם אתה נמרץ, מסור ואחראי;
אנו נכשירך לתחזק את מערכות י.ב.מ. בשרות לקוחותינו.
אנא, פנה אישית באחד מהתאריכים הבאים: יום ה' 8.11.73 — יום א' 11.11.73 בשעה 13.00, לי.ב.מ. ישראל בע"מ, בית מעיא, דרך פתח־תקוה 74, תל־אביב, קומה 9.
במידה והנך מעונין ואין באפשרותך להגיע בתאריכים הנ"ל.
אנא כתוב אלינו.

יבמ IBM

Fashlon
"פשלון" יצרני אופנה

דרושים

גזרן

הכישורים הדרושים: בעל נסיון במפעל קונפקציה, כותנה וסטרץ.

מכונאי למכונות תפירה
עבודה קבועה
תנאים טובים למועמדים המתאימים

נא לפנות ל„פשלון", רח' בר־אביגדור 26, תל־אביב (כניסה מרח' המסגר 62), טלפון 36327

פשלון פשלון - בטיב עליון

דרושות צעירות בכל הארץ

באם את בגיל 16—25
באם אין לך מקצוע והשכלה

תוכלי להרויח
.-1.000 ל"י לחודש ויותר

לאחר שתרכשי מקצוע חדיש ומתקדם תוך שלושה חודשי הכשרה. בזמנך הפנוי.
לקבלת פרטים גזרי ושלחי לת.ד. 28125 ת"א, מס. 20. (1)

שם.............
כתובת.............
עיר.......... גיל..........

למוסד צבורי בתל־אביב

דרושות –

● מזכירה בכירה
● נערה לשליחויות

בדבר פרטים אפשר להתקשר לטלפון 285060, תל־אביב

תדיראן

למפעל הסוללות ברחובות

דרושה

מזכירה

למנהל פעילות

אחריות על המזכירות נבצוע הדפסות עברית ואנגלית, רכוז דוחות ומעקבים. ● דרוש נסיון קודם במזכירות.
● שליטה טובה בעברית ואנגלית.
מועמדות מתאימות תפנינה ישירות למפעל טל. 950056.

תדיראן תדיראן

אלסינט בע"מ
מכשור מדעי

דרוש

קנין בכיר

לרכיבים אלקטרוניים

אחראי לאיתור מקורות הספקה, יצירת קשרים עם ספקים ויצרנים בחו"ל וטיפול בהזמנת קומפוננטות עבור מיכשור אלקטרוני לפי מפרטים טכניים.

דרוש נסיון של 5 שנים לפחות ברכש רכיבים אלקטרוניים. הכרה יסודית של מקורות הספקה בינלאומיים, כשרון מסחרי ויכולת לנהל מו"מ.

*

לפנות בכתב למנהל כח אדם בצרוף קורות היים והמלצות לת.ד. 5258, חיפה.
— סודיות מובטחת —

ת.ד. 5258, חיפה, טל. 522872

למפעל תעשייתי באזור פ"ת

דרושות:

1. **מזכירה מנוסה**
הכישורים: שליטה מלאה בעברית ואנגלית, כולל נסוח והדפסה

2. **פקידה כתבנית**
למח' יבוא ויצוא
ידיעת עברית ואנגלית, נסוח והדפסה
עדיפות לבעלת נסיון ביבוא ויצוא

★

על המעונינות לפנות בציון קורות חיים לת.ד. 333 פ"ת ולציין משרה

לחברה גדולה בחיפה

דרושה

כתבנית עברית-אנגלית

בדבר פרטים נא לפנות לטלפון 528255 חיפה

חברת מזון גדולה

מחפשת

איש קירור ומיזוג אויר

בעל נסיון

נא לפנות לטלפון 781137 לקביעת ראיון

אוניברסיטת חיפה

מודיעה

למוריה ותלמידיה

דרושים

מתנדבים להוראה בבתי ספר

יסודיים ותיכוניים בחיפה ובישובים בצפון הארץ

נא להתקשר לטלפון 04—254411 שלוחה 33 ד"34

בריינקס ישראל/ בע"מ
BRINK'S /ISRAEL/ LIMITED

דרושה

מנהלת חשבונות

סוג ד'

עם נסיון של 3 שנים לפחות. ידיעה בעבודה במכונה להנהלת חשבונות והכנת משכורות.
לפנות: טלפון 53787 תל־אביב.

למפעל תעשייתי במפרץ חיפה

דרושה מזכירה כתבנית

למשרה מלאה

הכישורים:
● בעלת שליטה מלאה בעברית רצוי גם באנגלית.
● כושר ביצוע עבודות משרד שונות.
● נסיון של מספר שנים.

נא להגיש הצעות בכתב עם פרטים לת.ד. 10175 מפרץ חיפה. סודיות מובטחת.

למעון יום בתל אביב

דרושה דחוף

גננת מוסמכת

נא לפנות לת.ד. 4265
תל־אביב 61040

מפעל בטחוני בחיפה

דרושים לעבודה קבועה!!

מכונאי רכב, מסגרים-רתכים,
חשמלאי רכב, חרטים, כרסמים

מובטחים:
שכר בהתאם לרמה מקצועית;
אפשרות קדום נרחבות;
קביעות ותנאים סוציאליים מלאים.

לפנות:
חיפה, חוף הכרמל (מול בית הקברות העירוני) מחנה מס' ב'/258 — למחלקת כח־אדם:

בימים: א', ג', ה' בין השעות 07.00—19.00
בימים: ב', ד' בין השעות 07.00—16.00
ביום: ו' בין השעות 07.00—13.00

אוטובוס מס' 45, 46 טלפון 691682

סטודיו 18
בי"ס מקצועי לצילום
בן־יהודה 18 ת"א — טל. 53689

דרושה מיד מזכירה

לשעות 16—19.
הופעה נאה והדפסה במכונת כתיבה הכרחיים.
— לפנות בין השעות 16—19 —

דרושות

מטפלות מוסמכות

(גם לעבודה חלקית)
למחלקות הפנים ולחדרי משפחה במוסד
נא לפנות בשעות הבוקר: למוסד אם וילד ויצ"ו המלך דוד 40 תל־אביב
טל. 3—252402

דרוש לנו

חשמלאי רכב ומלגזות מקצועי

למפעל גדול באזור חדרה
נא לפנות אל מנהל המנגנון ת.ד. 142 חדרה

דרושים

חרט מעולה
מסגר מכני למכונות

תל־אביב 823165

דרושה מזכירה ספרדית-אנגלית

מפעל בטחוני בחיפה

למשרד הבטחון אגף השיקום

דרושה פקידה-כתבנית

דרושה פקידה

صكنا من الاهل

هكذا من الاصل

הפעם ב"אתא"

העתון הנ...

המיסד והעורך הראשון ד"ר ע. קרליבך ז"ל

הכוחות המ...
תכונה צבא...

הרמטכ"ל שולי שרואה ע...
האוירית; — טאנקים ...

שרות "מעריב"

על תכונה צבאית גדולה אצל ... המתנות המצריים בחזית תעלת סו... המחנה השני והמחנה השלישי, לקר... חידוש הקרבות במגמה להסל את המצ... של צה"ל ממערב לתעלה ולמחות ... ההשפלה של פריצת כוחות ישראל ... מעבר לתעלה וכיתור המחנה השלישי ... מזרח לה, מודיעים הבוקר שני עתו... לונדוניים, "אובזרוור" ו"סאנדיי טלגרא... בכלל סימנים אלה — התגברות גמרצת ... הפעילות הצבאית מסביב לקאהיר, חי... הרכבת האוירית הסובייטית שדעכה אח... הפסקת האש, והטסת כמויות גדולות ... ציוד ביחוד טאנקים, מאלג'יריה למצר...

אבן יוצא היום לרומניה

ג. מאיר עורכ...
במצרים בשי...

לדברי "אייאיישן ויק" האמריקני ... שיתגלו לא...

"ניו־יורק טיימס" קורא לניכסון להתפטר

סטודנט סעודי נמצא מת בדירתו ברומא

זה כנראה בנו של דיפלומט ... המשטרה אינה סבורה שנרצח